

ring inom det aktuella området och förstärka den känsla av »byggkrångel» man inte sällan möter bland dem som är verksamma inom bebyggelseplanering och byggnadsproduktion. För kommittén har det framstått som angeläget att finna former för att låta bostadsmyndigheternas synpunkter i planfrågorna komma till uttryck på ett så tidigt stadium som möjligt i planläggningsarbetet.

I en från *Stockholms förorters samarbetsnämnd* inkommen skrivelse anföres bl. a. att om stadsplanmyndigheternas ställningstaganden skall omprövas av lånebeviljande myndigheter, detta kommer att medföra påtagliga olägenheter för kommunerna i deras strävanden att på ett rationellt sätt upprätthålla och öka bostadsproduktionen.

Lån för anordnande av kollektiva tvätterier m. m. Bostadsstyrelsen anför i huvudsak följande.

Omfattningen av det statliga stödet inom tvättområdet har successivt utvidgats. Genom åtgärder från det allmännas sida har också under de gångna åren förhållandena inom tvättområdet i inte ringa utsträckning förbättrats, främst genom tillkomsten av gemensamhetstvätterier och genom förbättrad standard vid nyproduktionen av bostäder. Alltjämt förefinnes dock stora brister. Konsumentinstitutet har hösten 1959 visat, att alltjämt omkring två tredjedelar av landets husmödrar klarar all sin tvätt uteslutande med hjälp av tvättbalja och tvättgryta, trots att hemtvättmaskiner försålts i avsevärd omfattning. Möjligheterna att med rationella anordningar i hemmet utföra tvättarbetet begränsas ej sällan därigenom, att en mycket stor del av det samlade bostadsbeståndet i landet (ca 2,7 milj. bostäder) är av äldre datum. Många av dessa bostäder saknar förutsättningar för att effektiva och arbetsbesparande hjälpmedel skall kunna användas i tvättarbetet. Av den egentliga landsbygdens bostäder (ca 1,1 milj.) torde ca en tredjedel eller närmare 400 000 lägenheter sakna vatten- och avloppsledningar och därmed de mest elementära förutsättningarna för anordnande av tillfredsställande tvättanordning i hemmet.

Det förefaller uppenbart, att tvättförhållandena inte kan anses tillfredsställande så länge två husmödrar av tre saknar tillgång till maskinella hjälpmedel för tvättarbete. Bostadsstyrelsen anser, att det alltjämt föreligger ett behov av statligt stöd för anordnande av kollektiva tvätterier. Vad som kan diskuteras är stödets form. F. n. finns två stödformer: dels tertiärlån till tvätterier inom nybyggda bostadsområden, dels tvätterilån för andra tvätterier samt för maskinell utrustning i tertiärbelånade tvätterier. För finansiering av tvätterier beviljas årligen 8 å 10 milj. kronor i form av tertiärlån och ca 1 milj. kronor i form av tvätterilån.

Styrelsen har övervägt, huruvida tvätterilånen kan slopas och tertiärlånen omfatta alla slags tvätterier. Mot en sådan åtgärd talar, anför styrelsen, att det inte är lämpligt att för alla slags tvätterier tillämpa de för tertiärlån gällande villkoren. Bl. a. bör amorteringstiden i fall, där f. n. tvätterilån utgår, kunna varieras och alltid sättas lägre än den för tertiärlån föreskrivna (30 år). Då praktiska skäl talar mot att ändra tertiärlånekungörelsen för att möjliggöra erforderliga variationer i lånevillkoren förordar styrelsen, att kungörelsen angående lån till kollektiva tvätterier bibehålles.

Även om det särskilda stödet till tvätterier bibehålles i stort sett oförändrat, är det enligt styrelsens mening möjligt att åstadkomma en samordning av denna långivning med tertiärlångivningen. Styrelsen föreslår i detta syfte, att tvätterilån i fortsättningen utgår från lånefonden för bostadsbyggande. Något särskilt anslag för lån till kollektiva tvätterier erfordras i så fall inte.

Styrelsen anser vidare, att statligt lån till större tvätterier, i den mån de inte är avsedda att betjäna i huvudsak endast ett sammanhängande större bostadsområde, bör beviljas endast i undantagsfall. Det bör t. ex. vara möjligt att för ett landsbygdsområde med utpräglad jordbrukskaraktär, där det av ekonomiska skäl är lämpligt att anordna ett relativt stort tvätteri, som kan betjäna en vidsträckt region, bevilja statligt lån.

I fråga om små tvätterier på sådana platser, där befolkningsunderlaget är svagt och avstånden stora, kan f. n. utgå både statslån och statsbidrag i form av räntefri stående del av lånet. Bidraget kan utgöra högst 20 000 kronor. Detta stöd har betydelse främst för de norra delarna av landet. Enligt styrelsens erfarenhet föreligger ett behov av att för dylika tvätterier kunna bevilja ett statsbidrag. Bidraget torde i regel inte böra kompletteras med räntebärande statslån. Bidragsvillkoren bör vara desamma som för den nuvarande räntefria, stående delen av tvätterilån. Bidraget bör normalt avskrivas efter 20 år. Det bidragsbeviljande organet bör dock äga föreskriva annan avskrivningstid. Bidrag bör kunna utgå med högst 30 000 kronor per anläggning samt i fortsättningen utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande.

Den form av statslån, som benämnes tvättcirkellån, har, anför styrelsen, trots propaganda för den genom cirkulärtryck och tidskriftsartiklar, rönt ringa intresse från allmänhetens sida. Låneformen kan därför enligt styrelsens mening utgå.

Styrelsen föreslår slutligen, att samtliga per den 30 juni 1961 utestående lån till kollektiva tvätterier överflyttas till Lånefonden för bostadsbyggande resp. investeringsanslaget Räntefria lån till bostadsbyggande.

Bostadsstyrelsens förslag rörande långivningen till kollektiva tvätterier tillstyrkes av *Svenska stadsförbundet*, *Svenska landskommunernas förbund*, *Sveriges allmännyttiga bostadsföretag*, *HSB:s riksförbund*, *Svenska riksborgen* och *Näringslivets byggnadsdelegation*. Delegationen uttalar att ifrågavarande långivning så långt möjligt bör begränsas. Det framlagda förslaget bör senare fullföljas genom avveckling av det statliga stödet.

Förslag om ändrade grunder för långivning till s. k. byggmästarbildade bostadsrättsföreningar

Hyresgästernas riksförbund framförde i skrivelser den 5 juni och den 15 oktober 1959 vissa kritiska synpunkter på systemet med s. k. byggmästarbildade bostadsrättsföreningar. Bl. a. anförde förbundet därvid, att bostadsrättshavarna i sådana föreningar saknar inflytande över de tekniska och ekonomiska betingelserna för husens uppförande samt att de

har vållats ekonomiska förluster av i vissa fall betydande storleksordning. Trots gällande regler om kontroll av bostadsrättsföreningarna synes det, anförde förbundet, alltjämt finnas goda möjligheter för byggnadsföretagare att med goda vinster begagna sig av bostadsrättsföreningsformen för rent spekulativa byggen. Bildandet av bostadsrättsföreningar har för byggmästarna blivit en enkel och tämligen riskfri form för att försälja fastigheter. Förbundets framställningar mynnade ut i ett förslag, att ifrågavarande föreningar inte skall medgivas statliga lån efter gynnsammare grunder än som gäller för privata byggnadsföretagare.

Över förbundets framställningar har yttrande inhämtats av *bostadsstyrelsen*. Styrelsen, som hört länsbostadsnämnderna, har i sitt yttrande framlagt förslag till ändrade grunder för den statliga långivningen till de byggmästarbildade bostadsrättsföreningarna. Styrelsens förslag har därefter remissbehandlats. Yttranden har avgivits av statskontoret, statens hyresråd, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands och Västernorrlands län, Svenska landskommunernas förbund, Sveriges kommunalekonomiska förening, HSB:s riksförbund, Svenska riksbyggen, Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO) och Svenska byggnadsentreprenörföreningen. Överståthållarämbetet har bifogat yttrande av Stockholms stads fastighetsnämnd. Därjämte har länsstyrelsen i Malmöhus län överlämnat yttrande av bl. a. drätselkammaren i Malmö.

Jag torde i det följande få lämna en redogörelse för bostadsstyrelsens förslag och de däröver avgivna yttrandena.

Bostadsstyrelsen upplyser inledningsvis, att styrelsen såsom i författningens mening kooperativa företag godtagit (1) fria föreningar, som bildas av samtliga eller ett flertal blivande bostadsrättshavare, (2) av kooperativ riksorganisation bildade föreningar, (3) föreningar som tillkommer på initiativ av byggnadsföretagare, s. k. byggmästarbildade bostadsrättsföreningar samt (4) föreningar tillkomna i annan ordning, t. ex. på initiativ av ett industriföretag.

Av den lägenhetsproduktion, som ombesörjes av bostadsrättsföreningar torde 25—30 % handhavas av byggmästarbildade föreningar. Medlemmarna i dessa föreningar utgöres under produktionsstadiet vanligen av entreprenören själv jämte honom närstående, vilka utgör interimsstyrelse. Kommunalvald ledamot skall finnas i styrelsen från början och innan det träffats några för föreningen bindande överenskommelser.

Under de senaste åren har från boendehåll i stor omfattning framförts klagomål mot byggmästarbildade bostadsrättsföreningar. Härom anför styrelsen bl. a. följande.

I styrelsen för bostadsrättsföreningen skall ingå minst en av kommunen utsedd ledamot, vars uppgift är att främja de blivande bostadsrättshavarnas intressen. Han skall därvid själv eller med anlitande av tillgänglig sakkunskap bl. a. kontrollera skäligheten av tomtpris och kostnadsberäkningar i övrigt. Föreningen skall vidare vara underkastad revision bl. a. av en av kommunen utsedd revisor.

Den föreskrivna kommunala kontrollen har i flera fall inte fungerat till-

fredsställande. De boende har ofta trots framställningar härom inte erhållit nödig information i framför allt ekonomiska ting.

Anbud på egentliga byggnadsarbeten infordras inte av byggmästarbildad förening. Tomten tillhör vanligen företagaren, som säljer densamma till den av honom bildade föreningen. Företagaren bygger enligt ett mellan honom och föreningen växlat kontrakt. Han kan därvid uppenbarligen helt ensidigt bestämma entreprenadsumman, om inte kommunens representant ingriper och i mån av behov påyrkar ändringar, innan statslån tillstyrkes. Kritiken från boendehåll riktar sig vanligen mot detta system med ensidig kontraktsuppgörelse och mot att ett flertal frågor är oreglerade i entreprenadavtalet.

Det torde ofta förekomma, att avsättningar till reparationsfonder tillgodo-räknas de boende först i och med att de blir bostadsrättshavare och betalar årsavgift. Om det dröjer med avlämningssammanträdet, påbörjar bostadsrättshavarna ofta nog förvaltningen utan att ha något i fonderna och följ-derna ger sig till känna i ekonomiska svårigheter, när reparationsbehovet blir aktuellt. Under övergångstiden har i dylikt fall byggnadsföretagaren till-godgjort sig fondmedlen. Några reglerande bestämmelser härutinnan plägar inte återfinnas i entreprenadavtalet.

Den hyra, som uttages under övergångstiden, avser att täcka bl. a. amorteringar på viss del av fastighetskrediten. Dessa amorteringar borde rätte-ligen komma de blivande bostadsrättshavarna tillgodo, men detta torde säl-lan vara fallet.

Har bestämmelse om kreditivtillägg ej intagits i kontraktet uppstår ofta tvist om eller i vad mån ett belopp motsvarande detta tillägg skall tillfalla företagaren eller föreningen. Det kan inträffa, att företagaren kalkylerat med en extra kostnad för kreditiv redan i entreprenadsumman eller måhända i den hyra, som uttages under övergångstiden, men det oaktat tillgodoräknar sig beloppet.

Bland övriga frågor, som vållar svårigheter nämner styrelsen spørsmålet om rätt till ränta på lämnade förskott i grundavgifter och frågan, huruvida de blivande bostadsrättshavarna eller byggnadsföretagaren skall tillgodo-göra sig ränteeftergift under den tid entreprenören förvaltar fastigheten.

Styrelsen anför vidare, att garantibesiktning normalt ombesörjes efter ett år från slutbesiktning av fastigheten. Då de boende vid denna tidpunkt van-ligen alltfjämt har funktionen såsom hyresgäster innebär detta i praktiken, att objektivitet inte kan föreligga, enär företagaren själv står för denna be-siktning.

Styrelsen ger även exempel på de ekonomiska risker som de blivande bo-stadsrättshavarna löper genom att lämna förskott på grundavgifter, något som den initiativtagande byggmästaren nästan undantagslöst påyrkar.

Med hänsyn till den mängd klagomål, som under senare tid framförts från boendehåll mot de byggmästarbildade föreningarna, synes det styrelsen som om förtroendet för denna företagsform i viss mån rubbats. Då det dess-utom visat sig vara en diskutabel och riskbetonad ordning med ett system där byggnadsföretagaren med anlitande av den av honom bildade föreningen i praktiken skriver entreprenadkontrakt med sig själv, finner styrelsen tiden vara inne för att undantaga de byggmästarbildade föreningarna från långivning enligt de grunder, som gäller för kooperativt organiserade företag

utan enskilt vinstsyfte. Styrelsen föreslår sålunda, att bostadsrättsföreningar bildade av byggmästare eller andra företagare åsyftande enskild vinst skall medgivas statslån till högst 85 % av avkastningsvärdet. Kommunal insyn och anslutning till ett centralt tillsynsorgan bör utgöra förutsättning för lån. Kostnaderna för den kommunala kontrollen förutsättes skola bestridas av låntagaren. Den omständigheten att de blivande bostadsrättshavarna avfordras en insats om minst 15 % av kostnaderna torde medverka till en mera påtaglig vaksamhet från deras sida och utgöra ett korrektiv mot missbruk av denna företagsform.

Styrelsen föreslår vidare, att möjligheter skapas för fristående kooperativa företag att förvärva fastigheter från byggmästare och i samband därmed få lån till 95 %. Härom anför styrelsen bl. a. följande.

En ordning som skulle erbjuda vissa fördelar framför den hittillsvarande skulle ernås, om en från varje byggmästarinflytande fristående förening, som konstituerades av en grupp personer representativa för blivande bostadsrättshavare, kunde beredas möjlighet att efter förhandlingar med företagaren förvärva fastigheten efter färdigställandet och i samband därmed få lånegränsen höjd från 85 till 95 %. Om möjligt borde föreningen inträda såsom lånsökande i slutlig låneansökning. I varje fall måste ett övertagande av fastigheten vara klart före utbetalning av slutligt beviljade statslån.

I samband med ett dylikt förvärv borde följande faktorer klarläggas:

1. De ekonomiska betingelserna efter förda underhandlingar med företagaren, dvs. främst

- a) köpesumman, uppdelad på tomt- och byggnadskostnader;
- b) kreditivtillägget;
- c) eventuellt vinterbidrag;
- d) fondavsättningar;
- e) amorteringar under hyrestiden;
- f) lagfartskostnader.

2. Fastighetens allmänna skick.

3. Eventuella lokalers avkastningsförmåga på längre sikt.

4. Garantitid och garantibesiktning.

5. Uppgift om det tillsynsorgan föreningen avser att ansluta sig till. (Till den senare frågan återkommer styrelsen i det följande.)

Den kommunale styrelseledamoten och revisorn förutsättes aktivt medverka vid reglering av alla de frågor, som sammanhänger med förvärvet. I den mån särskild sakkunskap skulle behövas, bör möjligheter föreligga att samråda med ett centralt tillsynsorgan.

Det förutsättes att kommunerna vid planläggning av bostadsbyggandet varje år tar ställning till vilken andel i lägenhetstillskottet, som bör reserveras för denna typ av föreningar, och tar initiativ till bildande av sådana föreningar i god tid före färdigställandet av den eller de fastigheter, som bör bli föremål för föreningsförvärv. Härjämte bör lägenhetssammansättningen anpassas så att lägenheterna lämpar sig för upplåtelser med bostadsrätt.

Styrelsen framhåller, att den kommunala kontrollen i bostadsrättsföreningarna i regel fungerar på ett mindre tillfredsställande sätt, vanligen beroende på bristande insikt i det komplex av frågor, som sammanhänger med produktion och förvaltning av fastigheter i bostadsrättsföreningsform. Frågan om anslutning av alla typer av bostadsrättsföreningar till något cen-

tralt tillsynsorgan bör därför ånyo övervägas. Styrelsen erinrar om att förslag i detta ämne år 1956 framlades av utredningen om allmännyttiga och kooperativa bostadsföretags förvaltning m. m. Alla typer av bostadsrättsföreningar skulle enligt förslaget anslutas till ett sådant organ. De uppgifter, som utredningen föreslog böra ankomma på tillsynsorganet, skulle bli i stort sett följande:

1. Tillsynsorganet skall övertyga sig om att den allmänna revisionen är tillfredsställande ordnad och att revisorerna fyller de kompetenskrav, som det skäligen kan finnas anledning att uppställa.

2. Tillsynsorganet skall ge råd och anvisningar beträffande uppläggnings- och bokföring samt beträffande normer och principer för avskrivning och fondavsättning.

3. Företagens nyproduktion bör ägnas viss allmän övervakning, främst med avseende på frågor rörande upphandling, organisation av byggnadsledning och byggnadskontroll.

4. Tillsynsorganet bör ge allmänna råd beträffande organisationen av företags förvaltning, deras struktur och arbetsformer.

5. Tillsynsorganet skall analysera statistiska uppgifter och rapporter från företagen avseende fastighetsekonomiska frågor och bör ha full insyn i företagen samt äga rätt att infordra de rapporter, som kan erfordras för att bedöma företagens förvaltning.

Utredningen ansåg, att SABO, HSB, Svenska riksbyggen, Sveriges kommunalekonomiska förening och Svenska landskommunernas förbund var för sig kunde godtagas såsom tillsynsorgan, de två sistnämnda dock under förutsättning att de till sig knöte expertis på fastighetsförvaltningsfrågor.

Tillgång till ett tillsynsorgan bör även ge den kommunale representanten i en bostadsrättsförenings styrelse bättre stöd i hans funktion att bevaka de blivande bostadsrättshavarnas intressen.

Styrelsen föreslår, att alla typer av bostadsrättsföreningar obligatoriskt skall anslutas till centralt tillsynsorgan.

Slutligen anför styrelsen, att den omständigheten att lånegränsen för enskilda företag regelmässigt utgör 85 % hittills torde ha medverkat till att byggmästare i stor omfattning inriktat sig på att bilda bostadsrättsföreningar för att därigenom komma i åtnjutande av en högre lånegräns och tillika få en viss garanti för att kunna avhända sig nybyggda fastigheter, varigenom kapital frigöres.

I yttrande över 1951 års bostadsutrednings betänkande föreslog styrelsen, att lån till 90 % skulle lämnas enskilda företag. Vid ett förnyat övervägande av denna fråga har styrelsen funnit sig ånyo böra framföra förslag om höjning av lånegränsen från 85 till 90 % men med krav på kommunal borgen för ett belopp motsvarande 5 % av avkastningsvärdet. Dylik borgen skulle vara underställningsfri.

En ledamot i styrelsen (fru Lewén-Eliasson) har ansett att spörsmålet om gynnsammare lånevillkor för hyreshus, byggda i enskild regi, ej bort upptagas i förevarande sammanhang och har vidare anført, att hon under inga omständigheter kan ansluta sig till förslaget att en generösare långivning skall förutsätta kommunal borgen.

Yttranden

Den skildring av de byggmästarbildade bostadsrättsföreningarnas verksamhet, som ligger till grund för bostadsstyrelsens förslag till ändrade låneregler, har mötts av kritik i ett antal yttranden. Sålunda anför *länsstyrelsen i Stockholms län*, att en större eller mindre del av bostadsproduktionen i rätt många av länets tätortskommuner har tillkommit genom byggmästareföreningar, och att erfarenheterna av denna verksamhet nästan uteslutande är goda. *Länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus* samt *Västernorrlands län* framhåller, att de i dessa län vunna erfarenheterna av de byggmästarbildade bostadsrättsföreningarnas verksamhet inte ger anledning till särskilda mot dessa föreningar riktade åtgärder.

Svenska byggnadsentreprenörföreningen anför, att ifrågavarande produktionsform, utövad av vederhäftiga och kompetenta byggnadsföretagare, har fungerat väl och vunnit förtroende. Enstaka misslyckanden och missförhållanden är inte något speciellt för den genom enskilda företag bedrivna bostadsrättsproduktionen. Exempel saknas inte på att misslyckanden och misskötsel förekommit även inom den rikskooperativa bostadsrättsproduktionen med åtföljande klagomål och tvister mellan producentorganisationerna och bostadsrättshavarna.

Svenska riksbyggen och *HSB:s riksförbund* har däremot anfört synpunkter, som i huvudsak överensstämmer med den av bostadsstyrelsen redovisade uppfattningen. Svenska riksbyggen framhåller dock, att det finns många byggnadsföretagare, som med skicklighet och ansvar byggt för bostadsrättsföreningar med gott resultat.

Bostadsstyrelsens förslag om övre lånegräns vid högst 85 % av avkastningsvärdet för ifrågavarande bostadsrättsföreningar har tillstyrkts av *statskontoret*, *HSB:s riksförbund* och *Svenska riksbyggen*. *Svenska landskommunernas förbund* vill inte motsätta sig förslaget men anser, att det hade varit önskvärt om bristerna hos produktionsformen hade kunnat bemästras på annat sätt. Förbundsstyrelsen ifrågasätter, om man inte skulle kunna erhålla tillfredsställande förhållanden genom att ställa vissa krav i fråga om finansieringen under byggnadstiden och genom ändrad lagstiftning om bostadsrättsföreningar.

Statens hyresråd anför, att ett genomförande av förslaget kan medföra att föreningsbildning av detta slag upphör. Det vore olyckligt, om detta skulle leda till en minskning av bostadsproduktionen. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser det tveksamt, om man generellt bör utesluta byggmästarbildade föreningar från belåning till 95 %, och *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* uttalar att det saknas skäl att särställa de byggmästarbildade föreningarna i förhållande till övriga bostadsrättsföreningar. Det bör inte förbises, yttrar *länsstyrelsen*, att det kan finnas entreprenörintressen även i andra bostadsrättsföreningar än entreprenörföreningarna. *Sveriges kommunalekonomiska förening* anför, att förslaget torde få till följd en väsentlig minsk-

ning av ifrågavarande föreningsbildningar, vilket torde motverka syftet med statsmakternas bostadspolitik.

Svenska byggnadsentreprenörföreningen yttrar, att förslaget innebär ett åsidosättande av den självklara principen att den högre statliga långivningen till bostadsrättsföreningar bör betraktas som ett uttryck för det allmännas önskan att främja bostadsrättsformen som sådan med hänsyn till det värde denna innebär för de boende. Den förmån, som den högre lånegränsen innebär, bör inte kunna förbehållas enbart de medborgare, som tillhör av vissa organisationer bildade föreningar, för vilka dessa organisationer fungerat som byggande organ.

Föreningen anför vidare, att den av förslaget följande ökningen av bostadsrättshavarnas insatser från 5 till 15 % av belåningsvärdet skulle leda till en förödande minskning av anslutningen till sådana föreningar. Följden skulle sannolikt bli, att de enskilda företagen slås ut från området, varigenom de rikskooperativa organisationerna skulle få ett monopol på marknaden.

Länsstyrelsen i Värmlands län ifrågasätter, om inte kommunernas prövning av behovet av lägenheter med bostadsrätt bör medföra visst ekonomiskt ansvar för kommunerna. Anser kommunen att det på grund av förhållandena på orten föreligger behov av belåning till högre lånegräns än 85 %, torde det vara riskfritt för kommunen att teckna borgen för den däröver liggande delen av lånet.

Styrelsens förslag angående möjligheten att lämna lån till 95 % åt fristående kooperativ förening, som inom viss tid efter färdigställandet förvärvar en av byggmästarbildad förening uppförd byggnad har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i nästan alla remissyttrandena.

Svenska byggnadsentreprenörföreningen anför dock, att förslaget torde sakna reellt underlag, då förvärvsformen synes ogenomförbar i praktiken. För såväl byggnadsföretagaren som lägenhetsinnehavaren är det nämligen nödvändigt att kapitalengagemangen är klara redan innan lägenheterna tagas i besittning.

HSB:s riksförbund avstyrker förslaget. Riksförbundet anför, att byggmästaren i vetskap om att blivande bostadsrättshavares insatser, när de övertar föreningen, sänks från 15 till 5 % i sin ackquisition efter lägenhetsspekulanter kommer att framhålla detta, varigenom säkerligen placeringen av lägenheter underlättas. Man kan emellertid inte komma ifrån att det projekt, om vilket förhandling om övertagande skall äga rum, inte har tillkommit på kooperativ grund. Riksförbundet vänder sig också mot vad styrelsen anfört om kommunala initiativ till föreningsbildning och kommunalt inflytande på den planerade lägenhetssammansättningen. HSB har inga som helst erfarenheter av att särskilda normer för avpassningen av lägenhetssammansättningen i bostadsrättshus skulle vara befogade. Om kommunerna systematiskt skulle söka påverka lägenhetsfördelningen inom vissa företag, bleve risken för kategoribebyggelse påtaglig.

Bostadsstyrelsens förslag om obligatorisk anslutning av bostadsrättsför-

eningar till ett centralt tillsynsorgan har uttryckligen tillstyrkts endast av *Svenska riksbyggen*. Övriga remissorgan avstyrker förslaget eller ger uttryck för tveksamhet beträffande lämpligheten av dess förverkligande. *Länsstyrelserna i Malmöhus och Västernorrlands län* anför, att den föreslagna anordningen kan bli administrativt betungande och svårhanterlig och ger uttryck åt uppfattningen att den kommunala kontrollen i första hand bör effektiviseras. Betydelsen av en förbättrad kommunal kontroll genom anvisningar och utbildning av kommunala revisorer eller genom uppställande av kompetenskrav eller på annat sätt framhålls också av *statens hyresråd, länsstyrelsen i Stockholms län* och *Sveriges kommunalekonomiska förening*.

Länsstyrelsen i Värmlands län ifrågasätter, om organisationer som själva är starkt engagerade inom bostadsbyggandet bör auktoriseras som tillsynsorgan och därigenom ges ställning som revisorer för sina konkurrenter. *HSB:s riksförbund* har ingen erinran mot att efter auktorisationen åta sig revision av HSB-företag men anser, att auktorisationen ej får innebära skyldighet att öva tillsyn över andra företag. Riksförbundet påpekar, att frågan om vilka maktmedel tillsynsorganet skall förfoga över har förbigåtts av bostadsstyrelsen. Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* anser, att spörsmålet om tillsynsorganets maktbefogenheter behöver utredas ytterligare. *Fastighetsnämnden i Stockholm* och *Sveriges kommunalekonomiska förening* har anfört, att tillsynsuppgiften bör förbehållas en statlig myndighet och då lämpligen bostadsstyrelsen.

Svenska byggnadsentreprenörföreningen ställer sig inte avvisande till styrelsens förslag men förutsätter som ett absolut villkor, att »enskilda» bostadsrättsföreningar skall kunna anslutas även till andra tillsynsorgan än de av styrelsen föreslagna.

Föreningen anför i samband härmed, att bostadsrättsspekulanterna generellt bör erbjudas större garantier i samband med sina engagemang än som nu är fallet. I sådant syfte har föreningen beslutat att i samarbete med inom bostadsproduktionen verkande byggnadsföretagare bilda ett kontroll- och garantiföretag för att tillgodose skäliga krav på trygghet såväl för bostadsrättstecknarna som för staten såsom långivare. Garantiföretaget skall ha till uppgift bl. a. att granska förslag till avtal mellan bostadsrättsföreningar och entreprenörer med avseende på skäligheten av de ekonomiska villkoren samt de reservationer avtalen innehåller. Företaget skall vidare ställa garantier gentemot bostadsrättsföreningen för det kontraktsenliga fullföljandet av byggnadsföretaget samt för återbetalning av erlagda förskott jämte ränta, därest på grund av force majeure eller annan omständighet den åsyftade bebyggelsen inte kan igångsättas eller fullbordas eller eljest sådant förhållande skulle inträda, som skulle göra det uppenbart obilligt att kräva uppfyllandet av de förpliktelser, som förhandsteckningen och förskottsbetalningen resp. dess mottagande kan ha inneburit. Därjämte skall företaget tillse, att erforderlig kontroll utövas under produktionsstadiet, att föreskrivna besiktningar blir utförda av kompetenta personer och enligt

avtalets bestämmelser, att förvaltningen fram till avlämningsssammanträdet sker i den ordning som påfordras av vederbörande myndigheter samt att avlämningsssammanträde hålles i föreskriven ordning.

Statens hyresråd erinrar om, att rådet i cirkulär till hyresnämnderna uttalat, att nämnderna vid meddelande av tillstånd att uppta förskott på grundavgifter i regel bör avkräva föreningen betryggande säkerhet — företrädesvis i form av bankgaranti — för att uppburna förskott kan återbetalas. De skärpta bestämmelserna härutinnan kan antagas förhindra uppkomsten av bostadsrättsföreningar, som inte vilar på sund ekonomisk grund, enär dessa torde få svårigheter att uppbringa betryggande säkerhet för förskotten.

Överståthållarämbetet, fastighetsnämnden i Stockholm, Svenska landskommunernas förbund och SABO anför, att spørgsmålet om tillsyn och kontroll av bostadsrättsföreningarna bör få sin lösning genom ändringar av gällande lagstiftning på området. De föreslår därför i sådant syfte en översyn av bostadsrättsföreningslagen och bostadsrättskontrollagen. Som motiv har anförts bl. a. att bostadsrättskontrollagens tillämpningsområde krymper i samma mån som hyresregleringen regionalt avvecklas samt att enbart i läneförfattningarna föreskrivna kontrollbestämmelser ej får någon giltighet beträffande redan befintliga hus och i framtiden tillkommande hus utan statliga lån. Även *Svenska byggnadsentreprenörföreningen* uttalar sig för en överarbetning av gällande lagstiftning.

Förslaget att stimulera enskild hyreshusbebyggelse genom att medge belåning intill 90 % mot kommunal borgen för viss del av lånet har inte tillstyrkts i något remissyttrande. I några yttranden har visserligen åtgärder för att stimulera byggandet i enskild regi hälsats med tillfredsställelse, men tanken på kommunalt engagemang har därvid nästan genomgående avvisats.

Bostadsstyrelsens anslagsberäkningar

Bostadsstyrelsen har lämnat en beräkning av den preliminära långivningen under nästa budgetår. Styrelsen utgår därvid från en igångsättning under budgetåret av tillhoppa 66 000 statsbelånade lägenheter, varav 47 000 i flerfamiljshus och 19 000 i småhus. För ifrågavarande beräkning har styrelsen lämnat i huvudsak följande redogörelse.

Styrelsens program beträffande bostadsbyggandets omfattning, mätt i antalet påbörjade lägenheter under budgetåret 1961/62, avser 47 000 lägenheter i andra tertiärbelånade företag än rad- och kedjehusföretag. Styrelsen har därvid räknat med ett genomsnittligt tertiärlånebelopp per lägenhet av 10 000 kronor.

Antalet lägenheter i nybyggda statsbelånade småhus har antagits komma att uppgå till 19 000 varav uppskattningsvis 1 500 i tertiärbelånade rad- och kedjehus. Egnahemslånebeloppet per lägenhet beräknas till 24 000 kronor och tertiärlånebeloppet per lägenhet för de 1 500 lägenheterna i rad- och kedjehus till 12 000 kronor. För egnahemslån till ombyggnad och för räntebärande förbältringslån beräknar styrelsen 60 000 000 kronor. Medelsramen för beslut om lån, som skall utgå från Lånefonden för bostadsbyggande, beräknas således till $(47\,000 \times 10\,000 + 17\,500 \times 24\,000 + 1\,500 \times 12\,000 +$

60 000 000) avrundat 970 000 000 kronor. Styrelsens förslag att räntebärande statslån till kollektiva tvätterier skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande föranleder ingen uppräknings av beloppet.

Beträffande anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar styrelsen, att utbetalningarna av tertiärlån kommer att avse 50 000 lägenheter. Utbetalningarna under budgetåret torde komma att i växande grad avse företag för vilka preliminärt beslut meddelats efter den 1 juli 1959, dvs. utan tillägglån och med normalt tertiärlån. Styrelsen beräknar genomsnittsbeloppet i de ärenden som utbetalas under budgetåret till 12 000 kronor och således det totala lånebeloppet till 600 000 000 kronor. Utbetalningen av egnahemslån till nybyggnad förutsättes komma att avse 16 000 lägenheter. Vid ett genomsnittligt lånebelopp av 24 500 kronor kommer utbetalningarna av sådana lån att uppgå till sammanlagt 392 000 000 kronor. Utbetalningen av egnahemslån till ombyggnad och räntebärande förbättringslån beräknas till 70 000 000 kronor. Då influtna amorteringar och inlösen av lån beräknas till 229 000 000 kronor, kan nettoutbetalningen av lån beräknas till $(600\,000\,000 + 392\,000\,000 + 70\,000\,000 - 229\,000\,000)$ avrundat 835 000 000 kronor.

Utbetalningarna av förskott på egnahemslån och förbättringslån antages komma att balanseras av inflytande förskottsbetopp. Medelsbehovet beräknar styrelsen sålunda till 835 000 000 kronor. Vid ingången av budgetåret beräknas kvarstå ett outnyttjat belopp av ca 105 000 000 kronor. Anledningen härtill är huvudsakligen att en oberäknad behållning uppkommit på förskottstiteln under budgetåret 1959/60 samt att det genomsnittliga tertiärlånebeloppet per lägenhet under budgetåret 1960/61 nu beräknas bli något lägre än vad som tidigare antagits. Anslagsbehovet för budgetåret 1961/62 beräknas sålunda till $(835\,000\,000 - 105\,000\,000)$ 730 000 000 kronor.

Departementschefen

Jag torde inledningsvis få ta upp frågan om *bostadsbyggandets omfattning och inriktning* till behandling.

Bostadsbyggandet har under de senaste åren legat på en mycket hög nivå. Under 1959 färdigställdes 69 300 nya bostadslägenheter. Produktionen under 1960 har nu beräknats till ungefär samma antal. För innevarande budgetår har uppställts ett minimiprogram för bostadsbyggandet, innefattande en nyproduktion av 63 000 lägenheter. Vid anmälan av frågan om detta bostadsbyggnadsprogram (statsverksprop. 1960, bil. 27) anförde jag bl. a., att det kunde visa sig föreligga behov av så stor igångsättning att programmet behövde utökas.

Bostadsstyrelsen har för såväl innevarande som nästa budgetår föreslagit bostadsbyggnadsprogram omfattande 70 000 lägenheter, varav 20 500 lägenheter i småhus.

Enligt min mening bör den uppnådda höga produktionsnivån bibehållas. Om en fortsatt avveckling av den alltjämt på många håll svåra bostadsbris-

ten skall bli möjlig, kan någon minskning av bostadsbyggandet inte godtagas. Senare denna dag föreslår jag, att medelsramen för innevarande budgetår utvidgas i enlighet med bostadsstyrelsens förslag.

Under flera år har statsmakterna, på grund av vanskligheten att långt i förväg bedöma vilken produktionsomfattning konjunkturutvecklingen kunde medge, tillämpat metoden att för det kommande budgetåret fastställa ett minimiprogram, vilket sedan regelmässigt utvidgats genom tillägg till lånemedelsramen. Detta system är förknippat med vissa olägenheter vid planeringen av bostadsbyggandet. För att planlägningsarbetet skall kunna skötas rationellt och främja ett så effektivt utnyttjande av produktionsresurserna som möjligt är det önskvärt, att kommuner och byggnadsföretagare på ett tidigt stadium får klarhet om vilken tilldelning av lånemedel de har att räkna med under en kommande verksamhetsperiod. Med det förfarande som nu tillämpas är det emellertid inte möjligt att förrän i februari, när riksdagen beslutat om tillägg till medelsramen för det löpande budgetåret, fördela de ytterligare lånemedel, som avses för igångsättning under budgetårets senare hälft. Detta leder till försämrad planering med förseningar i igångsättningen som följd.

Det sagda utgör enligt min mening skäl för att frångå systemet med minimiprogram. I stället bör medelsramarna från början beräknas så att de ger utrymme för det bostadsbyggande, som ter sig motiverat från bostadsmarknadssynpunkt och som det bör vara möjligt att förverkliga.

På vissa orter med hög efterfrågan på arbetskraft har bostadsbristen försvårat arbetsmarknadsmyndigheternas ansträngningar att dit överflytta arbetssökande från orter med bristande sysselsättningsmöjligheter. I ett antal fall har arbetsmarknadsstyrelsen för att undanröja dessa svårigheter låtit uppföra provisoriska bostäder med anlitande av medel för arbetslöshetens bekämpande. Under det senaste året har dock i stället genom samarbete mellan arbetsmarknadsstyrelsen och bostadsstyrelsen sådana orter kunnat ges en extra tilldelning av lånemedel. Detta har medfört, att byggandet av provisoriska bostäder fått en mera begränsad omfattning. Då man har anledning befara att dylika provisoriska bostäder när de väl uppförts i många fall kommer att nyttjas under relativt lång tid, är det önskvärt att deras antal begränsas. Jag förutsätter, att även framdeles den ökning av bostadstillgången på vissa orter, som kan bli erforderlig i samband med överflyttning av arbetskraft, skall kunna komma till stånd genom ett samarbete mellan arbetsmarknads- och bostadsmyndigheterna. Vid fördelning av låneramen bör därför behovet av en reserv för detta ändamål beaktas.

Från nu angivna utgångspunkter förordar jag i överensstämmelse med bostadsstyrelsens förslag, att för nästa budgetår uppställas ett bostadsbyggnadprogram omfattande 70 000 lägenheter. Beträffande fördelningen på flerfamiljshus och småhus har bostadsstyrelsen, som förutsatt att 66 000 lägenheter kommer att finansieras med statslån, föreslagit att medel beräknas för 47 000 lägenheter i flerfamiljshus och 19 000 lägenheter i småhus. Styrelsen har ansett sig kunna förutsätta att en långivning till småhus av denna om-

fattning kommer att motsvara de bygginitiativ avseende småhus, som kan väntas göra sig gällande under budgetåret.

Styrelsens beräkning av byggandets fördelning på hustyper bör godtagas. Då småhusbyggandet inte bör hållas tillbaka av en för snäv medelsram bör denna beräknas så, att den ger utrymme för lån till småhus i en omfattning motsvarande den efterfrågan, som kan emotas under budgetåret.

Jag övergår nu till att behandla av bostadsstyrelsen framställda förslag till vissa ändringar i gällande lånebestämmelser m. m.

Bostadsstyrelsen har föreslagit att *bestämmelserna om egnahemslån* skall ändras så, att lån kan beviljas även bostadsrättsförening samt enskild byggnadsföretagare, som avser att bygga småhus för uthyrning. I anslutning därtill föreslår styrelsen, att bestämmelserna om egnahemslånets övre gräns skall bringas i överensstämmelse med vad som för olika kategorier av låntagare gäller vid tertiärbelåning.

Styrelsens förslag har vid remissbehandlingen fått ett övervägande positivt mottagande. I ett par yttranden har dock förslaget avstyrkts.

Jag vill erinra om att frågan om småhusbyggandets framtida förutsättningar skall utredas av bostadsbyggnadsutredningen. Sedan utredningens arbete härmed fullbordats, torde det bli anledning att mera allmänt ompröva utformningen av finansieringsstödet för småhus. Det synes därför inte lämpligt att nu vidtaga några långtgående ändringar i gällande lånebestämmelser. I sammanhanget må erinras om att riksdagen år 1959 uttalade sig för en undersökning av möjligheterna att på småhusområdet övergå till ett system med kreditgarantier i stället för statliga lån (rskr. 1959: 145). Jag anser, att denna undersökning bör anstå med hänsyn till bostadsbyggnadsutredningen.

Bostadsstyrelsens nu föreliggande förslag har en mindre räckvidd. Dess huvudsakliga syfte är, att det statliga finansieringsstödet vid småhusbyggande skall så långt möjligt bli likvärdigt, oavsett om tertiärlån eller egnahemslån väljes som finansieringsform. Enligt min mening behöver emellertid konsekvenserna av de ändringar i lånereglerna, som styrelsen föreslår, belysas ytterligare, innan någon ståndpunkt tages till styrelsens förslag.

Däremot anser jag mig böra förorda, att egnahemslån skall kunna beviljas ägare av jordbruksfastighet också för beredande av *bostad åt fastighetens arrendator*.

Såsom bostadsstyrelsen anfört gäller i fråga om egnahemslån för hus, som förutom bostadslägenhet innehåller lokaler för ägarens eget behov eller butiker, att *kommunens ansvar* för egnahemslånet reduceras med hänsyn till omfattningen av sådana lokaler. Denna regel var motiverad, när kommunens ansvar avsåg lånets räntefria stående del, eftersom denna lånedel minskades i de åsyftade fallen. Med den utformning det kommunala ansvarsåtagandet numera har finns emellertid inga bärande skäl för att kommunens ansvar skall vara mindre i dessa fall än om huset innehåller enbart bostadsutrymmen. Det torde närmast få betecknas som ett förbiseende, att bestämmelsen om reduktion av kommunens ansvar har bibehållits även ef-

ter slopande av egnahemslånets räntefria stående del. Jag föreslår, att bestämmelsen utgår.

De nu föreslagna ändringarna i egnahemslånekungörelsen bör genomföras den 1 juli 1961.

Bostadsstyrelsen har föreslagit, att ärenden som gäller tillämpningen av den s. k. *50-procentsregeln*, dvs. de fall då tertiärlån sökes för byggnad, vari mer än hälften av lägenhetsytan utgöres av andra utrymmen än bostäder, i fortsättningen skall handläggas av styrelsen. Jag har i och för sig ingenting att invända mot styrelsens förslag men anser det inte lämpligt att ändringen genomföres nu. Frågan bör tas upp på nytt, när bostadspolitiska organisationskommittén lagt fram förslag rörande den bostadspolitiska organisationen.

I fråga om *kvalitetskrav på bostäder, som finansieras med statslån*, föreslår bostadsstyrelsen, att låneförfattningarna skall kompletteras med uttryckliga bestämmelser om att det lånebeviljande organet äger utfärda föreskrifter beträffande byggnadernas storlek och form.

Bostadsstyrelsens förslag har tillstyrkts av byggnadsstyrelsen, medan däremot bostadspolitiska organisationskommittén uttalat sig i avstyrkande riktning.

Det bör enligt min mening i allmänhet inte komma i fråga att det lånebeviljande organet i samband med långivningen ställer krav, som beträffande byggnadernas storlek och form sträcker sig längre än fastställda stads- och byggnadsplaner. Kvalitetskraven i detta hänseende bör givetvis i princip tillgodoses redan vid planens fastställande, vare sig byggnaderna avses bli finansierade med statslån eller på annat sätt. Enligt vad jag inhämtat torde samstämmighet mellan planmyndigheternas och bostadslåneorganens handlande härvidlag nås genom att bostadsstyrelsen och byggnadsstyrelsen utfärdar gemensamma anvisningar i ämnet. Såsom byggnadsstyrelsen anfört finnes det emellertid föråldrade stadsplaner, som är i stort behov av revision. Med hänsyn härtill bör ett byggnadsprojekts överensstämmelse med fastställd plan inte nödga de lånebeviljande organen att för statlig belåning godtaga byggnadsföretag, som enligt nutida betraktelsesätt ej tillfredsställer berättigade kvalitetskrav. Gällande lånebestämmelser ger emellertid de lånebeviljande organen erforderlig handlingsfrihet vid prövning av lånefrågan. Vad bostadsstyrelsen föreslagit om samråd med planmyndigheterna i aktuella låneärenden föranleder ingen erinran från min sida. Något tillägg till lånekungörelsen synes dock ej behövligt.

Vad bostadsstyrelsen föreslagit angående *lån till kollektiva tvätterier* kan jag i huvudsak tillstyrka. Den särskilda kungörelsen om lån till kollektiva tvätterier bör behållas men lånen utbetalas från lånefonden för bostadsbyggande, till den del de är räntebärande, och i övrigt från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande. I fråga om inriktningen av tvätteristödet bidrader jag bostadsstyrelsens uttalande att lån till större tvätterier, i den mån de inte är avsedda att betjäna i huvudsak endast ett sammanhängande större bostadsområde, bör beviljas endast i undantagsfall. Beträffande formen

för den till vissa mindre tvätterier utgående subventionen torde det inte finnas skäl att vidtaga annan ändring än att maximibeloppet höjs från 20 000 till 30 000 kronor. Bestämmelserna om avskrivningstid bör lämnas oförändrade. Tvätteirkellånen bör utmönstras ur lånekungörelsen. Räntan på tvätterilånen bör fastställas till 5 % eller samma procentsats som gäller för tertiärlån till andra lokaler än bostäder.

De föreslagna ändringarna bör lämpligen genomföras den 1 juli 1961. De tvätterilån som utestår vid utgången av innevarande budgetår bör överföras till lånefonden för bostadsbyggande med undantag för räntefria stående delar, vilka alltså bör redovisas under fonden för låneunderstöd. Anslaget till kollektiva tvätterier bör utgå ur riksstaten och vid innevarande budgetårs utgång eventuellt odisponerade medel tillgodoföras titeln låne-medel.

Jag torde härfter få övergå till frågan om *långivningen till s. k. byggmästarbildade bostadsrättsföreningar*. Såsom framgått av min föregående redogörelse har bostadsstyrelsen föreslagit dels ändring av lånevillkoren för sådana föreningar, innebärande en sänkning av den nu gällande övre belåningsgränsen, dels åtgärder för ökad kontroll över ifrågavarande företag. Förslaget grundar sig främst på kritik som framförts från de boendes sida och som innebär, att systemet med byggmästarbildade föreningar i alltför hög grad utestänger de blivande bostadsrättshavarna från det medinflytande i byggnadsföretaget, som rätteligen bör tillkomma dem, och i vissa fall åsamkar dem direkta ekonomiska förluster.

De kritiska omdömen om ifrågavarande bostadsrättsföretag, som förestavat bostadsstyrelsens förslag till skärpta regler för långivningen till dem, har mött gensaga i vissa remissyttranden. I andra yttranden, närmast från de rikskooperativa företagens sida, vitsordas i huvudsak styrelsens uppfattning om bristerna i den nuvarande ordningen.

Jag anser det angeläget, att bostadsrättshavarnas berättigade intressen blir ordentligt tillgodosedda. Även om man kan ha olika uppfattning om i vilken mån brister i detta hänseende hittills har framträtt i samband med föreningsbildning på enskilda byggnadsföretagares initiativ, torde det få anses styrkt, att behov föreligger av anordningar, som bereder bostadsrättshavarna ett bättre skydd än f. n. Det framstår härvid som särskilt viktigt, att de boende erhåller fullgott skydd för värdet av sina kapitalinsatser, att deras rätt effektivt bevakas vid bestämmande av de ekonomiska villkoren för byggnadsföretaget samt att de beredes garantier mot förlust till följd av brister hos byggnadsföretaget.

Vad angår föreningar, som är anslutna till något av de rikskooperativa företagen, synes det inte föreligga behov av andra garantier än dem, som kan anses ligga i tillhörigheten till riksorganisationen. Inte heller i fråga om fristående bostadsrättsföreningar, dvs. sådana föreningar som bildas på de blivande bostadsrättshavarnas eget initiativ, synes några särskilda garantiregler behövliga. Detsamma torde merendels också gälla i fråga om företag, som tillkommer t. ex. på initiativ av industriföretag.

Däremot är det uppenbart, att ett bättre tillvaratagande av bostadsrätts-havarnas intressen erfordras, när fråga är om förening, som bildas av en enskild byggnadsföretagare. Att det i dessa fall föreligger behov av effektiva åtgärder till skydd för bostadsrättshavarnas intressen framhålles även i Svenska byggnadsentreprenörföreningens yttrande över bostadsstyrelsens förslag. De fördelar bostadsrättsformen erbjuder företagaren framför allt när det gäller anskaffning av rörelsekapital och avsättning av produktionen utgör naturligen en särskild lockelse för ekonomiskt mindre bärkraftiga företagare. Detta förhållande ökar risken för att de bostadssökande åsamkas förluster.

Den väg bostadsstyrelsen anvisar, nämligen att sänka lånegränsen för de byggmästarbildade föreningarna till vad som gäller för enskilda byggnadsföretagare vid byggande av vanliga hyreshus, anser jag inte böra beträdas, i varje fall inte förrän man provat om en tillfredsställande ordning kan nås på annat sätt. En så radikal sänkning av lånegränsen skulle nämligen med all sannolikhet innebära att bostadsbyggande i denna form överhuvud knappast komme till stånd, vilket i sin tur skulle kunna innebära risk för minskning av bostadsproduktionen.

I stället bör lånebestämmelserna kompletteras med tillämpningsföreskrifter av innebörd att de lånebeviljande organen, när skäl därtill föreligger, skall kunna ställa särskilda krav på att de blivande bostadsrättshavarna tillförsäkras betryggande garantier för att deras intressen blir behörigen tillgodosedda. Svenska byggnadsentreprenörföreningen har i sitt remissyttrande upplyst, att föreningen tagit initiativet till bildande av ett kontroll- och garantiföretag med uppgift att bereda såväl bostadsrättshavarna i ifrågasvarande föreningar som staten i dess egenskap av långivare ökad säkerhet. Företaget skall bl. a. lämna garantier mot direkta ekonomiska förluster samt därjämte kontrollera att byggnadsföretaget grundas på skäliga ekonomiska villkor och utföres under betryggande teknisk kontroll. Enligt mitt förmenande är Svenska byggnadsentreprenörföreningens initiativ värt att pröva. Under förutsättning att kontroll- och garantiföretaget fungerar på ett effektivt sätt synes ett tillfredsställande skydd för bostadsrättshavarnas intressen kunna erhållas i fråga om byggnadsföretagare, som ansluter sig till kontroll- och garantiföretaget eller som utan sådan anslutning får garantier utställda av detta företag. Jag förutsätter härvid, att företaget också lämnar ifrågasvarande bostadsrättsföreningar erforderligt biträde under förvaltningsskedet.

Beträffande företag, som ej åtnjuter garantier av kontroll- och garantiföretaget, bör krav på likvärdigt skydd i annan form ställas. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t och efter Kungl. Maj:ts bemyndigande bostadsstyrelsen att utforma närmare föreskrifter i ämnet. Jag förutsätter, att verkningarna av de nu föreslagna ändringarna i lånebestämmelserna med uppmärksamhet följes av bostadsstyrelsen och att styrelsen anmäler eventuellt behov av ytterligare åtgärder.

I vissa remissyttrandena har framhållits att den kommunala kontrollen över bostadsrättsföreningarna bör göras mera effektiv. Av vad bostadsstyrel-

sen anført framgår att denna kontroll inte fungerat på ett tillfredsställande sätt. Jag är inte beredd att föreslå några särskilda kompetenskrav för kommunala styrelseledamöter och revisorer för de kooperativa företagen. En viss förbättring av den kommunala kontrollens kvalitet bör dock vara möjlig att åstadkomma. Bl. a. bör prövas om man genom skriftliga instruktioner och regionala kurser eller på annat liknande sätt kan göra kommunala styrelseledamöter och revisorer bättre rustade att fullgöra sina uppgifter. Det torde få ankomma på bostadsstyrelsen att ta initiativ till åtgärder i sådan riktning.

Med de kompletteringar av lånebestämmelserna jag nu föreslagit synes det inte erforderligt att införa regler om central tillsyn av bostadsrättsföreningar.

Någon ändring av lånegränsen för lån till enskilda byggnadsföretagare kan jag inte tillstyrka.

Spörsmålet om en översyn av bostadsrättslagstiftningen, vilket berörts i ett antal remissyttranden, torde få övervägas inom justitiedepartementet.

Jag övergår nu till frågan om beräkningen av *medelsramar och anslag*. Jag har i det föregående föreslagit, att bostadsbyggnadsprogrammet för nästa budgetår skall omfatta 70 000 lägenheter. Bostadsstyrelsen räknar med, att 66 000 lägenheter kommer att bli föremål för statlig belåning, därav 19 000 lägenheter i småhus. Styrelsens antagande härom liksom dess beräkning av de genomsnittliga lånebeloppen bör läggas till grund för beräkningen av medelsramen för den preliminära långivningen under nästa budgetår. I enlighet härmed beräknar jag den för nästa budgetår erforderliga medelsramen enligt följande uppställning:

	Miljoner kronor
Tertiärlån till flerfamiljshus ($47\,000 \times 10\,000$ kr.)	470
Egnahemslån till nybyggnad ($17\,500 \times 24\,000$ kr.)	420
Tertiärlån till rad- och kedjehus ($1\,500 \times 12\,000$ kr.)	18
Egnahemslån till ombyggnad samt förbättringslån och tvätterilån ..	60
	968

Ramen för preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, bör alltså för nästa budgetår fastställas till (avrundat) 970 000 000 kronor.

Jag har förut anført, att långivningen till småhus under nästa budgetår bör ges en sådan omfattning att den svarar mot de initiativ till småhusbyggande, som framkommer under budgetåret. Med hänsyn härtill anser jag det inte nödvändigt eller lämpligt att medelsramen delas upp på särskilda belopp för småhus och flerfamiljshus. Denna fördelning torde få göras av bostadsstyrelsen med beaktande av nyss angivna målsättning i fråga om småhusbyggandet. Ej heller anser jag det nödvändigt att närmare ange, i vilken omfattning tvätterilån får beviljas.

Vad angår anslaget till lånefonden för bostadsbyggande kan jag godta bostadsstyrelsens beräkningar. Vid anmälan av fråga om anslaget till Ränte-

fria lån till bostadsbyggande kommer jag att föreslå, att vissa räntefria tillägglån, som f. n. amorteras, skall göras räntebärande från ingången av nästa budgetår. Då dessa lån i fortsättningen bör amorteras och förräntas med fast annuitet, kommer kapitalåterbetalningarna, vilka tillföres lånefonden för bostadsbyggande, att bli något mindre än bostadsstyrelsen räknat med, under det att ränteinkomsterna blir större. Effekten av denna minskning i amorteringsbeloppen är emellertid ej så stor, att den påverkar anslagsberäkningen. Anslaget till lånefonden för bostadsbyggande för nästa budgetår bör därför i överensstämmelse med bostadsstyrelsens förslag upptagas med 730 000 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna av mig förordade ändringar i bestämmelserna om ifrågavarande lån;
- b) medgiva att under budgetåret 1961/62 preliminära beslut om lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 970 000 000 kronor;
- c) till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 730 000 000 kronor.

[4] *Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien*. Från fonden utlämnas lån till anskaffande av byggnadsmaskiner m. m. Till fonden har för innevarande budgetår anvisats ett formellt anslag av 100 kronor.

Bostadsstyrelsen har anfört, att under budgetåret 1959/60 till styrelsen inkom 86 ansökningar om lån för 140 maskiner med en uppgiven anskaffningskostnad av tillhoppa 8 156 275 kronor. Under samma budgetår har disponerats 4 388 810 kronor och i amorteringar och inlösen av lån influtit 4 207 006 kronor. Vid nuvarande lånestock kan det till fonden inflytande beloppet beräknas bli tillfyllest för långivningen vid nuvarande ansökningsfrekvens. Styrelsen räknar därför med att anslaget för budgetåret 1961/62 endast behöver uppföras med ett formellt belopp.

Departementschefen

Anslaget bör i enlighet med bostadsstyrelsens förslag uppföras med ett formellt belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till *Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

[5] *Statens bosättningslånefond*. Från fonden utlämnas bosättningslån till trolovade eller äkta makar samt till ogift moder med minderårigt barn. För innevarande budgetår har anslaget uppförts med ett formellt belopp av 100 kronor.

Fullmäktige i riksbanken har anfört, att utlåningen från fonden vid utgången av budgetåret 1959/60 uppgick till 42 436 277 kronor mot 46 731 749

kronor vid budgetårets början. Antalet utestående lån uppgick vid samma tidpunkter till resp. 42 759 och 46 976.

Under budgetåret 1959/60 har utgivits 6 061 nya lån till ett sammanlagt belopp av 12 363 035 kronor; summan av slut- och avbetalningar uppgick till 16 658 507 kronor. Intill utgången av budgetåret 1959/60 hade utlämnats bosättningslån till ett antal av 218 230 och till ett sammanlagt belopp av 308 159 845 kronor. Vid ingången av innevarande budgetår fanns disponibelt å fonden ett belopp av 15 615 398 kronor.

Fullmäktige har anfört, att lånens medelbelopp successivt ökat hela tiden sedan fondens tillkomst. Medelbeloppet för lån som utgivits under budgetåret 1959/60 uppgick sålunda till 2 040 kronor mot 2 002 kronor under närmast föregående budgetår och 1 995 kronor under budgetåret 1957/58. Även om medelbeloppet skulle komma att öka — och detsamma skulle komma att gälla jämväl beträffande antalet nyutlämnade lån — kan det beräknas att de till fonden hittills anvisade medlen kommer att vara tillräckliga till utgången av budgetåret 1961/62. Det synes emellertid lämpligt att ett formellt anslag beviljas även för sistnämnda budgetår.

Departementschefen

I överensstämmelse med vad fullmäktige i riksbanken föreslagit bör anslaget uppföras med ett formellt belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens bosättningslånefond* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

[6] **Lånefonden för allmänna samlingslokaler.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 9 000 000 kronor. Från fonden utlämnas lån enligt kungörelsen den 24 maj 1957 (nr 367) om statslån för anordnande av allmänna samlingslokaler m. m. samt beviljade men ej utbetalade lån enligt äldre bestämmelser.

Statens nämnd för samlingslokaler har anfört, att tillgången på lånemedel ej tillnärmelsevis har räckt till för att tillgodose efterfrågan från lokalbyggarna. Vid tiden för anslagsframställningens avlåtande innelåg hos nämnden obehandlade ansökningar avseende ett sammanlagt lånebelopp av inemot 15 000 000 kronor, medan det belopp som står till förfogande för utlåning uppgår till 9 000 000 kronor. Enligt uppgifter som inhämtats av riksorganisationerna för samlingslokaler finns dessutom en dold efterfrågan på lån till ett uppskattat belopp av minst 80 000 000 kronor.

Med hänsyn till den stora eftersläpning, som kännetecknar investeringarna i allmänna samlingslokaler, föreslår nämnden att ett anslag av 10 000 000 kronor anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen

Medelsanvisningen till ifrågavarande lånefond bör vara oförändrad under nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 9 000 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

[7] *Lån till nybyggnader m. m. vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare.* För innevarande budgetår har under denna rubrik anvisats ett investeringsanslag av 811 000 kronor.

Framställningar

Framställningar om lån till nybyggnader m. m. vid erkända vårdanstalterna Björstorp, Holmforshemmet, Ribbingebäck, Vårnåshemmet, Pålyckehemmet samt Älvgården har av socialstyrelsen överlämnats i samband med dess anslagsaskanden för budgetåret 1961/62 (skr. 12/8 1960). Vidare har socialstyrelsen (skr. 28/11 1960) överlämnat en framställning av stiftelsen Åsbrohemmet om ytterligare statsmedel till anordnande av vårdavdelningen Rällsögården.

Socialstyrelsen tillstyrker följande byggnadsföretag m. m. vid erkända vårdanstalter.

	Kronor
1. Ny förläggingsbyggnad med läkarmottagning och intagningsavdelning vid Björstorp	315 000
2. Ny föreståndarebostad vid Holmforshemmet	115 000
3. Om- och nybyggnadsarbeten vid Ribbingebäck	670 000
4. Nytt bostadshus vid Vårnåshemmet	85 000
5. Förvärv av markområde för Pålyckehemmet	90 000
6. Nytt bostadshus vid Älvgården	120 000
7. Ombyggnadsarbeten m. m. vid Åsbrohemmets vårdavdelning Rällsögården	210 000
	1 605 000

Som motivering för ifrågavarande förslag har anförts i huvudsak följande.

1. Föreningen Lunds stifts prästers nykterhets- och diakoniförbund u. p. a. förnyar en tidigare gjord framställning om lån för uppförande av en förläggingsbyggnad vid erkända vårdanstalten *Björstorp*. Den planerade byggnaden skall inrymma läkarmottagning, intagningsavdelning samt elva förlägningsrum, varav fyra avses som sjukrum och sju som vanliga patientrum. Socialstyrelsen framhåller, att behovet av en särskild medicinsk avdelning — avsedd såväl för avgiftning och allmänt stärkande behandling av de nyinkomna vårdtagarna som för vården av akuta sjukdomar under vårdtiden — under senare år allt tydligare framträtt på denna och övriga vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Det är angeläget, att denna anstalt snarast möjligt ges den standard, vartill föreningens framställning syftar. So-

cialstyrelsen tillstyrker ett ränte- och amorteringsfritt lån å 315 000 kronor.

2. Stiftelsen *Holmforshemmet* har tidigare hemställt om medel för uppförande av en ny föreståndarebostad. Den nuvarande bostaden är otillfredsställande och därjämte otillräcklig. Socialstyrelsen tillstyrker ett räntebärande, amorteringsfritt lån å 115 000 kronor.

3. Stockholms stadsmission och styrelsen för erkända vårdanstalten *Ribbingebäck* har tidigare gjort framställning om medel till vissa om- och nybyggnadsarbeten. Ombyggnadsarbetena, som delvis redan utförts, har kostnadsberäknats till 220 000 kronor. Enligt ett omarbetat förslag har en tillbyggnad av anstalten med en sjuk- och mottagningsavdelning kostnadsberäknats till 430 000 kronor, vartill kommer kostnader för inventarier 20 000 kronor. Tillkomsten av den nya avdelningen skulle medföra en ökning av vårdplatsantalet från 42 till 51. Socialstyrelsen vitsordar behovet av upprustnings- och tillbyggnadsarbeten och tillstyrker, att Stockholms stadsmission i egenskap av huvudman för vårdanstalten anvisas ett ränte- och amorteringsfritt statslån å 670 000 kronor.

4. Stiftelsen *Vårnåshemmet* upprepar en framställning om medel till uppförande av ett personalbostadshus. Socialstyrelsen tillstyrker framställningen, dock med viss erinran beträffande lägenhetstypen.

5. I skrivelse den 11 september 1959 hemställde styrelsen för erkända vårdanstalten *Pålyckeheimmet* om medel för förvärv av ett markområde jämte därå befintliga byggnader, vilken framställning dock inte bifölls. Anstaltsstyrelsen har med medel, som i form av kortfristig lån ställts till förfogande av Blekinge läns landstings förvaltningsutskott, förvärvat ifrågavarande fastighet. Styrelsen för anstalten återkommer nu med en framställning om ett ränte- och amorteringsfritt lån å 90 000 kronor för nämnda fastighetsförvärv. Bland de byggnader som omfattas av köpet finns ett bostadshus, lämpligt som föreståndarebostad. De övriga byggnaderna kommer att användas för verkstadsdrift såsom snickeri m. m. Socialstyrelsen tillstyrker, att medel anvisas för ändamålet.

6. Föreningen Hemmet Älvgården har anhållit om anvisande av 120 000 kronor till uppförande av personalbostadshus vid erkända vårdanstalten *Älvgården*. Framställningen avser en byggnad, inrymmande två familjebostäder om vardera tre rum och kök. Socialstyrelsen tillstyrker ett ränte- och amorteringsfritt statslån på 120 000 kronor för ändamålet. Föreningen har anhållit, att vid bifall till framställningen särskild säkerhet för eventuell återbetalningsskyldighet av lånet ej måtte avkrävas föreningen. Då den planerade byggnaden skall uppföras på av staten ägd mark, tillstyrker socialstyrelsen framställningen även i denna del.

7. Stiftelsen Åsbrohemmet beviljades år 1958 statsbidrag med 900 000 kronor till anordnande av vårdavdelningen *Rällsögården* med 60 vårdplatser. Sedermera har 213 000 kronor anvisats av arbetsmarknadsstyrelsen till beredskapsarbeten, varigenom vatten- och avloppsfrågorna lösts samt väg m. m. byggts. Slutligen har 90 000 kronor upplånats av Åsbrohemmets bostadsstiftelse för anordnande av personalbostäder. Vårdavdelningen är ännu

inte färdigställd. Återstående arbeten, som är nödvändiga för att vårdavdelningen skall bli i tillfredsställande skick, avser elektriska anläggningar, kostnadsberäknade till 14 000 kronor, sanitära anläggningar till en kostnad av ca 60 000 kronor samt byggnadsarbeten m. m., kostnadsberäknade till 136 000 kronor. För ifrågavarande arbeten erfordras alltså 210 000 kronor. Härtill kommer medelsbehov för bl. a. flamskyddande beklädnad i tak och på väggar i huvudbyggnaden, som kostnadsberäknats till 71 000 kronor, samt anordnande av värmecentral till en beräknad kostnad av ca 125 000 kronor. De förstnämnda arbetena avses emellertid bli utförda efterhand som huvudbyggnaden repareras, varför kostnaderna om möjligt bör bestriktas från posten till underhåll av fastigheter i anstaltens driftstat. Värmecentral synes inte behöva anordnas under de närmaste åren.

Vid ombyggnadsarbetena har det visat sig, att en ursprungligen som personalbostad planerad avdelning i anstaltsbyggnaden Norrgården inte lämpligen kan utnyttjas härför. I denna byggnad har i stället anordnats sex vårdplatser, varför 66 vårdplatser kommer att finnas vid Rällsögården i stället för som ursprungligen beräknats 60 platser. De sex nya vårdplatserna har på grund av rådande platsbehov tillfälligt godkänts av socialstyrelsen.

Socialstyrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte bevilja stiftelsen Åsbrohemmet ytterligare anordningsbidrag med 90 000 kronor för de sex nya vårdplatserna samt anvisa stiftelsen ett ränte- och amorteringsfritt statslån å 120 000 kronor för färdigställandet av vårdavdelningen.

Yttranden

Över de av socialstyrelsen med skrivelse den 12 augusti 1960 överlämnade framställningarna har yttrande avgivits av byggnadsstyrelsen. Yttranden har därjämte avgivits av länsbostadsnämnden i Södermanlands län beträffande ett nytt bostadshus vid erkända vårdanstalten Vårnåshemmet samt av länsbostadsnämnden i Kopparbergs län i fråga om ett nytt bostadshus vid erkända vårdanstalten Älvgården.

Byggnadsstyrelsen framhåller beträffande nybyggnaden vid Björstorp, att styrelsen i och för sig inte har något att erinra mot förslaget. De till 315 000 kronor uppgivna kostnaderna för förslagets genomförande synes vara lågt beräknade. I varje fall torde kostnaderna böra ökas med hänsyn till den slegning av byggnadskostnaderna, som inträffat under det senaste året. I fråga om förslaget till ny föreståndarebostad vid Holmforshemmet har styrelsen ingen annan erinran än att kostnaderna synes vara för lågt beräknade. Byggnadsstyrelsen har vidare förklarat sig inte ha något att erinra mot förslaget till om- och nybyggnadsarbeten vid Ribbingebäck. Med hänsyn till prisläget den 1 juli 1960 bör de beräknade kostnaderna för förslagets genomförande ökas till 700 000 kronor. I fråga om förslagen till bostadshus vid Vårnåshemmet och Älvgården har styrelsen ingen erinran. De uppgivna byggnadskostnaderna, 85 000 kronor, för det förstnämnda bostadshuset, synes dock kunna godtas endast under förutsättning att inom anstalten befintlig arbetskraft kan ställas till förfogande i betydande omfattning.

Länsbostadsnämnderna i Södermanlands och Kopparbergs län tillstyrker framställningarna om lån till bostadshusen vid Várnäshemmet resp. Älvgården.

Departementschefen

Vid prövningen av framställningar om lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare bör beaktas, att nykterhetsvårdsutredningen i sitt slutbetänkande kommer att ta upp frågor, som rör anstaltsorganisationen och de nuvarande erkända vårdanstalternas ställning. Jag anser därför, att frågan om större nybyggnader vid dessa anstalter om så är möjligt bör anstå.

Framställningen om medel till uppförande av ny föreståndarebostad vid *Holmforshemmet* tillstyrker jag. Stiftelsen Holmforshemmet bör för ändamålet erhålla ett räntebärande, amorteringsfritt lån på 115 000 kronor. Räntesatsen bör bestämmas till 4 3/4 %.

I fråga om *Ribbingebäck* tillstyrker jag, att Stockholms stadsmission i egenskap av huvudman för vårdanstalten tillerkännes ett ränte- och amorteringsfritt lån på 220 000 kronor till redan utförda och återstående reparationsarbeten i huvudbyggnaden.

Stiftelsen Åsbrohemmet har för vårdavdelningen *Rällsögården* gjort framställning om dels ytterligare anordningsbidrag med 90 000 kronor för anordnande av sex nya vårdplatser, dels 120 000 kronor för vissa återstående byggnadsarbeten m. m. för vårdavdelningens färdigställande. Jag föreslår, att lån lämnas till såväl anordnandet av de nya platserna som de återstående arbetena. Stiftelsen Åsbrohemmet bör för ändamålet erhålla ett ränte- och amorteringsfritt lån på högst 210 000 kronor. De planerade ombyggnadsarbetena m. m. samt de uppgjorda kostnadsberäkningarna bör emellertid bli föremål för ytterligare granskning och prövning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att inom den angivna ramen närmare fastställa lånebeloppets storlek.

De i övrigt framförda förslagen är jag inte beredd att tillstyrka.

Summan av de av mig förordade lånen till erkända vårdanstalter under nästa budgetår uppgår alltså till (115 000 + 220 000 + 210 000) 545 000 kronor. Anslagets rubrik bör ändras till *Lån till nybyggnader m. m. vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare*.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till nybyggnader m. m. vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 545 000 kronor.

[8] **Räntefria lån till bostadsbyggande.** Från anslaget, till vilket medel anvisas i den mån så erfordras för utbetalning av beviljade lån och bidrag, utlämnas vinterbidrag, tillägglån till studentbostäder samt sådana bidrag för specialinredning av invalidlägenheter, som beviljas i samband med tertiärlån, egnahemslån eller räntebidrag. Under en övergångstid utbetalas vi-

dare från anslaget tilläggs lån till flerfamiljshus samt räntefria, stående delar av egnahemslån. För varje budgetår anges en ram för beslut om lån och bidrag. Ramen avser numera endast preliminära beslut om tilläggs lån till studentbostäder samt bidrag till specialinredning av invalidlägenheter.

Bostadsstyrelsen har anfört, att den preliminära långivningen avseende studentbostäder under budgetåret 1961/62 beräknas omfatta högst 2 000 sådana bostäder. Vid ett genomsnittligt lånebelopp av samma storlek som under budgetåret 1959/60 eller ca 4 900 kronor behöver ramen fastställas till avrundat 10 000 000 kronor eller samma belopp som för innevarande budgetår. Beräkningen påverkas ej av beslut rörande bidrag till invalidlägenheter eller bidrag till kollektiva tvätterier.

Beträffande medelsbehovet för nästa budgetår anför styrelsen, att utbetalningen av tilläggs lån till studentbostäder beräknas till 10 000 000 kronor och utbetalningen av vinterbidrag till 4 000 000 kronor. En del egnahemslån beviljade före den 1 juli 1960 kan antagas bli föremål för utbetalning först under budgetåret 1961/62. Beräknas ett belopp av drygt 20 000 000 kronor här för och för bidrag till inredning av invalidbostäder, kan de totala utbetalningarna och därmed anslagsbehovet beräknas till 35 000 000 kronor. Förslaget att bidrag till kollektiva tvätterier i fortsättningen skall utgå från anslaget kräver ingen uppräknings av detta.

Departementschefen

Till en början vill jag erinra om att 1958 års besparingsutredning föreslog, att de tilläggs lån, som genom riksdagens beslut åren 1957 och 1959 uppsagts till amortering helt eller delvis, skulle göras räntebärande. Lånen är f. n. räntefria och amorteras på 25 år. Vid behandlingen av detta förslag förra året anförde jag (statsverksprop. 1960, bil. 27), att jag då inte kunde tillstyrka förslaget. Samtidigt uttalade jag, att förhållandet mellan hyror och inkomster på något längre sikt torde komma att utvecklas så gynnsamt att frågan kunde komma i ett annat läge.

Beslut om förräntning av ifrågavarande tilläggs lån synes nu böra fattas. I enlighet med besparingsutredningens förslag bör räntan fastställas till 4 % eller samma räntesats, som nu gäller för tertiärlån. Med hänsyn till utformningen av reglerna för generella hyreshöjningar enligt hyresregleringslagen bör lånen i fortsättningen amorteras och förräntas med fast annuitet. Med hänsyn härtill bör ny amorteringsperiod på 25 år för samtliga lån börja löpa samtidigt som lånen göres räntebärande. Jag föreslår, att så sker fr. o. m. den 1 juli 1961.

Ett beslut om förräntning av ifrågavarande tilläggs lån berör hus byggda från mitten av 1951 t. o. m. år 1958. Den hyreshöjning, som blir erforderlig i anledning av att tilläggs lånen göres räntelöpande, blir av varierande storlek beroende på hur stort lånebelopp som uppsagts till återbetalning. Högst kan hyreshöjningen komma att uppgå till 5 à 6 % på de hyror, som utgår under år 1961. Hyrorna kommer ändå att understiga hyrorna i jämförbara nyuppförda hus.

I detta sammanhang vill jag anmäla en fråga, som gäller stödet till stu-

dentbostäder. Enligt vad jag erfarit har studentbostadsföretagen endast i mycket begränsad omfattning uppfört normala familjebostäder för gifta studenter. Flertalet studentfamiljer, även de som har barn, synes nämligen föredra de som familjebostäder olämpligare studentdubletterna framför vanliga tvårumslägenheter. Ett av skälen härtill är att hyran för en dubblett blir icke obetydligt lägre än för familjebostad om två rum och kök. För en studentdubblett kan nämligen utgå statligt tilläggs lån på 5 000 kronor per rum, vilket däremot ej är fallet i fråga om familjebostäder för studenter. Innebörden härav är att staten genom reglerna för tilläggs lånen främjar en ur studentfamiljernas synpunkt mindre lycklig inriktning av studentbostadsproduktionen.

1957 års studentbostadsutredning väntas inom kort framlägga sitt betänkande. Eventuella förslag med anledning av betänkandet torde emellertid ej kunna framläggas förrän till 1962 års riksdag. I avvaktan därpå vill jag föreslå, att tilläggs lån om 5 000 kronor per studentrum må kunna utgå även för familjebostäder som uppföres av studentbostadsföretag.

Beträffande beräkningen av lånemedelsramen och anslaget för nästa budgetår anser jag mig böra godtaga bostadsstyrelsens förslag. Ramen för den preliminära långivningen under nästa budgetår bör alltså fastställas till 10 milj. kronor och anslaget uppföras med 35 milj. kronor.

Såsom jag anfört vid anmälan av anslaget till lånefonden för bostadsbyggande bör i fortsättningen räntefria stående delar av lån till kollektiva tvätterier avföras från nu förevarande anslag.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna av mig förordade ändringar i bestämmelserna för ifrågasvarande långivning;
- b) medgiva att under budgetåret 1961/62 preliminära beslut om lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 10 000 000 kronor;
- c) till *Räntefria lån till bostadsbyggande* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 35 000 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bengt Lundin

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1961.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Skoglund, redogör för de under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärendena angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1961/62 och anför därvid följande.¹

1. Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

I 1960 års statsverksproposition (bil. 28) framlades investeringsplaner för huvuddelen av de under kommunikationsdepartementet hörande kapitalfonderna, nämligen postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. En motsvarande redovisning för dessa fonder gällande budgetåren 1959/60—1961/62 lämnas i det följande. För budgetåret 1961/62 lämnas även en sammanfattande redogörelse för investeringarna i övrigt såvitt avser kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten.

Investeringsutfallet under budgetåret 1959/60

I tabell 1 redovisas de anslagsmedel, som under det gångna budgetåret stått till förfogande, och den omfattning, i vilken de tagits i anspråk. Enligt beräkningarna i nyssnämnda statsverksproposition skulle medelsförbrukningen på kommunikationsverkens investeringsanslag uppgå till ca 1 256 mkr under budgetåret 1959/60. De sammanlagda faktiska investeringsutgifterna har emellertid, som tabellen visar, stannat vid ca 1 214 mkr och således underskridit de beräknade utgifterna med ca 42 mkr.

¹ En kort sammanfattning av förslagen finnes i sjätte huvudtiteln (bil. 8 sid. 137 ff).

Tabell 1. Utfallet för budgetåret 1959/60

	Ingående behållning	Anvisade anslag	Medelsförbrukning beräknad i prop. 1/1960	faktisk	Utgående behållning
miljoner kronor					
<i>Ramreglerade investeringar</i>					
Postverket	7,4	3,2	6,0	3,6	7,0
Televerket	1,3	280,4	273,0	264,4	17,3
Statens järnvägar	5,2	349,5	335,0	332,5	22,2
Vattenfallsverket	49,9	462,6	482,0	468,9	43,6
Luftfartsverket	1,3	9,8	10,8	10,6	0,5
Förrådsfonden	5,8	35,4	35,5	35,1	6,1
Summa	70,9	1 140,9	1 142,3	1 115,1	96,7
<i>Övriga investeringar</i>					
Televerket	0,7	35,5	35,5	29,7	6,6
Statens järnvägar	0,1	9,1	9,2	8,7	0,5
Vattenfallsverket	16,9	5,0	21,5	16,1	5,8
Luftfartsverket	7,0	40,0	45,0	42,8	4,2
Förrådsfonden	—	2,8	2,8	2,0	0,8
Summa	24,7	92,4	114,0	99,3	17,9
Totalsumma	95,6	1 233,3	1 256,3	1 214,4	114,6

De största avvikelserna i absoluta tal mellan beräknad och faktisk medelsförbrukning för de ramreglerade investeringarna faller på televerket (— 8,6 mkr) och vattenfallsverket (— 13,1 mkr). Vad angår televerket har den lägre medelsförbrukningen förklarats väsentligen bero på förseningar i fråga om husbyggnadsverksamheten till följd av dels att viss stadsplaneändring inte kunnat fastställas i tid, dels ett ansträngt projekteringsläge och dels brist på arbetskraft. I några fall har dessutom igångsättningstillstånd ej kunnat erhållas vid beräknad tidpunkt. För vattenfallsverkets del beror avvikelserna huvudsakligen på en lägre medelsåtgång för Ågesta kraftvärmeverk, senare leverans än som förutsatts i fråga om materiel för de stora stamlinjerna samt fördröjning av vattendomstolsutslag. Härtill kommer att även den statliga arbetskraftsbegränsningen under sommaren 1960 torde ha inverkat på affärsverkens medelsförbrukning.

För de icke ramreglerade investeringarna faller de största avvikelserna mellan beräknad och faktisk medelsförbrukning på televerket (— 5,8 mkr) och vattenfallsverket (— 5,4 mkr). För televerkets del beror avvikelserna på att de egentliga arbetena med uppförandet av anläggningen för teletekniskt utvecklingsarbete inte kommit igång vid tidigare förutsedd tidpunkt. I vad avser vattenfallsverket beror avvikelserna på en eftersläpning — i förhållande till tidigare beräkning — beträffande arbetena med uppförande av förvaltningsbyggnaden för vattenfallsstyrelsen.

Anslagsbehållningarna har ökat med ca 19 mkr.

Budgetåret 1960/61

I fjolårets investeringsplan för kommunikationsverken framhölls, att en ökning av investeringsomfattningen i och för sig framstod såsom starkt motiverad för en avveckling av återstående kapacitetsbrister och för den allmänna rationalisering, som krävdes för att successivt nedbringa driftkostnaderna. Samtidigt underströks, att kommunikationsverkens investeringskrav måste ses mot bakgrunden av den allmänna konjunkturutvecklingen som visade expansiva tendenser inom vissa delar av samhällsekonomin. En restriktiv ekonomisk politik måste därför bli normgivande för de offentliga utgifterna för ifrågavarande budgetår. Vidare måste även det förhållandet beaktas, att en fortsatt ökning av investeringsutvecklingen inom näringslivet bedömdes vara ytterst angelägen bl. a. med hänsyn till att övergången till större marknadsbildningar i Europa skulle komma att ställa ökade krav på vårt näringslivs konkurrensförmåga. Utrymmet för statliga investeringar minskade härigenom och en begränsning av den statliga upplåningen framstod ur dessa synpunkter såsom eftersträfvansvärd, vilket måste få återverkningar även på kommunikationsverkens investeringar. Hänsyn ansågs emellertid å andra sidan böra tas till att verksamheten inom kommunikationsverken i hög grad är inriktad på service gentemot näringslivet.

Utifrån nämnda utgångspunkter förordades för budgetåret 1960/61 ett totalt rambelopp av 1 095 mkr vilket jämfört med det föregående budgetåret innebar en minskning med 47,3 mkr. För övriga investeringar beräknades en medelsförbrukning av 85,1 mkr, varav 35,8 mkr för ljud- och televisionsradioanläggningar, radioanläggningar för luftfarten samt anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete, 17,3 mkr för vattenfallsstyrelsens förvaltningsbyggnad och 32 mkr för storflygplats.

I tabell 2 redovisas de beräkningar rörande medelsförbrukningen, som verkställdes våren 1960 samt verkens i petita hösten 1960 framlagda beräkningar, till vilka jag anslutit mig.

Tabell 2. Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1960/61

	Beräknat våren 1960	Beräkningar hösten 1960
	miljoner kronor	
<i>Ramreglerade investeringar</i>		
Postverket	4,0	4,0
Televerket	262,0	262,0
Statens järnvägar	321,0	321,0
Vattenfallsverket	462,0	450,0
Luftfartsverket	10,5	10,5
Förrädsfonden	35,5	35,5
Summa	1 095,0	1 083,0

	Beräknat våren 1960 miljoner kronor	Beräkningar hösten 1960
<i>Övriga investeringar</i>		
Televerket	35,8	35,8
Statens järnvägar	—	0,5
Vattenfallsverket	17,3	21,8
Luftfartsverket	32,0	21,5
Förrädsfonden	—	0,8
	Summa	80,4
	Totalsumma	1 180,1 1 163,4

I fråga om de rambegränsade investeringarna har i förhållande till beräkningarna våren 1960 endast den ändringen inträffat, att vattenfallsverkets investeringar numera förutses komma att begränsas med 12 mkr till 450 mkr. I detta sammanhang bör nämnas, att vattenfallsstyrelsen härvid förutsatt en överföring av 9,1 mkr från anslaget Kraftverksbyggnader m. m. till anslaget Atomenergianläggningar för täckning av vissa förberedelse- och förundersökningskostnader, vilka kostnader enligt styrelsens mening i fortsättningen bör betraktas som investeringsutgifter och ej såsom hittills skett belasta vattenfallsverkets drift. I likhet med riksräkenskapsverket, som yttrat sig i ärendet, tillstyrker jag den av vattenfallsstyrelsen föreslagna redovisningsomläggningen och upptar med hänsyn härtill vattenfallsverkets investeringsram till 450 mkr för budgetåret 1960/61. Totalt uppskattar jag således de rambegränsade investeringarna till 1 083 mkr för innevarande budgetår.

Beträffande de icke ramreglerade investeringarna har vissa förskjutningar ägt rum, sedan beräkningarna förra året verkställdes. Sålunda upptages nu investeringarna för vattenfallsverket med ett belopp som överstiger beräkningarna våren 1960 med 4,5 mkr. Luftfartsverkets investeringar minskar däremot i förhållande till de tidigare beräkningarna med 10,5 mkr. För statens järnvägar upptages ett belopp av 0,5 mkr för återstående kostnader avseende förvärv av Stockholm—Roslagens järnvägar och Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag. Slutligen beräknas för väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond 0,5 mkr för inköp av grustag och 0,3 mkr för återstående beställningar vid Karlskrona örlogsvärv, vilka i enlighet med vad jag förordade i 1960 års statsverksproposition bör ligga utanför investeringsramen. Posten övriga investeringar uppföres därför totalt med 80,4 mkr. Totalt för kommunikationsverken upptages alltså (1 083,0 + 80,4) 1 163,4 mkr, vilken summa sålunda understiger det för ett år sedan beräknade beloppet med 16,7 mkr.

Budgetåret 1961/62*Affärsverksfonderna och förrådsfonden*

För budgetåret 1961/62 innebär verksstyrelsernas förslag investeringar till ett sammanlagt belopp av ca 1 244 mkr, vilket i jämförelse med de nu redovisade beräkningarna för löpande budgetår skulle innebära en stegring med ca 81 mkr. Ökningen utgör ett saldo mellan å ena sidan en ökning av de ramreglerade investeringarna med sammanlagt ca 85 mkr och en minskning av medelsförbrukningen å övriga anslag med ca 4 mkr. Av ökningen för de ramreglerade anslagen faller i runda tal 4 mkr på postverket, 42 mkr på televerket, 14 mkr på statens järnvägar, 15 mkr på vattenfallsverket, 4 mkr på luftfartsverket och 6 mkr på förrådsfonden. Beträffande övriga anslag ökar statens järnvägars medelsbehov med 4 mkr, medan medelsförbrukningen på vattenfallsverkets fond och luftfartsfonden beräknas minska med 2 mkr respektive 5 mkr. Vidare förutses en mindre minskning av investeringarna å övriga anslag under televerkets fond och förrådsfonden.

Beträffande postverket erfordras en ökning av medelsförbrukningen bl. a. för att modernisera postdiligrörelsens fordonspark, vilken f. n. har en oekonomisk sammansättning.

För televerkets del har under de senaste åren en ökning av telefontrafiken med ca 5 % per år ägt rum. Budgetåret 1959/60 var ökningen ännu snabbare och uppgick till ca 7,5 %. Under det gångna budgetåret har kön av abonnenter, som väntar på att få telefon inkopplad, kunnat ytterligare nedbringas. Under år 1960 har emellertid antalet tecknade abonnemang stigit och abonnentkön har därigenom åter kommit att öka. Anspråken på nya telefoner kommer även i fortsättningen att ligga på en hög nivå till följd bl. a. av det omfattande bostadsbyggandet. Pågående utbyggnad av fjärrförbindelsenätet på sträckan Stockholm—Göteborg—Malmö samt från Stockholm till Övre Norrland binder betydande belopp för nästa budgetår. Allmänt sett är en fortsatt hög investeringsvolym för arbetena med automatiseringen av telefontrafiken angelägen för att säkerställa telekommunikationerna och ett gynnsamt resultat av televerkets rörelse.

Under det gångna budgetåret har i fråga om persontrafiken på statens järnvägar nedgången i resandefrekvensen fortsatt. Antalet resor har minskat med ungefär 3 %. Då nedgången under budgetåret 1958/59 var ca 10 % har emellertid nedgångstakten avtagit betydligt. Beträffande godstrafiken har den gynnsamma konjunkturutvecklingen i hög grad påverkat trafikomfattningen. Såväl fraktgods i vagnslaster som malmfrakter har sålunda ökat avsevärt efter den tillbakagång, som ägde rum under budgetåret 1958/59. Totalt sett ökade godstrafiken mått i tonkm med ca 12 % under budgetåret 1959/60. Genom olika slags rationaliseringsåtgärder har personalen kunnat minskas med 2 000 man under budgetåret 1959/60. Inklusivt driftbidraget om 100 mkr redovisar statens järnvägar för budgetåret 1959/60 ett driftöverskott av ca 54 mkr. Exklusive driftbidraget uppgår underskottet till ca 46 mkr. Om hänsyn jämväl tages till ränta på statskapitalet upp-

kommer ett underskott av ca 140 mkr. I sammanhanget kan jag nämna, att statsmakterna för innevarande budgetår anvisat ett driftbidrag om 80 mkr till statens järnvägar och att jag för nästa budgetår under sjätte huvudtiteln förordat ett driftbidrag av samma storlek. För att successivt kunna nedbringa järnvägsrörelsens underskott är det nödvändigt att — vid sidan om nedläggandet av icke lönsamma bandelar — omfattande rationaliseringsåtgärder vidtas, vilka delvis kräver stora investeringar. Investeringarna bör i främsta rummet inriktas på de mest lönande rationaliseringsåtgärderna såsom utbyggnaden av de trafikstarka huvudlinjerna och anordningarna på de större stationerna och driftbangårdarna samt modernisering av den rullande materielen.

Under budgetåren 1956/57—1958/59 kännetecknades utvecklingen inom vattenfallsverket av en något mindre fortlöpande stegring i elkonsumtionen än under början av 1950-talet. Avsaktningen i ökningstakten torde bl. a. ha berott på konjunkturavmattningen och på de gynnsamma vattenförhållandena, vilka medförde, att sådana kunder hos vattenfallsverket, som även har egna vattenkrafttillgångar, hade ett relativt sett mindre behov av att inköpa kraft från vattenfallsverket. Den tidigare nedåtriktade konjunkturen och den därav betingade avmattningen i efterfrågan på elektrisk kraft föranledde år 1959 en mindre nedjustering av den till grund för utbyggnadsprogrammet liggande belastningsprognosen. Belastningen under budgetåret 1959/60 har dock för vattenfallsverkets del ånyo stigit kraftigt och ökningen under sistnämnda budgetår blev den största hittills för det statliga systemet. För att tillgodose den ökande efterfrågan på elkraft och samtidigt uppnå en tillfredsställande torrårssäkerhet är omfattande investeringar inom den statliga kraftsektorn nödvändiga.

Såväl den internationella som den inrikes lufttrafiken har de senaste åren visat en stark ökning. För att ombesörja denna växande trafik krävs för luftfartsverkets del fortsatta investeringar i flygfält och säkerhetsanordningar m. m. Förutom för den nya storflygplatsen erfordras investeringar för att tillhandahålla luftfarten säkerhetsanordningar av internationellt erkänd standard.

Beträffande väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond erfordras en ökning av maskinparkens kapacitet bl. a. för att möjliggöra en fortsatt rationalisering av vägunderhållet.

Bedömningen av investeringsomfattningen inom affärsverken har ansetts böra grundas på antagandet att högkonjunkturen kommer att bestå under nästa budgetår med en omfattande investeringsverksamhet inom näringslivet. Med hänsyn härtill och till projekteringsläget m. m. inom den statliga sektorn föreligger ur samhällets synpunkt skäl för en begränsning i kommunikationsverkens investeringar i förhållande till verksamhetsmyndigheternas förslag. Den ökande efterfrågan på affärsverkens tjänster och föreliggande möjligheter till kostnadspressande rationaliseringar motiverar emellertid att affärsverkens investeringar fortfarande hålles på en hög nivå. Vid

en avvägning utifrån olika synpunkter har jag stannat för att för nästa budgetår förordna ett totalt rambelopp av 1 103,5 mkr, innebärande en ökning i förhållande till de nu föreliggande beräkningarna för innevarande budgetår med 20,5 mkr. Härvid bör nämnas, att därest den omprövning av Marvikens atomkraftstation, som förutsetts skola ske hösten 1961 sedan fullständigt projekteringsunderlag framkommit, leder till ett fullföljande av projektet, en höjning av totalramen med ytterligare 10 mkr torde erfordras. Mitt förslag innebär, att jämfört med den för innevarande budgetår beräknade medelsförbrukningen postverkets, televerkets, statens järnvägars och förrådsfondens investeringar uppräknas med respektive 1,5, 23,0, 5,0 och 4,5 mkr. För vattenfallsverket och luftfartsstyrelsen har minskningar med 10,0 respektive 3,5 mkr ansetts möjliga.

Vid sidan av investeringsramarna har jag tagit upp anslag till följande belopp, nämligen anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete 2,3 mkr, ljudradioanläggningar 10,5 mkr, televisionsradioanläggningar 13,2 mkr, radioanläggningar för luftfarten 3,0 mkr, förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen 14,0 mkr, storflygplats 4 mkr och grustag 1 mkr. De angivna anslagen möjliggör bl. a. medelsförbrukningar om 8,1 mkr för anläggningen för teletekniskt utvecklingsarbete, 15,0 mkr för förvaltningsbyggnaden och 16,3 mkr för storflygplatsen.

I likhet med vad som gäller för innevarande budgetår, bör för nästa budgetår investeringarna i radioanläggningar för luftfarten tillföras investeringsramen för luftfartsverket för att luftfartsstyrelsen därigenom skall få valfrihet mellan samtliga investeringsobjekt rörande luftfarten.

Den för budgetåret 1961/62 förordade investeringsverksamheten framgår av tabell 3. Som jämförelse har i tabellen även redovisats siffrorna för den förnyade medelsberäkningen för budgetåret 1960/61.

Tabell 3. Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1961/62

	1960/61 Förordat av dep.ch.	1961/62 Verkens förslag	1961/62 Förordat av dep.ch.
	miljoner kronor		
<i>Ramreglerade investeringar</i>			
Postverket	4,0	7,7	5,5
Televerket	262,0	303,7	285,0
Statens järnvägar	321,0	335,0	326,0
Vattenfallsverket	450,0	465,0	440,0
Luftfartverket	10,5	14,1	7,0
Förrådsfonden	35,5	42,0	40,0
Summa	1 083,0	1 167,5	1 103,5

	1960/61 Förordat av dep.ch.	1961/62 Verkens förslag miljoner kronor	1961/62 Förordat av dep.ch.
<i>Övriga investeringar</i>			
Televerket	35,8	35,2	34,8
Statens järnvägar	0,5	4,2	—
Vattenfallsverket	21,8	20,2	15,0
Luftfartsverket	21,5	16,8	16,3
Förrådsfonden	0,8	0,5	0,5
Summa	80,4	76,9	66,6
Totalsumma	1 163,4	1 244,4	1 170,1

Det i kolumnen för verkens förslag under övriga investeringar upptagna beloppet för statens järnvägar om 4,2 mkr avser dels 3,3 mkr för elektrifiering av järnvägen Älvsjö—Nynäshamn, dels 0,1 mkr för lån till Skid- och Friluftsrämjandet, dels ock 0,8 mkr för täckande av kostnaderna för vissa good-willvärden i Svenska Lastbils AB (SLAB). Beträffande de båda förstnämnda äskandena har jag i sak inte något att erinra men förordar att medelsförbrukningen för ändamålet får ingå i den av mig i det föregående förordade investeringsramen för statens järnvägar. Järnvägsstyrelsens äskande av medel för täckande av kostnaderna för vissa good-willvärden i SLAB har jag däremot inte ansett mig böra tillstyrka. Beträffande vattenfallsverkets övriga investeringar avser, som nämnts, det förordade beloppet vattenfallsstyrelsens förvaltningsbyggnad. Härutöver har styrelsen föreslagit en fördjupning av Trollhätte kanal och ifrågasatt en ombyggnad av Säffle kanal. Frågan rörande fördjupningen av Trollhätte kanal är fortfarande föremål för beredning inom kommunikationsdepartementet, varför något förslag ej kan framläggas i detta sammanhang. Vad angår Säffle kanal avser jag att under den närmaste tiden ta upp förhandlingar med de lokala intressenterna rörande vissa med kanalfrågan sammanhängande spörsmål.

Kommunikationsverkens totala medelsförbrukning skulle alltså för nästa budgetår uppgå till 1 170,1 mkr att jämföras med nu beräknade 1 163,4 mkr för innevarande budgetår, vilket innebär en ökning med 6,7 mkr.

Övriga kapitalinvesteringar

Under statens allmänna fastighetsfond föreslås för nästa budgetår bl. a. fortsatta arbeten på anläggningarna för statens bilinspektion. Anslaget till Radiohus uppföres i avbidan på en särskild proposition med ett beräknat belopp. Förslag framlägges om en nybyggnad för aerologiska stationen på Frösön. De totala anslagen under fastighetsfonden kommer vid bifall till mina förslag att uppgå till 23,3 mkr att jämföras med 12,2 mkr för innevarande budgetår. Byggnadsstyrelsen har härutöver hemställt att beslut

skulle fattas om uppförande av den av styrelsen föreslagna förvaltningsbyggnaden i kvarteret Murmästaren i Stockholm. Då projekteringen av ifrågavarande byggnad ännu ej avslutats, kan förslag om detta projekt ej föreläggas riksdagen i årets statsverksproposition. I sammanhanget kan jag också nämna, att en viss temporär förbättring i lokalförhållandena för den statliga förvaltningen kommer att ske genom att möjlighet yppats till en större förhyrning.

Anslagsberäkningarna för budgetåret 1961/62

I de tabeller, som i de följande avsnitten redovisas under resp. anslagsrubriker, har utöver verkens egna förslag beträffande medelsförbrukning och anslagsberäkning även angivits, hur medelsförbrukningen beräknas fördela sig på de olika anslagen vid de förordade investeringsramarna. Anslagen har i princip beräknats så, att de jämte förutsedda behållningar motsvarar angivna medelsförbrukningsbelopp. Den anslagsreserv, som bedömes erforderlig för att verken skall beredas viss valfrihet mellan olika investeringsobjekt, har lagts på dispositionsanslagen.

Sammanställning

En sammanfattning över anvisade resp. förordade anslagssummor för affärsverksfonderna och förrådsfonden samt beräknad anslags- och medelsförbrukning under budgetåren 1960/61 och 1961/62 ges i tabell 4.

Tabell 4. Anslag och medelsförbrukning budgetåren 1960/61 och 1961/62

	Behållning 1. 7. 60	Anslag 1960/61	Medels- förbr. 1960/61	Anslag 1961/62	Medels- förbr. 1961/62
			miljoner kronor		
<i>Ramreglerade investeringar</i>					
Postverket	7,0	2,0	4,0	4,5	5,5
Televerket	17,3	270,3	262,0	284,6	285,0
Statens järnvägar ..	22,2	326,3	321,0	321,8	326,0
Vattenfallsverket ..	43,6	449,6	450,0	419,2	440,0
Luftfartsverket	0,5	10,4	10,5	8,0	7,0
Förrådsfonden	6,1	32,7	35,5	39,7	40,0
Summa	96,7	1 091,3	1 083,0	1 077,8	1 103,5
<i>Övriga investeringar</i>					
	17,9	82,2	80,4	48,0	66,6
Totalsumma	114,6	1 173,5	1 163,4	1 125,8	1 170,1

Anslagsbehållningarna per den 1 juli 1960 uppgick till ca 115 mkr. Tillammans med för innevarande budgetår anvisade anslag, ca 1 173 mkr, utgör den för budgetåret disponibla anslagssumman ca 1 288 mkr. Med nu föreslagna investeringsramar och med förutsatt ianspråktagande av de an-

slag, som icke innefattas i ramregleringen, kommer medelsförbrukningen under innevarande budgetår att uppgå till totalt ca 1 163 mkr. De vid budgetårets slut förefintliga reservationerna kommer därmed att utgöra ca 125 mkr.

De för nästa budgetår beräknade anslagsbeloppen avser att jämte reservationerna från nu löpande budgetår täcka den förutsatta medelsförbrukningen och därutöver ge vissa marginaler. Den förordade totala anslagsanvisningen, inklusive anslag utanför ramregleringen, uppgår till ca 1 126 mkr. Tillsammans med de beräknade till nästa budgetår ingående reservationerna kommer den under samma budgetår tillgängliga anslagssumman att uppgå till ca 1 251 mkr. Då medelsförbrukningen beräknas till ca 1 170 mkr, utgör anslagsreserven ca 81 mkr.

Medräknas även övriga anslag under kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten, d. v. s. de under statens allmänna fastighetsfond, fonden för låneunderstöd och fonden för förlag till statsverket, blir totalsumman för nästa budgetår enligt förslaget 1 156 655 000 kr att jämföras med på riksstaten för budgetåret 1960/61 upptagna 1 200 747 000 kr. Anslagen minskas sålunda totalt med 44,1 mkr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte bereda riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av vad sålunda anförts.

Statens affärsverksfonder

2. Postverket

Av balansräkningen per den 30 juni 1960 för postverkets fond framgår, att postverkets tillgångar uppgår till sammanlagt 539,2 mkr, varav 123,6 mkr belöper på fast egendom, huvudsakligen posthus, 31,0 mkr på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel minskade under budgetåret 1959/60 med 1,8 mkr och utgör vid utgången av budgetåret 102,6 mkr. Exklusive balanserade överskottsmedel är kapitalbehållningen 99,8 mkr, vilket innebär en minskning under budgetåret 1959/60 med 3,1 mkr.

Generalpoststyrelsen

I skrivelse den 25 augusti 1960 har generalpoststyrelsen framlagt sina petita för budgetåret 1961/62. I skrivelsen redovisas följande sammanställning av de under postverkets fond anvisade anslagen för budgetåren 1959/60—1960/61 jämte styrelsens äskanden för nästa budgetår.

	1959/60	1960/61	Äskande 1961/62
	tusental kronor		
Posthus m. m.	800	1	1
Förvärv av fastigheter	1	1	1
Anskaffning av bilar m. m.	900	900	1 400
Postverkets diligenstrafik			
Garagebyggnader m. m.	500	1	1
Anskaffning av bilmateriel	1 000	1 100	3 900
Förvärv av bilinjer	1	1	1
Postverkets dispositionsanslag	1	1	100
Summa	3 203	2 005	5 404

För budgetåret 1960/61 har fastställts en medelsförbrukningsram om 4 mkr. Styrelsen beräknar medelsförbrukningen för budgetåret 1961/62 till 7,7 mkr.

Av styrelsens petita och i samband därmed lämnade uppgifter inhämtas följande beträffande de olika anslagsändamålen.

2:1 Posthus m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	1 978 000	800 000	173 000
1960/61	2 605 000	1 000	900 000*
1961/62 styrelsen	1 706 000	1 000	1 200 000*
dep.ch.	1 706 000	1 000	1 200 000*

* Preliminärt belopp.

Av de byggnadsföretag, som i princip godkänts av statsmakterna, beräknas ett posthus i Lidköping samt en sorteringsbyggnad i Krylbo kunna påbörjas under innevarande budgetår. Styrelsen anmäler ett nytt byggnadsföretag, nämligen om- och tillbyggnad av bangårdsposthuset i Stockholm.

Generalpoststyrelsen framlägger följande investeringsplan för posthusbyggnader. På styrelsens begäran har byggnadsstyrelsen med anledning av de kostnadsändringar på byggnadsmarknaden, som inträtt under budgetåret 1959/60, verkställt omprövning av tidigare beräknade kostnader för de olika byggnadsföretagen. Härvid har hänsyn även tagits till sådana ändringar i byggnadsprogrammen, som beslutats under arbetenas gång.

	Tidigare beräknad byggnads- kostnad	Byggnads- kostnad beräknad 1960	Medelsförbrukning Faktisk t. o. m. 30.6.1960	Beräknad 1960/61	Beräknad 1961/62
tusental kronor					
I. Företag, påbörjade före 1. 7. 1960					
Vissa äldre byggnadsföretag	—	—	—	100	75
Posthus i Kålltorp	1 123	1 025	953	50	10
Kallförråd vid postverkets indu- strier i Ulvsunda	250	260	27	200	25
Summa I	1 373	1 285	980	350	110
II. Företag, avsedda att påbörjas un- der 1960/61					
Posthus i Lidköping	1 425	1 245	52	400	550
Sorteringsbyggnad i Krylbo ...	220	220	—	150	70
Summa II	1 645	1 465	52	550	620
III. Företag, avsett att påbörjas under 1961/62					
Om- och tillbyggnad av ban- gårdsposthuset i Stockholm ..	—	1 400	—	—	470

	Tidigare beräknad byggnads- kostnad	Byggnads- kostnad beräknad 1960 t usental kronor	Medelsförbrukning		
			Faktisk t. o. m. beräknad 30.6 1960	Beräknad 1960/61	Beräknad 1961/62
IV. Övriga föreslagna byggnadsföretag					
Tillbyggnad av postverkets indu- strianläggningar i Ulvsunda ..	3 600	3 600 ¹	—	—	—
Totalsumma	6 618	7 750	1 032	900	1 200

¹ Ny kostnadsberäkning icke upprättad år 1960.

Beträffande om- och tillbyggnaden av bangårdsposthuset i Stockholm samt den planerade utbyggnaden av postverkets industrianläggningar i Ulvsunda meddelar styrelsen i huvudsak följande.

Om- och tillbyggnad av bangårdsposthuset i Stockholm

Det i bangårdsposthuset vid Klara strand i Stockholm inrymda postkontoret utgör ett vitalt centrum för den postala sorterings- och transportapparaten i Stockholm och en stor del av landet i övrigt. Postkontoret svarar bl. a. för utväxling av all post med järnväg till eller från Stockholm.

Bangårdsposthuset uppfördes under åren 1943—1946. På grund av den inträdda ökningen i poströrelsen har lokalförhållandena vid bangårdspostkontoret i ett flertal avseenden blivit i hög grad otillfredsställande. De aktuella lokal- och organisationsproblemen vid postkontoret har utretts av ett för ändamålet särskilt tillsatt organ, vilket framlagt vissa byggnads-, mekaniserings- och organisationsförslag. I personalavseende skulle de föreslagna rationaliseringsåtgärderna innebära en kostnadsbesparing av ca 775 000 kr årligen, vartill kommer en engångsbesparing om ca 265 000 kr. Styrelsen har i princip godkänt de av utredningen framlagda förslagen.

Stadsplane tekniska hinder föreligger för en sådan utbyggnad av bangårdsposthuset, att fullt tillräckliga lokaler kan erhållas inom detsamma. Huvudförutsättningen för ett genomförande av utredningens förslag i dess helhet är därför, att viss del av den i bangårdsposthuset bedrivna rörelsen kan överflyttas till en blivande nybyggnad för statens järnvägars ilgods. Från statens järnvägars sida har bekräftelse erhållits, att hänsyn till postverkets önskemål skall tagas vid planeringen av nämnda byggnad.

På grundval av huvudritningen har de arbeten, som bör ingå i en första byggnadsetapp, detaljkostnadsberäknats av byggnadsstyrelsen. Enligt prisläget den 1 juli 1960 uppgår kostnaderna till 1 400 000 kr. Det framhålls dock, att några bindande anbud med denna kostnad icke föreligger.

Tillbyggnad av postverkets industrianläggningar i Ulvsunda

I föregående års statsverksproposition meddelades, att arbetet med upprättande av ett lokalprogram, som kunde läggas till grund för den fortsatta

planeringen, pågick. Sedan vissa expertutredningar slutförts och samråd med postutredningen ägt rum, har generalpoststyrelsen uppdragit vissa riktlinjer för upprättandet av nämnda lokalprogram, innebärande bl. a., att tidigare ritningsförslag måste helt omarbetas och nya kostnadsberäkningar upprättas. Generalpoststyrelsen räknar med anledning härav icke med att byggnadsföretaget skall kunna igångsättas förrän under hösten 1962. I avvakten på ny kostnadsberäkning har byggnadskostnaderna (exkl. kallför-
råd) upptagits till 3,6 mkr.

2: 2 Inköp av fastigheter

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	589 000	1 000	17 000
1960/61	573 000	1 000	50 000*
1961/62 styrelsen	524 000	1 000	100 000*
dep.ch.	524 000	1 000	50 000*

* Preliminärt belopp.

Styrelsen räknar med att medelsbehovet för innevarande och nästa budgetår skall vara tillgodosett inom ramen för tillgängliga anslag.

Styrelsen har lämnat en redogörelse för de fastighetsförvärv, som genomförts under budgetåret 1959/60. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

2: 3 Anskaffning av automobiler m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	141 000	900 000	1 041 000
1960/61	—	900 000 ¹	862 000*
1961/62 styrelsen	—	1 400 000	1 400 000*
dep.ch.	—	1 000 000	1 000 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Ett belopp av 38 000 kr har överförts till dispositionsanslaget.

Under nästa budgetår räknar styrelsen med att behöva anskaffa bilar m. m. för 1,4 mkr. Beloppet avser huvudsakligen ersättningsanskaffningar.

2: 4 Postverkets diligenstrafik

a) Garagebyggnader m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	1 285 000	500 000	344 000
1960/61	1 441 000	1 000	600 000*
1961/62 styrelsen	842 000	1 000	600 000*
dep.ch.	842 000	1 000	600 000*

* Preliminärt belopp.

Generalpoststyrelsen har framlagt följande investeringsplan för garagebyggnader.

	Tidigare beräknad byggnads- kostnad	Byggnads- kostnad beräknad 1960	Medelsförbrukning Faktisk t. o. m. 30. 6. 1960	Beräknad 1960/61	Beräknad 1961/62
t u s e n t a l k r o n o r					
I. Vissa äldre företag	3 698	3 693	3 221	300	100
II. Företag, avsedda att påbörjas under 1960/61					
Garage i Överkalix	450	450	—	200	200
Garage och stationsanläggning i Gäddede	500	500 ¹	7	100	300
Summa II	950	950	7	300	500
Totalsumma	4 648	4 643	3 228	600	600

¹ Ny kostnadsberäkning ej verkställd år 1960.

Medelsförbrukningen under budgetåret 1959/60 har väsentligt understigit den beräknade. Orsaken härtill är bl. a., att uppförandet av garage i Överkalix samt garage och stationsanläggning i Gäddede icke, såsom tidigare planerats, kunnat igångsättas under nämnda budgetår. Förseningen av dessa byggnadsföretag har framför allt berott på att man velat avvakta resultatet av en undersökning rörande ett förenklat utförande av byggnaderna. Undersökningen har dock visat att för det planerade garagebygget i Överkalix en sänkning av kostnaderna icke uppväger den faktiska försämring av byggnadens allmänna standard, som en övergång till monteringsfärdiga element i förevarande fall skulle innebära. Garaget i Överkalix och anläggningen i Gäddede beräknas kunna igångsättas innevarande budgetår. Generalpoststyrelsen har upptagit sistnämnda projekt till tidigare av byggnadsstyrelsen beräknade kostnader.

b) Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	902 000	1 000 000	1 812 000
1960/61	90 000	1 100 000	1 190 000*
1961/62 styrelsen	—	3 900 000	3 900 000*
dep.ch.	—	2 500 000	2 500 000*

* Preliminärt belopp.

Av den av diligensrörelsen f. n. disponerade fordonsparken, 263 bussar, 35 lastbilar, 4 personbilar och 1 eltruck, är 93 motorfordon anskaffade år 1950 och tidigare. Med normal brukningstid bör sistnämnda 93 fordon vara slojade senast år 1962. Det är därför ofrånkomligt, att anslagsmedel för absolut nödvändig ersättningsanskaffning ställes till generalpoststyrelsens förfogande under de närmaste åren. Generalpoststyrelsen påpekar, att det av styrelsen beträffande innevarande budgetår för ifrågavarande ändamål äskade investeringsanslaget reducerats med 600 000 kr. Det av generalpoststyrelsen begärda anslaget var beräknat med hänsyn till att viss av statens järnvägar uppehållen biltrafik inom Västernorrlands och Västerbottens län överförts till generalpoststyrelsens förvaltning genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 december 1958, varigenom bl. a. postverkets fordonspark erhöll ett tillskott av 54 fordon, av vilka 16 anskaffats år 1950 och tidigare.

Från bl. a. trafiksäkerhetssynpunkt är en ersättningsanskaffning av ca 45 motorfordon erforderlig under budgetåret 1961/62. Härtill kommer en beräknad ersättningsanskaffning av ca 25 släpfordon. Av totala antalet släpvagnar, 158 st, är icke mindre än 57 anskaffade år 1950 eller tidigare, och åtskilliga av dessa har måst tagas ur trafik, då det icke är ekonomiskt försvarbart att låta reparera dem. För att i någon mån avhjälpa bristen på släpvagnar har postverket nödgats hyra ett antal dylika av statens järnvägar. För nästa budgetår beräknas 3,9 mkr komma att behövas för nämnda anskaffningar.

c) Förvärv av billinjer

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	1 364 000	1 000	—
1960/61	1 365 000	1 000	60 000*
1961/62 styrelsen	1 306 000	1 000	100 000*
dep. ch.	1 306 000	1 000	50 000*

* Preliminärt belopp.

Preliminär överenskommelse angående förvärv av enskild linjetrafikrörelse har hittills under innevarande budgetår träffats i ett fall. Övriga före-

liggande erbjudanden om övertagande av linjetrafikföretag torde icke annat än i enstaka fall komma att leda till någon överenskommelse.

2: 5 Postverkets dispositionsanslag

	Behållning från före- gående budgetår	Anslag	Förstärk- ning från andra an- slag	Medels- förbruk- ning
		tusental	kronor	
1959/60	1 128	1	—	230
1960/61	899	1	38 ¹	300*
1961/62 styrelsen	638	100	—	400*
dep. ch.	638	1 000	—	100*

* Preliminärt belopp.

¹ Avser överföring från anslaget Anskaffning av automobiler m. m.

För nästa budgetår föreslår styrelsen med hänsyn till att anslaget inte bör vara för snävt tilltaget en medelsanvisning av 100 000 kr.

Styrelsen har lämnat en sedvanlig redogörelse för användningen av dispositionsanslaget under budgetåret 1959/60. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

Yttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har i ett utlåtande över generalpoststyrelsens, telestyrelsens, järnvägsstyrelsens, vattenfallsstyrelsens och luftfartsstyrelsens framställningar om investeringsanslag samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning angående investeringsanslag under verkets förrådsfond anfört följande.

Arbetsmarknadsstyrelsens nyligen verkställda bedömning av arbetsmarknadsutsikterna har givit vid handen, att man, liksom f. n. är fallet, även för det närmaste halvåret måste räkna med ett starkt efterfrågetryck på arbetsmarknaden. En säsongmässig avmattning är som vanligt att vänta under vintern. Denna avmattning torde emellertid icke bli lika framträdande som under tidigare år. — Detta har bl. a. till följd, att beredskapsarbetena förutsättes väsentligt kunna begränsas i förhållande till de närmast föregående vinternarna.

Hurudant arbetsmarknadsläget blir under nästa budgetår kan nu icke förutses. Vederbörande verk har i de föreliggande framställningarna endast förutsatt mindre ändringar i investeringarnas omfattning i jämförelse med vad som fastställts för innevarande budgetår inom sina respektive verksamhetsområden — utom televerket, som föreslagit en måttlig investeringsökning. I händelse av fortsatt högkonjunktur med ökad efterfrågan på arbetskraft kan vissa inskränkningar, särskilt för byggnads- och anläggnings-

verksamheten, bli nödvändiga sommaren 1961 såsom skett under innevarande år. I övrigt torde, såvitt på arbetsmarknaden ankommer, de av verken föreslagna investeringarna kunna genomföras.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller beträffande samtliga berörda verk, att planering bör verkställas, så att en utökning av investeringarna möjliggöres, för den händelse en avmattning i konjunkturen skulle inträda under år 1961. Styrelsens undersökningar har visat, att stor brist på projekterade husbyggnadsobjekt föreligger. Detaljprojektering av sådana företag ter sig därför särskilt angelägen ur beredskapssynpunkt.

Av järnvägsstyrelsens anslagsframställning framgår, att järnvägsstyrelsen under budgetåret 1961/62 avser att påbörja uppförandet av en spårsvetsningsverkstad. Det är arbetsmarknadsstyrelsens avsikt att uppta samråd med järnvägsstyrelsen angående lokaliseringen av denna verkstad.

Under framhållande av det anförda har arbetsmarknadsstyrelsen ingen erinran mot de i framställningarna gjorda anslagsäskandena.

Departementschefen

Vid sin beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1961/62 har generalpoststyrelsen förutsatt, att den för innevarande budgetår gällande investeringsramen om 4 mkr i stort sett kommer att utnyttjas, varvid de vid budgetårets utgång kvarstående reservationerna kommer att uppgå till ca 5,0 mkr. För nästa budgetår har styrelsen föreslagit en medelsförbrukning av 7,7 mkr och äskat nya investeringsanslag om sammanlagt 5,4 mkr.

Såsom framgår av den investeringsplan för kommunikationsverken, som jag redovisat under avsnitt 1, har jag räknat med en medelsförbrukning för innevarande budgetår av 4,0 mkr och för nästa budgetår av 5,5 mkr. Av följande sammanställning framgår, hur beloppen i stort sett fördelar sig på de olika anslagsändamålen.

	1959/60 Utfall	1960/61 Beräknat	1961/62	
			Styrelsen	Dep.ch.
1. Posthus och markförvärv	0,2	0,9	1,3	1,3
2. Anskaffning av automobiler ..	1,0	0,9	1,4	1,0
3. Postverkets diligenstrafik	2,2	1,9	4,6	3,1
4. Dispositionsanslaget	0,2	0,3	0,4	0,1
Summa mkr	3,6	4,0	7,7	5,5

Den av styrelsen föreslagna om- och tillbyggnaden av bangårdsposthuset i Stockholm ingår som ett led i en personal- och kostnadsbesparande omorganisation av verksamheten inom detta för poströrelsen synnerligen viktiga centrum. Förslaget föranleder ingen erinran från min sida. Då medelsförbrukningen i övrigt på anslaget Posthus m. m. är bunden vid pågående och beslutade anläggningar, måste de begränsningar, som befunnits nödvändiga för att postverkets investeringar skall kunna hållas inom den förordade ra-

men för nästa budgetår, hänföras till andra anslag. I förhållande till styrelsens förslag reduceras därför medelsförbrukningen med 50 000 kr på anslaget Inköp av fastigheter, 400 000 kr på anslaget Anskaffning av automobiler m. m., 1 400 000 kr på anslaget Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen, 50 000 kr på anslaget Förvärv av billinjer samt 300 000 kr på dispositionsanslaget. Nedsikningen av medelsförbrukningen drabbar huvudsakligen inköpen av bilmateriel för diligensrörelsen. Jämfört med innevarande budgetår kan dock medelsförbrukningen för dessa ändamål ökas med ca 1,3 mkr.

Anslagsbeloppen för nästa budgetår har beräknats med ledning av den uppskattade medelsförbrukningen jämte beräknad ingående behållning på de olika anslagen. Anslagen Posthus m. m., Inköp av fastigheter, Garagebyggnader m. m. samt Förvärv av billinjer har därvid kunnat uppföras med endast formella belopp. De av mig förordade anslagen uppgår till totalt 4,5 mkr.

På grund av vad jag anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1961/62 under postverkets fond anvisa följande investeringsanslag nämligen

a) <i>Posthus m. m.</i>	1 000 kr.
b) <i>Inköp av fastigheter</i>	1 000 »
c) <i>Anskaffning av automobiler m. m.</i>	1 000 000 »
d) <i>Postverkets diligensstrafik:</i>	
1) <i>Garagebyggnader m. m.</i>	1 000 »
2) <i>Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen</i>	2 500 000 »
3) <i>Förvärv av billinjer</i>	1 000 »
e) <i>Postverkets dispositionsanslag</i>	1 000 000 »

3. Televerket

Av balansräkningen den 30 juni 1960 för televerkets fond framgår, att verkets tillgångar uppgår till sammanlagt 4 264,5 mkr, varav 3 926,9 mkr belöper på fast egendom, 136,7 mkr på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell art.

Kapitalbehållningen, inklusive balanserade överskottsmedel, uppgick den 30 juni 1960 till 1 643,0 mkr, vilket innebär en ökning under budgetåret 1959/60 med 56,0 mkr.

Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet var 9,2 under budgetåret 1959/60 mot 8,9 under budgetåret 1958/59.

Telestyrelsen m. fl.

I särskilda skrivelser den 31 augusti 1960 har telestyrelsen hemställt om anslag för budgetåret 1961/62.

Luftfartsstyrelsen har i skrivelse den 23 augusti 1960 äskat anslag för budgetåret 1961/62 till radioanläggningar för luftfarten.

Av skrivelserna och i samband därmed lämnade uppgifter inhämtas följande.

3:1 Utvecklingen av televerkets rörelse

Telestyrelsen har lämnat följande uppgifter rörande utvecklingen under budgetåret 1959/60 av televerkets rörelse, mätt i antalet telefonapparater, telexabonnemang, ljudradiolicenser och televisionsradiolicenser samt taxerade samtal, telegram och telexskrivningar. Beträffande utvecklingen av nämnda verksamhetsgrenar under tidigare budgetår torde få hänvisas till handlingarna.

	Antal	absolut	Ökning i %
Telefonapparater	2 704 900 ¹	116 700	4,5
Telexabonnemang	1 847 ¹	181	10,9
Ljudradiolicenser	2 711 000 ¹	42 300	1,6
Televisionsradiolicenser	794 000 ¹	392 700	97,9
Telefonsamtal med periodavgift ..	107 465 000 ²	—	— 5,8 ³
Taxerade telegram	6 904 000 ²	—	0,5
Telexskrivningar			
inländska	10 698 500	—	6,5
utländska	2 667 500 ²	—	24,8

¹ Vid budgetårets utgång.

² Preliminär siffra.

³ Om hänsyn toges till automatiseringen av rikstrafiken föreligger i stället en ökning med 7,4 %.

Antalet under budgetåret 1959/60 uppsatta telefonapparater, 116 700, överträffade den tidigare rekordsiffran 115 200, vilken uppnåddes under budgetåret 1954/55. Nettoförändringen av antalet nytecknade abonnemang, som under budgetåret 1958/59 visade en obetydlig nedgång med 2,2 %, förbyttes under budgetåret 1959/60 i en uppgång med ej mindre än 13,3 %.

Utvecklingen i fråga om antalet anmälda nya abonnemang, som vid olika tidpunkter icke kunnat inkopplas inom tre månader på grund av för liten stationskapacitet, brist på lokalkablar o. s. v., belyses av följande uppgifter. Uppgiften per den 1 juli 1960 har specificerats på grupper med olika väntetider.

Datum	1956	1957	1958	1959	1960
1 januari	29 100	18 000	12 000	7 400	5 700
1 april	26 700	15 100	9 700	6 600	5 300
1 juli	21 700	15 000	10 000	5 900	5 400
1 oktober	19 400	15 100	8 400	6 100	9 700

Datum	Väntetid				Antal
1/7 1960	fr. o. m.	3 mån.	intill	6 mån.	
	» » »	6	»	9	3 150
	» » »	9	»	12	1 150
	» » »	12	»	18	400
	» » »	18	»	24	350
	» » »	24	»	36	200
	över	36	»		100
					50
					Summa 5 400

Totala antalet anmälda, ej inkopplade abonnemang är fortfarande stort och har under budgetåret stigit från 41 800 till 45 100.

Telefontrafiken har under budgetåret 1959/60 stigit i snabbare takt än under de fyra närmast föregående budgetåren. Om hänsyn toges till att den successivt pågående helautomatiseringen av trafiken medför, att förut periodavgiftsbelagda samtal registreras på abonnenternas samtalsmätare i stället för att debiteras med samtalsspecifikationer och därför ej längre ingår i det statistiskt uppgivna antalet samtal, kan den verkliga ökningen under budgetåret 1959/60 beräknas till 7,4 % mot 4,9 % under budgetåret 1958/59.

Vad telegramtrafiken beträffar har en mindre ökning inträtt under budgetåret 1959/60, oaktat att antalet telexskrivningar fortsatt att öka starkt. Ökningen av antalet telexabbonnenter har under budgetåret 1959/60 varit något lägre än under de närmast föregående budgetåren, vilket förhållande emellertid helt förklaras av att televerket i samband med införande av en modernare telexapparat tillfälligtvis måst förlänga väntetiden för inkoppling av nyanmälda telexabbonnemang.

Beträffande den fortgående utbyggnaden av SOS-tjänsten meddelar sty-

relsen, att SOS-centraler hittills har inrättats i Borås, Gävle, Göteborg, Jönköping, Kalmar, Kristianstad, Luleå, Norrköping, Skellefteå, Stockholm, Sundsvall, Umeå, Uppsala, Västerås, Örebro och Östersund. Under budgetåret 1960/61 beräknas SOS-centraler bli anordnade i Falun, Halmstad och Hudiksvall.

Telestyrelsen har i sina petita lämnat en redogörelse för Sveriges *teleförbindelser med utlandet*. Av redogörelsen framgår i huvudsak följande.

Sveriges telefon- och telextrafik med andra länder har under senare år uppvisat en oavbruten och mycket betydande ökning. Den utländska telegramtrafiken har däremot, främst till följd av den hastiga ökningen av telextrafiken, visat en svagare utveckling. Samtidigt har antalet programöverföringar från ljudradio stigit starkt och har tillkommit överföringar av såväl bild som ljud för television.

Till följd av trafikökningen har åtgärder måst vidtas för att utöka antalet förbindelser utöver de nuvarande kablarnas kapacitet. För trafiken med Danmark och länder bortom Danmark gäller behovet av utökning dock icke sjökablar utan stråket Stockholm—Malmö. Behovet av nya förbindelser på denna sträcka kommer att mötas genom den radiolänkanläggning Stockholm—Norrköping—Göteborg—Malmö, varpå arbete f. n. pågår och som beräknas kunna tagas i bruk år 1963. För trafiken med Norge kommer behovet av flera förbindelser att fyllas genom den under arbete varande radiolänkanläggningen mellan Karlstad och Oslo, som beräknas kunna tagas i bruk på våren 1961.

Åtgärder måste nu också vidtagas för att utöka antalet förbindelser mellan Sverige och Finland. F. n. avvecklas trafiken med Finland över tre sjökablar över Ålands hav, lagda 1928, 1938 resp. 1951. Kapaciteten i 1928 och 1938 års kablar är helt utnyttjad, och i 1951 års kabel beräknas kapaciteten bli helt tagen i anspråk under budgetåret 1961/62.

Väntetiderna för telefonsamtal mellan Sverige och Finland är f. n. mycket långa, och eftersom både telefon- och telextrafiken ökar kraftigt måste man förutse, att även på relativt kort sikt de befintliga kablarna kommer att bli helt otillräckliga. Behovet av förbindelser ökas också därigenom, att den internationella telefontrafiken inom de närmaste åren kommer att successivt överföras till s. k. halvautomatisk expedition, varvid samtalen enligt internationellt utfärdade rekommendationer så långt som möjligt skall expedieras utan väntetider.

De ifrågavarande kablarna användes icke enbart för teletrafiken mellan Sverige och Finland utan också för Sveriges trafik med Sovjetunionen samt för Finlands teletrafik med flertalet europeiska länder och världen i övrigt. Finska post- och telegrafstyrelsen har till svenska telestyrelsen framfört önskemål om att en ny förbindelseanläggning mellan Sverige och Finland snarast möjligt måtte komma till stånd. Det har även framkommit, att intresse föreligger att anordna teleföförbindelser i transit via Finland och Sverige.

För överföring av ljudradioprogram finns mellan Sverige och Finland f. n. endast två förbindelser, vilket antal har visat sig vara helt otillräckligt och måste utökas såväl för samarbetet mellan de svenska och finländska rundradioföretagen som för transitering av program. Televisionsprogram överföres f. n. genom en provisorisk radiolänk mellan Sverige och Finland. Detta provisorium bör så snart ske kan ersättas av en permanent anläggning. Även när det gäller television har visst intresse förspotts beträffande

transitering via Finland till och från Sverige och via Sverige med länder på den europeiska kontinenten.

För att tillgodose behovet av nya telefon- och telexförbindelser jämte förbindelsebehovet för ljudradio och television har förhandlingar inletts mellan finska post- och telegrafstyrelsen och svenska telestyrelsen om att anordna en radiolänkanläggning med stor trafikkapacitet mellan de båda länderna. Preliminära beräkningar har visat, att en sådan radiolänkanläggning, som är gemensam för telefoni och television, ställer sig billigare än en koaxialkabel för telefoni plus en radiolänkanläggning för enbart television. Anläggningen har kostnadsberäknats till 8 mkr för den svenska delen, varav 1,4 mkr skulle erfordras under budgetåret 1961/62.

3:2 Anvisade och äskade anslag

En sammanställning av de för budgetåren 1959/60—1960/61 anvisade samt de för nästa budgetår äskade investeringsanslagen visar följande:

	1959/60	1960/61	1961/62
	tusental kronor		
Inköp och byggande av fastigheter	12 900	16 000	16 300
Telefon- och telegrafanläggningar	249 200	237 300	269 000
Radioanläggningar för televerket	26 000	24 400	25 900
Radioanläggningar för luftfarten	3 300	3 500	3 400
Försvarsberedskap vid televerket	6 000	6 340	8 600
Televerkets dispositionsanslag	10 000	10 000	4 200
Övrigt ¹	8 500	8 000	2 300
Summa	315 900	305 540	329 700

¹ Avser televerkets byggnad i Farsta.

För innevarande budgetår har anvisats anslag om sammanlagt 305,5 mkr. Den mot de anvisade anslagen svarande medelsförbrukningen har beräknats till 297,8 mkr, varav för ramreglerade investeringar 262,0 mkr och för övriga investeringar 35,8 mkr. Från och med ingången av budgetåret 1959/60 debiteras de belopp, som abonnenter lämnar i direkta bidrag till vissa anläggningsarbeten, främst installation av automatiska telefonväxlar, såsom uppbördsmedel under investeringsanslaget till telefon- och telegrafanläggningar. Den härigenom möjliggjorda ökningen av investeringarna kan uppskattas till drygt 10 mkr.

För budgetåret 1961/62 har telestyrelsen beräknat de behövliga anslagen till sammanlagt 329,7 mkr och medelsförbrukningen till 338,9 mkr, varav 303,7 mkr för rambegränsade investeringar och 35,2 mkr för övriga investeringar.

Genom de stora avskrivningar, som görs på televerkets anläggningar, har länemedel endast i relativt ringa utsträckning behövt anlitas för finansiering av televerkets anläggningsarbeten. Under de senaste sex budgetåren

har sålunda lånemedel endast behövt tas i anspråk intill 33, 25, 16, 12, 19 resp. 15 % för täckning av de totala anläggningskostnaderna. För budgetåret 1960/61 beräknas de totala anläggningskostnaderna kunna täckas med avskrivningsmedel i sådan utsträckning, att endast 8 % av de erforderliga investeringsmedlen behöver upplånas.

Av styrelsens petita och i samband därmed lämnade uppgifter framgår följande beträffande de olika anslagsändamålen.

3:3 Inköp och byggande av fastigheter

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	6 000	12 900 000	9 462 000
1960/61	3 444 000	16 000 000	16 000 000*
1961/62 styrelsen	3 444 000	16 300 000	19 700 000*
dep. ch.	3 444 000	16 300 000	19 700 000*

* Preliminärt belopp.

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning 1959/60—1961/62 med fördelning efter objektgrupper.

	Faktisk medelsför- brukning 1959/60	Beräknad medelsförbrukning	
		1960/61	1961/62
		tusen tal kronor	
Telefonstationsbyggnader m. m.	7 190	13 700	15 900
Förrådsbyggnader m. m.	1 890	2 000	3 400
Inköp av fastigheter	382	300	400
Summa	9 462	16 000	19 700

Styrelsen framhåller, att uppförandet av nya telefonstationsbyggnader till följd av investeringsbegränsningen måst förskjutas i tiden. Härigenom har uppstått ett uppdämt behov av byggnadsföretag, som måste tillgodoses, om man skall kunna ta emot nya telefonabonnenter på de berörda orterna och fortsätta automatiseringen av telefontrafiken. Av de tidigare anmälda byggnadsföretagen beräknas 18 byggnadsföretag komma att påbörjas under budgetåret 1960/61, varjämte styrelsen i investeringsplanen för budgetåret 1961/62 upptagit påbörjandet av ytterligare 9 byggnadsföretag, som tidigare icke anmälts. De sistnämnda företagen avser uppförandet av telefonstationsbyggnader eller tillbyggnader till förut befintliga sådana byggnader i Arvika, Borås, Huddinge, Jönköping, Kalix, Lidingö, Sollefteå, Sundsvall och Uddevalla. Dessutom har upptagits en påbyggnad av kontorsbyggnaden vid verkstaden i Nynäshamn, vilket byggnadsföretag tidigare anmälts men

som till följd av den för budgetåret 1960/61 påbjudna begränsningen av investeringarna måst uppskjutas, samt nybyggnad av ett antal små och medelstora förråd.

De av byggnadsstyrelsen nu beräknade byggnadskostnaderna för såväl tidigare anmälda byggnadsföretag som nya sådana innefattar en prisstegring med 10 % på grund av införandet av den allmänna varuskatten och den allmänna tjänstepensioneringen samt av lönehöjningar och ökade materielkostnader. Därutöver har i vissa fall ytterligare kostnadsökning uppstått genom oförutsedda svårigheter i avseende på grundförhållandena eller genom något ökad byggnadsvolym. Den största kostnadsökningen har inträtt i fråga om tillbyggnaden till telefonstationsbyggnaden i Karlstad, där det vid den fortsatta planeringen av byggnadsföretaget visat sig, att grundläggningen måste utföras på mindre djup än tidigare beräknats, till följd varav husets volym måst utökas med ytterligare ett våningsplan på viss del av tillbyggnaden.

Beträffande den till 1960 års riksdag anmälda påbyggnaden till kontorsbyggnaden i Nynäshamn beräknas investeringskostnaderna nu till 1 050 000 kr mot förut beräknade 700 000 kr. Ökningen beror — förutom på de allmänt stegrade kostnaderna — på att påbyggnaden nu enligt byggnadsstyrelsens önskemål att till fullo utnyttja den enligt stadsplanen tillåtna byggnadshöjden blivit projekterad i två fulla våningar i stället för i en sådan våning jämte vind, varigenom förutsättningar skapas för att — när läget om några år så kräver — snabbt inreda fullvärdiga kontorslokaler även i vindsvåningen.

I följande sammanställning redovisas styrelsens investeringsprogram för telefonstations- och förrådsbyggnader m. m. samt för inköp av fastigheter. Beträffande vissa objekt, som avser på- eller tillbyggnader av befintliga hus, förutsättes att utöver angivna investeringsbelopp även driftmedel i varierande utsträckning blir tagna i anspråk för täckande av sådana kostnader för ingrepp i de befintliga husen, som icke bör belasta investeringsanslagen.

Tidigare beräknad byggnads- kostnad	Byggnads- kostnad beräknad 1960	Medelsförbrukning		
		Faktisk t. o. m. 30. 6. 1960	Beräknad för 1960/61	Beräknad för 1961/62
		tusental kronor		

Telefonstationsbyggnader

I. Förelag påbörjade före 1/7 1960

Vissa äldre byggnadsföretag

tag	—	—	—	2 900	100
Eslöv, nybyggnad	800	950	260	600	50
Flen, nybyggnad	550	550	115	400	—
Karlshamn, tillbyggnad..	900	900	255	550	50
Lindesberg, nybyggnad ..	500	500	330	150	—
Lycksele, nybyggnad	650	650	295	330	—

	Tidigare beräknad byggnads- kostnad	Byggnads- kostnad beräknad 1960	Faktisk t. o. m. 30.6.1960	Medelsförbrukning Beräknad för 1960/61	Beräknad för 1961/62
tusental kronor					
Malmö, kv. Sparven, till- byggnad	4 500	4 670	15	2 550	2 100
Mölnadal, tillbyggnad	325	350	180	170	—
Oskarshamn, nybyggnad.	675	825	125	600	50
Summa I	8 900	9 395	1 575	8 250	2 350
II. Företag, avsedda att påbör- jas under 1960/61					
Eksjö, nybyggnad	675	750	—	500	250
Fårhult, tillbyggnad	700	800	—	250	550
Gävle, nybyggnad	2 600	2 650	—	200	1 600
Göteborg, Kortedala, till- byggnad	320	350	—	250	100
Hedemora, nybyggnad ..	600	675	10	550	115
Karlstad, tillbyggnad	1 200	1 650	10	—	1 240
Kristianstad, tillbyggnad.	1 900	1 900	—	700	900
Ljusdal, tillbyggnad	500	500	20	100	380
Malmö, Kirseberg, ny- byggnad	2 100	2 100	15	500	1 000
Mjölby, tillbyggnad	1 400	1 300	—	350	650
Nyköping, påbyggnad ...	550	600	20	400	180
Simrishamn, nybyggnad..	600	650	30	500	120
Skellefteå, tillbyggnad ...	1 000	1 100	10	—	590
Trollhättan, nybyggnad..	1 700	1 900	—	400	1 000
Uppsala, tillbyggnad	1 200	1 400	—	300	1 000
Varberg, tillbyggnad	700	900	—	50	200
Värnamo, tillbyggnad ...	360	525	—	400	125
Östersund, tillbyggnad...	2 000	2 200	—	—	1 000
Summa II	20 105	21 950	115	5 450	11 000
III. Företag, avsedda att påbör- jas under 1961/62					
Arvika, tillbyggnad	—	400	—	—	250
Borås, tillbyggnad	—	750	—	—	300
Huddinge, tillbyggnad ...	—	650	—	—	350
Jönköping, påbyggnad...	—	500	—	—	300
Kalix, nybyggnad	—	1 250	—	—	400
Lidingö, kv. Drott, till- byggnad	—	600	—	—	400
Sollefteå, tillbyggnad	—	400	—	—	100

	Tidigare beräknad byggnads- kostnad	Byggnads- kostnad beräknad 1960	Medelsförbrukning		
			Faktisk t. o. m. 30. 6. 1960	Beräknad för	
				1960/61	1961/62
			tusental kronor		
Sundsvall, tillbyggnad ...	—	1 300	—	—	300
Uddevalla, påbyggnad ...	—	200	—	—	150
Summa III	—	6 050	—	—	2 550
Summa I—III	—	37 395 ¹	1 690	13 700	15 900

Förrådsbyggnader m. m.

I. Företag, påbörjade före 1/7 1960					
Vissa äldre byggnadsföretag	—	—	—	1 450	—
II. Företag, avsedda att påbörjas under 1960/61					
Förrådsbyggnader	1 460	1 460	—	550	725
Summa II	1 460	1 460	—	550	725
III. Företag, avsedda att påbörjas under 1961/62					
Nynäshamn, påbyggnad av kontorsbyggnad	700	1 050	—	—	800
Förrådsbyggnader	—	2 430	—	—	1 875
Summa III	700	3 480	—	—	2 675
Summa I—III	2 160	4 940 ¹	—	2 000	3 400
Inköp av fastigheter				300	400
Totalsumma	—	42 335 ¹	1 690	16 000	19 700

¹ Exkl. vissa äldre byggnadsföretag.

Såsom motivering för de olika byggnadsobjekt, som tidigare ej anmälts, anför styrelsen följande.

Telefonstationsbyggnader**Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Arvika**

För att automatisera rikstrafiken med och inom Arvika förmedlingsområde erfordras en förmedlingsstation i Arvika under år 1963. Erforderliga lokaler, vilka bör vara klara för montage av teknisk utrustning under år 1962, kan beredas genom tillbyggnad av det befintliga stationshuset in-

om kvarteret Veterinären i Arvika. Genom tillkomsten av förmedlingsstationen erhålles även nödvändig förbättring av transmissionsförhållandena inom förmedlingsområdet.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Borås

Inom befintliga utrymmen för automatstationen i Borås kan stationens kapacitet utökas så att den räcker till mitten av år 1965. För den därefter fortsatta utbyggnaden av automatstationen erfordras ytterligare lokaler, som måste vara färdigställda för montage i god tid före år 1965. För att erhålla en nödvändig förbättring av transmissionsförhållandena inom stationsområdet erfordras en automatisk förmedlingsstation i Borås. Genom tillkomsten av en sådan station möjliggöres även en planerad avlastning av den befintliga förmedlingsstationen i Göteborg. För att tillgodose det föreliggande lokalbehovet dels för utökning av stationskapaciteten, dels för den planerade förmedlingsstationen erfordras en tillbyggnad av det befintliga stationshuset inom kvarteret Galathea i Borås. Lokalerna bör vara klara för montage av den tekniska utrustningen under år 1963. Byggnadsarbetet planeras att igångsättas under år 1961 och vara slutfört under år 1962.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Huddinge

Nuvarande telestation i Huddinge medger anslutning av 10 000 nummer. Denna kapacitet beräknas täcka behovet fram till år 1964, vid vilken tidpunkt ytterligare stationsutrustning måste vara monterad för att nya abonnenter skall kunna mottagas. Redan i mitten av år 1963 erfordras dock utbyggnad av gruppnummerutrustningen med 500 nummer, vilket innebär, att lokaler härför måste vara färdigställda i slutet av år 1962. En tillbyggnad av stationshuset är därför nödvändig.

Påbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Jönköping

Nuvarande automatstation i Jönköping rymmer utrustning för anslutning av maximalt 18 000 nummer, vilken kapacitet beräknas vara helt tagen i anspråk under år 1964. Ytterligare stationsutrustning måste därför vara monterad under nämnda år för att nya abonnenter skall kunna mottagas. Lokaler härför kan erhållas genom påbyggnad av befintligt stationshus inom kvarteret Gambrinus i Jönköping. Byggnadsarbetet planeras att igångsättas under år 1961 och vara slutfört under år 1962.

Ny telefonstationsbyggnad i Kalix

Nuvarande telefonstation i Kalix är manuell och av äldre typ. Genom att vidta vissa provisoriska åtgärder kan stationens kapacitet utökas, så att den blir tillräcklig fram till början av år 1963, efter vilken tidpunkt nya abonnenter icke längre kan mottagas. Med anledning härav måste en automatisk telefonstation vara färdigställd till nämnda tidpunkt i lokaler, vilka endast kan beredas i en för ändamålet särskilt uppförd nybyggnad. Erforderlig byggnadstomt har av telestyrelsen förvärvat i kvarteret Lejonet i Kalix. Byggnadsarbetet planeras att igångsättas under år 1961 och vara slutfört under år 1962.

Ett starkt behov av ny lokal föreligger även för postkontoret i Kalix. Den nuvarande postlokalen i den postverket tillhöriga fastigheten i kvarteret Ornen är sedan lång tid tillbaka mycket trång och bristfällig, vilket också påtalats av vederbörande yrkesinspektion. Byggnaden ligger delvis på mark, som är avsedd att utläggas till gata. Långvariga försök att genom förhyrning på allmänna hyresmarknaden anskaffa lämplig lokal har misslyckats. På

grund härav planeras i samråd med generalpoststyrelsen den nya telebyggnaden i Kalix så, att den skall tillgodose även postverkets lokalbehov.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i kvarteret Drott i Lidingö

Befintliga lokaler för automatstationen i kvarteret Drott i Lidingö medger icke vidare utbyggnad av densamma, varför ytterligare lokaler erfordras, som kan erhållas genom tillbyggnad av stationshuset. Lokalerna bör vara disponibla för montage av teknisk utrustning under år 1962.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Sollefteå

För att helautomatisk rikstrafik inom Sollefteå förmedlingsområde skall kunna införas måste en automatisk förmedlingsstation inrättas i Sollefteå. Genom tillkomsten av denna station erhålles även en önskvärd förbättring av transmissionsförhållandena inom förmedlingsområdet. Erforderliga lokaler för ifrågavarande tekniska utrustning kan beredas genom tillbyggnad av befintligt stationshus inom kvarteret Jämten i Sollefteå. Byggnadsarbetet planeras att igångsättas under år 1961 och vara slutfört under år 1962.

Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Sundsvall

För trafikökningar på helautomatiska vior samt för införande av ny helautomatisk rikstrafik i samband med tillkomsten av nya radiolänkar erfordras, att en utökning av Sundsvalls förmedlingsstation är slutförd vid årsskiftet 1963/64. Erforderliga lokaler, som kan beredas genom tillbyggnad av nuvarande telefonstationshus inom kvarteret Saturnus i Sundsvall, bör vara disponibla för montage av teknisk utrustning senast vid årsskiftet 1962/63.

Påbyggnad för televerkets räkning av postverkets fastighet i Uddevalla

Televerkets station i Uddevalla är inrymd i en postverket tillhörig fastighet. Stationen rymmer utrustning för anslutning av maximalt 12 000 nummer, vilken kapacitet beräknas vara helt utnyttjad i slutet av år 1963. Vid denna tidpunkt måste ytterligare lokalutrymme vara disponibelt för montage av erforderlig stationsutrustning. Utökning av stationens närtrafikavdelning planeras till slutet av år 1962, varför ny stationslokal måste vara montageklar under mars 1962.

För att tillgodose televerkets behov av lokalutökning måste en påbyggnad av befintligt hus uppföras. Generalpoststyrelsen har förklarat sig icke ha något att erinra mot att så sker. I samband med under år 1961 planerad flyttning av postkontoret till förhyrda lokaler i staden avses även de härigenom friställda lokalerna inom postverkets fastighet att tas i anspråk för televerkets behov. Då hela fastigheten härigenom kommer att disponeras av televerket har förhandlingar inletts med generalpoststyrelsen om överföring av fastigheten till televerkets förvaltning.

Förrådsbyggnader m. m.

Telestyrelsen framhåller att flertalet av televerkets medelstora och mindre förråd är i anmärkningsvärt dåligt skick. Det är därför av behovet starkt påkallat, att förråden undergår en genomgripande upprustning. Under nästa budgetår räknar styrelsen med att påbörja nya förrådsanläggningar för distributionsförråd i Östersund och Sundsvall, vilket sistnämnda objekt anmäldes i 1960 års statsverksproposition men som på grund av den begränsade medelstilldelningen måst uppskjutas, samt komplettering av distribu-

tionsförrådet i Umeå. Totalkostnaderna för dessa anläggningar exkl. tomt-kostnader beräknas uppgå till 1 750 000 kr. Dessutom erfordras medel för fullföljande av redan påbörjad distributionsförrådsanläggning i Karlstad samt för upprustning av ortsförråd i olika delar av landet. För samtliga dessa nya och påbörjade byggnadsföretag erfordras totalt 2 600 000 kr under budgetåret 1961/62.

Inköp av fastigheter

Styrelsen har lämnat en sedvanlig redogörelse för de inköp av fastigheter, som skett under budgetåret 1959/60. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna ställs till vederbörande utskotts förfogande.

3: 4 Anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	620 000	8 500 000	2 660 000
1960/61	6 460 000	8 000 000	8 600 000*
1961/62 styrelsen	5 860 000	2 300 000	8 100 000*
dep.ch.	5 860 000	2 300 000	8 100 000*

* Preliminärt belopp.

Redogörelser för projektet har lämnats i 1958 och 1959 års statsverkspropositioner. För byggnadsföretaget, som tidigare beräknats kosta 19,0 mkr exkl. tomt, har byggnadsstyrelsen nu på basis av inkomna anbud beräknat kostnaderna till 21,6 mkr, vilket belopp även inkluderar ökade allmänna byggnadskostnader. För byggnadsföretaget har hittills anvisats sammanlagt 18 mkr. För budgetåret 1961/62 har byggnadsstyrelsen beräknat medelsförbrukningen till 8,1 mkr.

3: 5 Telefon- och telegrafanläggningar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	—	249 200 000	249 179 000
1960/61	21 000	237 300 000	237 300 000*
1961/62 styrelsen	21 000	269 000 000	269 000 000*
dep.ch.	21 000	253 800 000	253 800 000*

* Preliminärt belopp.

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning 1959/60—1961/62 med fördelning efter objekt-grupper.

	Faktisk medels- förbrukning 1959/60	Beräknad medelsförbruk- ning 1960/61	1961/62
	tusental kronor		
Fjärrförbindelseanläggningar m. m.	94 897	96 700	109 000
Telefon- och telegrafstationer	81 989	66 200	77 000
Nya abonnentanläggningar etc.	72 293	74 400	83 000
Summa	249 179	237 300	269 000

Telestyrelsen har redovisat följande investeringsprogram för de under anslaget upptagna objektgrupperna. För redan pågående arbeten avser den angivna totalkostnaden beräknad återstående kostnad per den 1 juli 1961.

	Total- kostnad	Därav under 1961/62
	miljoner kronor	
<i>Fjärrförbindelseanläggningar m. m.</i>		
Större fjärrförbindelseanläggningar (fjärrkablar eller radio- länkar)	114,9	48,2
Kabelanläggningar gemensamma med andra myndigheter .	0,5	0,5
Landskablar och mindre rikskablar	32,6	29,7
Utökning av telefon- och telegrafutrustning på överdrags- stationer	44,3	29,2
Teleanläggning Sverige—Finland	8,0	1,4
Summa	200,3	109,0
<i>Telefon- och telegrafstationer</i>		
Automatisering av telefonstationer	36,6	22,9
Utökning av telefonstationer	80,7	50,1
Utrustning på telegrafstationer	4,0	4,0
Summa	121,3	77,0
<i>Nya abonnentanläggningar m. m.</i>		
Nya abonnentanläggningar	33,1	33,1
Nätarbeten	46,4	46,4
Blanka lands- och riksledningar	3,0	3,0
Rörliga abonnentanläggningar (mobilradio)	0,5	0,5
Summa	83,0	83,0
Totalsumma	404,6	269,0

Beträffande de olika objektgrupperna anför styrelsen i huvudsak följande.

Fjärrförbindelseanläggningar m. m.

Telestyrelsen har i följande sammanställning lämnat en närmare specifikation rörande kostnaderna för de större fjärrförbindelseanläggningarna.

	Total åter- stående kostnad 1. 7. 1961	Därav under 1961/62
	miljoner kronor	
I. Anläggningar som påbörjats		
Stockholm—Norrköping	3,2	3,1
Norrköping—Göteborg	10,9	7,7
Göteborg—Malmö	14,1	10,2
Sundsvall—Umeå	5,5	3,7
Umeå—Boden	2,6	2,3
Sundsvall—Östersund	4,7	3,9
Fårhult—Visby	3,4	0,4
Västerås—Örebro	0,3	0,3
Malmö—Kristianstad	1,1	1,0
Västerås—Gävle	21,5	7,6
Summa I	67,3	40,2
II. Anläggningar, avsedda att påbörjas under 1961/62		
Umeå—Lycksele	5,4	0,3
Jönköping—Gudhem	3,7	0,1
Örebro—Göteborg	11,3	1,2
Stockholm—Sundsvall	14,6	4,7
Jönköping—Malmö	8,9	1,0
Ljungby—Växjö	1,4	0,2
Emmaboda—Karlskrona	1,2	0,4
Jönköping—Nässjö	1,1	0,1
Summa II	47,6	8,0
Totalsumma	114,9	48,2

En närmare redogörelse för utbyggnaden av det svenska fjärrförbindelsenätet för telekommunikationer lämnades i 1958 års statsverksproposition.

Det för större fjärrförbindelseanläggningar upptagna beloppet för budgetåret 1961/62 avser fullföljande av arbetena på radiolänklinjerna Stockholm—Norrköping—Göteborg—Malmö, Sundsvall—Umeå—Boden, Sundsvall—Östersund och Fårhult—Visby samt påbörjande av radiolänkanläggningar Umeå—Lycksele och Jönköping—Gudhem. Arbetsplanen upptar vidare fullföljande av arbetet med komplettering av koaxialkabelanläggningen mellan Västerås och Örebro med en ytterligare kabel samt med koaxialkabelanläggningarna Malmö—Kristianstad och Västerås—Gävle med avgrening till Falun. Genom förbättrade konstruktioner kan man numera erhålla koaxialförstärkare med tredubbla bandbredden och trafikkapaciteten. Genom ökning av antalet förstärkarstationer och utbyte av äldre förstärkare mot nya sådana på hela kabelsträckan kan antalet förbindelser i tidigare utlagda koaxialkablar tredubblas för en kostnad, som utgör endast hälften av vad det skulle kosta att åstadkomma motsvarande utökning genom utläggning av nya kablar med den äldre förstärkarkonstruktionen. Sådant utbyte har redan ägt rum på sträckan Stockholm—Örebro av koaxialkabelanläggningen Stockholm—Örebro—Göteborg och planeras nu skola ske även på den åter-

stående sträckan mellan Örebro och Göteborg samt på koaxialkabelanläggningarna Stockholm—Sundsvall, Jönköping—Malmö och Ljungby—Växjö. Samma slag av förstärkare skall även insättas på de tidigare utlagda koaxialkabeltuberna mellan Emmaboda och Karlskrona och mellan Jönköping och Nässjö.

Det för kabelanläggningar gemensamma med andra myndigheter upptagna beloppet avser televerkets andel av kostnaderna för med SJ gemensamma kabelanläggningar, som blivit nödvändiga i anledning av ökat behov av förbindelser både för SJ och televerket. Beloppet avser fullföljande av arbetena på en gemensam kabel mellan Falköping och Ulricehamn och en gemensam kabel mellan Mariestad och Gullspång.

Utläggning av landskablar och mindre rikskablar nödvändiggöres av den ständigt pågående ökningen av trafiken och nödvändigheten att vid automatisk trafik ge omedelbar framkomlighet för samtalen. Dessutom har den undan för undan stegrade belastningen på stolplinjerna med blanka ledningar gjort kablifiering av ledningarna allt mer trängande med hänsyn till risken för stolpras vid ogynnsamma väderleksförhållanden.

Utökningen av telefon- och telegrafutrustning på överdragsstationer, vari ingår anskaffande av bärfrekvensutrustning för kablar, nödvändiggöres likaledes av den fortskridande automatiseringen och den ständigt stigande trafiken.

Beträffande teleanläggning Sverige—Finland hänvisas till vad som anförts under avsnittet 3:1 rörande teleförbindingelserna mellan Sverige och Finland.

Telefon- och telegrafstationer

Automatisering av telefonstationer avser bland större telefonstationer stationerna i Eksjö, Flen, Hedemora, Lindesberg, Lycksele, Mariestad, Mjölby, Oskarshamn, Ronneby, Simrishamn, Varberg och Östhammar.

Utökning av telefonstationer avser den utbyggnad av redan befintliga automatiska och manuella stationer, som är nödvändig för att televerket skall kunna ta emot nya abonnenter. Även automatisering av stationer har för övrigt samma syfte i alla de fall då befintliga manuella utrustningar ej kan ytterligare utvidgas.

Det för utrustning på telegrafstationer upptagna beloppet avser främst den utbyggnad av de automatiska telexutrustningarna, som måste äga rum för att televerket skall kunna koppla in det hastigt stigande antalet telexkunder.

Nya abonnentanläggningar m. m.

De under denna rubrik upptagna posterna avser kostnaderna för dels nya abonnentinstallationer, dels sådan utbyggnad av telefonnäten, som erfordras för att kunna ta emot nya abonnenter, dels slutligen anordnandet av behövliga nya blanka mellanortsledningar. Vid avvägningen av anslagsbeloppet har styrelsen måst ta hänsyn till den stora ökning av antalet nytecknade telefonabonnemang, som har inträtt, och till de omfattande nätarbeten, som erfordras i samband med exploateringen av nya områden särskilt i och omkring storstäderna. Vidare är det nödvändigt att bygga ut de lokala kabelnäten för att återställa förbrukade reserver, så att nyteckningar och flyttningar av telefoner skall kunna effektueras utan onormalt långa väntetider.

3: 6 Ljudradioanläggningar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	93 000	10 500 000	10 500 000
1960/61	93 000	10 500 000	10 500 000*
1961/62 styrelsen	93 000	10 500 000	10 500 000*
dep.ch.	93 000	10 500 000	10 500 000*

* Preliminärt belopp.

Enligt gällande principer för ljudradiatorörelsens finansiering skall av licensmedlen bestridas såväl de löpande kostnaderna för produktion och distribution av programmen som utgifter för avskrivning till 100 % av investeringarna i ljudradioanläggningar och radiohus. Överskott, som kan uppstå vissa år, reserveras för ljudradiatorörelsens behov under andra år, då de löpande inkomsterna ej förslår till att täcka utgifterna.

Under budgetåret 1959/60 uppgick utgifterna å ljudradians specialbudget till inalles 74,1 mkr, varav (10,5 + 7,7) 18,2 mkr för avskrivning till 100 % av telestyrelsens och byggnadsstyrelsens investeringar samt (39,4 + 16,5) 55,9 mkr för Sveriges Radios och televerkets driftkostnader. Då licensinkomsterna utgjorde 80,3 mkr, uppvisade rörelsen ett överskott av 6,2 mkr.

Telestyrelsen har efter samråd med Sveriges Radio framlagt förslag till budget för ljudradiatorörelsen för budgetåret 1961/62. I följande sammanställning redovisas den för 1960/61 beräknade medelsförbrukningen, budgetförslag för 1961/62 samt den beräknade utvecklingen av ljudradiobudgeten för budgetåren 1962/63—1965/66.

	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66
	miljoner kronor					
Investeringar						
Telestyrelsen	10,5	10,5	9,0	9,0	9,0	7,0
Byggnadsstyrelsen .	15,3	13,3	20,1	19,4	5,6	—
Driftkostnader						
Sveriges Radio ¹ ...	43,5	47,4	51,9	54,8	57,6	58,4
Telestyrelsen, brutto	17,8	17,2	19,5	20,0	20,5	21,0
Summa kostnader	87,1	88,4	100,5	103,2	92,7	86,4
Licensintäkter	81,4	82,4	83,2	83,8	84,3	84,6
Underskott	— 5,7	— 6,0	— 17,3	— 19,4	— 8,4	— 1,8
Akkumulerat resultat + 20,7 ²	+ 20,7 ²	+ 14,7	— 2,6	— 22,0	— 30,4	— 32,2

¹ Inklusive kostnadsökning för övergång till ATP.

² Här! ingår överskott från 1956/57, 1957/58, 1958/59 och 1959/60 om resp. 0,1, 7,3, 10,2 och 6,2 mkr samt ett tillgodohavande från televisionen om 2,6 mkr, vilket belopp under åren 1954 och 1955 anvisades av ljudradiolicensmedel till televisionens utbildnings- och försöksverksamhet.

Investeringarna

Telestyrelsen meddelar rörande utbyggnaderna fram till den 1 juli 1961 i huvudsak följande.

Vid utgången av 1959/60 hade 27 FM-stationer för distribution av program 1 och 2 färdigställt, varav 9 med full räckvidd och 18 provisoriska. Enligt den i 1960 års statsverksproposition redovisade femårsplanen för ljudradionätets utbyggnad fr. o. m. budgetåret 1960/61 skulle under budgetåret 1959/60 FM-stationer ha uppförts bl. a. i Mora, Pajala, Sollefteå, Sunne, Visby, Vännäs och Örnsköldsvik. Dessa stationer har av olika anledningar blivit något försenade. Även utbyggnaden av FM-stationerna i Bäckefors och Gällivare till full räckvidd, vilken skulle ha genomförts under budgetåret 1959/60, har blivit försenad. Stationerna beräknas dock kunna färdigställas före utgången av år 1960.

Vad ljudradiodistributionen i övrigt beträffar fanns vid utgången av budgetåret 1959/60 för distribution av program 1 inalles 37 sändarstationer på lång- och mellanvåg och ett antal trådradionät, till vilka var anslutna ca 370 000 abonnenter. Program 2 utsändes vid samma tidpunkt över trådradionäten samt över 26 mindre mellanvågsstationer med lokal räckvidd.

Under innevarande budgetår beräknas 16 FM-stationer komma att färdigställas.

Då den definitiva FM-stationen i Tåsjö (tidigare benämnd Dorotea), som tidigare planerats komma till stånd under budgetåret 1961/62, beräknas bli försenad ca ett år, har styrelsen ansett lämpligt att där först uppföra en provisorisk anläggning, vilken i vad avser FM beräknas kunna tagas i drift under 1960/61. Även FM-stationen i Sveg kommer till en början att byggas i provisoriskt skick, enär den definitiva stationen, som tidigare planerats bli färdig under 1960/61, beräknas bli försenad ca ett år.

De definitiva FM-stationerna för Nässjö-, Storuman- och Växjö/Vislanda-områdena, som enligt planen skulle ha tagits i bruk under 1960/61, beräknas icke kunna färdigställas förrän under budgetåret 1961/62.

På grund av att Sunne-stationen beräknas t. v. ge tillfredsställande täckning även inom Karlstads-området, anser telestyrelsen, att uppförande av en FM-station i Karlstad, som enligt 1959 års plan skulle ha slutförts under 1960/61, kan anstå.

Antalet FM-stationer, som beräknas vara i bruk vid utgången av budgetåret 1960/61, uppgår till 37, varav 19 med full räckvidd. Samtliga stationer beräknas vara försedda med sändare för såväl program 1 som program 2.

I vad avser övrig utbyggnad av ljudradiodistributionsnätet beräknar styrelsen under budgetåret 1960/61 i det närmaste slutföra anläggningsarbetet för den nya långvågsstationen i Motala och utföra diverse moderniseringar och kompletteringar på befintliga mellanvågsstationer, rundradiocentraler m. m. Utbyggnaden av trådradio beräknas komma att omfatta successiv anslutning av ca 10 000 abonnenter inom befintliga trådradioområden, varefter totala antalet trådradioabonnenter beräknas uppgå till ca 380 000.

Beträffande utbyggnaden av distributionsnätet under femårsperioden 1961/62—1965/66 har — utöver i det föregående redovisade ändringar i 1959 års plan beträffande FM-stationerna i Tåsjö, Sveg, Nässjö, Storuman och Växjö/Vislanda — följande ändringar vidtagits.

Utbyggnaden av den provisoriska FM-stationen i Emmaboda avser telestyrelsen utföra under 1961/62 i stället för såsom tidigare planerats under 1962/63, vilket står i samband med den ändrade planen för TV-utbyggnaden

i dessa trakter. Den provisoriska FM-stationen i Arvidsjaur, som tidigare planerats erhålla full räckvidd under budgetåret 1961/62, kommer att kunna utbyggas först under 1962/63. FM-stationen i Kiruna, som tidigare beräknats kunna uppföras i provisoriskt skick under 1960/61 och under 1962/63 ersättas med en definitiv anläggning, avses nu byggas för full räckvidd under 1961/62 utan föregående provisorium. Uppförandet av en FM-station i Trollhättan, som enligt 1959 års plan skulle äga rum under 1961/62, anser styrelsen böra anstå på grund av att omgivande FM-stationer beräknas t. v. ge tillfredsställande täckning även inom Trollhätte-området.

Vad trådradion beträffar föreslår telestyrelsen att utbyggnaden under budgetåret 1961/62 begränsas till att omfatta anslutning inom befintliga trådradioområden av de etapp 1-abonnenter, som begär sådan anslutning, samt att driften av trådradionäten t. v. upprätthålles i full utsträckning.

Beträffande ljudradiodistributionen i övrigt räknar styrelsen med att under femårsperioden 1961/62—1965/66 kunna genomföra vissa tidigare planerade moderniseringsarbeten och kompletteringar på befintliga mellansvagsstationer, rundradiocentraler m. m.

Investeringskostnaderna vid 1960 års kostnadsnivå för en utbyggnad enligt planen framgår av följande sammanställning.

	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66
	miljoner kronor				
Ny ljudradiostation i Motala	0,9	—	—	—	—
Vissa ljudradioanläggningar	1,3				
Trådradioanläggningar	0,5	9,0	9,0	9,0	7,0
FM-anläggningar	7,8				
Summa	10,5	9,0	9,0	9,0	7,0

Beträffande de i investeringsplanen för nästa budgetår upptagna projekten meddelar styrelsen följande.

Det för den nya ljudradiostationen i Motala upptagna beloppet beräknas bli behövt för diverse slutlikvider och för att täcka kostnaderna för provning av stationen.

Det för vissa ljudradioanläggningar beräknade beloppet är avsett att användas för dels moderniserings- och kompletteringsarbeten å befintliga ljudradioanläggningar, dels utrustning för och inredning av rundradiocentraler.

För trådradioanläggningar beräknat belopp avses att användas inom befintliga trådradioområden för successiv anslutning av ca 10 000 abonnenter samt för diverse kompletteringsarbeten på sändaranläggningarna.

Det för FM-anläggningar upptagna beloppet beräknas bli behövt dels för att kunna färdigställa stationer i slutgiltigt utförande för Emmaboda, Haparanda, Kiruna, Nässjö, Skellefteå, Storuman, Sveg och Växjö/Vislanda, dels för påbörjande av arbeten för den fortsatta planenliga utbyggnaden.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 29 augusti 1960 äskat ett anslag av 21,3 mkr för budgetåret 1961/62 till det nya radiohuset i Stockholm. Kostnaderna för detta skall enligt principen om radioverksamhetens självfinan-

siering bestridas av licensinkomster. Under perioden 1962/63—1964/65 förutses för radiohus en medelsförbrukning av 20,1, 17,4 resp. 8,6 mkr. Av de för budgetåren 1961/62, 1962/63 och 1964/65 angivna beloppen har å televisionsbudgeten uppförts 8,0, 2,0 resp. 3,0 mkr, utgörande televisionens andel i radiohuset.

Driftkostnaderna

I skrivelser den 31 augusti och 8 december 1960 har *Sveriges Radio* lämnat en redogörelse för programproduktionens medelsbehov under budgetåret 1961/62.

Inledningsvis framhålles, att från och med den 1 oktober 1960 genomföres en differentiering av programinnehållet i de båda programkanalerna jämte vissa andra omläggningar. Omläggningen förutses icke medföra någon ökning av kostnaderna.

Riksprogrammets produktion, som budgetåret 1959/60 uppgått till ca 7 800 timmar, beräknas omfatta ca 8 100 timmar budgetåret 1960/61 för att öka till ca 8 300 timmar budgetåret 1961/62, efter vilket år ingen ytterligare ökning är förutsedd. Sändningstidens ökning kommer att genomföras endast i den mån den icke medför ökade totala kostnader.

Beträffande distriktsorganisationens uppbyggnad tillkommer under budgetåret 1961/62 distriktscentraler i Umeå och Jönköping samt efterföljande budgetår distriktscentraler i Falun och Stockholm, varmed den planerade utbyggnaden av elva centraler är avslutad. Varje distriktscentral avses vid sidan av insatserna i radions och televisionens riksprogram producera ca 50 timmars eget regionalprogram om året.

Medelsbehovet beräknas under nästa budgetår komma att öka till 47,4 mkr, vilket är 3,9 mkr mer än det för innevarande budgetår beräknade beloppet.

Beträffande prognosen för budgetåren 1962/63—1965/66 antages driftkostnaderna komma att stiga med 5 % per år från 1961/62 års budget.

Telestyrelsen beräknar televerkets driftkostnader för programdistribution och licensinkassering för budgetåret 1961/62 till 17,2 mkr efter avdrag av 1,6 mkr som gottskrives ljudradion enligt vad som anföres under anslaget Televisionsanläggningar. Vidare har inte inräknats kostnader, som televerket har att bära för ljudradiatorörelsen men som icke direkt kommer fram i radio- och driftavdelningarnas medels- och materielredovisningar. Ifrågakarande kostnader, som budgetåret 1961/62 uppskattas till ca 1 mkr, har vid beräkningen av televerkets driftkostnader kvittats mot den fördel televerket har av att räntefritt kunna disponera licensmedelbehållningen såsom rörelsemedel.

Licensintäkterna

Antalet licenser uppgick den 30 juni 1959 till 2 669 000 och ökade under budgetåret 1959/60 med 42 000 till 2 711 000, vilket var ca 20 000 mer än beräknat. Den relativt starka ökningen av antalet ljudradiolicenser under bud-

getårets sista kvartal utgör enligt telestyrelsens mening ett stöd för antagandet att en återhämtning kommer att inträda i licensökningen, när ökningen av antalet televisionsradiolicenser passerat sin kulmen.

Telestyrelsen beräknar medeltalet licenser, inklusive bilradiolicenserna för budgetåren 1960/61—1965/66 till 2,71, 2,75, 2,77, 2,79, 2,81 resp. 2,82 milj.

3:7 Televisionsradioanläggningar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	—	13 200 000	13 200 000
1960/61	—	13 200 000	13 200 000*
1961/62 styrelsen	—	13 200 000	13 200 000*
dep.ch.	—	13 200 000	13 200 000*

* Preliminärt belopp.

För televisionsradiorörelsens finansiering gäller samma principer som för ljudradiorörelsen. Av licensmedlen skall sålunda bestridas såväl de löpande kostnaderna för produktion och distribution av programmen som utgifter för avskrivning till 100 % av investeringarna i televisionsradioanläggningar och televisionshus. Uppkommande överskott skall i första hand användas för återbetalning av televisionsverksamhetens skulder. Därefter eventuellt uppkommande överskott skall balanseras å televerkets fond för televisionens framtida behov.

I följande sammanställning redovisas utfallet av televisionsverksamheten för budgetåren 1956/57—1959/60.

	1956/57— 1958/59	1959/60
	miljoner	kronor
Inkomster	36,6	61,0
Utgifter	46,4	48,7
Under- resp. överskott	— 9,8	+ 12,3
Statens ränteutgifter	0,4	0,4
Totalt under- resp. överskott	— 10,2	+ 11,9

Under budgetåren 1956/57—1958/59 uppkomna underskott exklusive ränta har täckts genom av riksdagen anvisade anslag om ca 10,8 mkr av vilket belopp dock endast ca 9,8 mkr behövt ianspråktagas. Sistnämnda belopp har täckts genom ianspråktagande av överskottet för budgetåret 1959/60. Totalt uppvisar televisionsverksamheten vid utgången av budgetåret 1959/60 ett driftöverskott exklusive ränteposten om 2,5 mkr, vilket belopp använts för extra avskrivningar å televisionsradioanläggningar. Å de sistnämnda anläggningarna kvarstår vid utgången av budgetåret 1959/60 ett oavskrivet belopp om 7,07 mkr. Under budgetåren 1954/55 och 1955/56 erhöi televisionsverksam-

heten bidrag på sammanlagt 2,55 mkr av ljudradiolicensmedel. Totalt utgör sålunda televisionsverksamhetens skulder vid slutet av budgetåret 1959/60 (7,07 + 2,55) 9,62 mkr exklusive ränta. Om ränteposten medräknas blir den totala skulden 10,51 mkr.

Telestyrelsen har efter samråd med Sveriges Radio framlagt förslag till budget för televisionsverksamheten för budgetåret 1961/62. I följande sammanställning redovisas den för 1960/61 fastställda budgeten, budgetförslag för 1961/62 samt den beräknade utvecklingen av televisionsradiobudgeten för perioden 1962/63—1965/66.

	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66
	miljoner kronor					
Investeringar						
Telestyrelsen	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2
Byggnadsstyrelsen	0,5	14,9	21,1	23,5	30,8	18,0
Driftkostnader						
Sveriges Radio ¹	39,0	48,5	60,0	70,0	80,0	95,0
Telestyrelsen	15,0	23,0	23,0	26,0	28,0	30,0
Summa kostnader	67,7	99,6	117,3	132,7	152,0	156,2
Licensintäkter	96,0	125,0	150,0	170,0	180,0	190,0
Överskott	28,3	25,4	32,7	37,3	28,0	33,8
Akkumulerat resultat. +	17,8	43,2	75,9	113,2	141,2	175,0

¹ Inklusive kostnadsökning för övergång till ATP.

Med de här beräknade inkomsterna och utgifterna skulle samtliga skulder beräknas kunna slutbetalas under budgetåret 1960/61. Ett överskott om sammanlagt ca 175 mkr skulle därjämte föreligga vid periodens slut.

Investeringarna

Hösten 1959 framlade telestyrelsen en femårsplan för televisionsnätets utbyggnad fr. o. m. budgetåret 1960/61. Departementschefen förordade i 1960 års statsverksproposition, att planen lades till grund för distributionsnätets utbyggnad och att en fortlöpande översyn av utbyggnadsplanerna ägde rum. Vid nu företagen översyn har vissa revideringar av planen visat sig nödvändiga och lämpliga. Rörande utbyggnaden fram till den 1 juli 1961 anför telestyrelsen i huvudsak följande.

T. o. m. budgetåret 1959/60 har 35 televisionsstationer tagits i bruk, varav 14 med full räckvidd och 21 provisoriska. Antalet invånare inom dessa stationers täckningsområden uppgår till ca 5,1 milj. Radiolänklinjernas längd uppgick vid slutet av budgetåret 1959/60 till ca 3 100 km, varav under budgetåret 1959/60 tillkommit ca 1 800 km.

Utbyggnad till full räckvidd av stationen i Trollhättan, som enligt 1959 års plan skulle skett först under 1963/64, har kunnat genomföras under 1959/60.

Under hösten 1959 har förbindelse med det norska televisionsnätet erhål-

lits via en radiolänklinje som anlagts på sträckan Skövde—Karlstad—Oslo. Vidare har en provisorisk förbindelse med det finska televisionsnätet i juli 1960 etablerats genom anläggning av en radiolänklinje på sträckan Stockholm—Väddö—Mariehamn.

Enligt förenämnda femårsplan skulle under 1959/60 en station ha uppförts bl. a. för Kalmar-området. På grund av den relativt goda mottagningen i Kalmar-området från den provisoriska Emmaboda-stationen har telestyrelsen ansett lämpligt att låta uppförandet av Kalmar-stationen bli beroende av erfarenheterna av räckvidden för den definitiva Emmaboda-stationen, som styrelsen därför avser uppföra redan under 1961/62, d. v. s. ett år tidigare än planerat.

Under budgetåret 1960/61 har sex stationer som skulle ha tagits i bruk under budgetåret 1959/60 färdigställts. Därutöver beräknas under samma budgetår tolv stationer komma att färdigställas.

Stationerna i Storuman och Sveg anordnas till en början provisoriskt, enär de definitiva stationerna, som tidigare planerats bli färdiga under 1960/61, nu beräknas kunna tagas i bruk först under budgetåret 1961/62. Bäckeforsstationen väntas bli färdig under september och Mora-stationen i slutet av 1960. Slavstationen i Karlskrona ersättes med en station med full räckvidd, som enligt 1959 års plan skulle uppföras först under 1964/65.

De definitiva stationerna för Nässjö- och Växjö/Vislanda-områdena, som enligt förenämnda plan skulle ha tagits i bruk under 1960/61, beräknas på grund av vissa leveransförseningar icke kunna färdigställas förrän under budgetåret 1961/62.

Antalet stationer, som beräknas vara i bruk vid utgången av budgetåret 1960/61, uppgår till 48, varav 24 med full räckvidd. I nämnda antal ingår 7 mindre slavstationer, av vilka 4 ej är upptagna i Stockholms-planen. Eventuellt tillkommer ytterligare ett antal slavstationer. Behovet samt lämplig placering av dylika stationer kan som regel bedömas först efter hand som de planenliga stationerna byggs ut till full räckvidd.

Länklinjen norrut från Sundsvall, som tagits i drift till Vännäs och Örn-sköldsvik, beräknas under 1960/61 kunna färdigställas till Skellefteå och Boden samt provisoriskt till Gällivare. Radiolänklinjernas längd beräknas vid 1960/61 års utgång uppgå till ca 4 000 km. Antalet invånare inom TV-stationernas täckningsområden beräknas den 30 juni 1961 uppgå till ca 6,2 milj.

Beträffande utbyggnaden under femårsperioden 1961/62—1965/66 kommer de i det föregående redovisade ändringarna i 1959 års plan beträffande stationerna i Trollhättan, Emmaboda, Karlskrona, Storuman, Sveg, Nässjö och Växjö/Vislanda att påverka utbyggnaden under nämnda tid. Vidare kommer enligt den plan, som nu framlägges, de definitiva stationerna i Arvidsjaur och Tåsjö (tidigare benämnd Dorotea) att senareläggas. Stationerna utföres under 1961/62 endast som provisorier i anslutning till där redan etablerade FM-stationer.

Stationen i Kiruna, som enligt tidigare plan skulle uppföras i provisoriskt skick under 1960/61 och under 1962/63 ersättas med en definitiv anläggning, avses nu byggas för full räckvidd under 1961/62 utan föregående provisorium.

Under budgetåret 1961/62 beräknas permanenta radiolänklinjer för televisionsöverföring kunna färdigställas på sträckan Boden—Gällivare—Kiruna

med avgreningar till Pajala och Haparanda. Med hänsyn till att samtliga 21 televisionsstationer i Norrland direkt eller indirekt under relativt lång tid kommer att vara helt beroende av programöverföringen på länklinjen Stockholm—Uppsala—Gävle—Sundsvall, bedömer telestyrelsen det vara nödvändigt att dubblera radiolänkutrustningarna på sträckan.

Den 1 juli 1962 beräknas samtliga i Stockholms-planen upptagna 50 televisionsstationer vara i bruk, varav 32 med slutgiltig räckvidd och 18 i provisoriskt skick, flertalet stationer dock utan reservutrustningar. Antalet invånare inom stationernas täckningsområden beräknas då uppgå till ca 6,6 milj.

Under åren 1962/63—1965/66 beräknas radiolänklinjer för enbart televisionsöverföring successivt komma att utbyggas i erforderlig omfattning, varjämte ett antal tidigare provisoriskt upprättade länklinjer avses få definitivt utförande.

När distributionsnätet helt utbyggt kommer televisionsprogrammet att överföras till alla planenliga sändarstationer genom förbindelser i televerkets fjärrförbindelsenät för telefoni och television eller via permanenta radiolänklinjer för enbart television. Slavstationernas programförsörjning sker genom direktmottagning från annan station.

Under femårsperioden beräknas utbyggnaden av det för distribution av ett program behövliga televisionsnätet i huvudsak kunna slutföras. Sålunda beräknas Stockholms-planens 50 televisionsstationer få slutgiltigt utförande och flertalet förses med reservutrustningar. Eventuellt kommer ytterligare några större stationer att behövas inom områden, där eljest ett stort antal slavsändare skulle erfordras. Denna utbyggnadsfråga kan icke med säkerhet bedömas, förrän samtliga i Stockholms-planen upptagna och i närheten av berörda områden liggande stationer utbyggt för full räckvidd. Telestyrelsen undersöker under tiden möjligheterna att erhålla de ytterligare sändningskanaler, som kan komma att behövas.

Av det för investeringar under budgetåret 1960/61 upptagna beloppet avser 8,8 mkr televisionsstationer och 4,4 mkr programförbindelser.

Det för televisionsstationer upptagna beloppet räknas bli behövligt för att kunna färdigställa stationer med full räckvidd i Emmaboda, Haparanda, Kiruna, Nässjö, Skellefteå, Storuman, Sveg och Växjö/Vislanda samt provisoriska stationer i Arvidsjaur, Pajala och Tåsjö. Härutöver beräknas ett antal slavstationer komma att upprättas på ännu ej fastställda orter. Det för programförbindelser upptagna beloppet är avsett att användas i huvudsak till permanenta radiolänklinjer för överföring av televisionsprogrammet på sträckorna Boden—Gällivare—Kiruna med avgreningar till Haparanda och Pajala, Stockholm—Uppsala—Gävle—Sundsvall (dubbling av befintliga radioutrustningar) samt Emmaboda—Karlskrona.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 29 augusti 1960 äskat ett anslag av 4,7 mkr under budgetåret 1961/62 för TV-byggnaden i Stockholm. Kostnaderna härför skall enligt principen om televisionsverksamhetens självfinan-

siering bestridas med licensinkomster. För perioden 1961/62—1964/65 förutses för televisionshuset i Stockholm en medelsförbrukning av 6,9, 17,1, 17,5 och 19,8 mkr. Härtill kommer utgifter dels för televisionens del i radiohuset om 13 mkr, dels för ett televisionshus i Göteborg fr. o. m. budgetåret 1962/63. För anslagen lämnas en redogörelse i det följande vid anmälan av anslagen under statens allmänna fastighetsfond.

Driftkostnaderna

I skrivelser den 31 augusti och 8 december 1960 har *Sveriges Radio* lämnat en redogörelse för programproduktionens medelsbehov under nästa budgetår. I samband härmed framlägges följande ekonomiska prognos för budgetåren 1960/61—1965/66 (beloppen avser mkr).

Budgetår	Timmar pr vecka	Inred- ningar i TV-bygg- nader	Inven- tarier m. m.	Drift	Täck- ningsbi- drag till ljudradio	Sum- ma
1960/61	20	—	6,6	23,8	8,6 ¹	39,0
1961/62	22	—	10,7	33,8	4,0	48,5
1962/63	24	6	8,0	41,8	4,0	59,8
1963/64	27	7	7,0	52,1	4,0	70,1
1964/65	30	7	7,0	63,9	4,0	81,9
1965/66	33	7	7,0	77,2	4,0	95,2

¹ Inklusive 5,8 mkr, avseende tidigare ej erlagda bidrag till den med ljudradion gemensamma organisationen.

I femårsprognosen har skoltelevisionen inräknats i fråga om kostnader men ej i fråga om sändningstid. I de angivna tiderna har ej inräknats tid för hallå, pauser mellan programmen, avbrott, länkvändningar och smärre överdrag gentemot planerad tid.

Såsom en allmän bakgrund till det angivna medelsbehovet anför *Sveriges Radio* i huvudsak följande.

Vid utbyggnaden av den svenska televisionen har syftet varit, att genom snabbutbyggnad av distributionsnätet inom tätbebyggda områden skapa ett underlag för snabbast möjliga självfinansiering och fortsatt utbyggnad i glesbygderna. För produktionens del har planen inneburit, att den skulle hållas vid det minimum som bedömdes erforderligt för att säkra det ekonomiska resultatet. I och med ingången av budgetåret 1961/62 kan syftet med denna plan sägas vara vunnet. Televisionsrörelsen kommer att redan under innevarande år ha slutförskaffat sin skuld till staten och förfoga över ett fonderat överskott på omkring 18 mkr. Tiden är nu inne att genom insats av erforderliga medel åstadkomma en kvalitativt så högststående programproduktion som *Sveriges* programresurser och de under snabb utveckling stadda internationella förbindelserna på televisionens område medger. Redovisning av medelsbehovet för budgetåret 1961/62 utgår sålunda ifrån att ett behov, som under de gångna åren på grund av televisionsrörelsens begränsade ekonomiska ram måst eftersättas, nu snarast måste tillgodoses. *Sveriges Radio* anser därför att allt som med bibehållande och skärpande av kvalitetskravet kan göras för att inom ramen för tillgängliga

resurser skapa ökat programutrymme för en ytterligare differentiering av programverksamheten också bör göras.

Med hänsyn till den mycket gynnsamma utvecklingen av antalet licenser och licensinkomsterna, synes ur ekonomisk och programmässig synpunkt inga hinder föreligga för en snabbare utveckling av sändningstiden än enligt prognosen. Det kan dock vara välbetänkt att tills vidare räkna med en lägre expansionstakt i enlighet med prognosen med hänsyn till de produktionstekniska resurserna och då främst lokaltillgången. Till detta bidrager också önskemålet om en stabilisering av produktionen genom investeringar i teknisk utrustning samt komplettering av personalen för såväl program och teknik som administration.

Den genomsnittliga driftkostnaden per sändningstimme har för budgetåret 1961/62 uppräknats från 21 000 till 27 600 kr. För tiden efter 1961/62 beräknas genomsnittskostnaden stiga med 10 % per år.

I det angivna medelsbehovet för budgetåret 1961/62 ingår 1,0 mkr för skoltelevision.

Televerkets driftkostnader, som för innevarande budgetår upptagits till 15,0 mkr, beräknar telestyrelsen för nästa budgetår till 23,0 mkr. Här ingår ett belopp av 1,6 mkr, utgörande summan av de kostnader, som i samband med televisionens försöksverksamhet m. m. bestritts av ljudradions licensmedel med anlitande av bl. a. anslaget till tekniskt och programmässigt forskningsarbete; beloppet avses gottskrivas ljudradion.

Licensintäkterna

Hösten 1959 beräknades, att antalet licenser vid utgången av budgetåret 1959/60 skulle uppgå till 708 000 och licensintäkterna till 55 mkr. Antalet licenser uppvisade emellertid en snabbare ökning än som förutsatts i prognosen och uppgick vid budgetårets slut till 794 000 och totalt inflöt i licensintäkter 61,0 mkr.

Telestyrelsen räknar med en ökning av antalet licenser under innevarande budgetår till totalt 1 129 000 vid budgetårets slut och en ökning av licensinkomsterna till totalt ca 96,1 mkr. Jämfört med föregående års prognos innebär detta en betydande ökning av såväl antalet licenser som licensintäkterna.

I sin prognos rörande licensintäkterna för femårsperioden 1961/62—1965/66 har telestyrelsen med ledning av licensutvecklingen under budgetåren 1956/57—1959/60 och med utgångspunkt från den framlagda utbyggnadsplanen räknat med följande serie för licensutvecklingen under budgetåren 1961/62—1965/66, nämligen resp. 1 398 000, 1 615 000, 1 765 000, 1 876 000 och 1 987 000, därvid siffrorna avser antalet vid utgången av resp. budgetår. De i budgetsammanställningen angivna intäktssiffrorna förutsätter oförändrade licensavgifter.

Telestyrelsen framhåller i anslutning till prognosen att man måste räkna med att licensutvecklingen och licensinkomsterna kan komma att väsentligt avvika från prognosen.

3: 8 Radioanläggningar för kommersiell trafik

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	—	2 300 000	1 298 000
1960/61	1 002 000	700 000	1 700 000*
1961/62 styrelsen	2 000	2 200 000	2 200 000*
dep.ch.	2 000	2 000 000	2 000 000*

* Preliminärt belopp.

För nästa budgetår beräknar telestyrelsen medelsförbrukningen till 2,2 mkr. Av detta belopp avses 1,2 mkr för fartygsstationer, 0,8 mkr för fortsatt utbyte av omoderna sändare och för diverse moderniserings- och kompletteringsarbeten på de fasta stationerna för radiotelegraf- och radiotelefontrafik med andra länder samt 0,2 mkr för uppförande av en ny kustradiostation vid Bjuröklubb och för diverse moderniserings- och kompletteringsarbeten vid befintliga kuststationer för radiotrafik med fartyg på havet.

Beträffande de fasta stationerna för radiotrafik med andra länder framhåller styrelsen, att den sedan senaste världskriget starkt ökande trängseln i etern medfört, att de internationella fordringarna på radiosändarnas frekvensstabilitet, frihet från övertoner m. m. undan för undan måst skärpas. Sändarna vid Varbergs och Karlsborgs radiostationer uppfyller icke de krav, som nu ställes i nämnda hänseenden, och medger icke den rationella utnyttjning av radiofrekvenserna, som krävs och som modern teknik erbjuder. Härtill kommer, att sändarna saknar de personalbesparande fjärrkontrollanordningar, utan vilka driftkostnaden per kommunikationskanal icke i någon större grad kan nedbringas. Sedan den internationella radiokonferensen i Genève 1959 fastställt de tekniska normer, som för lång tid framåt skall gälla för radiosändare, har styrelsen påbörjat utbyte av nämnda sändarpark. Befintliga 20 sändare beräknas kunna ersättas av ungefär halva antalet moderna sändare. Genom anskaffning av moderna sändare — de flesta för samtidig sändning på flera kommunikationskanaler per sändare — erhålles dessutom en välbehövlig utökning av antalet förbindelsemöjligheter. Utbytet bör genomföras successivt under de närmaste fem åren, vilket medför att kravet på investeringsmedel för de fasta radiostationerna kommer att bli större under den kommande femårsperioden än under den gångna.

Svårigheter finns att med befintliga kuststationer nå tillfredsställande radiotelefonförbindelser med fartyg i norra Kvarken, vilket påtalats som en allvarlig olägenhet för handelssjöfart och sjöräddning. Genom en i trakten av Bjuröklubb förlagd kustradiostation skulle god radioförbindelse kunna uppnås med fartyg i alla delar av Bottenhavet. Telestyrelsen föreslår därför, att en sådan station upprättas under budgetåret 1961/62. Stationen avses bli obemannad och komma att fjärrmanövreras från Härnösands kustradiostation. Vid realiserande av detta projekt är det styrelsens avsikt

att nedlägga kustradiostationen i Luleå. Den nya stationen beräknas draga en anläggningskostnad av 0,1 mkr.

3:9 Radioanläggningar för luftfarten

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	—	3 300 000	3 300 000
1960/61	—	3 500 000	3 500 000*
1961/62 styrelsen	—	3 400 000	3 400 000*
dep.ch.	—	3 000 000	3 000 000*

* Preliminärt belopp.

I skrivelse den 23 augusti 1960 anför *luftfartsstyrelsen*, att styrelsen i samråd med telestyrelsen upprättat en långsiktig plan för en fortsatt upprustning av radioanläggningarna för luftfarten.

Beträffande ultrakortvågsfyrar (VOR) för sträcknavigering upptar planen inalles ett trettioital VOR-stationer, varav tio för närvarande är i drift. Ett antal VOR-stationer avses att kompletteras med internationell standardiserad anordning för avståndsmätning.

I fråga om radaranläggningarna upptar planen översiktsradar för de fyra större internationella flygplatserna. Vid Arlanda är översiktsradarn redan i drift, vid Torslanda pågår slutjustering av radaranläggningen för godkännande, vid Bulltofta pågår leverans och vid Bromma pågår förberedelser för infordrande av anbud. Planen upptar därjämte komplettering av förenämnda radaranläggningar med sekundärradar för identifiering av iakttagna flygplan. Bromma bedömes därvid ha högsta prioritet, medan däremot anskaffning av sekundärradar för övriga platser kan anstå tills vidare. För de fyra större internationella flygplatserna upptar planen precisionsradar. Vid Arlanda och Bromma är sådana radaranläggningar redan i drift. Närmast är det aktuellt med anskaffning av precisionsradar för Torslanda.

Arlanda och tio andra flygplatser skall enligt planen ha ILS-utrustning. Med undantag för Karlstad är ILS-utrustning i drift eller under anskaffning vid samtliga dessa flygplatser. Framtida behov av ytterligare ILS-utrustningar för andra landningsriktningar förutses vid Arlanda, Bromma, Torslanda och Bulltofta.

Den automation av trafikledningen som planeras innebär i det första skedet, att rutinmässiga manuella arbetsuppgifter, såsom färdplanskalkyler, löpnumrering, utskrifter etc., i stället utföres automatiskt. I ett andra skede tillkommer automatisk presentation av erforderliga data, varningslarm för konfliktsituationer, automatisk dirigeringsmeddelanden etc. I ett senare skede tillkommer ytterligare bl. a. automatisk inmatning och presentation av radarinformationer i bearbetad form o. s. v.

Enligt styrelsens mening gör flygverksamhetens fortsatta utveckling det oundgängligen erforderligt, att upprustningen fullföljes planenligt under budgetåret 1961/62. Den växande trafiken med jetflygplan inom den civila luftfarten medför ytterligare samordningsproblem med den militära flygverksamheten, för vilkas lösning erfordras en fortsatt omfattande komplettering och upprustning av trafiklednings- och navigeringsanläggningarna i nära samarbete med flygvapnet.

För nästa budgetår föreslår styrelsen, att medel upptas för ytterligare tre VOR-stationer samt för komplettering av en befintlig VOR-station med anläggning för avståndsmätning. Kostnaderna beräknas till 570 000 kr.

För slutlikvid i samband med leverans av övervakningsradarn för Bromma flygplats åtgår under budgetåret 1961/62 1 200 000 kr. Beträffande sekundärradaranläggningen, för vilken medel ej beräknades i 1960 års statsverksproposition, är behovet härav numera så stort, att anskaffandet av en sådan anläggning icke längre bör uppskjutas. För ändamålet beräknas ett belopp av 800 000 kr, varav 250 000 kr faller på budgetåret 1961/62.

För stockholmsområdet föreslår styrelsen i övrigt, att medel nu upptages till en radiolänk Arlanda—Bromma för överföring av radarbild. Medelst sådan överföring kan radaranläggningarna vid nämnda platser bättre utnyttjas genom att de erhållna radarbilderna kompletterar varandra och därjämte kan endera av radaranläggningarna utnyttjas som reserv för den andra. Kostnaden härför beräknas till 500 000 kr, varav 200 000 kr åtgår under budgetåret 1961/62.

För Torslanda flygplats föreslår styrelsen, att medel nu upptages för en precisionsradaranläggning. Då landningsförhållandena är särskilt kritiska för jetflygplan, är det av vikt för instrumentlandningarnas säkra genomförande, att desamma kan kontrolleras med precisionsradar. Kostnaderna för anläggningen i fråga beräknas till 1 000 000 kr, varav 400 000 kr åtgår under budgetåret 1961/62.

I fråga om kommunikationsanläggningar vid flygplatser erfordras utrustningar för ytterligare ett antal flygplatser. För budgetåret 1961/62 beräknas kostnaderna härför till sammanlagt 145 000 kr.

Beträffande instrumentlandningssystem (ILS) inklusive inflygningsfyrar erfordras medel för dels en ILS-anläggning med inflygningsfyrar vid Jönköpings nya flygplats för 460 000 kr, dels fem inflygningsfyrar och sex signalsändare vid militära flygplatser för 225 000 kr, dels slutlikvid för ILS med inflygningsfyrar vid Umeå för 200 000 kr, dels två inflygningsfyrar vid vardera Skellefteå och Örnsköldsvik för 120 000 kr samt dels en inflygningsfyr och en signalsändare vid Rommehed för 45 000 kr. De sammanlagda kostnaderna härför budgetåret 1961/62 beräknas sålunda till 1 050 000 kr.

Radiostationerna i det s. k. areanätet för kommunikation med flygplan på ultrakortvåg kommer under innevarande budgetår att utrustas med två frekvenskanaler. På grund av nytillkommande kommunikationsbehov har det emellertid visat sig nödvändigt att ytterligare komplettera nämnda stationer. Kostnaderna härför beräknas till 100 000 kr.

För återstående likvid i samband med slutleverans och godkännande av den automatiska flerkanaliga pejlanläggningen vid Torslanda samt för beställning av en ny flerkanalanläggning vid Bulltofta flygplats beräknas ett sammanlagt belopp av 230 000 kr för budgetåret 1961/62.

Enligt styrelsens åsikt kommer det under budgetåret 1961/62 bli nödvändigt att ta ett första steg mot en automation av trafikledningen. För detta ändamål måste kompletterande automationsutrustning anskaffas för att flygväpnets nya stridsledningssystem skall kunna användas för civil radar-

trafikledning. Vidare behöver automationsutrustning för försöksverksamhet vid Stockholms flygkontrollcentral anskaffas. Kostnaderna härför beräknas uppgå till sammanlagt 550 000 kr.

De redovisade radioanläggningarna m. m. drar en sammanlagd kostnad av (570 000 + 1 200 000 + 250 000 + 200 000 + 400 000 + 145 000 + 1 050 000 + 100 000 + 230 000 + 550 000) 4 695 000 kr. Från sistnämnda summa avgår emellertid 1 309 000 kr bestående av kommunala bidrag m. m., som vid ett antal flygplatser beräknas stå till styrelsens förfogande för anskaffandet av radioanläggningar. Förevarande anslagsbehov reduceras sålunda till (4 695 000 — 1 309 000) 3 386 000 kr eller avrundat 3 400 000 kr.

3:10 Försvarsberedskap vid televerket

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	¹ (— 336 000)	6 000 000	3 393 000
1960/61	2 271 000	6 340 000	6 000 000*
1961/62 styrelsen	2 611 000	8 600 000	8 600 000*
dep.ch.	2 611 000	7 500 000	7 500 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Det under 1958/59 uppkomna underskottet har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget.

Telestyrelsen hemställer, att dels till Försvarsberedskap vid televerket för budgetåret 1961/62 anvisas ett investeringsanslag av 8 600 000 kr, dels ett lika stort belopp anvisas på driftbudgeten till avskrivning av investeringarna.

Den närmare motiveringen till det för nästa budgetår föreslagna investeringsanslaget har styrelsen lämnat i en särskild skrivelse den 31 augusti 1960. Med hänsyn till skrivelsens art torde någon närmare redogörelse för innehållet i densamma icke böra lämnas till statsrådsprotokollet. Skrivelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

3:11 Televerkets dispositionsanslag

	Behållning från före- gående budgetår	Anslag	Återföring av tillfällig anvisning	Egentlig medels- förbruk- ning
		tusental kronor		
1959/60	1 303	10 000	¹ 336	1 083
1960/61	10 556	10 000		1 000*
1961/62 styrelsen	19 556	4 200		4 200*
dep.ch.	19 556	5 000		2 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Detta belopp, som under budgetåret 1958/59 utnyttjas för tillfällig förstärkning av annat anslag, har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1959.

Dispositionsanslaget är avsett att användas dels för sådana arbeten i televerkets fastigheter, som icke kan räknas till normalt underhåll, dels för oförutsedda utgifter. Vidare tages det i anspråk för att täcka brister, som kan uppstå på övriga investeringsanslag.

Styrelsen har lämnat en sedvanlig redogörelse för användningen av dispositionsanslaget under budgetåret 1959/60. Denna torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

Yttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det utlåtande som redovisats under postverkets fond.

Departementschefen

För innevarande budgetår är investeringsramen för televerket fastställd till 262 mkr. Telestyrelsen har icke ifrågasatt någon ändring härav.

För nästa budgetår har styrelsen föreslagit en medelsförbrukningsram om 303,7 mkr. Som framgått av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag tillstyrkt en investeringsram för nästa budgetår om 285 mkr, innebärande en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 23 mkr. Av följande sammanställning framgår, hur medelsförbrukningen på de ramreglerade anslagen ungefärligt kommer att fördela sig under nästa budgetår. Av sammanställningen framgår även utfallet för budgetåret 1959/60 och den beräknade medelsförbrukningen 1960/61 på motsvarande anslag.

	1959/60 Utfall	1960/61 Beräknat	1961/62 Styrelsen	Dep.ch.
Inköp och byggande av fastigheter	9,4	16,0	19,7	19,7
Telefon- och telegrafanläggningar	249,2	237,3	269,0	253,8
Radioanläggningar för kommersiell trafik.....	1,3	1,7	2,2	2,0
Försvarsberedskap	3,4	6,0	8,6	7,5
Dispositionsanslag	1,1	1,0	4,2	2,0
	264,4	262,0	303,7	285,0

Medelsförbrukningen på anslaget till inköp och byggande av fastigheter ökas enligt mitt förslag med 3,7 mkr, vilket innebär att samtliga av telestyrelsen anmälda nio ny- och tillbyggnader till telefonstationer ävensom utökning av kontorsbyggnaden i Nynäshamn kan påbörjas i avsedd omfattning nästa budgetår. Vad angår förslaget att i telefonstationsbyggnaden i Kalix inrymma lokaler för postverket bör enligt min mening möjligheterna att förhyra postlokaler ytterligare undersökas. Jag förutsätter dock, att om postverket ej lyckats träffa avtal om förhyrning inom rimlig tid, Kungl.

Maj:t skall äga besluta om utökning av telefonstationsbyggnaden med post-lokalerna i enlighet med förslaget.

I fråga om anslaget till telefon- och telegrafanläggningar har en avsevärd ökning av medelsförbrukningen bedömts bli nödvändig bl. a. för att pågående utbyggnad av fjärrförbindelsenätet skall kunna fortgå i den takt, som automatiseringen och den ökande rikstrafiken kräver. Under förenämnda anslag har telestyrelsen därjämte framfört förslag om en för telefoni och television gemensam radiolänkanläggning mellan Sverige och Finland. Anläggningen har för den svenska delen kostnadsberäknats till 8 mkr, varav 1,4 mkr beräknats åtgå för budgetåret 1961/62. Enligt min mening bör denna anläggning komma till stånd. Medelsförbrukningen å anslaget Telefon- och telegrafanläggningar för budgetåret 1961/62 beräknar jag till ett 16,5 mkr högre belopp än för innevarande budgetår.

Under anslaget till radioanläggningar för kommersiell trafik samt under försvarsberedskaps- och dispositionsanslagen beräknar jag en ökning av medelsförbrukningen med respektive 0,3, 1,5 och 1,0 mkr.

Jag har ej något att erinra mot de av telestyrelsen framlagda investeringsplanerna. Den i förhållande till televerkets förslag av mig förordade begränsningen av de ramreglerade investeringarna medför dock, att vissa arbeten behöver senareläggas.

Vid sidan av ramregleringen har under televerkets fond anslag begärts till radioanläggningar för luftfarten, anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete samt ljudradio- och televisionsradioanläggningar.

Beträffande anslaget Radioanläggningar för luftfarten tillstyrker jag ett anslag av 3 mkr, vilket tillsammans med bidrag från lokala intressenter i samband med anläggande av vissa flygplatser medger en investering för ändamålet av ca 4,3 mkr under nästa budgetår.

För arbetena med den teletekniska anläggningen i Farsta har styrelsen beräknat en medelsförbrukning av 8,1 mkr. Med beaktande jämväl av en förutsedd anslagsreservation har styrelsen i anslutning därtill äskat ett nytt anslag av 2,3 mkr. Jag har inte något att erinra häremot och tillstyrker sålunda det äskade beloppet för nästa budgetår.

Jag övergår härnäst till att behandla de frågor, som rör ljud- och televisionsradioverksamheten.

Enligt gällande principer för ljudradio- och televisionsrörelsernas finansiering skall av licensmedlen bestridas såväl de löpande utgifterna för produktion och distribution av programmen som utgifterna för avskrivning till 100 % av investeringarna i distributionsanläggningar och hus. Överskott, som kan uppstå vissa år, reserveras för respektive verksamhets behov under andra år, då de löpande inkomsterna ej förslår till att täcka utgifterna.

Vad angår ljudradion har jag inga erinringar mot den nu av telestyrelsen och Sveriges Radio framlagda reviderade femårsplanen för distributionsnätets utbyggnad. Jag tillstyrker också det för nästa budgetår äskade investeringsbeloppet av 10,5 mkr. Angivna belopp möjliggör bl. a. uppförande av

permanenta FM-stationer i Emmaboda, Haparanda, Kiruna, Nässjö, Skellefteå, Storuman, Sveg och Växjö/Vislanda.

För investeringar i radiohuset beräknar jag preliminärt, i avbidan på en särskild proposition i ämnet, en medelsförbrukning av 21 mkr för nästa budgetår, varav 13 mkr faller på ljudradion och återstoden utgör televisionens andel i radiohuset.

Beträffande ljudradians programproduktion har Sveriges Radio upptagit sändningstiden för nästa budgetår till ca 8 300 timmar. I likhet med föregående år måste jag betona, att ljudradiatorörelsens ekonomi nödvändiggör en stram radiobudget. Jag kan därför inte tillstyrka, att några anslagsmedel beräknas för en utökning av programtiden utöver vad som gällde för budgetåret 1959/60, då programtiden uppgick till ca 7 800 timmar. För nästa budgetår bör med hänsyn till bl. a. det anförda den av Sveriges Radio äskade medelstillsdelningen begränsas med 1,1 mkr till 46,3 mkr. Härvid har jag räknat med ett täckningsbidrag om 4,0 mkr från televisionen samt kostnader i anledning av övergången till ATP med 2,75 mkr.

Mot det av telestyrelsen beräknade medelsbehovet för programdistribution och licensinkassering, 17,2 mkr, har jag inga erinringar att göra.

De totala utgifterna skulle enligt de av mig gjorda beräkningarna komma att uppgå till $(10,5 + 13,0 + 46,3 + 17,2)$ 87,0 mkr. Inkomsterna beräknar jag till 82,4 mkr. Ljudradiatorörelsen skulle sålunda för nästa budgetår komma att uppvisa ett underskott av 4,6 mkr. Detta underskott torde få bestridas av hos televerket balanserade överskottsmedel. Det ackumulerade överskottet nedgår härvid till 16,1 mkr vid utgången av budgetåret 1961/62.

I fråga om televisionen tillstyrker jag föreslaget investeringsanslag om 13,2 mkr för distributionsnätets utbyggnad. Anslaget möjliggör, att sändarstationer med full räckvidd under nästa budgetår kan färdigställas i Emmaboda, Haparanda, Kiruna, Nässjö, Skellefteå, Storuman, Sveg och Växjö/Vislanda samt att provisoriska stationer kan uppföras i Arvidsjaur, Pajala och Tåsjö. För ett planenligt fullföljande av distributionsnätets utbyggnad förordar jag vidare, att telestyrelsen i likhet med vad som skett för budgetåren 1960/61—1964/65 erhåller ett beställningsbemyndigande för en investeringsomslutning av 13,2 mkr för budgetåret 1965/66.

För de fortsatta förberedelsearbetena avseende televisionshuset i Stockholm räknar jag med en medelsförbrukning av tillgänglig anslagsbehållning under nästa budgetår av ca 1 mkr. Dessutom bör ett belopp av 8,0 mkr, motsvarande televisionens andel i radiohuset, bestridas av medel från televisionens specialbudget. Till frågan om televisionshuset återkommer jag i det följande vid anmälan av byggnadsstyrelsens äskanden under statens allmänna fastighetsfond.

I enlighet med framlagt förslag upptager jag för Sveriges Radios programproduktion ett belopp av 48,5 mkr. Om man bortser från täckningsbidraget till ljudradion ökas medelstillsdelningen till televisionens programproduktion

med ej mindre än 14,1 mkr eller drygt 45 %. Härigenom bör en väsentlig höjning av televisionsprogrammets kvalitet möjliggöras.

Televerkets driftkostnader upptager jag i likhet med telestyrelsen till 23,0 mkr.

De av mig beräknade utgifterna för televisionsverksamheten för budgetåret 1961/62 skulle sålunda uppgå till (13,2 + 1,0 + 8,0 + 48,5 + 23,0) 93,7 mkr, vilket innebär en ökning med 26 mkr i jämförelse med en motsvarande utgiftsberäkning för innevarande budgetår. Inkomsterna av televisionsradiolicenser uppskattar jag i likhet med telestyrelsen till i runt tal 125 mkr. Rörelsen skulle därmed vid utgången av budgetåret 1961/62 redovisa ett överskott av ca 31 mkr och ett ackumulerat överskott av ca 49 mkr.

Anslagsbeloppen under televerkets fond har jag beräknat med utgångspunkt från att dessa jämte de vid ingången av nästa budgetår förefintliga reservationerna skall jämnt täcka medelsförbrukningen. De av mig förordade anslagsbeloppen under fonden uppgår till sammanlagt 313,6 mkr. För att ge telestyrelsen ökad frihet vid val mellan olika investeringsobjekt har jag därvid räknat med en förstärkning av dispositionsanslaget med 5 mkr.

Investeringarna i försvarsberedskap vid televerket torde som vanligt böra avskrivas. Chefen för finansdepartementet har därför i annat sammanhang denna dag för detta ändamål tillstyrkt ett avskrivningsanslag på driftbudgeten om 7,5 mkr.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1961/62 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Inköp och byggande av fastigheter	16 300 000 kr.
b) Anläggning för teletekniskt utvecklings-
arbete m. m.	2 300 000 »
c) Telefon- och telegrafanläggningar	253 800 000 »
d) Ljudradioanläggningar	10 500 000 »
e) Televisionsradioanläggningar	13 200 000 »
f) Radioanläggningar för kommersiell tra-
fik	2 000 000 »
g) Radioanläggningar för luftfarten	3 000 000 »
h) Försvarsberedskap vid televerket	7 500 000 »
i) Televerkets dispositionsanslag	5 000 000 »

4. Statens järnvägar

Av balansräkningen per den 30 juni 1960 för statens järnvägars fond framgår, att tillgångarna uppgår till sammanlagt 6 194,1 mkr, varav 3 592,7 mkr belöper på fast egendom, 2 162,9 mkr på rullande materiel och fartyg m. m., 174,3 mkr på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen uppgick den 30 juni 1960 till 2 116,8 mkr. Under budgetåret 1959/60 har statens järnvägars fond ökat med 73,6 mkr.

Överskottet var under budgetåret 1959/60 i det närmaste 2,6 % av det i medeltal disponerade kapitalet. Härvid har såsom trafikinkomst medräknats det av statsmedel beviljade driftbidraget om 100 mkr.

Järnvägsstyrelsen

I skrivelse den 10 september 1960 har järnvägsstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden för nästa budgetår. Av skrivelsen och i samband därmed lämnade uppgifter framgår i huvudsak följande.

4: 1 Statens järnvägars ekonomiska läge m. m.

Järnvägsstyrelsen framhåller, att den förhållandevis goda tillgången på investeringsmedel under senare år möjliggjort att på olika områden reducera eftersläpningen i upprustning och modernisering av affärsbanenätet. Således har bl. a. godsvagnparken kunnat utökas och moderniseras, varigenom den tidvis mycket besvärande vagnbristen kunnat mildras. Dubbelspårsbyggnader och utbyggnad och mekanisering av de större rangerbangårdarna samt modernisering av signalanordningar pågår. Även om åtskilliga flaskhalsar har kunnat undanröjas, återstår dock omfattande åtgärder i kvalitets- och kapacitetshöjande samt kostnadssänkande syfte. På vissa av de stora huvudlinjerna, d. v. s. bandelar med över fyra milj. bruttotonkm per år och bankm, har trafikintensiteten (bruttotonkm) två- å trefaldigats sedan de sista förkrigsåren. Detta gör det nödvändigt att successivt bygga ut dessa linjers dubbelspår och bangårdar samt att automatisera rangerbangårdar och modernisera signalanordningar. Dessutom kvarstår behovet av kapacitetsökning för viss rullande materiel, främst godsvagnar. Mycket betydande upprustningsbehov föreligger på Malmbanan för att kunna ombesörja de ökande malmtransporterna. Enbart för de nu pågående arbetena på Malmbanan rör det sig om en totalkostnad av mer än 50 mkr och de ytterligare arbeten och anskaffningar, som planeras att utföras under den närmaste femårsperioden, är av ännu större storleksordning.

Förhållandena på transportmarknaden och den allmänna ekonomiska utvecklingen har under 1950-talet successivt lett till ett starkt försämrat driftresultat för statens järnvägar. För budgetåret 1956/57 skulle ha uppkommit ett underskott av ca 61 mkr, om fulla avskrivningar verkställdes. För budgetåret 1957/58 uppkom ett underskott på 75 mkr efter fulla avskrivningar. Denna brist täcktes genom ett av 1958 års riksdag anvisat anslag. Driften under budgetåret 1958/59 lämnade efter avskrivningar ett överskott av 39 mkr sedan på inkomstsidan bokförts dels ett driftbidrag om 100 mkr, dels en retroaktiv reglering av fraktökning för lapplandsmalm om 34 mkr, som avsåg trafik under budgetåret 1957/58. Bortses från driftbidraget och den retroaktiva regleringen av fraktökning för lapplandsmalm, skulle ett underskott av 95 mkr ha uppkommit. För budgetåret 1959/60 redovisas ett driftöverskott av ca 54 mkr, om driftbidraget om 100 mkr inberäknas. Utan driftbidraget skulle ett underskott av 46 mkr ha uppstått. För full förräntning av statens järnvägars statskapital skulle för budgetåret 1959/60 ha behövts ett driftöverskott av 94 mkr.

Bortsett från förräntning är resultatet för budgetåret 1959/60 ca 49 mkr bättre än för budgetåret 1958/59. Denna förbättring beror i huvudsak på den gynnsamma utvecklingen av godstrafikinkomsterna sedan hösten 1959. Personalminskningen har fortsatt under budgetåret 1959/60 och uppgick till över 2 000 man eller 3,5 %.

För ett framgångsrikt fullföljande av saneringen av statens järnvägars ekonomi är det nödvändigt, att tillräckliga investeringsmedel finns till förfogande. Inte minst ur samhällsekonomisk synpunkt är det av största vikt, att medel för räntabilitetsförbättrande investeringar kan disponeras i sådan takt, att effektivitetsutvecklingen vid statens järnvägar icke behöver släpa efter i förhållande till andra transportmedel.

4:2 Medelsförbrukningen under budgetåren 1959/60—1961/62

Statens järnvägars investeringsutgifter under *budgetåret 1959/60* uppgick till 332,5 mkr. Den för budgetåret fastställda investeringsramen om 335,0 mkr kom sålunda att nästan helt utnyttjas. Utanför de ramreglerade investeringarna har erlagts 8,7 mkr avseende förvärv av Stockholm—Roslagens järnvägar.

För *budgetåret 1960/61* har föreskrivits en investeringsram av 321 mkr. Styrelsen räknar med att hålla investeringarna inom denna ram. Härvid förutsattes dock, att anslagen Bana och byggnader, Biltrafik och Inventarier m. m. kan behöva förstärkas genom anvisningar från dispositionsanslaget. Utanför ramregleringen beräknas ca 0,4 mkr för återstående kostnad för förvärv av Stockholm—Roslagens järnvägar samt 0,1 mkr för förvärv av ännu inte till inlösen presenterade aktier i Stockholm—Nynäs järnvägs-aktiebolag.

För genomförande av det reguljära investeringsprogrammet under *budgetåret 1961/62* har styrelsen räknat med en medelsförbrukning av 335 mkr,

vilket belopp är 14 mkr högre än den för innevarande budgetår fastställda investeringsramen. Utanför de ramreglerade investeringarna äskas 6,5 mkr för elektrifiering av järnvägen Älvsjö—Nynäshamn, 0,8 mkr för täckande av kostnaderna för vissa good-willvärden i SLAB samt 0,1 mkr för lån till Skid- och Friluftsförbundet.

En sammanställning av de för budgetåren 1959/60 och 1960/61 anvisade samt de för nästa budgetår äskade investeringsanslagen, fördelade på huvudgrupper, visar följande.

	1959/60	1960/61	Åskanden 1961/62
	tusental kronor		
Byggnader och anläggningar	174 400	156 000	156 300
Rullande materiel och sjöfartsmateriel	149 000	138 200	134 500
Biltrafik	3 400	12 500	15 000
Övrigt	31 810	19 600	35 407
Summa	358 610	326 300	341 207

4: 3 Bana och byggnader

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	(—9 529 000) ¹	117 800 000	112 738 000
1960/61	(—4 467 000) ²	102 300 000	106 100 000*
1961/62 styrelsen	(—8 267 000) ³	110 500 000	110 500 000*
dep. ch.	(—8 267 000)	110 500 000	110 500 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Under 1958/59 uppkommet underskott har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget. Beloppet har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1959.

² Underskottet har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget.

³ Den beräknade bristen förutsättes bli täckt genom en permanent anvisning från dispositionsanslaget.

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning 1959/60—1961/62 med fördelning efter objektgrupper.

	Faktisk medels- förbruk- ning 1959/60	Beräknad medelsför- brukning 1960/61	medelsför- brukning 1961/62
	tusental kronor		
Bangårdar	24 098	30 700	33 500
Dubbelspår och linjeomläggningar	23 005	15 400	15 500
Förstärkning av spåröverbyggnaden	36 556	29 000	32 500
Broar m. m.	3 846	3 600	4 500
Husbyggnader	17 178	17 200	15 800

	Faktisk medels- förbruk- ning 1959/60	Beräknad medelsför- brukning	
		1960/61	1961/62
		tusental kronor	
Lokstationer och driftverkstäder	3 321	4 000	4 000
Huvudverkstäder	4 196	3 800	3 800
Förrådsanläggningar	538	2 400	900
Summa	112 738	106 100	110 500

Styrelsen meddelar följande rörande de under anslaget upptagna objekt-grupperna.

B a n g å r d a r

Av den beräknade medelsförbrukningen under budgetåret 1961/62 avser 22,3 mkr redan pågående eller förut anmälda arbeten, som beräknas komma att igångsättas under nu löpande budgetår. Återstoden, 11,2 mkr, erfordras för nya arbeten.

Bland arbeten, som pågår eller kommer att påbörjas under innevarande budgetår, märkes främst den fortsatta utbyggnaden och moderniseringen av rangerbangårdarna vid Hallsberg, Sävenäs och Ånge, anordnandet av en ny gods- och rangerbangård vid Gävle norra, utbyggnaden av spårsystemet i Sundbyberg och personvagnsbangården i Hagalund, anläggandet av bangård för Stockholms stads partihandelscentrum vid Årsta och förbindelse-spår till detta från Älvsjö samt det påbörjade arbetet med den stora bangårdsomläggningen i Borlänge.

Beträffande de nya arbeten, som planeras bli igångsatta under budget-året 1961/62, anför styrelsen följande.

För att kunna ombesörja och även lämna bättre service för godstrafiken inom Stockholmsområdet måste Tomtebodas rangerbangård utbyggas och rationaliseras. Arbetet kommer att få jämförelsevis stor omfattning och dess avgränsning och utformning i dess helhet blir bl. a. beroende på utgången av inledda förhandlingar mellan fortifikationsförvaltningen och järnvägsstyrelsen om vissa markfrågor på rangerbangårdens västra sida. Oberoende av dessa markfrågor kan emellertid en första ur driftsynpunkt mycket angelägen ombyggnad av rangerbangården äga rum, varvid bl. a. rangeringsarbetet över växlingsvallen mekaniseras. Kostnaden för dessa arbeten har beräknats till ca 10 mkr. Medelsbehovet under budgetåret 1961/62 beräknas uppgå till 1 mkr.

Krylbo bangård är otillräcklig för den ökade norrlandstrafiken och måste utbyggas, varvid bangården bl. a. skall förses med längre tågmötesspår. Kostnaderna har beräknats till 1,3 mkr, varav 0,2 mkr åtgår under bud- getåret 1961/62.

Den ökade godstrafiken över Hälsingborg fordrar fortsatt utbyggnad av

Hälsingborgs godsbangård, varvid även tågspåren förlänges. Kostnaden härför beräknas till 0,5 mkr och hela beloppet åtgår under nästa budgetår.

I enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 1 juni 1951 anordnades ett industrispår från Örnsköldsviks västra till AB Hägglund & Söners anläggningar vid Gullänget. Sedermera har detta företags anläggningar ytterligare utbyggts, varigenom behov av nya spåranläggningar uppkommit. Därjämte föreligger önskemål att få en industribangård för bl. a. lastning och lossning av järnvägs gods till och från Husums industrier. Godstrafiken till och från båda dessa industrier och till och från övriga trafikanter, som förlägger sin rörelse till området, kan med fördel betjänas med en gemensam bangård. Statens järnvägars kostnader för bangården med anslutning till det befintliga industrispåret beräknas till 0,9 mkr, varav 0,5 mkr erfordras för nästa budgetår.

I samband med en pågående utökning av LKAB:s malmbrytning och ökad export över Luleå bygger LKAB en ny malmutlastningskaj vid Svartön. Statens järnvägar skall i samband härmed anlägga en ny bangård för malmtågens rangering. Den nya bangården beräknas kosta ca 20 mkr, varav 4 mkr åtgår under budgetåret 1961/62.

Den ökade malmbrytningen kräver även utbyggnad av Kiruna och Gällivare bangårdar för sammanlagt 2,7 mkr. Härav behövs 0,7 mkr under nästa budgetår.

Slutligen erfordras medel till förlängning av mötesspår, anordnande av tredje tågväg och nya mötesplatser, mindre bangårdsombyggnader, ny- eller ombyggnad av lastkajer och diverse bangårdsanordningar i övrigt samt i några fall gångbroar och gångtunnlar. Medelsförbrukningen härför har uppskattats till sammanlagt 4,3 mkr.

Dubbelspår och linjeomläggningar

Under budgetåret 1959/60 har linjesträckan Alby—Ovansjö (Ånge), 8 km, öppnats för dubbelspårstrafik. Sträckorna Norrhög—Mellansjö, 6 km, och Ändebol—Simonstorp, 9 km, togs i bruk den 1 september 1960.

Den för budgetåret 1961/62 beräknade medelsförbrukningen avser huvudsakligen fortsättning av pågående och i tidigare anslagsäskanden upptagna dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar. För dubbelspårsarbetena avses bl. a. 1 mkr till sträckan Katrineholm—Åby, 2 mkr till Spånga—Kallhäll, 2,5 mkr till Göteborg—Gubbero och 1 mkr till Olskroken—Lärje samt 3,2 mkr till Mellansjö—Alby och 3 mkr till Kilafors—Bollnäs. Vidare räknas med ett medelsbehov av 1 mkr för omläggning av järnvägslinjerna i Filipstadsområdet.

För nya arbeten ingår i den för nästa budgetår beräknade medelsförbrukningen dels 0,5 mkr till vissa spårömläggningar vid Göteborg i avsikt att erhålla en direkt och av den genomgående trafiken på huvudlinjen oberoende förbindelse mellan godsbangården vid Göteborgs norra och rangerbangården vid Sävenäs — beräknad totalkostnad 1,5 mkr — dels 0,8 mkr till dubbelspår på den 8 km långa sträckan Boden—Sävast. Sistnämnda ar-

bete, som beräknas dra en totalkostnad av 4 mkr, ingår som ett led i den kapacitetshöjning på Malmbanans södra del, som är nödvändig med hänsyn till den planerade ökningen av malmutskeppningen över Luleå.

Förstärkning av spåröverbyggnaden

En fortsatt intensifiering av rälsutbytet på de starkt trafikerade linjerna Stockholm—Göteborg, Stockholm—Malmö och Malmö—Göteborg är erforderlig. På linjerna Stockholm—Göteborg och Stockholm—Malmö finns fortfarande en relativt stor spårlängd med lättare räler än 50 kg/m.

I samband med att LKAB ökar malmbrytningen måste Malmbanans kapacitet höjas mellan Kiruna och Riksgränsen. I detta syfte planeras att förstärka spåröverbyggnaden så att högsta medgivna axeltrycket kan höjas till 25 ton före utgången av år 1963. Detta sker bl. a. genom inläggning av 50 kg räler och minskning av slipersavståndet.

I rälsutbytesprogrammet ingår därjämte fortsatta rälsutbyten på icke elektrifierade linjer i Norrland. I övrigt krävs även på andra linjer en förbättring av spåröverbyggnaden, så att vagnar med fullt utnyttjad lastkapacitet skall kunna införas på viktigare sidolinjer.

Broar m. m.

Av den beräknade medelsförbrukningen under budgetåret 1961/62 hänför sig 1,6 mkr till arbeten, som pågår eller förutses bli påbörjade under innevarande budgetår, samt 2,9 mkr till nya arbeten.

I sistnämnda belopp ingår 1,8 mkr för ombyggnad av broar på Malmbanan. Den kapacitetshöjning, som krävs för den planerade ökningen av malmtransporterna, bör även inbegripa förstärkning av broarna för 25 tons axeltryck. Totalkostnaden för broombyggnaderna har uppskattats till 2,5 mkr för den närmast aktuella sträckan Kiruna—Riksgränsen och till 7 mkr för sträckan Kiruna—Luleå. Återstående del av den för nya arbeten beräknade medelsförbrukningen avser i övrigt behövliga broförstärkningar samt utbyte av ett antal äldre numera uttjänta eller efter nuvarande förhållanden otillräckligt bärkraftiga broöverbyggnader.

Husbyggnader

Av den för budgetåret 1961/62 beräknade medelsförbrukningen avser 12,7 mkr arbeten, som pågår eller som planeras bli igångsatta under innevarande budgetår samt 3,1 mkr nya arbeten. Bland pågående större arbeten kan nämnas den fortsatta utbyggnaden av centralstationen i Stockholm, vilket arbete till huvudsaklig del torde bli fullbordat under budgetåret 1961/62, uppförandet av annex till kontorsbyggnaden vid Tomtebodas samt nytt godsmagasin vid Göteborgs norra station.

Investeringsplanen för nya arbeten framgår av följande sammanställning.

	Total- kostnad	Härav under 1961/62
	t u s e n t a l k r o n o r	
Stockholm C, utbyggnad söderut av kontorsbyggnaden väster om stora hallen	1 500	500
Vetlanda och Örbyhus, nya stationshus	750	400
Ånge, ombyggnad av omlastningsmagasin	3 000	500
Kiruna, tillbyggnad av godsmagasin	300	100
Kiruna, personal- och bostadsbyggnad	250	100
Nya bostadshus, förbättring av statens järnvägars bostadsbe- stånd och diverse mindre husbyggnadsarbeten jämte avlopps- reningsverk i Storlien	2 050	1 500
	<u>Summa 7 850</u>	<u>3 100</u>

Arbetena på stationshuset med tillhörande anläggningar vid Stockholm C planeras bli kompletterade med en tillbyggnad söderut av kontorsbyggnaden väster om stora hallen.

Under år 1959 moderniserades omlastningsmagasinet i Hallsberg, varvid bl. a. kedjetransportör anordnades för de interna transporterna. Erfarenheterna har varit goda och en utredning har visat, att en liknande anläggning är rationell i omlastningsmagasinet i Ånge.

I Kiruna behöver godsmagasinet utbyggas. Även en ny personalbyggnad kombinerad med bostäder för ogifta anställda behövs.

Slutligen erfordras ett kollektivt belopp för nya bostadshus, där sådana med hänsyn till tjänstens krav är nödvändiga, förbättring av statens järnvägars nuvarande bostadsbestånd samt diverse mindre husbyggnadsarbeten, såsom modernisering av stationshus och andra tjänstelokaler, nya eller förbättrade personallokaler, anordnande eller utökning av förråds- och verkstadslokaler m. m. Sammanlagda medelsförbrukningen härför har uppskattats till 1,5 mkr. Häri ingår andel i avloppsreningsverk i Storlien. Hälso- och vårdsmyndigheterna har där anmärkt på avloppsförhållandena. Frågan berör statens järnvägars inklusive dotterbolaget Trafikrestaurangers och Skidfrämjandets anläggningar. Förbättringsmöjligheterna har utretts och styrelsen har förklarat sig villig att delta i kostnaderna för en ny avloppsreningsanläggning. Totalkostnaderna och dessas fördelning mellan olika intressenter är ännu icke fixerad.

Lokstationer och driftverkstäder

Av medelsförbrukningen under budgetåret 1961/62 erfordras 1,9 mkr för tidigare anmälda arbeten, vilka förutses bli igångsatta under innevarande budgetår. Häri ingår bl. a. nybyggnad för vagn- och lokreparationer jämte personal- och expeditiionslokaler i Hälsingborg samt ny driftverkstad i Gävle.

Beträffande de nya arbetena, för vilka beräknats ett medelsbehov av 2,1

mkr, har det visat sig rationellt att i samband med den pågående ändringen av personbangården i Hagalund bygga en skötselanläggning för elektrolok. Denna beräknas kosta 3 mkr, varav under budgetåret 1961/62 förbrukas 0,5 mkr.

På grund av den ökade dieseldriften i västra Sverige bör nuvarande driftverkstad för diesellok i Sävenäs om- och utbyggas. Investeringskostnaderna för detta arbete beräknas till 450 000 kr, varav 200 000 kr åtgår under budgetåret 1961/62.

För den ökade malmtrafiken på Malmbanan har nya och större loktyper anskaffats. För deras underhåll behöver lokstationen i Kiruna utbyggas för en till 2,1 mkr uppskattad kostnad, varav 0,3 mkr beräknas bli förbrukade under budgetåret 1961/62. I Kiruna erfordras även utökning av personallokalerna vid vagnverkstaden för en kostnad av 0,5 mkr, varav 250 000 kr beräknas åtgå under budgetåret 1961/62.

Slutligen bör 850 000 kr stå till förfogande för diverse mindre arbeten vid lokstationer och driftverkstäder.

H u v u d v e r k s t ä d e r

Av den planerade medelsförbrukningen under budgetåret 1961/62 avser 2 650 000 kr tidigare anmälda arbeten och 1 150 000 kr nya arbeten.

Bland ännu icke påbörjade arbeten ingår en sedan länge planerad och i petita för budgetåret 1952/53 upptagen ny verkstad för personvagnar i Hagalund. På grund av svårigheter att inom Stockholmsområdet erhålla personal och mark för en ny personvagnverkstad samt en önskan att söka decentralisera verksamheten har styrelsen funnit det motiverat att ändra planerna för verkstadens placering. Styrelsen får därför anmäla, att den planerar att i stället utvidga den befintliga verkstaden i Tillberga.

Bland nya arbeten kan nämnas att förkromningsverkstaden vid huvudverkstaden i Örebro behöver ersättas av en ny anläggning. Totalkostnaden beräknas till 250 000 kr.

I samband med en pågående ombyggnad av värmecentralen vid huvudverkstaden i Örebro har planerats, att loksmedjan, bleckslageriet och televerkstaden skall uppvärmas med hetvatten. Lokalerna uppvärms f. n. med ånga och med hetvatten. Huvudledningen för ånga är i mycket dåligt skick och måste för fortsatt användning utbytas. Det är emellertid fördelaktigare att i stället lägga in nya ledningar för hetvatten, som är dimensionerade för det totala uppvärmningsbehovet. Kostnaden beräknas till 250 000 kr.

Styrelsen räknar med att under budgetåret 1961/62 påbörja en spårsvetsningsverkstad. En utredning om erforderlig utrustning m. m. pågår. Frågan om verkstadens placering är ännu icke avgjord. Vissa skäl talar för att den bör förläggas till huvudverkstaden i Örebro. För budgetåret 1961/62 räknas med en medelsförbrukning av 150 000 kr.

Med hänsyn till brandriskerna bör taket på verkstaden i Ämål göras brandsäkert. Kostnaden härför under budgetåret 1961/62 beräknas till 100 000 kr.

Förrådsanläggningar

Pågående och för innevarande år planerade arbeten avser huvudsakligen beredskapslagring av olja och mindre ombyggnader av förrådslokaler i Örebro, Malmö och Östersund. Under budgetåret 1961/62 erfordras för detta ändamål 350 000 kr. Vidare planeras en ombyggnad av förrådslokalen i Åmål för ett totalbelopp av 550 000 kr, varav 450 000 kr beräknas bli behövliga under budgetåret 1961/62.

4: 4 Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	(— 667 000) ¹	3 300 000	867 000
1960/61	1 766 000	2 000 000	3 000 000*
1961/62 styrelsen	766 000	3 800 000	4 500 000*
dep. ch.	766 000	3 800 000	4 500 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Underskottet har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget. Beloppet har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1959.

Av den planerade medelsförbrukningen under nästa budgetår hänför sig 3 mkr till ombyggnad till normalspår av bandelen Forshem—Gårdsjö, vilket arbete närmare berörts i statsverkspropositionen år 1960. För direkt avskrivning av investeringskostnaderna för nämnda ombyggnad har på statens driftbudget för budgetåret 1960/61 anvisats 2 mkr. Då sammanlagda medelsförbrukningen till och med utgången av budgetåret 1961/62 uppskattats till 4,6 mkr, erfordras alltså avskrivningsanslag med ytterligare 2,6 mkr.

För ombyggnaden till normalspår av bandelen Åtvidaberg—Västervik, där vissa terrasseringsarbeten utförts med anlitan av medel, som ställts till förfogande av arbetsmarknadsstyrelsen, beräknas för statens järnvägars del inga kostnader uppkomma under budgetåret 1961/62.

I järnvägsstyrelsens petita för budgetåret 1959/60 föreslogs, att den smal-spåriga bandelen Kimstad—Skärblacka—Ljusfors industribangård, 7 km, skulle byggas om till normalspår genom att ett treskennsspår anlades. Arbetet upptogs i statsverkspropositionen till 1960 års riksdag, som anvisade erforderliga anslag. Anläggningen är nu under utförande och beräknas i allt väsentligt bli färdig till den 1 juli 1961.

Med hänsyn till godstransporterna skulle en fortsatt ombyggnad fram till Finspång ha betydande intresse för de stora industrierna i Finspång och för statens järnvägar. Normalspårdriften blir transporttekniskt fördelaktig och förräntningen på investeringen god. AB Svenska Metallverken, Turbin AB de Laval Ljungström och Finspångs köping är för sin del beredda att göra vissa uppoffringar för att bidra till att ombyggnaden kommer till stånd.

Statens järnvägars andel av investeringskostnaden beräknas uppgå till i

runt tal 5,5 mkr. För budgetåret 1961/62 beräknas medelsbehovet bli 1,5 mkr. Arbetet med omläggningen kan påbörjas hösten 1961 och bli färdigt hösten 1963.

4:5 Elektriska anläggningar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	(— 3 913 000) ¹	53 300 000	46 999 000
1960/61	2 388 000	51 700 000	49 000 000*
1961/62 styrelsen	5 088 000	42 000 000	47 000 000*
dep.ch.	5 088 000	36 400 000	41 400 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Det under budgetåret 1958/59 uppkomna underskottet har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget. Beloppet har återförts till sistnämnda anslag per den 1 juli 1959.

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning 1959/60—1961/62 med fördelning efter objektgrupper.

	Faktisk medelsför- brukning 1959/60	Beräknad medelsför- brukning 1960/61	1961/62
	tusen tal kronor		
Signalsäkerhetsanläggningar	13 466	17 500	18 500
Vägskyddsanläggningar	6 851	8 000	7 000
Teleanläggningar m. m.	6 875	7 000	6 700
Anläggningar för elektrisk tågdrift	11 428	10 500	10 500
Fortsatt järnvägs elektrifiering	8 379	6 000	4 300
Summa	46 999	49 000	47 000

Styrelsen har meddelat följande rörande de under anslaget upptagna objektgrupperna.

Signalsäkerhetsanläggningar

Det är synnerligen angeläget, att en fortsatt, intensifierad modernisering av statens järnvägars signalsäkerhetsanläggningar får bedrivas och fullföljas. Denna verksamhet medför ökad trafiksäkerhet, minskade driftutgifter och förbättrad tågföring. I tekniskt avseende innebär den ökad automatisering. Investeringsprogrammet avser till väsentlig del införandet av automatisk linjeblockering och fjärrblockering på starkt trafikerade bansträckor. Vidare ingår ett antal nya signalsäkerhetsanläggningar för stationer med större gods- och persontrafik såsom Stockholm C med tillhörande trafikrayon samt Gävle, Hallsberg, Västerås, Boden, Krylbo, Norrköping m. fl. Anläggningarna är av betydande omfattning och representerar en ny, inom statens järnvägar utarbetad tillämpning av kopplingstekniken.

Den beräknade medelsförbrukningen, 18,5 mkr under budgetåret 1961/62, fördelas med 17,2 mkr på arbeten, som redan pågår eller förutsättes bli igångsatta under innevarande budgetår, samt med 1,3 mkr på nya arbeten.

V ä g s k y d d s a n l ä g g n i n g a r

I medelsförbrukningen ingår ändrings- och nybyggnadsarbeten, som för-
anledes av Kungl. Maj:ts kungörelse 1959: 50. Denna kostnad kan beräknas
uppgå till ca 2 mkr för budgetåret 1960/61 och till ca 2,8 mkr för budget-
året 1961/62. Totalt har för tioårsperioden 1959/60—1968/69 ifrågavarande
arbeten beräknats kosta omkring 19 mkr. Därtill kommer för budgetåret
1960/61 ca 1 mkr för slutförande av arbeten med vägkorsningssignaler och
vägkorsningsförsignaler samt orienteringsmärken för signalering mot ba-
nan. För att tillgodose motorfordonstrafikens ökade krav på säkerhetsan-
ordningar vid förut oskyddade plankorsningar beräknas en medelsförbruk-
ning av ca 2 mkr per år. För de tre nämnda arbetsgrupperna har styrelsen
utgått från att bidrag av bilskattemedel till 90 % av kostnaderna kommer
att erhållas.

Den återstående kostnaden för övriga vägskyddsanläggningar beräknas
till 3 mkr för budgetåret 1960/61 och till 2,2 mkr för budgetåret 1961/62.
Dessa vägskyddsanläggningar innebär fortsatt automatisering, varigenom
antalet korsningar med manuell bevakning avsevärt minskas samtidigt som
större säkerhet och betydligt minskade personalkostnader uppnås.

T e l e a n l ä g g n i n g a r m. m.

Av den beräknade medelsförbrukningen under budgetåret 1961/62 faller
5,2 mkr på arbeten, som redan pågår eller beräknas bli påbörjade under
innevarande budgetår, samt 1,5 mkr på arbeten, som planeras för budget-
året 1961/62.

Sistnämnda arbeten omfattar bl. a. bärfrekvenssystem avseende Borlänge
—Ludvika, Boden—Sundsvall, Falköping—Växjö, Falköping—Hässleholm
och Hässleholm—Malmö, ny automatväxel i Ånge samt komplettering av
automatväxeln i Nässjö med utrustning för automatisk fjärrtrafik jämte er-
forderlig utbyggnad av lokaler.

De föreslagna bärfrekvensförbindelserna erfordras för att nedbringa vän-
tetiderna för telefontrafiken och möjliggöra automatisk trafik på fjärrtele-
fonnätet. Telefonväxlarna i Ånge och Nässjö är avsedda att ingå som knut-
stationer i det automatiska fjärrtelefonnätet.

A n l ä g g n i n g a r f ö r e l e k t r i s k t å g d r i f t

Av den beräknade medelsförbrukningen för nästa budgetår åtgår 2 050 000
kr för nya arbeten, vilkas totalkostnad beräknats till 6 490 000 kr.

Bland dessa kan nämnas ombyggnad av dels två äldre omformarstationer,
vilka bl. a. med hänsyn till explosionsrisken måste förses med nya moderna

trycklufts-brytare, dels en maskinhall för uppställning av transportabel omformare. Såsom ett led i fortsatt rationalisering av eldriften ingår anläggningar för fjärrkontroll av vissa grupper av kontaktledningsfrånskiljare.

Vidare förutses fortsatt modernisering av ett tiotal äldre omformaraggregat, innebärande bl. a. ökning av belastningsförmågan, anpassning av instrumenteringen för kommande fjärrkontroll samt utbyte av strömbrytare mot sådana med större brytförmåga. För kontaktledningsnätet inklusive hjälpkraftledningen planeras matar- och förstärkningsledningar samt vissa ändrings- och kompletteringsarbeten. Slutligen ingår i förut angivna belopp erforderliga medel för smärre reservelverk samt anläggningar för kraftdistribution till belysning m. m.

Fortsatt järnvägselektrifiering

Elektrifieringen av linjen Borås—Alvesta beslöts av 1959 års riksdag och pågår enligt plan. Arbetena beräknas bli färdiga under budgetåret 1961/62. Hela den angivna medelsförbrukningen hänför sig till detta investeringsobjekt.

Sedan linjen Borås—Alvesta färdigställt, bör, såvitt nu kan bedömas, endast tre å fyra linjesträckor komma i fråga för elektrifiering. Undersökningar av dessa projekt pågår, och styrelsen ämnar nästa år precisera aktuella linjer och erforderliga investeringsbelopp. Härutöver har järnvägsstyrelsen, för vilket redogöres i det efterföljande, nu föreslagit ett lån till Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag för elektrifiering av järnvägen Älvsjö—Nynäshamn.

4: 6 Rullande materiel och sjöfartsmateriel

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	(—1 109 000) ¹	149 000 000	147 452 000
1960/61	439 000	138 200 000	133 100 000*
1961/62 styrelsen	5 539 000	134 500 000	140 000 000*
dep.ch.	5 539 000	131 100 000	136 600 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Det under 1958/59 uppkomna underskottet har täckts genom en tillfällig anvisning från dispositionsanslaget. Beloppet har återförts till sistnämnda anslag per den 1 juli 1959.

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning under budgetåren 1959/60—1961/62 med fördelning efter objektgrupper.

	Faktisk medelsför- brukning 1959/60	Beräknad medelsför- brukning	
		1960/61	1961/62
	tusental kronor		
Lok och lokomotorer	17 272	26 000	18 000
Motorvagnar och rälsbussar	19 147	13 500	17 000
Person-, post- och resgodsvagnar	24 606	27 000	34 000
Godsvagnar	70 863	58 600	58 000
Ombyggnad av rullande materiel	15 478	8 000	10 000
Sjöfartsmateriel	86	—	3 000
Summa	147 452	133 100	140 000

Styrelsen har meddelat följande rörande de under anslaget upptagna objektgrupperna.

Lok och lokomotorer

Medelsförbrukningen under budgetåret 1961/62 är avsedd för likvidering av nu utlagda beställningar av elektrolok, diesellok och lokomotorer samt för en eventuell ny beställning av begränsad omfattning.

Motorvagnar och rälsbussar

För redan utlagda beställningar åtgår till likvider under budgetåret 1961/62 6 mkr.

De i statsverkspropositionen år 1960 omnämnda tre tågsätten för Stockholms förortstrafik har nu levererats. När erforderliga prov med dessa tågsätt i vintertrafik hunnit verkställas, kommer styrelsen att överväga en större beställning av dylika tågsätt under budgetåret 1960/61. Förskottslikvid för denna beställning inrymmes i innevarande budgetårs anslag. För dellikvid budgetåret 1961/62 erfordras 9 mkr. Dessutom överväger styrelsen att beställa el- eller dieseldrivna 4- eller 5-vagnars kortkopplade tågsätt. För dessa har förskottslikvid upptagits till 2 mkr.

Person-, post- och resgodsvagnar

Av den för budgetåret 1961/62 upptagna förbrukningen avser 28,4 mkr redan utlagda beställningar och 5,6 mkr nya beställningar.

Under de senaste budgetåren har Kungl. Maj:t ställt anslagsmedel till styrelsens förfogande för nyanskaffning av personvagnar för förnyelse av personvagnparken. Denna nyanskaffning av sittvagnar, speciellt för snälltågen, bör få fortsätta, så att den äldre trävagnsparken successivt kan slopas. För anskaffning av ett antal 1- och 2-klassvagnar av modern typ har nu upptagits 3,6 mkr. Vidare är det önskvärt att få en sovvagnstyp anpassad för kombinerad natt- och dagtrafik på mycket långa sträckor. Som förskottslikvid för en beställning av sådana vagnar har upptagits 2 mkr.

Godsvagnar

Den upprustning av godsvagnparken, som möjliggjorts genom rikligare anslag de senaste budgetåren, bör fortsätta för att statens järnvägar skall kunna erbjuda en transportstandard, som motsvarar de krav, som nu ställes, och i möjlig mån även de krav, som är att förutse i den allt hårdare konkurrensen. Denna upprustning avser, förutom nödvändig ersättningsanskaffning för överåriga vagnar, byggande av nya vagntyper av internationell standard eller med speciell utrustning för transport av vissa godsslag.

Av den för budgetåret 1961/62 beräknade medelsförbrukningen är 28 mkr avsedda som likvid för redan beställda vagnar samt 7,7 mkr för under budgetåret 1960/61 beställda vagnar. Återstående 22,3 mkr är avsedda för nya beställningar budgetåret 1961/62.

Av sistnämnda belopp avser huvuddelen en beställning av malmvagnar av ny typ. Provet pågår för närvarande på Malmbanan med olika prototyper av malmvagnar. Proven beräknas kunna slutföras så att en större beställning kan utläggas under budgetåret 1961/62.

Ett antal av en 2-axlig flatvagn av internationell typ bör anskaffas. Den stigande konsumtionen av djupfrysta livsmedel gör det också önskvärt att ytterligare köldvagnar anskaffas. Flera vagnar för transport av löscement bör likaså inköpas. Sådana och andra specialvagnar ger järnvägen ökade möjligheter att behålla och värva för järnvägen lönsam trafik.

Ombyggnad av rullande materiel

Upprustningen och moderniseringen av äldre materiel bör fortsätta i fråga om sådana fordon, som kan komma till god användning i moderniserat skick. En del elektrolok ombyggs för att ernå bättre driftsäkerhet. Härvid förses axlar och koppelstänger med rullager, motorer utbyts o. s. v. Moderniseringen av äldre personvagnar av stål bör fortsätta för att ge dessa vagnar en större bekvämlighet. Även för övriga fordonsgrupper föreligger behov av viss modernisering och ombyggnad.

Sjöfartsmateriel

Järnvägsstyrelsen berörde i sina petita hösten 1959 frågan om en ny färja. För att ha möjlighet att, om förhållandena skulle visa det erforderligt, kunna beställa lämpligt fartyg angav styrelsen ett anslagsbehov av 3 mkr såsom förskottslikvid för en sådan beställning. Styrelsens äskande medtogs dock icke i statsverkspropositionen år 1960. Styrelsen återkommer nu till denna fråga. De båda äldsta tåg färjorna Drottning Victoria och Konung Gustaf V, byggda år 1909 resp. år 1910, fyller icke längre tidens krav i fråga om modernitet och driftekonomi. De tjänstgör som reservfärjor både till färjelederna Trelleborg—Sassnitz och Malmö—Köpenhamn samt ombesörjer sommartrafiken på båtleden Trelleborg—Travemünde. Redan nu har det vid vissa tillfällen uppstått svårigheter i fråga om reservhållningen till de olika lederna. Styrelsen anser det nödvändigt att inom en nära framtid ytterligare

en färja anskaffas för trafiken på färjelederna. Frågan sammanhänger med grannförvaltningarnas färjeanskaffning. Det är ännu icke möjligt att närmare precisera typen av den färja, som bör anskaffas. Styrelsen är dock angelägen att ha möjlighet att, sedan färjetypen fixerats, under budgetåret 1961/62 lägga ut en beställning och äskar därför till förskottslikvid på en sådan beställning 3 mkr.

4: 7 Biltrafik

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	3 873 000	3 400 000	6 778 000
1960/61	495 000	12 500 000	13 700 000*
1961/62 styrelsen	(— 705 000) ¹	15 000 000	15 000 000*
dep.ch.	(— 705 000) ¹	13 000 000	13 000 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Underskottet förutsättes bli täckt genom en permanent anvisning från dispositionsanslaget.

I följande sammanställning lämnas en redogörelse för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning under budgetåren 1959/60—1961/62 med fördelning efter objektgrupper.

	Faktisk medelsför- brukning 1959/60	Beräknad medelsför- brukning	
		1960/61	1961/62
	tusental kronor		
Garage och verkstäder	1 732	1 700	5 000
Bilmateriel	5 046	12 000	10 000
Förvärv av billinjer	—	—	—
Summa	6 778	13 700	15 000

Rörande de under anslaget upptagna objektgrupperna har styrelsen lämnat följande redogörelse.

Garage och verkstäder

Av den för budgetåret 1961/62 angivna medelsförbrukningen avser 4,5 mkr kostnader för arbeten, som pågår eller beräknas kunna igångsättas innevarande budgetår. I beloppet är inräknat 4 mkr för den i tidigare petita nämnda garage- och verkstadsanläggningen i Solna. För diverse nytillkomna mindre objekt beräknas en medelsförbrukning av 0,5 mkr.

Bilmateriel

Eftersom den ekonomiska livslängden för en vägbuss är 10—15 och i medeltal omkring 12 år och statens järnvägar äger omkring 1 600 bussar borde i genomsnitt årligen omkring 130 bussar anskaffas för att vidmakthålla vagn-

parken. Under ett flertal år har nyanskaffningar av materiel dock varit mycket mindre än 130 bussar. Under efterkrigsåren anskaffades relativt många nya bussar. Dessa har nu uppnått sådan ålder och förslitning att de börjat slopas. Trots en viss trafiknedgång är förnyelsen under senare år något eftersatt. Vagnparken måste även något utökas på billinjer, som skall överta persontrafik från järnvägar, som läggs ned. För medel beviljade för budgetåret 1959/60 beställdes 73, för budgetåret 1960/61 123 och nu planeras att för budgetåret 1961/62 anskaffa omkring 140 vägbussar.

4: 8 Försvarsberedskap vid statens järnvägar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	—	3 500 000	3 487 000
1960/61	13 000	2 300 000	2 300 000*
1961/62 styrelsen	13 000	4 000 000	4 000 000*
dep. ch.	13 000	3 000 000	3 000 000*

* Preliminärt belopp.

I särskild skrivelse den 3 november 1960 har järnvägsstyrelsen redovisat de planerade investeringarna för försvarsberedskapsändamål. Med hänsyn till skrivelsens art torde någon redogörelse för innehållet icke böra lämnas till statsrådsprotokollet. Skrivelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Styrelsen hemställer, att för avskrivning av investeringarna för försvarsberedskap måtte anvisas ett anslag å driftbudgeten av 4 mkr.

4: 9 Inventarier m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	263 000	9 200 000	9 183 000
1960/61	280 000	8 300 000	8 800 000*
1961/62 styrelsen	(—220 000) ¹	9 000 000	9 000 000*
dep.ch.	(—220 000) ¹	9 000 000	9 000 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Underskottet förutsättes bli täckt genom en permanent anvisning från dispositionsanslaget.

Anslaget belastas med kostnaderna för anskaffning av sådan för drifttjänstens olika grenar erforderlig materiel, som enligt gällande bokföringsprinciper skall avskrivas under en längre följd av år.

Den av ekonomiska och drifttekniska skäl betingade fortlöpande upprustningen av statens järnvägars stora inventariestock, särskilt vad gäller verkstadsmaskiner, snöröjningsmaskiner och revisionsvagnar för eldriften samt transportfordon för ban- och trafiktjänsten, ställer betydande krav på medelstillgång för anskaffning av inventarier.

4:10 Lån till Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag för elektrifiering av järnvägen Älvsjö—Nynäshamn

Efter framställning från järnvägsstyrelsen framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 105 till 1957 års riksdag förslag om dels godkännande av ett mellan järnvägsstyrelsen och Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag träffat avtal om förvärv för statens räkning av aktiemajoriteten i bolaget, dels anvisande av medel till täckande av köpeskillingen för aktierna. Järnvägen har sedan den 1 juli 1957 drivits som ett statligt bolag i nära gemenskap med statens järnvägars första distrikt. Avsikten är att ännu en tid driva företaget i bolagsform.

Järnvägsdriften har helt dieselfierats. En del av härför erforderliga lok hyres från statens järnvägar. Emellertid skulle det ställa sig fördelaktigt att elektrifiera den 56 km långa järnvägssträckan från Älvsjö till Nynäshamn. Medelsbehovet för elektrifiering beräknas uppgå till 6,5 mkr. Häri har icke inräknats någon anskaffningskostnad för ellok, enär lok kommer att frigöras vid statens järnvägar allt eftersom elmotorvagnar enligt plan sättes in i lokaltrafiken inom Stockholmsområdet. Ellok kan då hyras ut till Nynäsbanan. Ej heller behövs ännu någon ny omformare. Vid beräkning av investeringskostnaden har hänsyn tagits till de stegrade lönekostnader, som avtalsmässigt inträder den 1 januari 1961. Elektrifieringen beräknas på lång sikt ge en förräntning av omkring 10 %, då inberäknat anskaffning redan från början av nya ellok och omformare. Under den första tiden, ca tio år, innan ellok och omformare behöver anskaffas, blir förräntningen flerfaldigt större.

Den pågående och planerade utbyggnaden av nya bostadsområden inom Huddinge, Österhaninge och Västerhaninge kommuner medför en väsentlig utökning av trafikunderlaget och en kraftig stegring av lokaltrafik mellan Stockholm och Nynäsbanans stationer. Om järnvägen elektrifieras erhålles enhetlig driftform vid de normalspåriga SJ-banorna inom Stockholms lokaltrafikområde. Detta medför fördelar i fråga om utnyttjningen och underhållet av den rullande materielen samt i fråga om utbildning och användning av maskinavdelningens personal och erbjuder vidare möjligheter till en utvidgning av den nu planerade pendeltågstrafiken med Stockholm C som centrum. Ehuru dessa samdriftens fördelar inom Stockholmsområdet icke kan direkt angivas i pengar, kommer resultatet att förbättra den ovan angivna förräntningen.

För att elektrifieringen skall komma till stånd erfordras att statens järnvägar i egenskap av ägare av bolaget tillhandahåller de för en elektrifiering behövliga medlen. Enligt järnvägsstyrelsens mening bör detta ske i form av ett lån till bolaget. I så fall erfordras att på riksstatens kapitalbudget under statens järnvägars fond anvisas anslag för ändamålet. Lånet bör lyda på 6,5 mkr och lyftas med halva beloppet under vardera budgetåren 1961/62 och

1962/63. Om elektrifieringsarbetet påbörjas hösten 1961 kan det nämligen vara färdigt vintern 1962/63. Lånet bör förräntas enligt den för varje år fastställda normalräntan för lån från statens utlåningsfonder.

4: 11 Lån till Skid- och Friluftsförbundet

Genom förstatligandet den 1 juli 1948 av de till Trafikförvaltningen Göteborg—Dalarne—Gävle hörande järnvägarna övertog statens järnvägar dessas skulder och förpliktelser, däribland även en av Trafikförvaltningen den 27 september 1945 beslutad utfästelse att på vissa villkor lämna Föreningen för Skidlöpnings och friluftslivets främjande i Sverige (Skid- och Friluftsförbundet) ett lån på högst 100 000 kr för om- och tillbyggnad av Rämshyttans turiststation. För samma ändamål beviljade Kungl. Maj:t den 6 september 1946 ett bidrag av 100 000 kr ur fonden för friluftslivets främjande.

Skid- och Friluftsförbundet har emellertid låtit den planerade utbyggnaden tills vidare bero men har nu aktualiserat frågan, dock med önskemål om att i stället för Rämshyttan få utvidga sin anläggning i Sälen. Föreningen motiverar detta med att Sälenområdet är mer givande som friluft- och turistmål än Rämshyttan. Styrelsen, som finner det även ur järnvägssynpunkt mera motiverat att bygga ut Sälenanläggningen, är införstådd med föreningens önskemål. Eftersom utfästelsen är bunden till Rämshyttan anser sig styrelsen dock icke själv kunna beslut om överflyttning av lånet utan anser sig böra underställa frågan statsmakternas prövning.

När utfästelsen på sin tid lämnades, förutsattes att låneavtalet skulle följa samma riktlinjer som uppdragits för det av järnvägsstyrelsen år 1938, efter statsmakternas medgivande, lämnade lånet till Skid- och Friluftsförbundet. Villkoren innebär efter ändring år 1958 (jfr proposition 1958: 27), att lånet skall amorteras och förräntas enligt fastställd amorteringsplan. Annuiteten delas lika mellan föreningen och järnvägsstyrelsen, d. v. s. styrelsen efterskänker halva lånet. Räntefoten är 3,5 %.

För det nu aktuella lånet bör gälla samma villkor som för lånet av år 1938 med det undantaget, att räntefoten bör överensstämma med normalräntan på lån från statens utlåningsfonder eller för närvarande 4,75 %. Amorteringstiden bör uppgå till 30 år. Annuiteten skulle vid sådant förhållande utgöra 6 321 kr, varav föreningen och järnvägsstyrelsen skulle svara för hälften vardera. Det torde böra ankomma på järnvägsstyrelsen att — om lånet medges — träffa preliminärt avtal med föreningen enligt här uppdragna riktlinjer.

4:12 Statens järnvägars dispositionsanslag

Budgetår	Ingående behållning	Anslag	Återföring av tillfällig anvisning	Förstärkning av andra an- slag	Egentlig medelsför- brukning
tusental kronor					
1959/60	1 078	10 000	15 218 ¹	4 467 ²	4 978
1960/61	16 851	9 000	4 467 ²	9 192 ³	5 000*
1961/62 styrelsen	16 126	15 000			5 000*
dep.ch.	16 126	15 000			8 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Beloppet avser tillfälliga förstärkningar av anslagen till Bana och byggnader (9 529 000 kr), Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer (667 000 kr), Elektriska anläggningar (3 913 000 kr), samt Rullande materiel och sjöfartsmateriel (1 109 000 kr). Beloppet har återförts till dispositionsanslaget per den 1 juli 1959.

² Beloppet avser tillfällig förstärkning av anslaget Bana och byggnader.

³ Beloppet avser permanent förstärkning av anslagen till Bana och byggnader (8 267 000 kr), Biltrafik (705 000 kr), samt Inventarier m. m. (220 000 kr).

En förutbedömning av behovet av medel å ifrågavarande anslag är enligt styrelsen mycket vanskelig på grund av anslagets speciella karaktär. För nästa budgetår uppskattar styrelsen medelsåtgången till 5 mkr. Med hänsyn till ovissheten om medelsförbrukningen och betydelsen av att på anslaget finns en medelsreserv för finansiering av oförutsedda arbeten och förstärkning av andra anslag äskar järnvägsstyrelsen för budgetåret 1961/62 ett nytt anslag av 15 mkr.

Styrelsen har lämnat en specificerad redogörelse för dispositionsanslagets användning under budgetåret 1959/60. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Yttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det utlåtande, som redovisats under postverkets fond.

Departementschefen

För innevarande budgetår är investeringsramen för statens järnvägar fastställd till 321 mkr. Järnvägsstyrelsen har icke ifrågasatt någon ändring härav.

För nästa budgetår föreslår styrelsen en medelsförbrukning om 335 mkr i vad avser de rambegränsade investeringarna och 4,2 mkr vid sidan av ramen samt äskar en total anslagssumma av 341,2 mkr. Såsom jag i investeringsplanen för kommunikationsverken anfört, har jag ansett mig böra för statens järnvägar tillstyrka en investeringsram av 326 mkr, innebärande en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 5 mkr. Avvägningen mellan olika anslag inom den av mig förordade ramen har gjorts efter samråd under hand med järnvägsstyrelsen. I följande sammanställning visas, hur fördelningen utfallit på de rambegränsade anslagen.

	1959/60	1960/61	1961/62	
	Utfall	Beräknat	Styrelsen	Dep. ch.
Bana och byggnader	112,7	106,1	110,5	110,5
Nybyggnad och ombyggnad av järnvägs- linjer	0,9	3,0	4,5	4,5
Elektriska anläggningar	47,0	49,0	47,0	41,4
Rullande materiel och sjöfartsmateriel	147,5	133,1	140,0	136,6
Biltrafik	6,8	13,7	15,0	13,0
Övriga anslag	17,6	16,1	18,0	20,0
Summa mkr	332,5	321,0	335,0	326,0

Förslaget innebär sålunda i förhållande till innevarande budgetår att ökning om 4,4 resp. 1,5 mkr lagts på anslagen Bana och byggnader samt Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer. Vid min bedömning av medelsbehovet har jag utgått ifrån att investeringsomslutningen på anslaget till bana och byggnader måste hållas på en relativt hög nivå. Från detta anslag bestrides nämligen kostnaderna för en rad arbeten och anskaffningar av största vikt för kapacitetsökningar på huvudlinjerna och den fortsatta rationaliseringen. Bland objekt av sådan angelägenhetsgrad kan nämnas den pågående upprustningen av Malmbanan. Nuvarande kapacitet på banan är otillräcklig för att kunna ombesörja de stigande transporterna till följd av den successivt ökande malmexporten över Narvik och Luleå. Det är därför nödvändigt att banan förstärkes så att vagnar och lok med väsentligt högre axeltryck än för närvarande kan framföras samtidigt som bangårdar byggs ut och mötesspår förlänges. Härutöver måste bl. a. anläggas en ny malmbangård på Svartön vid Luleå.

Av den förordade medelsförbrukningen på anslaget Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer avser 3 mkr ombyggnaden till normalspår av bandelen Forshem—Gårdsjö för vilken redogjorts i 1960 års statsverksproposition.

För anslagen Elektriska anläggningar samt Rullande materiel och sjöfartsmateriel innebär mitt förslag minskning om 7,6 mkr resp. ökning om 3,5 mkr. En sådan medelsförbrukning på dessa anslag medför inga väsentliga inskränkningar i styrelsens investeringsprogram. Beträffande det senare anslaget är jag dock inte beredd att på grundval av föreliggande material ta ställning till förslaget om en ny tågfärja. För biltrafik har upptagits en minskning av 0,7 mkr.

Beträffande övriga anslag förordas i förhållande till innevarande budgetår en ökning av medelsförbrukningen på försvarsberedskapsanslaget med 0,7 mkr, på inventarieanslaget med 0,2 mkr och på dispositionsanslaget med 3,0 mkr.

För elektrifiering av järnvägen Älvsjö—Nynäshamn har styrelsen förutsett ett särskilt anslag utanför ramen. Enligt min åsikt bör dock detta projekt ingå i de ramreglerade investeringarna. Erforderliga medel för projektet torde få bestridas från dispositionsanslaget.

Beträffande järnvägsstyrelsens förslag om medel för avskrivning av vissa goodwillvärden i Svenska Lastbils AB har jag ej funnit tillräckliga skäl föreligga för bifall.

Järnvägsstyrelsens hemställan att få lämna ett lån om högst 100 000 kr till Skid- och Friluftsförbundet har jag ej velat motsätta mig med hänsyn till tidigare gjord utfästelse från statens sida. De närmare villkoren för lånet torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma. Vid mitt förordande av lånet har jag utgått ifrån att något särskilt investeringsanslag inte skall behövas utan att i stället de erforderliga medlen får anvisas från dispositionsanslaget.

De anslag, som blir erforderliga under budgetåret 1961/62, har — under hänsynstagande dels till de förutsatta behållningarna vid ingången av budgetåret och dels till de förutsatta förstärkningarna av vissa anslag — beräknats på grundval av de i föregående sammanställning upptagna medelsförbrukningsuppgifterna och uppgår sammanlagt till 321,8 mkr. För att ge järnvägsstyrelsen frihet vid val mellan olika investeringsobjekt har därvid räknats med en förstärkning av dispositionsanslaget med 15 mkr.

I enlighet med vad järnvägsstyrelsen föreslagit förordar jag, att för investeringen å bandelen Forshem—Gårdsjö ett motsvarande avskrivningsanslag anvisas på driftbudgeten. Chefen för finansdepartementet tillstyrker i annat sammanhang denna dag, att ett avskrivningsanslag om 2,6 mkr anvisas på driftbudgeten för nästa budgetår.

De föreslagna investeringarna för försvarsberedskap, för vilka upptagits anslag om 3,0 mkr, bör som vanligt avskrivas. Chefen för finansdepartementet har tidigare denna dag tillstyrkt härför erforderligt anslag på driftbudgeten.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1961/62 under statens järnvägars fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Bana och byggnader</i>	110 500 000 kr.
b) <i>Nybyggnad och ombyggnad av järnvägs- linjer</i>	3 800 000 »
c) <i>Elektriska anläggningar</i>	36 400 000 »
d) <i>Rullande materiel och sjöfartsmateriel</i> ..	131 100 000 »
e) <i>Biltrafik</i>	13 000 000 »
f) <i>Försvarsberedskap vid statens järnvägar</i>	3 000 000 »
g) <i>Inventarier m. m.</i>	9 000 000 »
h) <i>Statens järnvägars dispositionsanslag</i> ..	15 000 000 »

5. Statens Vattenfallsverk

Av balansräkningen per den 30 juni 1960 för statens vattenfallsverks fond framgår, att verkets tillgångar uppgår till sammanlagt 4 663,8 mkr, varav 4 296,8 mkr belöper på naturtillgångar och anläggningar, 147,2 mkr på inventarier och förråd samt återstoden på poster av finansiell natur.

Kapitalbehållningen inklusive balanserade överskottsmedel uppgår till 3 630,2 mkr. Under budgetåret 1958/59 har behållningen ökat med 319,4 mkr.

Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet var 3,9 under budgetåret 1959/60 mot 6,7 under budgetåret 1958/59.

Vattenfallsstyrelsen

I skrivelse den 31 augusti 1960 har vattenfallsstyrelsen hemställt om anslag till kraftstationer och regleringsföretag för budgetåret 1961/62. Styrelsen har därjämte i särskilda skrivelser den 26 september 1960 och den 31 augusti 1960 hemställt om anslag för nästa budgetår till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk resp. om anslag av finansiell och speciell natur.

I detta sammanhang torde också få anmälas resultatet av vissa inom vattenfallsstyrelsen företagna utredningar, nämligen rörande dels vattenfallsverkets avskrivnings- och förräntningsnormer, dels optimal avvägning mellan vatten- och värmekraft i det statliga kraftsystemet, dels ock upprustning av distributionsnät i Övre Norrland. I det följande redogöres till en början för de båda förstnämnda utredningarna, medan den sistnämnda redovisas under anslagsrubriken Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.

5:1 Vattenfallsverkets avskrivnings- och förräntningsnormer

I anledning av uttalande av departementschefen i 1958 års statsverksproposition samt sedermera lämnat uppdrag åt vattenfallsstyrelsen att undersöka avskrivnings- och förräntningsnormer m. m. för den statliga kraftverksrörelsen, har inom styrelsen verkställts en utredning rörande dessa spörsmål. Undersökningen har utförts av ett för ändamålet tillsatt särskilt utredningsorgan (vattenfallsstyrelsens finansieringsutredning).

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 30 oktober 1959 redovisat resultatet av utredningens arbete. I det följande lämnas en sammanfattande redogörelse för utredningens utlåtande.

Utredningen anför inledningsvis, att kraftindustrins finansieringssvårigheter lättat något under senaste tiden. Den fasta upplåningen har emellertid inom den enskilda sektorn fortfarande legat endast vid ca hälften av behovet.

De ekonomiska resultaten för 1956 och 1957 får ses i belysning av att utbyggnadsgraden var betydligt sämre än den optimala — 95 resp. 98 % mot 110 %. De nämnda åren präglades också av låg tillrinning vid vattenkraftstationerna. Till följd av konjunkturavmattningen och åtföljande dämpning av belastningstillväxten förbättrades utbyggnadsgraden, och vattentillgången var gynnsam från hösten 1957 fram till sommaren 1959. Överskottet blev mellan 6 och 7 % av i medeltal under resp. år disponerat kapital mot endast drygt 4 % för de tidigare vattenfattiga åren.

Beträffande *den ekonomiska målsättningen* anför utredningen, att statsmakterna såsom rättesnöre för den statliga kraftverksrörelsens taxor för elektrisk kraft angivit, att tillfredsställande förräntning av det investerade statskapitalet skall erhållas. Vattenfallsstyrelsen har tolkat nämnda målsättning så, att den skall i princip tillämpas som om verket haft samma förutsättningar i fråga om finansiering och skattebetalning som enskilda företag i branschen. Även vissa andra principer av generell art har framkommit vid styrelsens hittillsvarande verksamhet. En är att taxorna skall vara enhetliga och tillämpas så likformigt som möjligt inom verksamhetsområdet. De enda väsentliga undantagen härifrån är numera en differentiering mellan styrelsens mellansvenska och norrländska försörjningsområden och särbehandling av vissa kraftslukande industrier, vilka förlägger sin verksamhet lämpligt i förhållande till kraftstationer och stamlinjenät. En annan princip är att kostnadsvariationerna till följd av olika vattentillgång och varierande värmekraftinsats icke skall påverka kraftavgifterna utan bäras av producenten, vilken baserar taxorna på genomsnittskostnader. Vidare har den under ett par decennier fortgående penningvärdeförsämringen i förening med de av belastningstillväxten betingade ständiga nyinvesteringarna föranlett, att taxorna sedan början av 1950-talet primärt bestämmes med hänsyn till kravet på förräntning av det nytillkommande kapitalet. Det betyder i det aktuella läget, att kostnadsförhållandena för det krafttillskott, som beräknas vara behövt fram till år 1965, blir avgörande för taxesättningen. Sekundärt kan självfallet även nu hänsyn till den genomsnittliga avkastningen på hela rörelsen inom rimliga gränser tänkas påverka taxesättningen och tidpunkterna för taxeändringar.

Önskemål om viss självfinansiering bör icke utgöra en primär grund för taxesättningen, utan självfinansieringsgraden bör inom olika verksamheter sekundärt bli resultatet av att ur företagets synpunkt tillfredsställande avskrivningar vidtages och av att priset på kapital sättes på en nivå, som kan

anses motsvara knappheten på denna produktionsfaktor. Utredningen förordar sålunda, att hittillsvarande principiella riktlinjer för vattenfallsstyrelsens taxesättning för elektrisk kraft bibehålles. I det följande beröres tillämpningsfrågor i anslutning härtill.

Vid taxekalkylering på grundval av samma finansierings- och skatteförhållanden som för enskilda företag är de betydelsefullaste faktorerna dels kalkylräntan för det av vattenfallsstyrelsen disponerade statskapitalet, dels kalkylavskrivningarna. Kalkylräntebegreppet avser då förutom ränteutgifter samt utdelning och annan förräntning av egna medel jämväl den företagsskatt, som enligt för enskilda företag gällande bestämmelser åtföljer redovisad vinst.

Kalkylräntan bör enligt utredningens uppfattning bestämmas under bl. a. följande förutsättningar för i dagens läge ianspråktaget nytt kapital.

Aktiekapital och reservfond utgör 24 %. Räntefoten inklusive låneomkostnader för den statliga nyupplåningen är på lång sikt 5,5 %. Den tänkta utdelningen bör uppgå till 6 % på aktiekapital och reservfond. Statlig aktiebolagsskatt, uppgående till 40 % av vinsten före utdelning, skall inräknas i kalkylräntan. Kapitalet omfattar jämväl räntekostnader under byggnadstiden samt pensionskostnader för byggpersoneal och vissa icke direkt påförda allmänna omkostnader.

Den på grundval av nämnda förutsättningar framräknade kalkylräntan blir 6,6 %, vilket är drygt en procentenhet högre än den kalkylränta, som låg till grund för taxehöjningen 1957 och mer än två procentenheter högre än motsvarande i början av 1950-talet tillämpade kalkylränta.

De enskilda kraftföretagen räknar f. n. med något högre kalkylränta. Skillnaden föranledes till mindre del av att i deras siffra ingår jämväl kommunalskatt och i övrigt av att de, när de anknyter till dagens läge i fråga om låneräntenivå, delvis måste utgå från dyrare låneformer än obligationslån.

Ifråga om *avskrivningarna* är för taxor och inkomster avgörande vad som i det hänseendet medtages i kalkylerna och icke de bokföringsmässiga avskrivningarna. Då vidare under senare år den marginalkostnadsprincip, enligt vilken taxorna skall ge räntabilitet för förutsedda nya anläggningar, varit bestämmande för taxenivån, är taxekalkylerna opåverkade av såväl redan skedda som eventuellt förväntade penningvärdeförändringar. De för kalkylavskrivningarna avgörande storheterna är de livslängder, som förutsättes för olika tillgångar. Dessa ligger i genomsnitt mellan 40 och 45 år för vattenkraftanläggningar och mellan 20 och 30 år för värmekraftstationer och distributionsanläggningar. Det har från olika håll framhållits, att dessa tider är höga i förhållande till vad som för det mesta tillämpas av de varuproducerande industrierna. Det får emellertid anses praktiskt bekräftat, att de icke innebär någon överskattning, och enligt utredningens mening finns icke anledning till ändring av dem. Visserligen torde övergång till atomkraft medföra en rätt radikal teknisk omdaning inom kraftindustrin under de närmaste decennierna, men enda skälet att nu överväga återverkan härav

på avskrivningar och taxor skulle föreligga, därest man hade anledning att antaga att atomkraftstationer kommer att bli så billiga, att konkurrens från sådana nödvändiggör taxesänkningar i den omfattningen, att befintliga vattenkraftstationer icke kan slutavskrivas medelst de reducerade inkomsterna. Inga tecken på något dylikt föreligger emellertid f. n.

I vad avser vattenfallsstyrelsens bokföringsmässiga avskrivningar gäller för närvarande att avsättningarna till värdeminskningskonto bestämmes individuellt för de olika tillgångarna på grundval av dels anskaffningskostnaden, dels samma livslängder och annuitetsmetod, som gäller för kalkylavskrivningarna. Därjämte göres sedan några år, numera generellt, extra avskrivningar avsedda att kompensera för penningvärdets fall.

Användning av annuitetsmetoden bokföringsmässigt medför, att totala avskrivningsbeloppet blir lägre än med konstant avskrivning, när nyanläggning sker i accelererad takt. De motiv, som en gång föranledde införandet av metoden, är i stort sett icke längre för handen. Utredningen föreslår därför, att verket övergår till den praktiskt taget överallt använda metoden med konstant avskrivning. Detta resulterar för de närmaste åren i en avskrivningsökning om ca 40 mkr per år.

Beträffande frågan huruvida avskrivningstiderna bör sänkas och avskrivningar bör införas även för sådant — bl. a. mark, naturkraft, skadeersättningar och skadeförebyggande åtgärder — som nu icke alls avskrivs anför utredningen.

Styrelsen har hittills förfarit i dessa hänseenden ungefär som enskilda företag, vilka låter vad skatteregler och skattemyndigheter medgiver som avdrag vid inkomsttaxeringen styra de bokföringsmässiga avskrivningarna. Enligt utredningens mening är det icke uteslutet att, bl. a. som en följd av teknisk utveckling, en del vattenkraftstationer kommer att helt slopas i framtiden och att i samband därmed kapital nedlagt på byggnader, skadeersättningar och skadeförebyggande åtgärder blir värdelöst liksom eventuellt även själva naturkraften. De engångsavskrivningar av nämnda tillgångar, som därvid får ske, kan innebära besvärliga störningar, varför det finns motiv för ett helt eller partiellt undvikande av dem medelst vanlig årlig avskrivning i förväg och då också för att det allmänna godtaga, att samma periodisering tillämpas skattemässigt.

Enligt utredningens uppfattning talar sålunda skäl för att i nämnda hänseenden omlägga de bokföringsmässiga avskrivningarna, men det synes lämpligt låta anstå därmed till dess strävandena från de enskilda kraftföretagens sida att erhålla motsvarande justeringar av skattereglerna givit resultat.

Beträffande kontrakteringen för högspänningsleveranser anför utredningen, att ett av huvudskälen för de långa *kontraktstiderna* kombinerade med garantier för vissa årliga betalningsbelopp utgör kraftindustrins önskan att i samband med de stora kapitalinvesteringarna så långt möjligt säkra täckning av åtföljande fasta kostnader. På senare tid har de fleråriga kontraktstiderna även framstått som en skälig service åt abonnenterna, särskilt

industriföretag, som i samband med nyetablering eller utvidgning har behov av att kunna överblicka kraftkostnaderna för någon tid framåt.

Utredningen framhåller beträffande riskerna för ekonomiskt ogynnsam verkan av de långa kontraktstiderna till följd av kostnadsstegringar för pågående leveranser under resp. kontraktstidsperioder, att de till väsentligaste delen, nämligen i den mån de löpande kraftkostnaderna ökar i samband med allmän prisstegring, är sedan länge eliminerade medelst de i högspännings-taxorna ingående prisregleringsklausulerna.

Vattenfallsstyrelsen övergick i samband med 1957 års normaltaxehöjning från 10 år till 5 år som normal kontraktstid. Utredningen har vid avvägning mellan de olika på frågan inverkan faktorerna icke funnit skäl att nu förorda ytterligare sänkning.

De i direktiven ifrågasatta *kapitaltillskotten* från kraftköparna i samband med tecknande av nya abonnemang stöter för vattenfallsstyrelsens del på formella hinder. De måste för undvikande av skattekomplikationer ordnas som lån vid sidan av kraftbetalningen, och styrelsen har icke befogenhet att upptaga lån från utomstående. Enligt utredningens mening bör det icke nu vara aktuellt för vattenfallsstyrelsen att anlita ett sådant förfaringsätt.

I anslutning till att i direktiven omnämnts ett tidigare förslag från vattenfallsstyrelsen om sådana *avsättningar för pensionsändamål*, att de fulla pensionskostnaderna framkommer i redovisningen och belastar rörelsen, framhåller utredningen, att en tillrättning i detta hänseende synes vara önskvärd, men att ingående och tidsödande utredningar erfordras beträffande de kvantitativa förhållandena, innan konkreta förslag kan angivas. I avvaktan därpå bör vid bedömningen av de redovisade överskotten beaktas överslagsvis, att däri får anses ingå belopp utgörande avsättning till en tänkt, av statsmakterna handhavd kompletterande pensionsfondering för styrelsens personal.

På basis av de angivna förutsättningarna i fråga om kalkylränta och kalkylavskrivningar enligt marginalkostnadsprincipen har utredningen låtit utarbeta en ny *taxekalkyl*, avseende beräknat nytillskott av kraftproduktion fram till år 1965. Utredningen har därvidlag för nytillskottet utgått ifrån en utbyggnadsgrad¹ för vattenkraften om 110 %. Resultatet har blivit att för täckning av det uppställda förräntningskravet om 6,6 % skulle erfordras en taxehöjning om ca 4 %.

Utredningen anser, att även det ekonomiska utfallet av den samlade rörelsen är en faktor, som kan påverka taxesättningen liksom tidpunkten för taxeändringar, vilka enligt marginalkostnadskalkylen ter sig motiverade. Med anledning härav har utredningen låtit utarbeta en prognos för den totala kraftverksrörelsen i fråga om de ekonomiska resultaten under åren

¹ Utbyggnadsgrad avser förhållandet mellan genomsnittliga vattenkrafttillgången i kilowatt-timmar per år och belastningen i kilowattimmar per år på grund av obligatoriska leveranser.

1960—1962 under förutsättning att taxorna är oförändrade och att de bokföringsmässiga avskrivningarna ändras genom övergång till konstant avskrivning. Det prognoserade överskottet uppgår därvid för åren 1960, 1961 och 1962 till 198, 208 resp. 251 mkr, motsvarande 5,6, 5,3 resp. 5,9 % av det i medeltal disponerade kapitalet. Prognosen förutsätter dels belastningsutveckling enligt senaste prognos, dels konstant penningvärde, dels genomsnittlig vattentillgång.

Utredningen anser, att avkastningens absoluta storlek under prognosåren kan betraktas som ett tillfredsställande utfall av hela rörelsen. Vidare bör enligt utredningen beaktas, att den under resp. år förefintliga belastningen kommer att ge inkomsttillskott framdeles, allt eftersom återstående kontrakt enligt tidigare lägre taxor upphör att gälla.

De huvudsakliga faktiska faktorer, som påverkar frågan om behovet av en taxeändring, är sålunda å ena sidan en marginalkostnadsberäkning för nytillkommande kraft, som visar ett behov av en ca 4-procentig höjning av taxorna, å andra sidan en prognos för den totala kraftverksrörelsens avkastning, vilken anger en successiv förbättring av det totala ekonomiska resultatet under de kommande åren. Ytterligare några faktorer bör enligt utredningens uppfattning medtagas vid bedömningen.

Generella ändringar av grundtaxorna bör icke företagas med alltför täta mellanrum. Under den närmaste framtiden torde bättre klarhet erhållas om de kostnadsmässiga konsekvenserna för kraftföretagen av tjänstepensioneringens genomförande. En höjning av den allmänna beskattningen kan också få konsekvenser för kostnadsläget inom kraftindustrin. Sådana omständigheter kan i och för sig om ett eller annat år aktualisera en taxeändring. Slutligen nämner utredningen, att de priser för fossilt bränsle, som ingår såväl i kalkylkostnadsberäkningarna som i prognosen för det totala utfallet, är högre än de nuvarande mycket låga priserna. Det innebär att på denna punkt för dagen gäller gynnsammare kostnadsrelationer än de i utredningen begagnade.

Dessa omständigheter tillhopa har föranlett utredningen att förorda att nuvarande taxeläge tills vidare bibehållas. Då läget emellertid är sådant, att ytterligare kostnadsstegringar snabbt skulle aktualisera en taxehöjning, förordar utredningen, att vid såväl nykontrakteringar inkl. abonnemangssökningar som omkontrakteringar styrelsen förbehåller sig rätt att före den 1 oktober 1961 uppsäga avtalen för prisreglering fr. o. m. den 1 januari 1962. Enligt utredningens mening bör denna åtgärd beslutas omedelbart, oberoende av behandlingen i övrigt av utredningens förslag.

I enlighet med utredningsdirektiven har samråd ägt rum med representer för kraftindustrin i övrigt beträffande bl. a. kalkylränta och avskrivningar. Även om den enskilda kraftindustrin i vissa hänseenden har andra förhållanden att beakta än vad som gäller för vattenfallsstyrelsen, synes den ha samma inställning till frågan om taxehöjning och tillfällig begränsning av kontraktstiden som utredningen.

Vattenfallsstyrelsen har anslutit sig till utredningens synpunkter, slutsatser och förslag. Styrelsen har efter Kungl. Maj:ts medgivande den 20 juni 1960 i enlighet med utredningens förordande lagt om redovisningsavskrivningarna för kraftverksrörelsen och kanalverken från och med år 1960 — för fastighetsförvaltningen tillämpas redan den av utredningen föreslagna metoden. Styrelsen har vidare beslutat omedelbar tillämpning av den av utredningen förordade temporära begränsningen av de tider, för vilka taxorna bindes vid kontraktering för högspanningsleveranser.

Över den av vattenfallsstyrelsen verkställda undersökningen rörande avskrivnings- och förräntningsnormer för statens kraftverksrörelse har, efter remiss, utlåtanden avgivits av telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, statens sakrevision, kommerskollegium (efter hörande av fyra handelskammare), statens pris- och kartellnämnd, statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström, fullmäktige i riksgäldskontoret, fullmäktige i riksbanken, Sveriges industriförbund, Sveriges lantbruksförbund, Kooperativa förbundet, Svenska elverksföreningen, Svenska vattenkraftföreningen samt Landsbygdens elnämnd.

Mot de av statsmakterna hittills tillämpade och av utredningen förordade principiella riktlinjerna för statens kraftverksrörelse har flertalet remissinstanser ej haft något att erinra. Bl. a. uttalar *kommerskollegium* sin anslutning till den allmänna målsättningen att intäkterna skall motsvara kostnaderna för kraftens produktion och distribution, varvid även inbegripes skälig förräntning av statskapitalet. Enligt kollegii mening bör därvid även hänsyn tagas till att vattenfallsstyrelsens taxor i stort är normgivande för de enskilda kraftverksföretagen.

Stockholms handelskammare anser det riktigt att vattenfallsstyrelsen bör utgå från samma förutsättningar i fråga om finansiering och skattebelastning, som gäller för enskilt drivna kraftföretag. Kraftföretagen måste få arbeta på lika villkor, och subventionering av vattenfallsstyrelsens verksamhet bör i det allmännas intresse undvikas. Handelskammaren anser, att den föreliggande utredningen i huvudsak anknyter till rådande uppfattning inom den enskilda kraftindustrin och näringslivet i övrigt i fråga om målsättning och beräkningsmetodik beträffande taxeavvägningen för industrileveranser.

Svenska elverksföreningen konstaterar med tillfredsställelse, att såväl den av utredningen skisserade tekniska målsättningen för den statliga kraftverksrörelsen som därav motiverade förslag stämmer väl överens med den målsättning och de metoder som tillämpas av de större enskilda och kommunala kraftproducerande företagen. En sådan samordning har varit en av grundförutsättningarna för det utvecklade tekniska samarbete, som försigår inom kraftförsörjningen, och för den i stort sett tillfredsställande status, som hittills uppnåtts på detta område.

Då bästa möjliga överensstämmelse mellan pris och kostnad är en förutsättning för en ur såväl nationalekonomisk som privatekonomisk synpunkt rätt inriktning av investeringar och konsumtion, instämmer *Svenska vat-*

tenkraftföreningen i utredningens uttalanden rörande vattenfallsstyrelsens tolkning av målsättningen för den statliga vattenkraftsrörelsen. I fråga om redovisningen av det ekonomiska resultatet gäller emellertid för vattenfallsstyrelsen principer, vilka numera synes föråldrade. Det synes önskvärt, att dessa redovisningsprinciper moderniseras och utformas så, att det tydligt framgår vilken nettoavkastning som erhålles på disponerat kapital. En revision av nu gällande redovisningsprinciper i syfte att få en klarare bild av det ekonomiska resultatet förordas även av *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare*. *Sveriges industriförbund* menar att vattenfallsverkets redovisning bör ske på strikt affärsmässiga grunder och på sådant sätt att full jämförbarhet med de enskilda kraftverksföretagens resultatredovisning erhålles. En översyn av redovisningsprinciperna bör därför övervägas.

Principen att gällande taxor beräknas med utgångspunkt från anläggningskostnaderna för ny vattenkraft har i stort sett ej mött någon erinran från remissinstanserna. Med hänsyn bl. a. till att elkraften är ett betydelsefullt hjälpmedel för såväl näringslivet som samhället i övrigt anser *Landsbyggdens elnämnd* det vara skäligt, att vid taxesättningen beaktas ej blott principen att taxorna bör anpassas efter marginalkostnaderna utan även de genomsnittliga kostnaderna för den totala produktionen.

Utredningens mening att önskemål om viss självfinansiering icke bör utgöra en primär grund för taxesättningen delas av bl. a. *kommerskollegium* och *Stockholms handelskammare*. Av rent statsfinansiella skäl och med beaktande endast av kapitalförsörjningen i landet kunde enligt *Kooperativa förbundets* mening förordas en taxepolitik, som innebure att de statliga kraftverkens partiella monopolställning utnyttjades så att vinster skapades för finansierande av nybyggnaderna. Kooperativa förbundet ansluter sig dock i denna avvägningsfråga till utredningens uppfattning.

Beträffande kalkylräntan har flertalet av de remissinstanser, som uttalat sig i frågan, funnit den föreslagna kalkylräntan på 6,6 % skälig. *Statskontoret* förordar att den räntefot, som tillämpas vid nyupplåning inom den privata sektorn, lägges till grund vid bestämmandet av kalkylräntan för vattenfallsverkets del. *Kommerskollegium* framhåller, att den presumerade andelen eget kapital måhända leder till en något för låg kalkylränta och *Stockholms handelskammare* betraktar vattenfallsstyrelsens valda kalkylränta på 6,6 % som ett minimivärde i dagens läge.

Mot förslaget om övergång från de i bokföringen hittills tillämpade progressiva avskrivningarna till metoden med konstant avskrivning har i stort ingen erinran framförts.

I fråga om avskrivningstiderna ifrågasätter *kommerskollegium* och *Stockholms handelskammare* om de inte är för långa för de nybyggda kraftverksanläggningarna. *Pris- och kartellnämnden* framhåller, att även om anläggningarnas tekniska funktionsduglighet kan bibehållas oförändrad under så långa tidslängder, som angivits av utredningen, så behöver det därför inte vara uteslutet, att det med tiden inträder en successiv begränsning av deras

förmåga att i konkurrens med moderna och tekniskt mera fulländade anläggningar tjäna in ett överskott utöver de löpande kostnaderna, vilket är disponibelt för förräntning och amortering. Detta kan motivera en snabbare avskrivning än vad som kan tänkas framgå av en mekanisk överslagskalkyl baserad på faktiska konstaterade livslängder. Nämnden kan för sin del inte anse det uteslutet, att ett behov av snabbare avskrivningar motiverade av den tekniska utvecklingen mera tydligt skulle ha gjort sig gällande på kraftverkens område under de senaste årtiondena, därest inte den fortskridande penningvärdeförsämringen och nödvändigheten av att efterhand utnyttja mera svårexploaterade vattenkrafttillgångar medfört en förbättring av de äldre anläggningarnas relativa kostnadsläge. *Sveriges industriförbund* framhåller, att en kortare avskrivningstid för byggnaderna än 50 år vore motiverad och *Stockholms handelskammare* ifrågasätter, om det är riktigt att någon som helst avskrivning på mark, naturkraft, skadeersättningar och skadeförebyggande åtgärder ej företas då många mindre kraftverk från seklets början redan helt nedlagts och en fortsatt dylik nedläggning för framtiden kan bli aktuell med anledning av atomkraftens utveckling. Om dylik avskrivning skulle visa sig erforderlig, måste den ske successivt och bör icke göras på en gång i samband med en eventuell avveckling. *Svenska elverksföreningen* delar här utredningens uppfattning att det för en förtidsavskrivning är nödvändigt att garanti erhålles för att det allmänna ur skattemässig synpunkt godkänner ett dylikt tillvägagångssätt.

Järnvägsstyrelsen, *statskontoret* och *statens sakrevision* är av den uppfattningen, att avskrivningarna inom vattenfallsverket liksom inom andra affärsdrivande verk i princip bör grundas på återanskaffningsvärdena. Statskontoret finner det emellertid tveksamt, huruvida vattenfallsstyrelsen i sak kan anses tillämpa återanskaffningsvärdet som avskrivningsnorm.

Den inom kraftförsörjningen sedvanliga långtidskontrakteringen för högspänningsleveranser är enligt *statskontorets* mening numera icke till någon fördel för kraftleverantörerna. Statskontoret finner skäl tala för att även vattenfallsstyrelsen inför en kortare kontraktstid än fem år. — Övriga remissinstanser, som yttrat sig i frågan, har inte haft någon invändning att göra mot en normal kontraktstid om fem år. *Svenska elverksföreningen* menar dock, att en viss differentiering av kontraktstiderna för olika slag av abonnenter kan innebära vissa fördelar.

Med hänsyn till elkonsumenternas behov av att kunna överblicka kraftkostnaderna för någon tid framåt avstyrker *Landsbygdens elnämnd* förslaget om rätt för vattenfallsstyrelsen att uppsäga avtalen fr. o. m. den 1 januari 1962. — Ifrågavarande förslag biträdades dock i stort sett av övriga remissorgan, som yttrat sig i frågan.

Beträffande spørsmålet om kapitaltillskott från kraftköparna har inga erinringar framförts mot vad utredningen anfört i detta avseende. *Sveriges industriförbund* understryker i sammanhanget nödvändigheten av att såväl de offentliga som de enskilda kraftföretagen tillföres erforderliga

kapitalresurser. Enligt *Svenska vattenkraftföreningens* mening medför nuvarande restriktioner för fast upplåning, att de enskilda kraftföretagen måste basera sin finansiering i onormalt hög grad på korta lån.

I fråga om pensionskostnadernas redovisning anser ett flertal remissinstanser, att de fulla pensionskostnaderna bör komma till uttryck i verkets redovisning och belasta dess rörelse.

Det ekonomiska utfallet av den totala kraftverksrörelsen ter sig enligt föreliggande prognos knappast tillfredsställande menar *statskontoret*. Sett mot bakgrunden av det uppställda förräntningskravet om 6,6 %, vilket dock får anses som alltför lågt, vore en taxehöjning redan nu starkt påkallad. Såsom utredningen anfört bör generella ändringar av grundtaxorna icke vidtagas med allt för täta mellanrum. Med hänsyn härtill och i betraktande av rådande ovisshet beträffande kostnadsutvecklingen under den närmaste framtiden bör dock nuvarande taxeläge tills vidare bibehållas.

Riksräkenskapsverket har utgått från att en avkastning icke understigande 6 % å det investerade kapitalet bör krävas i dagens läge. De i vattenfallsstyrelsens utredning angivna grunderna för kalkyleringen av taxorna för den statliga kraftverksrörelsen synes innebära ett säkerställande av detta krav. De i vattenfallsstyrelsens undersökning anförda skälen för ett bibehållande tills vidare av nuvarande taxeläge synes godtagbara. Även *statens sakrevision* finner utredningens skäl för sitt ställningstagande i förevarande fråga vara bärande.

Kommerskollegium finner i och för sig skäl kunna anföras för en höjning av taxorna. Då emellertid utredningen giver vid handen att en förbättring är att vänta under de kommande åren av det totala ekonomiska resultatet och med beaktande även av andra av utredningen anförda motiv, anser sig kollegium dock böra biträda utredningens förslag, att nuvarande taxeläge tills vidare bibehållas.

En förutsättning för att den statliga kraftverksrörelsen skall kunna bedrivas på föreslaget sätt, anser *handelskammaren i Gefle* vara, att de statliga taxorna icke fastlåses även om det självfallet, vilket även utredningsmännen framhåller, är av vikt att generella ändringar av grundtaxorna ej företas med allt för täta mellanrum. Läget för landets kraftförsörjning är emellertid så labilt att ytterligare kostnadsstegringar snabbt kan komma att aktualisera taxehöjningar av olika slag.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare ifrågasätter, om de nuvarande taxorna leder fram till det uppställda målet: en tillfredsställande förräntning på det investerade kapitalet. Med nuvarande taxor beräknar utredningen nämligen, att det sannolika ekonomiska resultatet för ettvarvt av åren 1960, 1961 och 1962 kommer att motsvara drygt 5 % av det investerade kapitalet. Härvid är att märka, att det under gångna år investerade kapitalet därvid ej uppräknats med hänsyn till försämringen av penningvärdet samt att varken beräknad statlig skatt eller pensionskostnader — utöver direkt utbetalade pensioner — inräknats bland kostnaderna före överskottets fram-

räkande. Ur landets synpunkt sett är det dock av vikt, att taxorna verkligen täcker produktions- och distributionskostnaderna, däri inbegripet skälig förräntning av det investerade kapitalet. Motsatsen kan nämligen leda till ekonomiskt felaktig investering och andra i längden betänkliga snedvridningar på såväl produktions- som konsumtionssidan. Innan höjning sker av taxorna, bör emellertid närmare undersökas, om det ekonomiska resultatet av rörelsen kan förbättras genom nedbringande av bl. a. omkostnaderna, vilka förefaller höga.

De konkreta förslag i fråga om den framtida tariffpolitiken, som utredningen framlagt, synes enligt *Svenska elverksföreningen* vara riktiga med utgångspunkt från de angivna premisserna. En allmän höjning av kraftpriserna synes sålunda kunna anstå under de närmaste åren då, såsom utredningen anfört, den framräknade kostadsökningen för tillkommande marginalkraft i viss mån motverkas av andra kostnadssänkande faktorer. Konsekvenserna av omsättningsskatten kan kanske ej heller ännu överblickas.

Svenska vattenkraftföreningen instämmer i utredningens förslag, att utvecklingen under den närmaste tiden på det ekonomiska området avvaktas innan en taxehöjning verkställs.

5: 2 Optimal avvägning mellan vatten- och värmekraft i det statliga kraftsystemet

I anledning av departementschefens uttalande i 1960 års statsverksproposition rörande den ekonomiska avvägningen mellan vatten- och värmekraft i elkraftproduktionsapparaten tillsattes inom vattenfallsstyrelsen en särskild kommitté för ändamålet (vattenfallsstyrelsens optimalutredning).

Styrelsen har med skrivelse den 8 juli 1960 överlämnat utredningens huvudpromemoria. Styrelsen ansluter sig till de i utredningen redovisade konklusionerna. (I ett särskilt yttrande har ekonomidirektören framfört synpunkter på frågan om kalkylräntan.)

I det följande lämnas en sammanfattande redogörelse för utredningens överväganden.

Utredningen har sökt att finna den med hänsyn till den sannolika produktionskostnaden för alternativa kraftkällor ur nationalekonomisk synpunkt riktiga avvägningen inom kraftproduktionsapparaten. Det centrala problemet vid denna avvägning är vattenkraftens optimala utbyggnadsgrad.

Utredningen avser i första hand utbyggnaderna av den statliga kraftproduktionsapparaten under senare hälften av 1960-talet. Vid denna tidpunkt kan enligt utredningens mening atomkraftverken ännu ej konkurrera med alternativa konventionella kraftkällor på grund av de billiga vattenkraftprojekt, som vattenfallsstyrelsen disponerar över, och på grund av de i jämförelse med kondenskraften höga anläggningskostnaderna för atomkraftverken. Utredningen har därför kunnat koncentrera sig på avvägningen mellan vattenkraft och konventionell värmekraft.

De svenska priserna för de bränslen, som utnyttjas i moderna stora ångkraftverk, ligger för närvarande vid 6,5 å 7 kr per Mkal¹ (motsvarande ca

¹ Miljon kilogramkalorier.

60 kr per m³ olja). Dessa låga priser är en följd av rådande överskott på den internationella bränslemarknaden och förväntas ej bli bestående för en längre tidsperiod. Trots att världens oljetillgångar är mycket stora i förhållande till nuvarande årsförbrukning, väntas den snabbt stigande oljeförbrukningen under senare delen av 1970-talet leda till en stramare marknadspolitik för eldningsoljorna. Mot bakgrunden härav har utredningen ansett det motiverat att för nya ångkraftverk, vars ekonomiska livslängd sträcker sig över 1970- och 1980-talen, räkna med ett genomsnittligt bränslepris på 9 kr per Mkal.

Under senare hälften av 1950-talet har skett en avsevärd åtstramning på den svenska kapitalmarknaden med bl. a. stigande kapitalränta som följd. Eftersom kapitalmarknaden i relativt stor omfattning är reglerad, är det svårt att fixera en allmängiltig kalkylränta. Utredningen anser emellertid, att en övre gräns för kalkylräntan för de statliga kraftverksinvesteringarna bör ansluta till den finansieringskostnad, som gäller för icke statliga kraftföretag. Mot bakgrunden härav förordas för vattenfalls del en kalkylränta på 7 % vid investeringar i kraftproduktionsanläggningar. Detta innebär en förhöjning av priset på kapital vid jämförelser av olika utbyggnadsprojekt om inte mindre än 75 % sedan första hälften av 1950-talet.

Den tekniska utvecklingen inom ångkraftområdet har gått snabbt även under efterkrigstiden. Det är numera möjligt att bygga mycket stora ångkraftaggregat med låga specifika anläggningskostnader. Denna tekniska utveckling har i förening med de sjunkande bränslepriserna starkt förbättrat den konventionella värmekraftens konkurrenskraft.

Den intensiva vattenkraftutbyggnaden i Sverige under de senaste decennierna har successivt lett till att många av de billigaste vattenkraftobjekten tagits i anspråk. Den tekniska utvecklingen inom vattenbyggnadsområdet möjliggör emellertid radikalare utbyggnadsmetoder och medför väsentligt sänkta byggnadskostnader. Som en följd härav disponerar vattenfallsverket ännu över stora vattenkraftprojekt, vars anläggningskostnader inklusive överföringskostnaden till centralblocket endast uppgår till storleksordningen två gånger motsvarande kostnad för moderna ångkraftverk. Ännu under 1970-talet torde stegringen i de genomsnittliga anläggningskostnaderna för de statliga kraftverksutbyggnaderna hålla sig inom relativt snäva gränser.

Elkraftbehoven väntas fortsätta att växa under de närmaste decennierna. Vissa tecken tyder dock på en viss avsaktnig av den hittillsvarande exponentiella ökningstakten under 1970-talet. I fråga om elkraftbehovens utveckling inom vattenfallsverkets distributionsområden har det ansetts rimligt att för förbrukningsökningen under perioden 1965—1980 räkna med en maximiprognos på 6,5 % per år och en minimiprognos på 5 % per år. Såväl minimi- som maximiprognosen innebär en avmattning av hittillsvarande förbrukningsstegring på ca 7,5 % per år inom verkets områden.

Den optimala utbyggnadsgraden för vattenkraft har vid tidigare gällande ekonomiska förutsättningar beräknats ligga över 110 % för vattenfalls produktionssystem. Under förutsättning av ett genomsnittligt bränslepris på 9 kr per Mkal och 7 % kalkylränta beräknas nämnda utbyggnadsgrad till ca 110 % under mitten av 1960-talet. I samband med att dyrare vattenkraftprojekt blir aktuella för utbyggnad under slutet av 1960-talet och under 1970-talet beräknas den optimala utbyggnadsgraden år 1970 ha sjunkit till ca 102 % och ca 105 % vid den högre resp. lägre belastningsökningen. Motsvarande utbyggnadsgrader år 1975 har av utredningen beräknats till ca 95 % och ca 100 % vid respektive belastningsalternativ.

Avsaktningen i den exponentiella ökningstakten i förening med den inträdande minskningen av den optimala utbyggnadsgraden kommer enligt utredningen sannolikt att medföra, att vattenkraftutbyggnaderna visserligen kommer att ligga kvar vid nuvarande höga nivå, men att utbyggnadstakten ej torde stegras nämnvärt. I stället torde värmekraftutbyggnaderna komma att växa i omfattning. Kraftindustrin torde vid dessa förutsättningar ej öka sin andel av landets totala kapitalinvesteringar.

Utredningen anför vidare, att atomkraft kompletterad med billigare topp-effekt kan under 1970-talets senare del komma att bli ekonomiskt motiverad i produktionssystemet. Blir atomkraftens kostnadskaraktäristika då sådana, att atomkraften i första hand slår ut den konventionella värmekraften, blir resultatet en ökad investeringsandel. En minskning torde däremot uppstå, därest vattenkraft i första hand blir utslagen.

Utredningen har även uppskattat arbetskraftbehovet vid styrelsens vattenkraftutbyggnader under perioden 1965—1975. Vid den lägre belastningsprognosen skulle för de under denna period aktuella vattenkraftprojekten krävas en arbetsstyrka, som kommer att variera mellan 5 000 och 6 000 man, vilket är ungefär nuvarande sysselsättning. Under senare hälften av 1970-talet torde vid denna belastningsökning arbetsstyrkan i Norrland minska endast relativt långsamt. Vid den högre belastningsprognosen skulle en utökning av den nu sysselsatta arbetsstyrkan i Norrland till omkring 7 000 man bli nödvändig under denna period. Därefter skulle följa en relativt snabb nedgång i utbyggnadsverksamheten under senare hälften av 1970-talet.

Över utredningen har, efter remiss, utlåtanden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, telestyrelsen, järnvägsstyrelsen, kommerskollegium (efter hörande av Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, Handelskammaren i Gefle, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare), riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, delegationen för atomenergifrågor, Svenska vattenkraftföreningen, Svenska elverksföreningen, Sveriges industriförbund, Kooperativa förbundet, Svenska teknologföreningen, Landsbygdens elnämnd, Landsorganisationen i Sverige — LO — (efter hörande av Svenska elektrikerförbundet, Vattenfallsverkets personalförbund och Svenska byggnadsarbetareförbundet) samt Svenska naturskyddsföreningen.

De av utredningen gjorda antagandena rörande det framtida bränslepriset har godtagits av flertalet remissinstanser. Bl. a. har *Sveriges industriförbund* ansett, att det ej finns anledning att f. n. kalkylera med ett högre bränslepris än det utredningen antagit. Å andra sidan har förbundet ej funnit tillräckligt belägg för att priset skulle kunna sättas lägre än vad utredningen gjort. *Kommerskollegium*, *Skånes handelskammare* och *Svenska naturskyddsföreningen* menar dock, att bränslepriserna kan komma att ligga lägre än vad utredningen förutsatt.

Förslaget om en kalkylränta på 7 % har i stort sett ej mött några invänd-

ningar. Den kalkylränta, som skall användas vid beräkningarna, bör enligt *Sveriges industriförbunds* mening vara sådan, att den ej innebär en premiering av den statliga verksamheten; konkurrens på i möjlig mån lika villkor bör etableras mellan statliga och andra kraftproducenter. Utredningens förslag om en kalkylränta av 7 % förefaller enligt förbundets mening acceptabelt, om man tar hänsyn till konsekvenserna av det s. k. Annelsska skatteförslaget, särskilt om de ändringar som detta förslag innebär skulle bli bestående under längre tid. *LO* anser emellertid den av utredningen förordade kalkylräntan hög och ställer sig i övrigt kritisk till utredningens sätt att angripa spörsmålet om en lämplig kalkylränta.

Vad angår utredningens bedömning av den framtida energi- och bränsleförbrukningen föreligger inga väsentliga erinringar. *Delegationen för atomenergifrågor* hade dock helst sett att man vid planeringen även utrett konsekvenserna av en fortsättning av nuvarande ökningstakt för elbehoven. *Sveriges industriförbund* har framhållit, att i den mån de ökade räntabilitetskraven slår igenom i taxesättningen detta kan komma att påverka prognosen.

Utredningens slutsats innebärande att den optimala utbyggnadsgraden för vattenkraften under större delen av 1960-talet skulle komma att ligga vid ca 110 % och att den under slutet av 1960-talet och under 1970-talet skulle sjunka ned mot 100 % eller därunder har i huvudsak accepterats av samtliga remissinstanser utom *Svenska naturskyddsföreningen*. Enligt Svenska naturskyddsföreningens åsikt bör man nämligen utgå från ett oljepris av 7 kr per Mkal och en något högre anslagskostnad för vattenkraftstationerna än den av utredningen förutsatta. Med sådana förutsättningar skulle den optimala utbyggnadsgraden vid 1960-talets slut bli ca 10 % lägre än de av utredningen valda optimalvärdena.

Ett flertal remissorgan har pekat på att framräknade optimeringskurvor över de totala kostnaderna för elproduktionen som funktion av utbyggnadsgraden är mycket flacka vid de värden på utbyggnadsgraden, som närmast kan komma i fråga, och att avvägningen mellan vattenkraft och ångkraft till viss grad blir beroende av mera allmänna överväganden.

Sälunda har *kommerskollegium* anfört, att det icke kan bortses ifrån att utbyggnad av värmekraftverk med den billigare specifika kostnaden på grund av nu rådande förhållanden på kreditmarknaden är fördelaktig. Å andra sidan måste beaktas, att en förskjutning mot en större andel värmekraft skulle medföra nackdelar ur beredskapssynpunkt genom att öka vårt beroende av bränsleimporten.

Beredskapssynpunkterna har även framhållits av ett flertal andra remissinstanser, bl. a. *riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap*, som funnit det önskvärt, att utbyggnaden av den statliga kraftproduktionen — med hänsyn till bl. a. beredskapssynpunkterna — även i fortsättningen inriktas på att tillgodogöra de ännu återstående stora vattenkrafttillgångarna. Vattenkraftandelen bör enligt nämndens uppfattning vara minst av den omfattning som vattenfallsstyrelsen ansett företagsekonomiskt riktig.

Enligt *delegationens för atomenergifrågor* mening leder flackheten hos optimeringskurvorna till den omedelbara slutsatsen, att man vid avvägningen beträffande kraftutbyggnaden bör beakta, att en sänkning av utbyggnadsgraden med exempelvis 10 % i förhållande till vad utredningen betraktat som optimal icke ger någon nämnvärd ökning av den totala produktionskostnaden, men att minskningen i investeringskostnad för det totala kraftsystemet under 10-årsperioden 1965—75 skulle bli av storleken 1,5—2 miljarder kr. Mot värdet av dessa minskade krav på kapitalmarknaden skall själv-tallet vid den slutliga avvägningen vägas de synpunkter, som rör importbe-roende, prisstabilitet och allmänna beredskapsönskemål och som talar till förmån för vattenkraften gentemot värmekraft baserad på importerat bräns-le. Delegationen pekar vidare på önskvärdheten att byggnadsorganisationen och arbetarantalet hålles på en jämn nivå och icke tillåtes expandera starkt under några få år för att sedan lika hastigt minska, då den utbyggnadsvärda vattenkraften utbyggs.

Även *arbetsmarknadsstyrelsen, LO, Svenska elektrikerförbundet, Vatten-fallsverkens personalförbund och Svenska byggnadsarbetareförbundet* har understrukit betydelsen av en jämn sysselsättning för anläggningsarbetarna.

Sveriges industriförbund anser, att vid planeringen av den framtida kraft-utbyggnaden beredskaps- och valutasynpunkter bör tillmätas betydande vikt.

Svenska naturskyddsföreningen menar, att man vid avvägningen mellan vatten- och värmekraft bör fästa stor vikt vid önskvärdheten att kunna spara vissa viktiga naturskyddsobjekt i våra älvar.

Kommerskollegium och *delegationen för atomenergifrågor* har slutligen anfört, att en kontinuerlig omprövning av optimeringskalkylerna är önsk-värd med hänsyn till frågans stora samhällsekonomiska betydelse.

5: 3 Kraftförsörjningen

Under budgetåret 1959/60 uppgick nederbörden i landet till 92 % av nor-malvärdet. Norrland fick 106 %, Svealand 95 % och Götaland 75 % av nor-mal nederbörd. Till följd av den i hela landet varma och torra sommaren och hösten blev avdunstningen stor och grundvattennivån sänkt. Detta med-förde låg tillrinning i de kraftproducerande älvarna, varför magasinerna snabbt tömdes, och trots ett gynnsamt utgångsläge våren 1959 uppgick inne-hållet i landets magasin den 1 december till endast 58 %, vilket är 10 pro-centenheter lägre än tidigare lägsta värde för nämnda tidpunkt under 1950-talet. En väsentlig orsak till att elransonering icke erfordrades trots den extremt låga vattenkrafttillgången var, att elkonsumtionen i landet icke ökade fullt ut enligt långtidsprognosens förutsättningar.

Jämväl för de statliga vattenkraftstationerna var tillrinningen ovanligt låg under budgetåret 1959/60, nämligen endast 77 % av normalvärdet. Den procentuella avvikelser från normalt värde blev därmed ungefär densamma

som för det såsom exceptionellt torrår betraktade budgetåret 1947/48. Produktionen i stationerna blev nära 85 % av medelårsvärdet och överensstämde sålunda praktiskt taget med vad som karakteriserar det till grund för produktionssystemets dimensionering liggande torråret.

Av styrelsen lämnade uppgifter angående det statliga kraftsystemets produktion och belastning under de senaste budgetåren utvisar, att primabelastningen ökade under budgetåret 1959/60 med 1 173 MkWh till 14 460 MkWh. Produktionen av egen värmekraft ökade från 29 MkWh 1958/59 till 1 022 MkWh 1959/60 medan tillfälligt inköpt kraft ökade från 673 MkWh 1958/59 till 1 668 MkWh 1959/60.

Ökningen av primabelastningen under budgetåret 1959/60 var den största årsökningen hittills för det statliga kraftsystemet. Det stora tillskottet, betydligt överskridande långtidstrenden enligt prognosen samtidigt som denna underskreds för hela landet, beror mest på att vid rådande torrårsförhållanden abonnenter med egen vattenkraft uttog extra mycket inom sina abonnemang, vartill kom stödleveranser vid sidan av gällande abonnemang. Även förbättrade konjunkturen har bidragit till belastningsökningen. Egen värmekraftproduktion och inköpt kraft uppvisar högre belopp än som förekommit under 1950-talet. Av den inköpta kraften utgjorde 402 MkWh import från Danmark och återstoden inköp från egna abonnenter och samkörande företag.

Under kalenderåret 1959 uppgick ökningen av vattenfallsstyrelsens totala primaförsäljning till 5,6 %. Detta är något lägre än vad som förutsattes i förra årets prognos över belastningsutvecklingen, vilken visade en ökning om 6,2 % i medeltal per år fram till 1965. Försäljningen till de direkta industriabonnenterna ökade något mer än enligt prognosen eller med 6,5 %. Framför allt var ökningen avsevärd inom grupperna metall- och verkstadsindustri samt inom cellulosaindustrin. För gruppen samfärdsl minskade elförbrukningen något under år 1959 jämfört med närmast föregående år. Leveranserna till kraftföretag och detaljförbrukare blev lägre än vad som var förutsatt i prognosen. Den retardering av detaljförbrukningens ökningstakt, som ägt rum under de senaste åren och vilken föreligger även för hela landets detaljdistribution, har sålunda fortsatt under år 1959.

Under år 1959 ökade elförbrukningen i hela landet med 1 280 MkWh eller 4,5 %, vilket är väsentligt lägre än enligt den av centrala driftledningen (CDL) år 1959 upprättade prognosen fram t. o. m. 1965. Enligt denna förutsattes ökningen till 2 200 MkWh eller 6,4 % per år. En betydande återhämtning har dock senare inträtt, då preliminära uppgifter för budgetåret 1959/60 visar en ökning om ca 2 100 MkWh eller något över 7 % jämfört med närmast föregående budgetår.

En ny genomgång av förutsättningarna för prognosen avseende industrins elförbrukning utfördes under våren 1960 inom CDL. Resultatet blev, att elförbrukningen inom nämnda grupp kan väntas öka snabbare än vad som förutsattes i 1959 års prognos. En höjning för industrin från 4,8 % till

5,6 % per år har sålunda befunnits motiverad, huvudsakligen beroende på större beräknad elanvändning inom cellulosaindustrin.

De senaste årens måttliga tillväxt av konsumtionen inom gruppen detaljförbrukning har ansetts motivera en sänkning av prognosvärdena för detaljförbrukningen. Någon ny specialundersökning för denna grupp har icke utförts i år, men avsikten är att till nästa år ingående studera dess belastningsutveckling. I avvaktan härpå har det bedömts rimligt att räkna med så mycket lägre värden för detaljförbrukningen, att prognosen för hela belastningen fram till år 1965 innebär oförändrat 2 200 MkWh årlig ökning.

Även prognosen för belastningsutvecklingen inom vattenfallsstyrelsens distributionsområden har varit föremål för översyn.

Härvid har framkommit, att ett flertal stora industriprojekt nu blivit aktuella för prognostiden, vilka icke tidigare medtagits i beräkningarna. En uppgång av leveranserna till gruvindustrin, så att år 1965 ytterligare 80 MkWh förbrukas, är sålunda trolig, huvudsakligen beroende på ökad verksamhet vid de lappländska järnmalmsfälten. En väsentlig höjning av prognosen för metall- och verkstadsindustrins elkonsument, så att 1965 års värde totalt ökas med ca 450 MkWh, har ävenså befunnits motiverad med hänsyn bl. a. till förutsedda utökningar av järnindustrins elugnsutrustning. Även beträffande vattenfallsstyrelsens direkta abonnenter inom gruppen massa- och pappersindustri har förra årets ökningsprognos visat sig vara för försiktig. En ytterligare försäljning om 75 MkWh under år 1965 synes realistisk redan vad beträffar befintliga abonnenter. Dessutom föreligger planer på helt nya fabriker, vilka sannolikt kommer att medföra ytterligare leveranser från vattenfallsstyrelsen. Dessa har dock tills vidare icke medräknats. För gruppen kemisk industri bör däremot den förutsedda elförbrukningen sänkas något till följd av att leveranserna till Svenska Skifferoljeaktiebolaget beräknas minska.

Slutresultatet för industriprognosen blir sålunda, att en höjning av 1965 års belastningsvärde med ca 550 MkWh är motiverad, vilket motsvarar en årlig ökning av 6,5 % i stället för 5,2 %.

För vattenfallsstyrelsens övriga leveranser baserades 1959 års prognos på den förutsatta utvecklingen i hela landet inom respektive grupp. En omräkning på basis av de nu justerade prognosvärdena för hela landet innebär en sänkning av 1965 års prognosvärde för nämnda leveranser med ca 350 MkWh. Mot bakgrunden av dessa förutsättningar skulle totalprognosen för vattenfallsstyrelsens leveranser höjas något. Då emellertid utvecklingen för detaljförbrukningen för närvarande är oviss, anser styrelsen, att förra årets totalprognos bör läggas till grund för utbyggnadsprogrammet även i år. Detta innebär — om industrileveranserna antages öka enligt resultatet av 1960 års prognosöversyn — att styrelsens direkta och indirekta leveranser till detaljförbrukare skulle stiga med endast ca 8 % per år. Trots att denna ökning förefaller låg, föreslår vattenfallsstyrelsen att det även i år räknas med en årlig ökning av elförbrukningen med 950 MkWh per år från år 1958 t. o. m. år 1965.

5: 4 Pågående och beslutade kraftstationsutbyggnader

Under budgetåret 1959/60 togs kraftstationerna Järkvissle i Indalsälven och Långbjörn i Ångermanälven i drift, och därjämte färdigställdes ett fjärde aggregat i Bergeforsen nederst i Indalsälven. Under samma budgetår blev det första ångturbinaggregatet i Stenungsund klart för kommersiell drift liksom gasturbinanläggningen i Västervik. Den senare drevs under vintern 1959/60 för prov men med reducerad effekt, då vissa kompletterande åtgärder visade sig erforderliga. Sedan dessa vidtagits, avslutades provdriften i juni månad.

Bortsett från smärre förskjutningar pågår arbetet med beslutade vattenkraftstationer och regleringar planenligt. Sålunda beräknas Stensele i Ume älv bli färdigställd under budgetåret 1960/61, och under budgetåret 1961/62 skall Stalon i Ångermanälven, Vargfors i Skellefte älv, Porsi i Lule älv och Tuggen i Ume älv bli driftklara. Sistnämnda station beräknas dock på grund av stor avgång av konstruktionspersonal bli försenad på så sätt att den får drivas med reducerad dämning under ca ett halvt år.

Vattenkrafttillskotten under budgetåret 1962/63 kommer att utgöras av kraftstationerna Laxede och Messaure i Lule älv samt Rusfors i Ume älv. Enligt planerna skall Messaure dock drivas med reducerad fallhöjd under ett första år.

Under budgetåret 1963/64 beräknas Gardikfors i Ume älvs övre del bli färdigställd och dessutom medför full dämning för Messaure ett produktionsstillskott. Gallejaure i Skellefte älv beräknas kunna tagas i drift hösten 1964 och Letsi i Lilla Lule älv hösten 1965.

I Stenungsunds ångkraftstation beräknas det andra aggregatet bli driftklart under innevarande höst. Arbetet med utförande av Ågesta atomkraftvärmeverk (tidigare benämnt R3/ADAM) fortgår enligt föregående år redovisade planer, inriktade på idrifttagning under år 1963.

5: 5 Utbyggnadsprogrammet

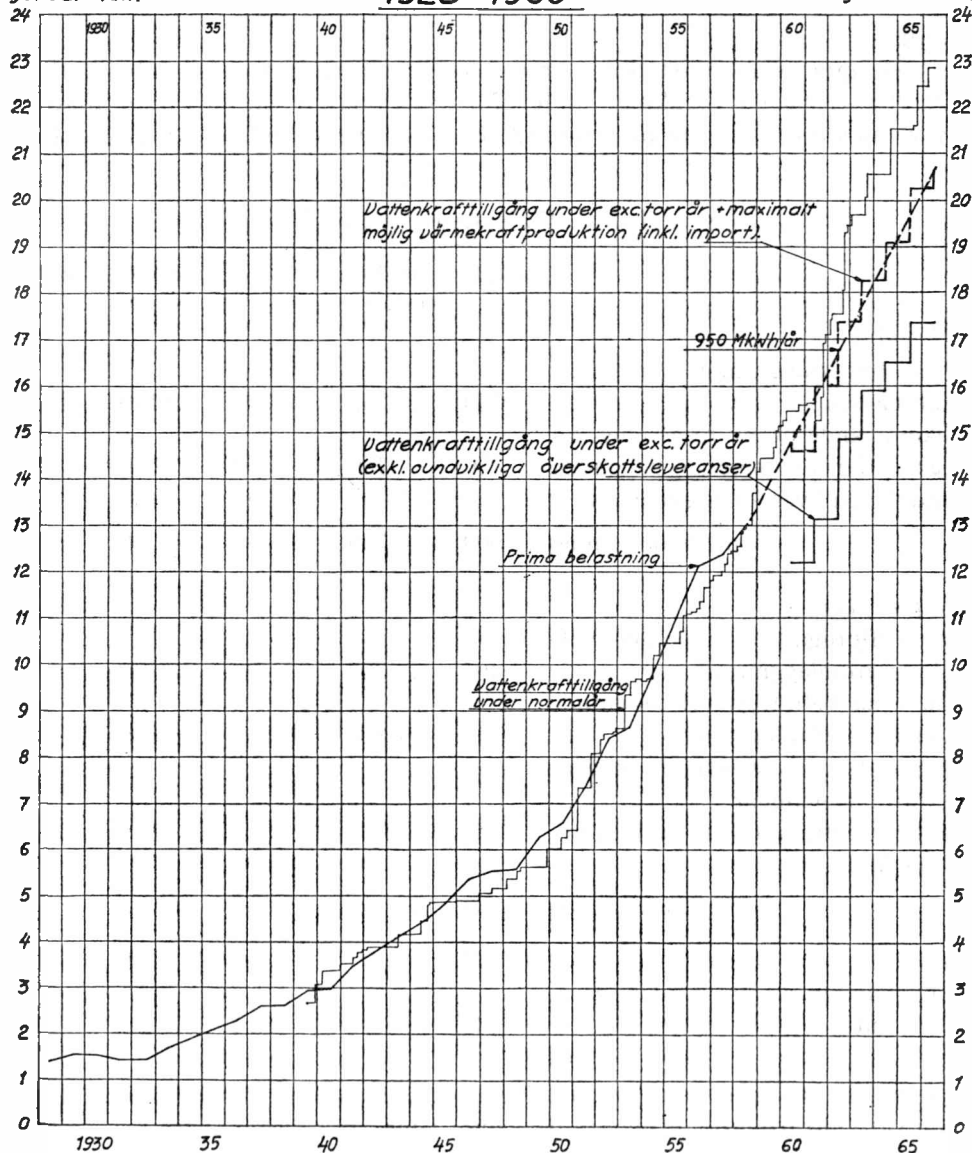
Med vattenfallsstyrelsens hösten 1959 redovisade utbyggnadsprogram och den då reviderade belastningsprognosen beräknades torrårssäkerhet komma att föreligga under budgetåret 1962/63 och fram till budgetåret 1964/65. Eftersom samma totalprognos lägges till grund även i år och endast smärre förskjutningar inträtt för de i förra årets program upptagna arbetena, är angivna förhållande oförändrat. Men med hänsyn till förväntad ny belastning behövs för fortsatt torrårssäkerhet kompletterande tillskott i produktionsförmåga till budgetåret 1965/66. Sådant tillskott bör enligt styrelsens mening åstadkommas medelst värmekraftutbyggnad. De goda drifterfarenheterna från Stenungsunds första aggregat motiverar, att för värmekrafttillskottet väljes ångturbinmaskineri. Styrelsen föreslår därför installering av ett tredje aggregat i Stenungsunds ångkraftstation. Det är därvid ekonomiskt att utnyttja numera föreliggande möjlighet att i ett och samma utrymme få in större maskiner och höja aggregatstorleken till 250 000 kW.

Statens Vattenfallsverks Kraftförbrukning och krafttillgång

Miljarder kWh

1928-1966

Miljarder kWh

Åtgärden ligger helt i linje med den fördelning som förutsatts i styrelsens utredning om optimal avvägning mellan vatten- och värmekraft i det statliga kraftsystemet.

Någon ytterligare vattenkraftanläggning behövs icke till budgetåret 1965/66, men vissa ytterligare sjöregleringar, bl. a. av Satisjaure i Stora Lule älv, får förutsättas bli genomförda till dess i den mån så visar sig möjligt.

I följande sammanställning redovisas torrårsbalansen för budgetåren 1961/62—1965/66 beräknad under förutsättning av en torrårsproduktion i vattenkraftstationerna motsvarande 85 % av medelårets energiproduktion.

Torrårsbalans för statens vattenfallsverk

	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66
	miljoner kilowattimmar				
<i>Belastning</i>					
prima belastning enligt normalårs- prognosen	16 300	17 250	18 200	19 150	20 150
tillkommande prima belastning vid exceptionella torrårsförhållanden	450	450	500	500	500
oundvikliga överskottsleveranser ..	750	1 000	1 100	1 100	1 100
Summa belastning	17 500	18 700	19 800	20 750	21 750
<i>Krafttillgång</i>					
från befintliga och beslutade vat- tenkraftanläggningar	14 400	16 300	17 400	18 100	18 950
från egna befintliga och beslutade värmekraftanläggningar	1 950	1 800	1 750	1 850	1 950
från egna nu föreslagna värme- kraftanläggningar	—	—	—	—	350
möjliga kraftinköp från andra före- tag inkl. import	900	700	700	700	700
Summa tillgång	17 250	18 800	19 850	20 650	21 950
Brist (—) resp. överskott (+)	— 250	+ 100	+ 50	— 100	+ 200
Utbyggnadsgrad för vattenkraften, procent	103	111	112	111	110

För tillgodoseende av väntad belastningsökning efter budgetåret 1965/66 står vattenkraftstationerna Ajaure i övre Ume älv och Seitevare i Lilla Lule älv närmast i tur. Dessa utbyggnadsobjekt är billiga. Anläggningskostnaderna beräknas till 850 resp. 650 kr per kW, varför båda bör komma ifråga före ytterligare värmekrafttillskott. Ajaure bör färdigställas till hösten 1966 och Seitevare sannolikt ett år senare. Det genomsnittliga produktionstill-

skottet har beräknats till 355 MkWh per år för Ajaure inklusive Gäutajaures reglering och till 1 180 MkWh per år för Seitevare inklusive Tjaktjajaures reglering. Av det senare beloppet beräknas dock endast 970 MkWh per år föreligga under första driftåret på grund av begränsad reglering. För att Ajaure skall kunna färdigställas till hösten 1966, erfordras beslut vid 1961 års riksdag och begynnelseanslag för budgetåret 1961/62.

Ett försök att uppskatta tidpunkten för det nästa stora värmekrafttillskottet ger vid handen, att detta sannolikt bör komma under senare delen av 1960-talet. Då har förutsatts att utbyggnadsprogrammet i övrigt kan fullföljas planenligt samt att efter 1965 belastningen ungefärligen stiger med 5 % per år. För att möjliggöra ett val mellan därvid föreliggande utförandealternativ har vattenfallsstyrelsen under innevarande budgetår påbörjat undersökningar för att få fram lämplig förläggningsort för nästa värmekraftverk.

Det kan visa sig lämpligt att omedelbart påbörja en i och för sig önskvärd förnyelse av viss äldre utrustning i Västerås ångkraftstation, nämligen i samband med fortsatt och utökad leverans av värme till Västerås stad. Som ersättning skall då insättas mottrycksmaskineri. Vattenfallsstyrelsen avser att i så fall och sedan erforderliga undersökningar och förhandlingar slutförts inge förslag och framställning om anslag senare.

5: 6 Vattenkraftutbyggnaderna och naturskyddet

I 1960 års statsverksproposition anmäldes, att styrelsen påbörjat en undersökning av möjligheten att från utbyggnader i Lilla Lule älv undantaga en del fall till en tidpunkt längre fram och att överläggningar upptagits i denna fråga med naturskyddsintressenterna liksom över huvud taget i frågor om avvägning mellan kraft- och naturskyddsintressen i de norrländska älvdalarna och sjösystemen.

Överläggningarna har ägt rum mellan å ena sidan representanter för vattenfallsstyrelsen och Svenska vattenkraftföreningen, å andra sidan representanter för olika naturskyddsorganisationer, samlade i Naturvårdsdelegationen. Överläggningarna har omfattat samtliga större Norrlandsälvar. En första genomgång är klar, men överläggningarna kommer att fortsätta i avsikt att i mera preciserad form undersöka, i vad mån det framtida utbyggnadsprogrammet kan anpassas till de mest angelägna naturskyddsönskemålen.

Vattenfallsstyrelsen har för sin del ansett angeläget att redan nu inför statsmakterna redovisa sin grundinställning i berörda frågor, bl. a. av det skälet, att en blivande avvägning kan komma att innebära uppoffringar av ekonomisk art från styrelsens sida.

Förhandlingarna har förts efter två huvudlinjer. Den ena har inneburit etablerandet av ett samarbete ifråga om utbyggnadsobjekt, som redan är beslutade eller beträffande vilka man från kraftintressenternas sida sagt sig icke ha möjlighet ingå på frågan om ett undantagande eller uppskju-

tande av planerna. Underkommittéer har härvid i vissa fall tillsatts för att närmare studera möjliga åtgärder för ett inpassande av utbyggnaderna i landskapsbilden på bästa sätt. Den andra huvudlinjen har avsett möjligheterna att undantaga objekt från utbyggande eller att uppskjuta vissa utbyggnader.

Överläggningarna har till stor del kommit att avse, vilka av de mest angelägna naturskyddsobjekten som med hänsyn till intressena å båda sidor skulle kunna avföras från det aktuella utbyggnadsprogrammet. Vattenfallsstyrelsen har icke ansett det möjligt att f. n. annat än undantagsvis vara med om att objekt definitivt undantas från framtida utbyggnad. De ekonomiska uppoffringar detta skulle medföra är naturligen svårbedömbara, då man icke säkert kan förutse alternativa energikällors konkurrenskraft om 10—20 år, och naturskyddsvärderingarna kan icke heller betraktas som slutgiltiga. Man kan likaså icke bortse från möjligheten av att det allmänna intrång, som följer med en utbyggnad, kan minskas på grund av ändrad teknik eller ändrade förutsättningar i övrigt.

På några punkter har styrelsen ansett sig definitivt böra utesluta projekt ur sina långtidsplaner. Detta gäller främst en utbyggnad av själva Tännforsen samt reglering av sjön Laidaure jämte utbyggnader i Rapadalen i Sarek. Ytterligare sådana objekt kan givetvis komma ifråga under de fortsatta diskussionerna med naturvårdsdelegationen. Skulle framställningar göras i anslutning till gällande naturskyddslag att fridlysa sådana objekt som naturminnen eller att infoga dem i nationalpark, har styrelsen ingen erinran att göra däremot.

I övrigt har styrelsen ansett det lämpligaste tillvägagångssättet vara att för vissa projekt söka fastställa en tidpunkt, före vilken styrelsen icke aktualiserar en utbyggnad inför domstol. Styrelsen är sålunda beredd att avstå från att på angivet sätt ta upp sådana objekt intill utgången av år 1965. Med ett sådant förfarande skulle beträffande en ansevärd del av de ur naturskyddssynpunkt känsligare objekten tillräcklig tid erhållas att överväga de otvivelaktigt mycket komplicerade och för landets kraftförsörjning lika väl som för dess naturskyddspolitik viktiga avgöranden, som en gång måste träffas. Rörande de till denna grupp hänförliga objekten anför styrelsen.

Styrelsen har förklarat sig beredd att till ett senare avgörande hänföra regleringen av sjön Saggat vid Kvikkjokk jämte de planerade företagen i Tarraälven och Kamajokks dalgångar ovanför Kvikkjokk. Detsamma gäller regleringen av sjön Siitojaure i östra delen av Sarekområdet med den planerade kraftstationen vid Tjäkovarats.

För ett par år sedan framfördes förslag om att den vidsträckt höglädda Padjelanta med sjöarna Virihaure och Vastenjaure väster och nordväst om Sarek skulle införlivas med Sareks nationalpark. Detta område erbjuder ur kraftsynpunkt mycket förmånliga utbyggnadsmöjligheter. Med hänsyn till de stora intressen, som härvid berörs, har styrelsen funnit det befogat att hänföra även dessa objekt liksom sjön Petsaure ovanför Salto-luokta till det som skjutes på framtiden. Man har i stället räknat med en snar utbyggnad av Suorva—Stora Sjöfallet samt den norr om Suorva liggan-

de fall- och sjösträckan av övre Stora Lule älv, det vill säga stråket Satisjaure—Siitasjaure.

Tankegången bakom detta förslag är alltså, att man utbygger de delar av Lilla Lule älv, som i huvudsak hör till de ur naturskyddssynpunkt mindre känsliga, samt den norra delen av övre Stora Lule älv, medan man tills vidare lämnar intakt ett alpint vildmarksområde kring Sarek — till ytan ungefär dubbelt så stort som Gotland — i avvaktan på en senare avvägning mellan de motstående allmänna intressen av stor räckvidd, som där är berörda.

Av de sammanlagt åtta objekt i Lule älv, som från naturskyddssynpunkt ansetts höra till högsta angelägenhetsklassen, kommer härigenom samtliga utom ett att skjutas på framtiden. Undantaget är Tjaktajaure—Blackälven, vars utbyggande utgör en av hörnstenarna i styrelsens närmast aktuella utbyggnadsprogram.

Även om vattenfallsstyrelsen sålunda koncentrerat sig på att så långt möjligt tillmötesgå naturskyddsintressena i fråga om Luleälvområdet, kan även i övriga älvområden redan nu utpekas vissa objekt, vilka styrelsen icke kommer att aktualisera genom ansökan till vattendomstol före utgången av år 1965. Bland dem som förts till naturskyddets högsta angelägenhetsklass kan nämnas tundraområdet längst i norr, Paitasjärvi i Kalix älv, Storforsen i Pite älv, områdena uppströms Sädvajaure och Rebnesjaure i Skellefte älv samt Åreälven.

Av de objekt inom den statliga intressesfären, som ansetts särskilt ömtåliga och därför upptagits i högsta angelägenhetsklassen, kan på detta sätt 2/3 hänföras till ett senare avgörande, antingen det beror på att de i varje fall ej skulle av styrelsen aktualiserats tidigare eller att överläggningarna lett styrelsen fram till en sådan ståndpunkt. Av de objekt, som i naturskyddshänseende upptagits i den näst högsta angelägenhetsklassen, kan på motsvarande sätt ungefär hälften skjutas på framtiden.

Det har även ifrågasatts att helt undanta några älvar från utbyggnad, bl. a. dels Pite älv alternativt Kalix eller Torne älv, dels Vindelälven. Beträffande Pite älv är styrelsen beredd att uppskjuta frågan om en eventuell utbyggnad inom sin intressesfär till efter 1965. I den diskussion, som framdeles kan förväntas härom, torde frågan om lösningen av Kalix-Torneälvsdalarnas utbyggnad få stor betydelse. Utbyggnader i Vindelälven ter sig nödvändiga för att på ett gynnsamt sätt säkra kraftförsörjningen under senare delen av 1960-talet och början av 1970-talet.

Styrelsen avser att fortsätta överläggningarna med naturskyddsorganisationerna efter dessa huvudlinjer. De ekonomiska uppoftningar detta ur kraftförsörjningssynpunkt kan medföra är utomordentligt svåra att precisera, bl. a. därför, att de avhänger av den framtida belastningsökningen. De är dock icke — så länge avgörandet begränsas till ett uppskjutande i tiden — större än att styrelsen funnit dem befogade med hänsyn till de långsiktiga allmänna intressen, som i övrigt berörs.

Avslutningsvis redovisar styrelsen i stora drag det utbyggnadsprogram på vattenkraftsidan som för tiden fram till 1972 jämte erforderliga värmekraftutbyggnader skulle säkra kraftförsörjningen inom den statliga sektorn.

Torne—Kalix älvar. En första etapp vars omfattning och inriktning blir beroende av resultaten och bedömningen av den pågående separata utredningen om dessa älvar.

Lule älv. Återstående del av älvens nedre del, det vill säga fallsträckan mellan Laxede och havet, samt inom Stora Lule älvs källsjöområde den centrala delen från och med Suorvasjöarna och den norra delen från och med Siitasjaure. Vidare inom Lilla Lule älvs område den centrala delen med sjökedjan från Tjåmotis till Jokkmokk och fallsträckan därifrån till sammanflödet med Stora Lule älv. Vidare nedre delen av Blackälven med Seitevare kraftstation och Tjaktjajaures reglering samt Pärälven.

Skellefte älv. Delar av fallsträckan mellan Storavan och Vargfors samt fallsträckan mellan Rebnesjaure och Hornavan.

Ume älv. Den översta delen av älven, i huvudsak enligt tidigare publicerad regionplan, samt delar av Vindelälvens flodområde.

Övriga älvområden. Kompletterande åtgärder och enstaka utbyggnader.

Även ifråga om detta program fram till år 1972 har styrelsen för avsikt att med naturskyddsintressenterna diskutera de olika objekten i syfte att ernå bästa möjliga lösningar.

Naturvårdsdelegationen har i en den 8 november 1960 dagtecknad promemoria i förevarande fråga anfört, att delegationen i princip kan ansluta sig till vad vattenfallsstyrelsen anfört om uppläggningsen av det fortsatta samarbetet. Sålunda anser delegationen lämpligt att liksom hittills i detalj diskutera redan påbörjade eller beslutade anläggningar, varvid den hittills med framgång prövade metoden med speciella arbetsgrupper med fördel torde kunna utvidgas. Vidare anser även delegationen det praktiskt att beträffande vattendrag och sjöar, där arbeten ännu icke kommit i gång, göra en uppdelning mellan sådana vatten som för framtiden skall undantagas från exploatering och sådana som skall uppskjutas och icke aktualiseras för utbyggnad före viss angiven tidpunkt.

Delegationen framför dessutom vissa synpunkter rörande bl. a. uppskov med och undantagande av ytterligare ett stort antal objekt.

5: 7 Medelsförbrukningen under budgetåren 1959/60—1961/62

Den för de ramreglerade investeringarna under *budgetåret 1959/60* föreskrivna gränsen var 482 mkr. Medelsförbrukningen under budgetåret blev 468,9 mkr, innebärande ett underskridande av rambeloppet med 13,1 mkr. Bland omständigheter, som reducerat medelsförbrukningen, kan nämnas lägre medelsåtgång för Ågesta kraftvärmeverk, senare leveranser än som förutsatts ifråga om material för de stora stamlinjerna och fördröjning av vattendomstolsutslag, det senare med följd dels att de beslutade nya kraftstationerna Gallejaure och Letsi icke kunde som avsett var påbörjas under budgetåret 1959/60, dels att åtskillig väntad betalning av skadeersättningar icke blev fullgjord under nämnda budgetår.

Utanför ramen förbrukades 16,1 mkr för förvaltningsbyggnaden för vattenfallsstyrelsen.

Den för *budgetåret 1960/61* fastställda ramgränsen 462 mkr beräknas komma att underskridas med 12 mkr. Den beräknade medelsförbrukningen innefattar den merförbrukning för atomenergianläggningar, som en i det följande berörd redovisningsomläggning medfört, men icke något belopp för

den i avsnittet om utbyggnadsprogrammet omnämnda kompletteringen av Västerås ångkraftstation, vartill vattenfallsstyrelsen avser att återkomma.

Underskridandet av fastställd ram härrör så gott som helt från kraftstationsbyggnaderna och har flera samverkande orsaker. Bl. a. blir inbetalningar från främmande minoritetsdelägare större än som förutsågs för ett år sedan. Otillräcklig personaltillgång har nödvändiggjort avsaktning för Tuggen-bygget. Fördröjda domstolsutslag inverkar liksom för budgetåret 1959/60, bl. a. på så sätt, att arbetet på de nya stationerna Gallejaure och Letsi inskränker sig till i huvudsak föga medelskrävande förberedelsearbeten. I någon mån inverkar därjämte de begränsningar av arbetskraftanvändningen under sommaren och hösten 1960, som arbetsmarknadsläget föranlett.

Med den beräknade medelsförbrukningen räcker tillgängliga anslag fram till den 30 juni 1961, så när som beträffande atomenergianläggningar, för vilka en brist om 9,1 mkr framkommer. Denna är emellertid beroende av den redan omnämnda redovisningsomläggningen. Beloppet är för stort för att kunna täckas av dispositionsanslaget. Vattenfallsstyrelsen hemställer därför, att för täckning av bristen på anslaget Atomenergianläggningar till detta får överföras 9,1 mkr från anslaget Kraftverksbyggnader m. m.

Utanför de ramreglerade investeringarna beräknas en medelsförbrukning av 21,8 mkr för förvaltningsbyggnaden i Räcksta. Tillgängligt anslag räcker härför.

För budgetåret 1961/62 beräknas medelsförbrukningen till 465 mkr för de ramreglerade investeringarna och till 15 mkr för förvaltningsbyggnaden.

Styrelsen har lämnat följande sammanställningar av de för budgetåren 1959/60 och 1960/61 anvisade anslagen samt de för nästa budgetår äskade.

	1959/60	1960/61	1961/62
	miljoner kronor		
Ramreglerade anslag			
Kraftverksbyggnader m. m.	314,0	279,0	247,5
Atomenergianläggningar	15,0	18,0	30,0
Regleringsföretag	28,1	22,5	40,0
Distributionsanläggningar	100,5	119,7	113,5
Diverse anslag	5,0	10,4	9,5
Summa	462,6	449,6	440,5
Övriga anslag			
Förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen ...	5,0	17,0	14,0

Såsom framgår av avsnitt 1 har styrelsen därutöver ifrågasatt medel för vissa kanalprojekt.

5: 8 Anslagsföreskrifter m. m.

Vattenfallsstyrelsen hemställde hösten 1959, att anslagen till kraftverksbyggnader m. m. och till regleringsföretag skulle sammanslås till ett gemensamt anslag, vilket förslag departementschefen i 1960 års statsverkspropo-

sition ej fann skäl tillstyrka. Styrelsen förnyar emellertid sin hemställan med hänvisning till det tidigare åberopade skälet, att kraftstationer och sjöregleringar utföres med gemensam damm och att därvid kostnadsuppdeleningen icke är entydig.

I fråga om anslaget Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet hemställer vattenfallsstyrelsen, att anslaget vid en tillfällig oväntad koncentration av anspråken skall kunna förstärkas med tillskott ur dispositionsanslaget.

5: 9 Kraftverksbyggnader m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	4 472 000	314 000 000	307 472 000
1960/61	11 000 000	279 000 000	
		(— 9 100 000) ¹	264 500 000*
1961/62 styrelsen	16 400 000	247 500 000	263 500 000*
dep.ch.	16 400 000	240 100 000	256 500 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Överföring till anslaget Atomenergianläggningar förutsättes med detta belopp.

Vattenfallsstyrelsen har redovisat följande investeringsprogram för kraftverksbyggnader m. m.

Anläggning	Byggnads- kostnad beräknad 1960	Medelsförbrukning		
		Faktisk t. o. m. 30. 6. 1960	Beräknad	
			1960/61	1961/62
I. Företag påbörjade före den 1/7 1960				
Stenungsunds ångkraftstation.....	330 000	185 000	14 300	30 000
Gasturbinanläggning vid Västervik	20 400	20 200	200	—
Storå kraftstation	3 500	1 300	2 000	200
Järkvissle kraftstation	66 500	67 600	— 1 400	—
Kapitaltillskott till Bergeforsens				
Kraft AB	44 801	38 801	6 000	—
Stalons kraftstation	105 000	57 900	23 000	13 000
Långbjörns kraftstation	78 000	68 700	3 000	4 000
Lasele kraftstation	77 300	76 500	—	—
Ytterligare aggregat i Forsmo kraft- station	39 800	39 300	500	—
Gardikfors kraftstation	58 500	12 800	15 400	14 700
Umluspens kraftstation	73 000	71 600	500	900
Stensele kraftstation	53 000	47 400	4 400	500
Grundfors kraftstation	88 000	87 200	100	—

Anläggning	Byggnads- kostnad beräknad 1960	Medelsförbrukning		
		Faktisk t. o. m. 30. 6. 1960	Beräknad	
		tusental	kronor	
Rusfors kraftstation	55 000	15 800	15 000	15 000
Tuggens kraftstation	80 000	40 800	14 000	15 000
Stornorrfors kraftstation	171 500	160 400	7 000	3 500
Lån till AB Umeforsen	31 800	30 100	1 700	—
Vargfors kraftstation	99 000	56 400	29 000	12 500
En tredje avloppstunnel i				
Porjus kraftstation	4 500	1 500	2 300	700
Messaure kraftstation	275 000	126 900	52 000	52 000
Porsi kraftstation	132 000	93 100	26 000	12 500
Laxede kraftstation	100 000	29 200	29 500	25 000
Summa I			244 500	199 500
II. Företag, som påbörjas 1960/61				
Gallejaure kraftstation	130 000	—	10 000	20 000
Letsi kraftstation	200 000	—	10 000	28 000
Summa II			20 000	48 000
III. Företag avsedda att påbörjas 1961/62				
Ajaure kraftstation	60 000	—	—	11 000
Utbetalning till Bjurfors AB för ersättningskraft	—	—	—	7 000
Kapitalinbetalning för ersättnings- kraft från Stugun	—	—	—	2 000
Summa III			—	16 000
Totalsumma			264 500	263 500

Styrelsen meddelar följande rörande de i sammanställningen upptagna projekten.

Gasturbinanläggningen vid Västervik samt Järkvissle och Långbjörns kraftstationer togs i drift under förra budgetåret, ehuru efterarbeten, skadeersättningar och dylikt samt kapitalandelar för delägare föranleder — liksom även för ännu tidigare färdigställda anläggningar — medelstransaktioner under de nu aktuella budgetåren och delvis jämväl senare. Därjämte har en del ändringar av beräknade slutkostnader inträtt. För Järkvissle förutses sålunda en betydande minskning, 6,5 mkr, relativt förra årets siffra beroende på reellt lägre byggnadskostnad och större inbetalning från delägare, under det att för Långbjörn beräknas en ökning med 5 mkr.

Stenungsunds ångkraftstation

Redogörelser för utbyggnaden har lämnats i 1954 års statsverksproposition, i propositionen 1954: 185 och i 1956, 1957 och 1958 års statsverkspropositioner. Enligt dessa omfattar första utbyggnadsetappen två ångturbinaggregat för tillsammans 280 000 kW, hamn, oljeupplag, transporttunnlar och transportanordningar för bränsle och aska, tunnlar och kanaler för kylvatten, järnvägsspår och vägar samt anordningar för tillförsel och rening av sötvatten samt därjämte utsprängning av bergrum för ett tredje och ett fjärde aggregat. Med den omfattningen av etappen har anläggningskostnaden beräknats till 202 mkr.

De två första aggregaten har nu tagits i drift. Effekten uppgår till 150 000 kW för vardera aggregatet. De avsedda sprängningsarbetena i maskinsalarna 3 och 4 är utförda till ca 95 %.

Styrelsen föreslår, att det tredje aggregatet skall installeras till år 1965. På grund av utvecklingen ifråga om ångturbiner kan aggregat med större effekt insättas i de utsprängda bergrummen. Vattenfallsstyrelsen föreslår 250 000 kW för det tredje aggregatet. Den storleken torde icke representera gränsen för vad som är möjligt men ger enligt utförda undersökningar ekonomiskt lämplig avvägning med hänsyn till förutsedd utveckling av behövliga värmekraftsresurser, varjämte med den full säkerhet för utrymmenas tillräcklighet föreligger.

Inklusive ett tredje aggregat för 250 000 kW har anläggningskostnaden för Stenungsunds ångkraftstation beräknats till 330 mkr.

Storå kraftstation

Enligt redogörelse för ombyggnaden i 1959 års statsverksproposition får den nya anläggningen bruttofallhöjden 18,4 m, utbyggnadsvattenföringen 14 m³ per sekund, maximieffekten 2 100 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 10,5 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 3,5 mkr vid 1959 års prisnivå.

Arbetena har framskridit så långt, att montagearbetena för turbinen kunnat påbörjas.

Kapitaltillskott till Bergforsens Kraftaktiebolag

För Bergforsens kraftstation, som nu är fullt färdig med fyra aggregat, beräknas kapitaltillskott i form av delägarlån bli erforderligt under innevarande budgetår för partiell täckning av återstående skadeersättningar i samband med att dom beträffande dessa erhålles.

Stalons kraftstation

För utbyggnaden har redogörelser lämnats i 1955 och 1957 års statsverkspropositioner. Fallhöjden blir 200 m, utbyggnadsvattenföringen 60 m³ per sekund, maximieffekten 100 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 515 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 105 mkr vid 1956 års prisnivå. Ett reellt förbilligande synes emellertid uppkom-

ma, om inga oförutsedda svårigheter uppträder i fortsättningen, varför angivna anläggningskostnad kan anses gälla trots allmän kostnadsökning sedan år 1956.

Alla provisoriska anordningar har iordningställt. Av den 17 800 m långa tilloppstunneln har ca 10 300 m färdigsprängts. Av tilloppstuben har ca hälften färdigsprängts. I maskinstationen pågår betonggjutningar. Avloppstunneln har färdigsprängts. Avloppskanalen är klar med undantag för ett mindre bergparti i anslutning till fångdammen.

Gardikfors kraftstation

För denna anläggning har redogörelse lämnats i 1958 års statsverksproposition. Bruttofallhöjden kommer att variera mellan 27 och 39 m. Utbyggnadsvattenföringen blir 150 m³ per sekund, maximieffekten 50 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 270 MkWh per år. Anläggningskostnaden har vid 1959 års prisnivå beräknats till 58,5 mkr.

Byggnadsarbetena har påbörjats under budgetåret 1959/60. Hittills har utförts provisoriska bostäder och övriga arbetsplatsprovisorier. Vidare har sprängningar påbörjats för intag och nedfart till maskinstationen. Även schaktningsarbetena för avloppskanalen har kommit i gång.

Stensele kraftstation

För denna anläggning jämte de nu färdigställda stationerna Umluspen och Grundfors har redogörelser lämnats i 1953 och 1954 års statsverkspropositioner. Tillsammans utnyttjar de en fallhöjd om 86 m och ger i maximieffekt 220 000 kW samt en genomsnittlig energiproduktion om 1 050 MkWh per år. Anläggningskostnaden för Stensele angavs 1959 till 53 mkr.

De egentliga byggnadsarbetena är i huvudsak avslutade, och montagearbetena pågår med sikte på att stationens enda aggregat skall tagas i kommersiell drift den 1 oktober 1960.

Rusfors kraftstation

För denna anläggning har redogörelse lämnats i 1959 års statsverksproposition. Bruttofallhöjden blir 12 m, utbyggnadsvattenföringen 380 m³ per sekund, maximieffekten 40 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 200 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 55 mkr vid 1957 års prisnivå.

Sprängningsarbetena för maskinstation och utskovsparti är avslutade. Injektering av berget under betongkonstruktionerna pågår. I utskovspartiet har en pelare och anslutningsmuren mot jorddammen utförts. I maskinstationen har sugrörets horisontella del gjutits och plåtmontaget utförts.

Tuggens kraftstation

Redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1957 års statsverksproposition. Bruttofallhöjden blir 25,5 m och utbyggnadsvattenföringen 420 m³ per sekund. Maximieffekten blir därvid 93 000 kW och den genomsnittliga

produktionsförmågan 420 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 80 mkr vid 1956 års prisnivå.

På vänster jorddamm och anslutningsmuren mot intaget återstår vissa kompletteringsarbeten. I maskinstationen med intag och kontrollbyggnad pågår betongarbeten. Turbinmontaget för aggregat 1 skall börja i höst liksom inredningsarbetena i kontrollavdelningen. I utskovspartiet har betongarbetena för pelare och trösklar färdigställts till största delen. I sänkningskanalen nedströms är ca hälften av schaktningen utförd.

Vargfors kraftstation

För utbyggnaden har närmare redogörelse lämnats i 1958 års statsverksproposition. Nettofallhöjden blir vid full dämning 49,0 m och utbyggnadsvattenföringen i första utbyggnadsetappen 140 m³ per sekund. Härvid blir maximieffekten 60 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 370 MkWh per år. Anläggningskostnaden har år 1959 angivits till 99 mkr.

Arbetena med stationen, vilka så gott som helt utlämnats på entreprenad, har i stort sett färdigställts i vad avser utsprängning av tillfartstunnel, maskinstation, transformatorsal, omlopps- och avloppstunnlar. Betonggjutningar för maskinstationen, transformatorsalen, intag, utskovsparti och valvdamm pågår, liksom fyllningsarbeten för jorddammarna och rensningar i älvfåran nedströms anläggningen.

Ajaure kraftstation

Umeälven bildar mellan sjöarna Gäutajaure och Gardsjön en ca 15 km lång fallsträcka med ca 60 m fallhöjd. Fallsträckan, som avtrappas genom två mellanliggande sjöar, Blattnikselet och Ajaure, kan med fördel utnyttjas i en anläggning, benämnd Ajaure kraftstation. Staten äger nyttjanderätten till hela fallhöjden.

Enligt föreliggande utbyggnadsförslag skall magasinet ovanför anläggningen utnyttjas för årsreglering till nytta för Ajaure kraftstation och nedanför liggande anläggningar. Magasinets storlek uppgår till 230 milj. m³. Bruttofallhöjden kommer till följd av stationens läge mellan två reglerade sjöar att starkt variera, normalt mellan 46 och 59 m. Utbyggnadsvattenföringen planeras till 140 m³ per sekund. Maximieffekten blir därvid 83 000 kW och genomsnittliga produktionsförmågan 335 MkWh per år vid det regleringsstadium, som beräknas råda, då stationen tages i drift.

En damm förlägges enligt förslaget ca 3,5 km nedströms Ajaures utlopp. Avsedd dämningssgräns därstädes, + 441 m, motsvarar ungefär normalt högvattenstånd i Gäutajaure. Sänkningssgränsen blir + 431 m i Ajaure och Blattnikselet och + 438 m eller ungefär normalt lågvattenstånd i Gäutajaure. I anslutning till dammens utskovsparti placeras på älvens högra sida intag och maskinstation. Maskinstationen förlägges helt i berg. Från densamma ledes vattnet åter till älven genom en ca 900 m lång avloppstunnel, mynnande i en kort avloppskanal i älvfåran. För att inverkan på vattenståndet i Gäutajaure skall begränsas till vad som nämnts ovan och för att

samtidigt magasinet där skall kunna utnyttjas effektivt, utföres en ca 200 m lång och med avstängningsanordning försedd kanal i sjöns utlopp.

Anläggningskostnaden för kraftstation och årsreglering har preliminärt beräknats till sammanlagt 72 mkr vid 1960 års prisnivå. Hur stor andel härav som skall anses utgöra regleringskostnad kan slutligt fastställas, först sedan överenskommelse träffats mellan vattenfallsstyrelsen och regleringsintressenterna. Preliminärt har dock regleringskostnaden beräknats till 12 mkr (varav ca 25 % skall betalas av de övriga intressenterna i regleringsföretaget). Nettokostnaden för kraftstationen blir då 60 mkr.

Gallejaure kraftstation

För utbyggnaden har närmare redogörelse lämnats i 1959 års statsverksproposition. Nettofallhöjden blir vid full dämning ca 78 m och utbyggnadsvattenföringen i första etappen 140 m³ per sekund. Maximieffekten blir härvid 95 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 630 MkWh per år. Anläggningskostnaden har preliminärt beräknats till 130 mkr vid 1958 års prisnivå.

Arbetena kommer att påbörjas under hösten 1960.

Messaure kraftstation

Redogörelser för utbyggnaden har lämnats i 1957 och 1958 års statsverkspropositioner. Bruttofallhöjden blir 86,5 m, utbyggnadsvattenföringen 320 m³ per sekund, maximieffekten 240 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 1 800 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 275 mkr vid 1956 års prisnivå. Härtill kommer andel i gemensamma kostnader för fiske.

För jorddammen har schaktnings- och injekteringsarbetena samt fyllningsarbetena fortsatt. För såväl utskov som intag har betongarbetena påbörjats. I maskinsal och transformatorsal pågår sprängningsarbeten. Avloppstunneln har påbörjats, och rensningarna i älvfåran har fortsatt.

Porsi kraftstation

Redogörelser för utbyggnaden har lämnats i 1956 och 1957 års statsverkspropositioner. Fallhöjden blir 35 m, utbyggnadsvattenföringen 500 m³ per sekund, maximieffekten 160 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 960 MkWh per år. Anläggningskostnaden har beräknats till 132 mkr vid 1959 års prisnivå, vartill kommer kostnader för de åtgärder och ersättningar för fiske, som blir bestämda av vattendomstol.

Fångdammen för högra jorddammen har byggts och vattnet lagts om, så att det nu passerar genom utskovspartiet, där samtliga pelare, brobanor och anslutningsmurar gjutits. I maskinsalen har betongarbetena pågått och turbinmontaget påbörjats. För såväl vänster som höger jorddamm har fyllningsarbeten pågått. Avloppskanalen och älvensrensningen nedströms har färdigställts.

Laxede kraftstation

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1958 års statsverksproposition. Fallhöjden blir 25 m, utbyggnadsvattenföringen 510 m³ per sekund, maximieffekten 110 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 750 MkWh per år. Anläggningskostnaden, som år 1957 beräknades till 110 mkr, synes enligt nu genomförda beräkningar bli begränsad till 100 mkr.

Schaktnings- och sprängningsarbetena för utskovspartiets samtliga pelare, intaget, maskinsalsöverbyggnaden och kontrollbyggnaden är klara. Utsprängningen av sugrören pågår. Grundläggningsarbetena för jorddammarna är i stort sett färdiga och fyllningsarbetena för jorddammarna har påbörjats. Betongarbetena för utskovspelarna, höger anslutningsdamm och intagen pågår. Av schaktnings- och sprängningsarbetena för avloppskanalen har ca hälften utförts.

Letsi kraftstation

En närmare redogörelse för utbyggnaden har lämnats i 1959 års statsverksproposition. Det fortskridande detaljprojekteringsarbetet för stationen har emellertid resulterat i ett något modifierat utbyggnadsförslag. Det nya utbyggnadssättet, som icke medför ändrade förhållanden vare sig på dämningområdet eller i Lilla Lule älv nedströms dammläget, innebär, att maskinstationen med tillhörande anordningar flyttats från ett läge i området mellan Lilla och Stora Lule älv till den till läge och utförande oförändrade huvuddammen. Maskinstationens vattenintag placeras i direkt anslutning till vänstra dammfästet. Från maskinstationen avledes vattnet i en ca 6,1 km lång avloppstunnel till Stora Lule älv. Ändringen i utbyggnadssättet resulterar i mindre markbehov för anläggningen samt bedömes medföra minskade skadeverkningar främst med hänsyn till renskötseln.

Stationen får samma huvuddata som tidigare. Bruttofallhöjden blir således 136 m, utbyggnadsvattenföringen 220 m³ per sekund, maximieffekten 250 000 kW och den genomsnittliga produktionsförmågan 1 700 MkWh per år efter genomförandet av planerade sjöregleringar i vattendraget ovanför stationen. Anläggningskostnaden har preliminärt beräknats till 200 mkr vid 1960 års prisnivå.

Byggnadsarbetena kommer att påbörjas, så snart tillstånd erhållits.

Porjus, avloppstunnel 3

Redogörelser för arbetet har lämnats i 1955 och 1959 års statsverkspropositioner. Kostnaden har beräknats till 4,5 mkr vid 1958 års prisnivå.

Byggnadsarbetena påbörjades i oktober 1959 och beräknas bli slutförda 1962. Arbetena bedrivs vintertid med från Messaurebygget friställd arbetskraft, varigenom en ur arbetsmarknadssynpunkt fördelaktig sysselsättningsutjämning erhålles. De har framskridit så långt, att de provisoriska anläggningarna och transporttunnlarna är färdigställda.

Utbetalning till Bjurfors aktiebolag för ersättningskraft

Kraftstationen Bjurfors övre kommer att utnyttja viss staten tillhörig fallhöjd. Till följd härav skall enligt ingånget avtal vattenfallsstyrelsen å ena sidan erhålla ersättningskraft, å andra sidan erlægga motsvarande andel i anläggningskostnaderna. Utbetalningen beräknas bli 7 mkr, och den förutses komma vid årsskiftet 1961/62.

Vattenfallsstyrelsen har tidigare betalat en analog kapitalinsats, nämligen 470 000 kr för 0,94 % andel i Pengfors kraftstation i Ume älv. Medlen togs då ur dispositionsanslaget enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 april 1959. Det framstår som lämpligast, att dylika medelsbehov i fortsättningen täckes medelst det gemensamma anslaget till kraftverksbyggnader m. m.

Kapitalinbetalning för ersättningskraft från Stugun

För Stuguns kraftstation i Indalsälven, vars anläggningskostnader bestritts medelst anslaget till kraftverksbyggnader m. m. och vilken är färdig, förutses för budgetåret 1961/62 kapitalinsats från ägaren till en anpart av den utnyttjade fallhöjden med åtföljande leverans av ersättningskraft.

5:10 Atomenergianläggningar

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	26 000	15 000 000	10 122 000
1960/61	4 904 000	18 000 000	
		(+ 9 100 000) ¹	32 000 000*
1961/62 styrelsen	4 000	30 000 000	30 000 000*
dep.ch.	4 000	20 000 000	20 000 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Beloppet förutsättes överfört från anslaget Kraftverksbyggnader m. m.

Ågesta kraftvärmeverk (R3/ADAM)

För anläggningen har redogörelser senast lämnats i 1959 och 1960 års statsverkspropositioner. Reaktoranläggningen utbygges i en första etapp för en värmeeffekt om 65 000 kW och kan i en senare etapp utökas till ca 125 000 kW värmeeffekt. Den utföres gemensamt med Aktiebolaget Atomenergi och Stockholms stads elektricitetsverk och blir till största delen förlagd i berg. Kostnaden för reaktoranläggningen har beräknats till 155 mkr vid 1959 års prisnivå, varav styrelsen och atombolaget skall bära ca hälften var. Arbetena med stationens utformning har nu fortskridit så långt, att kostnaderna för anläggningens mer konventionella delar kunnat beräknas i detalj, varvid överensstämmelse med tidigare kalkyler visat sig föreligga, medan däremot kostnaderna för övriga delar ännu icke kunnat bestämmas med samma noggrannhet.

Arbetena på platsen har under året fortskridit planenligt. Sålunda har sprängningsarbetena för erforderliga bergrum slutförts, och inbyggnadsar-

betena beräknas vara avslutade under innevarande budgetår. Beställningar på huvuddelen av atomreaktorn och en del övrig utrustning har gjorts. Anläggningsarbetet bedrivs med sikte på idrifttagning under år 1963.

För styrelsens andel i kostnaderna för reaktoranläggningen under budgetåret 1960/61 beräknas 20 mkr åtgå. För budgetåret 1961/62 räknas med ett medelsbehov av 20 mkr.

Marvikens kraftstation (R4/EVA)

Enligt redogörelse i 1960 års statsverksproposition har överenskommelse träffats med Aktiebolaget Atomenergi angående det fortsatta arbetet med Marvikens kraftstation. Denna överenskommelse innebär, att ett omfattande utrednings- och konstruktionsarbete skall genomföras för att till sommaren 1961 framskaffa erforderligt underlag för det slutgiltiga ställningstagandet till stationens uppförande. Stationen avses få en elektrisk effekt av ca 100 000 kW.

I samband med den ändring av tidsprogrammet för konstruktion och uppförande av stationen, som diskuterats, har också frågan om förläggningssätt och förläggningsplats omprövats med hänsyn till bl. a. kostnaderna och önskvärd tidpunkt för färdigställandet. Ett antal tänkbara stationslägen har undersökts, vilket lett till att Björnö i Östra Vikbolandets kommun, Östergötlands län, anses vara lämplig förläggningsplats. Stationen avses bli förlagd ovan jord, och arbetet med den inriktas på idrifttagning under år 1967.

Medelsförbrukningen beräknas till 12 mkr för budgetåret 1960/61 och till 10 mkr för budgetåret 1961/62. Därvid har förutsatts en viss omläggning av sättet att täcka förberedelse- och förundersökningskostnaderna för stationen. Härom anför styrelsen.

Inom flertalet företag förekommer allmänna »prospekteringskostnader», som betingas av förutsedd och önskvärd utveckling, gynnsamt utnyttjande av tekniska framsteg m. m. och vilka bör löpande belasta årsresultaten. Vattenfallsstyrelsens undersökningar och dylikt beträffande atomenergens utnyttjande för kraftändamål hör till stor del hit. Successivt blir det emellertid fråga om förberedelser och förundersökningar för speciella anläggningar. Enligt gällande generella föreskrift för täckning av motsvarande kostnader för kraftstationer skall driftmedel användas, intill dess att statsmakternas beslut om respektive station föreligger och anslag för densamma står till förfogande, och investeringsmedel därefter. Marviken-anläggningen har beslutats i princip av riksdagen, men berörda intressenters definitiva ställningstagande till att den skall utföras föreligger icke utan har förutsatts bli träffat under nästa år. Tolkningen av angivna föreskrifter är därför icke fullt entydig. Ifrågavarande kostnader för stationen blir emellertid av betydande storleksordning, och dessutom kommer de att i motsats till vad som gäller för styrelsens konventionella produktionsanläggningar till stora delar utgöras av ersättningar för prestationer av andra företag och organ än styrelsen själv. Då det vidare framdeles kan befinnas önskvärt att ha dessa kostnader samlade i redovisningen, finner styrelsen det för sin del bäst, att de åtminstone tills vidare bokföres som anläggningskostnader och täckes med investeringsmedel. Detta ger också bästa formella överensstämmelse med gällande föreskrifter.

5: 11 Regleringsföretag

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	6 997 000	28 100 000	30 018 000
1960/61	5 079 000	22 500 000	27 500 000*
1961/62 styrelsen	79 000	40 000 000	40 000 000*
dep.ch.	79 000	38 000 000	38 000 000*

* Preliminärt belopp.

Vattenfallsstyrelsen redovisar följande sammanställning avseende vattenfallsverkets kostnader för olika regleringsföretag. Beträffande kostnaderna för i dessa ingående delprojekt torde få hänvisas till handlingarna.

	Beräknad total- kostnad	Medelsförbrukning		
		faktisk t. o. m. 30. 6. 1960	beräknad för	
			1960/61	1961/62
tusental kronor				
Dalälvens flodområde	8 470	6 150	1 120	1 200
Indalsälvens flodområde	45 400	36 900	3 200	5 300
Gimåns flodområde	8 380	7 880	300	200
Ångermanälvens flodområde inkl. Fax- älven	177 658	143 628	— 420	5 000
Umeälvens flodområde	98 251	38 851	18 800	20 000
Skellefteälvens flodområde	13 870	8 670	3 700	1 500
Luleälvens flodområde	152 441	28 741	800	6 800
Summa			27 500	40 000

Dalälvens flodområde

Huvudparten av medelsförbrukningen avser den tidigare omnämnda regleringen ovanför Trängslet.

Indalsälvens flodområde

Tidigare igångsatta regleringsarbeten kommer att fortgå, varjämte vissa ersättningsinbetalningar m. m. förutses för de i bruk tagna regleringarna. Den i anslagsskrivelsen hösten 1959 nämnda regleringen av sjön Håckren i bivattdraget Storbostrommen beräknas bli påbörjad under innevarande budgetår.

Ångermanälvens flodområde

Medelsförbrukningen karakteriseras av den omfördelning av regleringskostnaderna mellan intressenterna, som äger rum vid idrifttagandet av nya kraftstationer. För vattenfallsstyrelsen innebär detta en negativ medelsförbrukning under 1960/61 och ökad betalningsskyldighet under 1961/62.

Umeälvens flodområde

Arbetena för Storumans reglering, för vilken redogörelser lämnats i 1953, 1954 och 1955 års statsverkspropositioner, har bedrivits så, att partiell reglering innebärande avsänkning till höjden + 345 m kunnat genomföras vintersäsongerna 1958, 1959 och 1960. Frågan om dämmningsgränsen är nu avgjord i högre instanser. Den har fastställts till + 352,0 m. Tillstånd till denna dämning beräknas erhållas i sådan tid, att den kan tagas i bruk från och med våren 1961.

För reglering av Gardiken med flera sjöar och Storjuktan har redogörelse lämnats i 1956 års statsverksproposition. Vattendomstolen har meddelat tillstånd till Gardikens reglering den 18 mars 1960 och till Storjuktans reglering den 29 juni 1960. Arbetena för Gardikens reglering, som bedrivs samtidigt med byggandet av Gardikfors kraftstation, har hittills omfattat utförandet av fångdamm, sprängning för utskovspartiet och grundläggning av stenfyllnadsdammen till höger om älven samt avverkning och röjning på uppdamningsområdet. För Storjuktans reglering har vissa förberedande arbeten utförts.

För reglering av Överuman har redogörelse lämnats i 1960 års statsverksproposition. Arbetena beräknas nu icke kunna påbörjas förrän under budgetåret 1961/62, varför fullständig reglering icke kan ske förrän år 1964.

Redogörelse för sjön Gäutajaures reglering har lämnats i avsnittet om kraftverksutbyggnader m. m. i samband med beskrivning av Ajaure kraftstation. Det för budgetåret 1960/61 angivna beloppet erfordras för vissa förberedande åtgärder.

Skellefteälvens flodområde

Åtgärderna, vilka ombesörjes av Skellefteälvens regleringsförening och blir till nytta för de påbörjade resp. beslutade kraftstationerna Vargfors och Gallejaure, avser väsentligen reglering av Hornavan.

Luleälvens flodområde

I avvaktan på vattendomstolens utslag har arbetena ännu icke påbörjats med Karats reglering, för vilken redogörelse lämnats i 1958 års statsverksproposition. Under budgetåret 1961/62 bör vissa förberedande åtgärder verkställas för en planerad reglering av sjön Tjaktjajaure i Lilla Lule älv, varom ansökan ingivits till vattendomstolen. Dessa åtgärder består av markköp samt utlägg till fromma för lappväsendet.

I övre delen av Stora Lule älv bör sjön Satisjaures reglering genomföras med inriktning på tagande i bruk år 1965. På grund av den betydande fallhöjd, som sammanlagt kommer att vara utbyggd i älven nedanför, får en sådan reglering hög lönsamhet. Arbetena bör påbörjas under budgetåret 1961/62. I förberedelserna ingår anordnande av landsvägsförbindelse från Porjus, eftersom det vid byggandet av Suorvadammen använda transportsättet är oekonomiskt. Vägen kommer att vara till nytta även för andra arbeten, bl. a.

snart erforderlig ombyggnad och renovering av den ungefär 40-åriga Suorvadammen, men kostnaderna för den har tills vidare hänförs till Satisfajures reglering.

5: 12 Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	27 697 000	100 500 000	116 958 000
1960/61	11 239 000	119 700 000	120 000 000*
1961/62 styrelsen	10 939 000	113 500 000	124 000 000*
dep.ch.	10 939 000	109 100 000	120 000 000*

* Preliminärt belopp.

Medelsförbrukningen under budgetåret 1959/60 blev lägre än som beräknades förra året. Anledningen härtill var framför allt senare leveranser av material till de stora stamlinjebyggnaderna än som föresattes under hösten 1959.

Den nu förutsedda medelsförbrukningen under innevarande och nästa budgetår ligger på en något högre nivå än den verkliga under närmast föregående år. Den huvudsakligaste anledningen härtill är tillkomsten av en ny etapp i fråga om utbyggnaden av 380 kV ledningar för överföring av kraft från nytillkommande vattenkraftstationer i Norrland till Mellan- och Syd-sverige. Av de båda årens medelsförbrukning avser sålunda cirka 76 % resp. 67 % stamlinjeanläggningar för 380 och 200 kV. Av dessa arbeten är omkring hälften betingad av överföring av kraft för de enskilda och kommunala företagens räkning.

Beträffande sådana i 1960 års statsverksproposition icke anmälda arbeten, som påbörjats eller beräknas bli påbörjade före den 1 juli 1961, meddelar styrelsen följande.

Utbyggnaden av cellulosaindustrien i Piteåområdet kräver en förstärkning av överföringsanordningarna. Åtgärderna består av ledningsförstärkning och utökad transformatoreffekt och beräknas kosta 3,5 mkr.

För anslutning av den under byggnad varande kraftstationen vid Gardikfors erfordras en 200 kV ledning mellan Grundfors och Gardikfors, vilken ledning kostnadsberäknats till 9 mkr.

För att ansluta kraftstationerna i övre Angermanälven till 380 kV systemet fordras en ledning Kilforsen—Långbjörn jämte ställverksfack i Kilforsen för en kostnad av 3,4 mkr.

Anläggningarna för kraftutbytet med Hammarforsens Kraft AB behöver förstärkas. Åtgärderna består av utbyte till större ledararea på en del av 200 kV ledningen Stadsforsen—Untra samt anslutning av en av bolaget uppförd transformatorstation. Kostnaderna härför beräknas till 3,1 mkr.

För att säkerställa överföringen av kraft till östra delarna av Mellansverige vid högbelastning erfordras en synkronkompensator vid Norrköping, för en kostnad av 5,4 mkr.

I följande sammanställning redovisas de distributionsanläggningar m. m., som styrelsen avser att påbörja under nästa budgetår.

	Total- kostnad	Därav under 1961/62
	tusental kronor	
130 kV ledning Laxede—Luleå jämte ställverksfack i Laxede och Luleå	6 800	1 100
Förstärkning av matningen av Norrbottens malmfält	1 700	1 300
Seriekondensatorstation på ledningen Kilforsen—Hallsberg	8 800	4 000
Förstärkning av 130 kV ledningen Mellerud—Kil	2 300	1 800
Inköp och upprustning av nät i övre Norrland	4 375	4 375
Diverse utvidgningar av stamlinje- och primärsystemen . .	33 850	7 250
Bygde- och ortsanläggningar	9 675	7 625
Summa	67 500	27 450

Styrelsen har meddelat följande rörande de i sammanställningen upptagna arbetena.

Matningen till Norrbottens kustland behöver förstärkas, vilket lämpligast sker genom byggandet av en 130 kV ledning mellan Laxede och Luleå.

Förstärkning av matningen av malmfälten avser om- och nybyggnad av 130 kV ledningar.

För att minska överföringsförlusterna och för att ernå stabil överföring erfordras en seriekondensatorstation på ledningen Kilforsen—Hallsberg.

Belastningsökningen i västra Värmland och Dalsland kräver en förstärkning av överföringssystemet dit, vilket lämpligast åstadkommes medelst ombyggnad av 130 kV ledningen Mellerud—Kil.

Sedermåra har styrelsen i skrivelse den 16 november 1960 anmält, att på initiativ från norsk sida förhandlingar inletts beträffande en ledningsförbindelse för 200 kV från det svenska riksnätet till Rössjöåga-området, beläget i närheten av Mo i Rana i Norge. Det synes föreligga förutsättningar för att anordnande av en dylik förbindelse kommer att befinnas lämpligt. Då eventuellt medelsbehov fram till och med budgetåret 1961/62 beräknas rymmas inom redan angivna anslags- och medelsförbrukningssiffror, begär styrelsen icke någon ändring därutinnan.

Beträffande inköp och upprustning av nät i övre Norrland uppdrog Kungl. Maj:t år 1952 åt vattenfallsstyrelsen att utreda det ekonomiska läget inom de enskilda företagen för elektrisk detaljdistribution inom Västerbottens och Norrbottens läns skogsbygder. Utredningsresultatet jämte förslag överlämnades till Kungl. Maj:t i juni 1953. Förslagen innebar i huvudsak, att staten genom vattenfallsstyrelsen skulle övertaga, upprusta och driva all den distribution, som icke kunde skötas på tillfredsställande sätt av befintliga lokala företag. Det påvisades, att det kapital, som erfordrades för köpeskillingar och upprustning, icke kunde förväntas ge skäligen avkastning, varför

styrelsen hemställde om omedelbar avskrivning av 80 % därav. Det totala kapitalbehovet hade beräknats till 29 mkr, varför avskrivningsanslagen sammanlagt skulle uppgå till 23 mkr.

Kungl. Maj:t accepterade vad styrelsen hade förordat och framlade förslag därom i 1954 års statsverksproposition. Riksdagen lämnade sedermera sitt bifall.

I skrivelse den 20 november 1959 har vattenfallsstyrelsen meddelat i huvudsak följande.

Vattenfallsstyrelsen har övertagit distributionen från 20 av de 32 företag, beträffande vilka förutsatts sådan åtgärd. På de övertagna näten har upprustningsarbetena igångsatts, och avskrivningsanslag har erhållits om sammanlagt 23 mkr.

Av de 32 förutsatta övertagandena ter vissa sig nu mindre troliga, däribland ett par avseende stora sockenföretag. Orsaken är bl. a. tillkomsten av det statliga upprustningsstödet. Å andra sidan har övertaganden skett och förväntas komma att ske beträffande några mindre företag, som utredningen icke räknade med. Resultatet är, att om här avhandlade förskjutningar hade beaktats redan år 1953, den totala förvärvs- och upprustningskostnaden skulle angivits till 21,5 mkr och de behövliga avskrivningsanslagen till 18 mkr tillsammans.

De normala lågspänningstarifferna har höjts i ett par omgångar, vilket ger större möjligheter att förränta upprustningskostnaderna. Å andra sidan har även råkraftkostnaderna m. m. stigit. Slutligen har räntenivån stigit sedan utredningen genomfördes.

Anslutningen till de olika näten — såväl övertagna som icke övertagna — har ökat. Upprustningarna har härvid utgjort förutsättning för förbrukningsökningen och fungerat som utlösande moment, vilket ger belägg för att de varit och i fortsättningen kommer att bli till avsett gagn för den berörda bygden. Även belastningsökningen ger bättre underlag för distributionens ekonomi, men samtidigt måste den egentliga upprustningen utökas i större omfattning än som tidigare förutsågs.

Förvärvs- och upprustningskostnaderna beräknas nu till betydligt högre belopp än tidigare. Bl. a. har kostnadsnivån för nätåtgärderna stigit i samband med uppgången av den allmänna prisnivån, överslagsvis så mycket, att det med hänsyn till det successiva genomförandet motsvarar en höjning av 1953 års siffror med 20 %. Vidare måste på grund av den stora belastningsökningen, som icke kunde läggas till grund för undersökningarna år 1953, nu räknas med omfattande ytterligare förstärkningsåtgärder. För denna del av kostnadsökningen förutsätter styrelsen emellertid inga ytterligare initialavskrivningar.

Vattenfallsstyrelsen framhåller, att såväl tariffhöjningarna som belastnings- och kostnadsökningarna ändrar de räntabilitetsförutsättningar, som förelåg år 1953. Sålunda beräknas kapitalbehovet till ifrågavarande ändamål öka från 29 mkr till 55,5 mkr. Medan man år 1953 räknade med att intäkterna skulle räcka för att förränta ett belopp av 6 mkr, uppskattas det förräntningsbara beloppet nu till 18 mkr. Då emellertid de på grund av den stora belastningsökningen nödvändiga ytterligare förstärkningsåtgärderna ej ansetts motivera någon initialavskrivning, kan enligt styrelsens mening det icke förräntningsbara beloppet nedsättas till 30 å 35 mkr. Utöver hittills

anvisade avskrivningsanslag skulle tillkomma 7 à 12 mkr, varvid dock bör förutsättas, att vattenfallsstyrelsen kan begära komplettering, därest det visar sig, att något eller några av de stora företag, vilka uteslutits, trots allt måste övertas av styrelsen.

För de återstående avskrivningsbehoven föreligger icke samma relation — 80 % — till totalkostnaderna som hittills tillämpats, men hinder bör icke föreligga för att man bestämmer avskrivningsanslagens fördelning på olika budgetår på oförändrat sätt, sedan en gräns för sammanlagt belopp fastställts.

Över vattenfallsstyrelsens förenämnda skrivelse av den 20 november 1959 har yttranden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket och kommerskollegium.

Statskontoret påpekar, att vattenfallsstyrelsens övertagande av ifrågavarande distributionsföretag torde komma att omfatta ett färre antal företag ävensom företag av mindre storleksordning än som förutsattes i samband med 1954 års riksdagsbeslut. Ämbetsverket är därför närmast böjt föreslå, att avskrivningarna begränsas till totalt 18 mkr plus 3,6 mkr för allmän kostnadsökning.

Riksräkenskapsverket föreslår, att avskrivningsbeloppet — med hänsyn till att avskrivningsbehovet relativt sett sjunkit — bör reduceras och inom ramen för av vattenfallsstyrelsen angivet belopp i fortsättningen bestämmas till 50 % av motsvarande medelsanvisning på kapitalbudgeten.

Kommerskollegium har inga erinringar att göra mot de beräkningar som framlagts av vattenfallsstyrelsen och tillstyrker styrelsens förslag om ytterligare avskrivningsanslag.

Vattenfallsstyrelsen har i sin petitaskrivelse hösten 1960 upptagit 4 375 000 kr för inköp och upprustning av nät i övre Norrland och hemställt om ett avskrivningsanslag motsvarande 80 % av beloppet, d. v. s. 3 500 000 kr.

5:13 Inköp av vattenfall och fastigheter

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	1 726 000	1 000	366 000
1960/61	1 361 000	1 000	500 000*
1961/62 styrelsen	862 000	500 000	500 000*
dep.ch.	862 000	1 000	500 000*

* Preliminärt belopp.

Enligt föreliggande beräkningar kommer de tillgängliga medlen att så gott som helt tas i anspråk t. o. m. budgetåret 1961/62. Då det är önskvärt att medel finns tillgängliga i det fall, att något oförutsett och angeläget för-

värv skulle bli aktuellt under denna tidsperiod, anser vattenfallsstyrelsen ett anslagstillskott av 500 000 kr för budgetåret 1961/62 vara erforderligt.

Styrelsen har lämnat sedvanlig redogörelse för anslagets användning under budgetåret 1959/60. Denna torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

5: 14 Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	2 103 000	1 000	— 54 000 ¹
1960/61	2 158 000	400 000	2 500 000*
1961/62 styrelsen	58 000	4 000 000	4 000 000*
dep.ch.	58 000	2 000 000	2 000 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Avser återbetalning av lån.

Användningen av förevarande anslag är rätt oregelbunden. Från vattenfallsstyrelsens sida tas inga initiativ i hithörande frågor, utan förvärven blir aktuella till följd av önskemål hos företagen eller dessas ägare och förfrågningar från dem. Just nu föreligger viss koncentration av inköp, som befunnits vara lämpligaste åtgärden för tillfredsställande elförsörjning inom respektive områden och beträffande vilka förhandlingarna kommit mer eller mindre långt. Även om de blir realiserade endast till en del, förslår icke de nu inom anslaget disponibla medlen för erläggande av ifrågakommande aktiebetalningar. I somliga fall torde dock likviderna kunna förskjutas till nästa budgetår. De angivna förhållandena utgör motiv för att styrelsen hemställer om ett relativt stort anslagstillskott om 4 000 000 kr för budgetåret 1961/62.

Det framstår emellertid som angeläget, att rörelsefriheten för önskvärda ingripanden blir mer oberoende av oförutsebara fluktuationer ifråga om aktuella förvärvsärendens antal och tillhörande totala medelsanspråk, och det utan att stora belopp på anslaget självt står i reserv. Detta skulle ernås, därest i särskilda fall anslaget kunde tillföras tillskott ur statens vattenfallsverks dispositionsanslag enligt beslut av Kungl. Maj:t. Vattenfallsstyrelsen hemställer därför, att det klargöres, huruvida nuvarande förutsättningar och föreskrifter för anslaget till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet medger sådana överföringar och att om så icke är fallet nämnda förutsättningar och föreskrifter ändras i ifrågavarande hänseende. Om så sker bör anslagstillskottet för budgetåret 1961/62 kunna vara något lägre, exempelvis 2 mkr.

5: 15 Förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	16 869 000	5 000 000	16 056 000
1960/61	5 813 000	17 000 000	21 800 000*
1961/62 styrelsen	1 013 000	14 000 000	15 000 000*
dep.ch.	1 013 000	14 000 000	15 000 000*

* Preliminärt belopp.

En redogörelse för valet av förläggningssort har lämnats i proposition 1956: 130 och för byggnadsutformning och planering har redovisats i 1959 års statsverksproposition. Byggnadskostnaden har vid 1959 års prisnivå angivits till 65 mkr. Med beaktande i båda fallen av vederbörlig nedgång till följd av att några av huskropparna minskats med en våning, ger en nu genomförd men fortfarande på 1959 års priser och kostnader baserad kontrollkalkyl i det närmaste oförändrat värde. Tages åter hänsyn till 1960 års kostnadsläge, som påverkas av varuskatten, ökning av lönenivån och allmänna tilläggs pensioneringen, beräknas kostnaden stiga till 68,5 mkr.

Arbetena har fortskridit enligt gällande tidsplaner. För den första byggnadsetappen, som omfattar ca två tredjedelar av hela byggnaden, har byggnadsstommen för låghusen uppförts till full höjd och för höghusen till plan 7. Upphandlingarna är så gott som avslutade.

För budgetåret 1961/62 beräknas medelsförbrukningen till 15 mkr varför ett anslagstillskott av 14 mkr erfordras.

5: 16 Statens vattenfallsverks dispositionsanslag

	Behållning från före- gående budgetår	Anslag	Återföring av tillfällig anvisning	Förstärk- ning av andra an- slag	Medels- förbruk- ning
tusental kronor					
1959/60	6 819	5 000	—	—	4 002
1960/61	7 817	10 000	—	—	3 000*
1961/62 styrelsen	14 817	5 000	—	—	3 000*
dep.ch.	14 817	10 000	—	—	3 000*

* Preliminärt belopp.

Med hänsyn till att anslaget kan behöva anlitas för ett par kanalarbeten samt att anslaget utgör reserv för andra anslag behövs ett tillskott om 5 mkr.

Framställningar beträffande ombyggnad av Säffle kanal och fördjupning av Trollhätte kanal mellan Väneren och Brinkebergskulle har ingivits den 24 november 1959 resp. den 22 mars 1960. För ombyggnaden av Säffle kanat har medelsbehovet, fördelat på tre budgetår, beräknats till högst 5,4

mkr. Enligt styrelsens mening bör dispositionsanslaget kunna utnyttjas men ett särskilt anslag är att föredra. För Trollhätte kanals fördjupning har primärt anvisning av medel ur dispositionsanslaget förutsatts med 3,7 mkr eller alternativt ett investeringsanslag om 3,7 mkr för budgetåret 1961/62. I medelsförbrukningen på dispositionsanslaget innefattas icke medel för här ifrågavarande ändamål. Vattenfallsstyrelsen anser, att åtgärderna ifråga bör ligga utanför styrelsens ramreglerade investeringar.

Styrelsens framställning rörande fördjupning av Trollhätte kanal har varit föremål för remissbehandling, varvid de hörda remissinstanserna i princip ej haft något att erinra mot styrelsens förslag.

Styrelsens redogörelse för dispositionsanslagets användning under budgetåret 1959/60 torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställas till vederbörande utskotts förfogande.

Yttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det utlåtande som redovisats under postverkets fond.

Riksräkenskapsverket har avgivit utlåtande över vattenfallsstyrelsens förslag dels i vad avser täckande av kostnaderna för vissa förberedelsearbeten för atomenergianläggningar och dels angående anlitande av vattenfallsverkets dispositionsanslag för viss förstärkning av anslaget Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet. Därvid har riksräkenskapsverket i huvudsak anfört följande.

Man kan icke räkna med att Marvikens kraftstation blir ekonomiskt lönsam, utan en avsevärd del av anläggningskostnaderna måste betraktas såsom utvecklingskostnader. Om dessa kostnader täckes med investeringsanslag, bör härigenom uppkommande avskrivningsbehov icke tillgodoses med anlitande av vattenfallsverkets driftmedel utan genom ett särskilt avskrivningsanslag. De av vattenfallsstyrelsen nu angivna förberedelsekostnaderna för företaget ifråga synes även vara av den storleksordningen, att de icke lämpligen bör belasta vattenfallsverkets drift. I avvaktan på att avskrivningsbehovet för anläggningen i dess helhet prövas, har riksräkenskapsverket icke något att invända mot att sistnämnda kostnader, såsom vattenfallsstyrelsen föreslår, bestrides från investeringsanslag.

Genom anslaget Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet har Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande att inom ramen för å anslaget anvisat belopp meddela beslut om övertagande för statens vattenfallsverks räkning av distributionsföretag eller av bestämmanderätten i dylikt företag. Förslaget att vattenfallsverkets dispositionsanslag efter Kungl. Maj:ts bestämmande skall få anlitas för förstärkning av ifrågavarande anslag innebär sålunda en utvidgning av Kungl. Maj:ts befogenhet att besluta om sådana förvärv. Medgivande att anlita dispositionsanslaget för här avsedd anslagsförstärkning torde därför böra inhämtas av riksdagen. Enligt

riksräkenskapsverkets mening bör ett dylikt medgivande begränsas intill ett visst sammanlagt belopp.

Delegationen för atomenergifrågor har avgivit yttrande över Aktiebolaget atomenergis och vattenfallsstyrelsens anslagsframställningar för budgetåret 1961/62. Yttrandet har refererats vid anmälan av bolagets äskanden under tionde huvudtiteln i årets statsverksproposition (bil. 12). Beträffande vattenfallsstyrelsens investeringar tillstyrker delegationen den av vattenfallsstyrelsen förordade medelförbrukningen. I fråga om Marvikens kraftstation, som befinner sig på projekteringsstadiet, erinrar delegationen om att det definitiva ställningstagandet till frågan om tidpunkten för anläggningens uppförande samt om utformningen av projektet förutsatts skola träffas under sommaren 1961 och att delegationen i det sammanhanget kommer att avge utlåtande i ärendet.

Delegationen har icke ansett sig böra taga ställning till den av vattenfallsstyrelsen aktualiserade frågan om projekteringskostnaderna för Marvikens kraftstation skall täckas med investerings- eller driftsmedel. Det anslagsbelopp för 1961/62, som delegationen förordar, förutsätter bifall till vattenfallsstyrelsens nu framförda förslag i nämnda bokföringsfråga.

Departementschefen

Innan jag går in på vattenfallsverkets investeringar under innevarande och nästa budgetår kommer jag att redogöra för min syn på vissa förslag rörande verkets avskrivnings- och förräntningsfrågor, optimala utbyggnadsgraden för vattenkraften samt avvägningen mellan kraft- och naturskyddsintressen, vilka spørsmål varit föremål för närmare undersökningar inom vattenfallsstyrelsen.

I 1958 års statsverksproposition anförde jag bl. a., att kraftindustrins behov av investeringsmedel fortlöpande ökades och att svårigheter att anskaffa kapital för dessa investeringar uppträdde, samtidigt som en försämring av vattenfallsverkets redovisade driftresultat inträtt under de närmast föregående åren. Mot bakgrunden härav förordade jag en utredning om vattenfallsverkets *förräntnings- och avskrivningsnormer m. m.* Vattenfallsstyrelsen anbefalldes sedermera att verkställa denna undersökning. Som omnämndes i 1960 års statsverksproposition redovisade vattenfallsstyrelsen hösten 1959 en utredning rörande nämnda spørsmål.

I fråga om den ekonomiska målsättningen för statens kraftverksrörelse har styrelsen förordat, att hittillsvarande principiella riktlinjer för styrelsens taxesättning för elektrisk kraft bibehållas, vilket innebär att en tillfredsställande förräntning av det investerade statskapitalet bör eftersträvas. Vid tillämpningen av denna målsättning har vattenfallsstyrelsen utgått ifrån antagandet att för vattenfallsverket skall i princip gälla samma förutsättningar ifråga om finansiering och skattebelastning som för enskilda företag

inom kraftindustrin. Vidare siktar verkets avgiftspolitik till i stort sett enhetliga taxor. De mest väsentliga undantagen härifrån är en differentiering mellan vattenfallsverkets mellansvenska och norrländska försörjningsområden samt en viss särbehandling av särskilt kraftslukande industrier. Taxorna bestämmes primärt med hänsyn till marginalkostnaderna. Sekundärt tas dock en viss hänsyn till den genomsnittliga avkastningen på hela rörelsen.

De betydelsefullaste faktorerna vid taxekalkylering på grundval av samma finansierings- och skatteförhållanden som föreligger för enskilda företag är kalkylräntan och kalkylavskrivningarna. Kalkylräntan bör med utgångspunkt i investeringskostnaden enligt styrelsens mening förutsätta bl. a. 24 % aktiekapital och reservfond, 5,5 % låneränta — enligt bedömning på lång sikt och omfattande jämväl lånekostnader för statlig nyupp-låning — samt 6 % utdelning på det egna kapitalet. Enligt styrelsens beräkningar blir kalkylräntan 6,6 %, vilket är drygt en procent högre än den kalkylränta som låg till grund för taxehöjningen år 1957.

Beträffande kalkylavskrivningarna ligger avskrivningstiderna i genomsnitt mellan 40 och 45 år för vattenkraftanläggningar och mellan 20 och 30 år för värmekraftstationer och distributionsanläggningar. Trots att det från olika håll framhållits att dessa tider är relativt långa, finns det enligt vattenfallsstyrelsens uppfattning med hänsyn till hittillsvarande erfarenheter av anläggningarnas varaktighet ingen anledning att ändra dem. I fråga om de bokföringsmässiga avskrivningarna föreslår styrelsen, att verket övergår från annuitetsmetoden till metoden med konstant avskrivning, vilket skulle resultera i en årlig ökning av avskrivningarna med ca 40 mkr under de närmaste åren. Vidare ifrågasätter styrelsen om inte avskrivningar även borde införas för mark, naturkraft, skadeersättningar m. m., som nu inte alls blir föremål för någon avskrivning. Införandet av sådana avskrivningar bör dock enligt styrelsens åsikt anstå till dess att de enskilda kraftföretagen får möjlighet till motsvarande — vid taxeringen avdragsgilla — avskrivningar genom justering av skattelagstiftningen.

Vattenfallsstyrelsen anför i fråga om högspänningstaxorna, att dessa innehåller prisregleringsklausuler, vilka eliminerar riskerna för ekonomiskt ogynnsam verkan av de långa kontraktstiderna till följd av allmän prisstegring. Med hänsyn bl. a. härtill har vattenfallsstyrelsen inte funnit skäl att nu förorda någon förkortning av kontraktstiderna. Styrelsen har heller inte ansett det aktuellt med kapitaltillskott från kraftköparna i samband med tecknande av nya abonnemang.

En ny taxekalkyl avseende beräknat nytillskott av kraftproduktion fram till år 1965 har utarbetats inom vattenfallsstyrelsen. Därest ett förräntningskrav om 6,6 % uppställes, erfordras en taxehöjning med ca 4 %. För den totala kraftverksrörelsen räknar styrelsen för åren 1960, 1961 och 1962 — under förutsättning av oförändrade taxor och genomsnittlig vattentillgång men efter övergång till de större bokföringsmässiga avskrivningarna — med överskott om 198, 208 resp. 251 mkr motsvarande 5,6, 5,3 resp. 5,9 % av det i medeltal disponerade kapitalet. Avkastningen av vattenfallsverket

under de närmaste åren kan enligt styrelsens uppfattning betraktas som tillfredsställande. Med hänsyn bl. a. härtill anser styrelsen nuvarande taxeläge tills vidare böra bibehållas.

Vattenfallsstyrelsen har meddelat, att styrelsen vid såväl nykontrakteringar som omkontrakteringar för högspänningsleveranser förbehållit sig rätt att före den 1 oktober 1961 uppsäga avtalen för prisreglering fr. o. m. den 1 januari 1962.

Den av vattenfallsstyrelsen förordade ekonomiska målsättningen för statens kraftverksrörelse har i stort sett ej mött någon erinran från de i ärendet hörda remissinstanserna. Endast på några punkter har mera väsentliga påpekanden gjorts. Ifråga om kalkylräntan har statskontoret förordat, att den räntefot, som tillämpas vid nyupplåning inom den enskilda kraftindustrin, bör läggas till grund vid bestämmandet av kalkylräntan för vattenfallsverkets del. Kommerskollegium har framhållit, att den presumerade andelen eget kapital måhända leder till en något för låg kalkylränta och Stockholms handelskammare har betraktat den valda kalkylräntan på 6,6 % som ett minimivärde i dagens läge.

Beträffande avskrivningarna har bland andra kommerskollegium ifrågasatt, om inte de av vattenfallsstyrelsen tillämpade avskrivningstiderna är för långa. Vidare har statskontoret funnit det tveksamt, huruvida vattenfallsstyrelsen i sak kan anses tillämpa avskrivning på återanskaffningsvärdet som norm.

Det ekonomiska utfallet av den totala kraftverksrörelsen har statskontoret ansett knappast vara tillfredsställande och Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare har ifrågasatt, om de nuvarande taxorna kommer att ge en tillfredsställande förräntning på det investerade kapitalet. Slutligen har Sveriges industriförbund m. fl. funnit att en översyn av redovisningsprinciperna bör övervägas.

Sedan uttalandena gjordes i 1958 års statsverksproposition rörande kraftverksrörelsens ekonomiska utfall, har från vattenfallsstyrelsens sida framlagts driftresultaten för budgetåren 1957/58, 1958/59 och 1959/60. Överskottet i procent av det i medeltal disponerade kapitalet under de nämnda budgetåren blev 6,1, 6,7 respektive 3,9. Utfallet för budgetåren 1957/58 och 1958/59 innebär en avsevärd förbättring jämfört med åren dessförinnan. Det mindre tillfredsställande resultatet för budgetåret 1959/60 förklaras av den exceptionellt dåliga vattentillgången. Det får dessutom uppmärksammas, att fr. o. m. den 1 januari 1960 de nya normerna för bokföringsmässiga avskrivningar tillämpats. Vad beträffar den framtida resultatutvecklingen bör understrykas, att den ökade torrårssäkerheten och den högre utbyggnadsgraden, som har sin grund i såväl ökade investeringar som en i 1959 års prognos förutsagd avsaktad ökningstakt i efterfrågan på elkraft i jämförelse med 1957 års prognos, kan förutses förbättra verkets möjligheter att ge ett tillfredsställande ekonomiskt resultat.

De av vattenfallsstyrelsen framlagda förslagen rörande vattenfallsverkets

målsättning m. m. avser till en del spörsmål av stor betydelse även för övriga statliga affärsverk liksom för näringslivet i övrigt. Detta gäller främst ifråga om avskrivnings- och förräntningsnormer, prissättningen samt redovisningsprinciperna. Med hänsyn härtill är jag inte beredd att nu ta slutlig ställning till här ifrågavarande spörsmål. Mina uttalanden i det följande beträffande styrelsens förslag i berörda avseenden får därför anses som provisoriska ställningstaganden.

I likhet med vattenfallsstyrelsen och flertalet remissinstanser anser jag, att målsättningen för statens kraftverksrörelse liksom hittills bör vara en tillfredsställande förräntning av det investerade kapitalet. Med hänsyn till kraftindustrins struktur med en uppdelning på statlig, kommunal och enskild verksamhet synes det lämpligt att vid bestämmandet av de kostnads-mässiga grunderna för avvägningen av eltaxorna verket tar hänsyn jämväl till förhållandena inom den icke statliga kraftindustrin. Att taxorna därvid primärt anpassas efter elkraftens marginalkostnader finner jag i princip vara ändamålsenligt.

Vad angår de närmare beräkningsgrunderna, har vid ärendets beredning inom departementet observerats, att värdet av naturkraften inte medtagits i marginalkostnadskalkylerna. Med hänsyn härtill vill jag framhålla angelägenheten av att beräkningen av finansieringskostnaderna innefattar samtliga relevanta kostnadsposter.

I fråga om beräkningen av kalkylräntan vill jag framhålla, att tillämpad låneränta synes mig från olika synpunkter relativt låg. Jag vill dock icke nu fixera den kalkylränta, som bör ligga till grund för taxesättningen.

Beträffande kalkylavskrivningarna kan viss tvekan råda om de tillämpade avskrivningstiderna säkrar en på lång sikt tillfredsställande förräntning av verkets kapital. Starka skäl talar även för att mark, naturkraft och skadeersättningar borde bli föremål för avskrivning. Övergång till kortare avskrivningstider liksom avskrivningar på vissa som värdebeständiga behandlade tillgångar, synes dock för vattenfallsverkets del böra anstå.

Vad sedan gäller de bokföringsmässiga avskrivningarna har Kungl. Maj:t i avvaktan på det slutliga ställningstagandet till vattenfallsstyrelsens finansieringsutredning bemyndigat styrelsen att för senare hälften av budgetåret 1959/60 samt för budgetåret 1960/61 verkställa avskrivningar enligt metoden med konstant avskrivning. Avskrivningarna har därvid förutsatts beräknade efter kapitalföremålens nuvärden. I detta sammanhang förordar jag att vattenfallsverkets avskrivningar tills vidare verkställas på angivet sätt.

Jag har i princip ej något att erinra mot en normal kontraktstid för verkets högspänningsleveranser av fem år. En förutsättning för en sådan kontraktstid synes dock böra vara, att prisregleringsklausuler och dylikt fortlöpande ger kompensation för uppkommande kostnadsökningar.

Såsom vattenfallsstyrelsen anfört är engrospriserna differentierade mellan styrelsens mellansvenska och norrländska taxeområden. Skillnaden består i att de mellansvenska taxorna även skall täcka kostnaderna för över-

föring av kraft från Norrland. I samband härmed vill jag anmäla, att Norrländska vattenkraftutredningen i sitt den 25 september 1957 avlämnade betänkande föreslagit, att statsmakterna som underlag för vattenfallsstyrelsens handlande uttryckligen skulle fastställa principen att taxorna inom varje taxområde bestämmas med utgående i stort sett från kostnaderna för vattenfallsstyrelsens verksamhet inom området. Norrländska vattenkraftutredningen ansåg det vidare önskvärt, att statsmakterna även fastslog att vattenfallsstyrelsen skulle tillgodose alla rimliga krav på leverans av elkraft i Norrland.

För min del finner jag det naturligt, att taxorna i stort sett får bestämmas av för varje område gällande produktions- och överföringskostnader. Då nämnda kostnadsmässigt betingade differentiering sedan länge tillämpats och kan förväntas bestå, har jag ej funnit skäl föreligga att på speciella punkter ge anvisningar till vattenfallsstyrelsen när det gäller fastställande av eltaxorna. Beträffande förslaget att statsmakterna skall fastslå principen att alla rimliga krav på leverans av elkraft i Norrland skall tillgodoses, kan jag inte finna annat än att nu avsedd bedömning av kraftbehoven och deras tillgodoseende får i fråga om samtliga försäljningsområden anses ingå i vattenfallsstyrelsens allmänna åligganden. Någon särskild anvisning synes även här överflödig. Jag vill också tillägga, att det statliga utbyggnadsprogrammet syftar till att skapa sådana produktionsresurser att möjlighet skall föreligga att helt tillgodose näringslivets och allmänhetens efterfrågan på elkraft och att man kan räkna med att s. k. torrårssäkerhet uppnås budgetåret 1962/63.

Med tanke på den kapacitet som kraftproduktionsapparaten nu har och kommer att få, saknar enligt min mening frågan om företrädesrätt för viss del av kraftefterfrågan numera aktualitet.

Från flera remissinstanser har anmärkningar mot vattenfallsverkets resultatredovisning framkommit. Ur flera synpunkter anser jag det önskvärt, att vattenfallsverkets resultatredovisning lägges upp så att bl. a. marginalkostnadskalkylerna kan följas upp. I detta sammanhang vill jag erinra om att riksräkenskapsverket i ett utlåtande rörande vattenfallsverkets avsättningar till värdeminskningskontot framhållit att nuvarande föreskrifter rörande kommunikationsverkens avskrivningar är föråldrade och i behov av en översyn. Jag delar riksräkenskapsverkets uppfattning härvidlag. En översyn av affärsverkens avskrivningsnormer liksom av redovisningsprinciperna över huvud bör således enligt min mening företagas. Frågan härom torde framdeles få anmälas för Kungl. Maj:t.

Resultatutfallet för vissa förflutna budgetår liksom det prognoserade driftresultatet för de närmast framförliggande budgetåren kan tyda på att vattenfallsstyrelsens marginalkostnadskalkyl ej tar tillräcklig hänsyn till alla kostnadselement. Med hänsyn till penningvärdets förändringar borde en taxesättning efter marginalkostnaderna vid successivt stigande marginalkostnader ha medfört en viss överförräntning av det bokförda kapitalet.

Mot bakgrunden av det nu anförda och med tanke på de kostnadsökning-

ar, som inträffat sedan vattenfallsstyrelsen avlämnat sin utredning synes motiven för en taxehöjning snarast ha förstärkts. Å andra sidan torde kostnadsstegringarna motverkas av den pågående rationaliseringsverksamheten inom vattenfallsverket, som åtminstone på längre sikt kan förväntas medföra icke obetydliga kostnadsbesparingar.

Med hänsyn till vad jag anfört i det föregående synes ett ställningstagande i taxefrågan tills vidare böra anstå.

I föregående års statsverksproposition underströk jag betydelsen av att en riktig avvägning inom kraftproduktionsapparaten kom till stånd mellan vattenkraft och värmekraft. Av denna anledning borde pågående utredningar rörande detta spörsmål snarast slutföras och redovisas.

Vattenfallsstyrelsen har numera framlagt en ingående och allsidig utredning rörande den ekonomiska avvägningen mellan vatten- och värmekraft. Den *optimala utbyggnadsgraden* har beräknats komma att ligga vid 110 % under större delen av 1960-talet för att under slutet av 1960-talet och under 1970-talet sjunka ned mot 100 % och därunder. Vid beräkningarna har man utgått ifrån ett oljepris av 9 kr per Mkal (motsvarande omkring 85 kr per m³ olja) och en kalkylränta av 7 %.

De i ärendet hörda remissinstanserna har i stort sett godtagit de angivna förutsättningarna och utförda beräkningarna rörande den optimala utbyggnadsgraden för vattenfallsverkets del. Samtidigt har dock från flera håll anförts, att man kan variera proportionen mellan vattenkraft och värmekraft inom relativt vida gränser utan att den totala kraftkostnaden påverkas i någon högre grad.

De inom den enskilda kraftindustrin verkställda utredningarna rörande vattenkraftens optimala utbyggnadsgrad synes ha givit i stort sett samma resultat som vattenfallsstyrelsens utredning, om man tar hänsyn till de i någon mån olika förutsättningarna för beräkningarna.

Enligt min mening utgör den av vattenfallsstyrelsen framlagda utredningen en värdefull grund vid den framtida avvägningen mellan olika kraftkällor i det statliga kraftsystemet. Såsom tidigare berörts föreligger ett visst mått av valfrihet härvidlag, utan att kraftverksrörelsens totala kostnader nämnvärt förändras. Med hänsyn till att vissa vattenkraftutbyggnader pågår och att prioritet bör ges åt sådana projekt, för vilka planeringen är långt framskriden, är avvägningen mellan vattenkraft och värmekraft redan nu fixerad för tiden fram till mitten av 1960-talet. För tiden därefter torde planeringen i enlighet med vad vattenfallsstyrelsen anfört få inriktas på en successivt stigande värmekraftandel. För den fortsatta planeringen av investeringarna i kraftverksrörelsen är det också angeläget att kontinuerligt undersöka den från ekonomiska synpunkter gynnsammaste avvägningen mellan vattenkraft, konventionell värmekraft och atomkraft. Då den slutliga avvägningen sedan skall göras, bör även andra synpunkter än rent ekonomiska beaktas.

Den närmare avvägningen torde liksom hittills få ske årligen av stats-

makterna efter förslag av vattenfallsstyrelsen i samband med verkets anslagsframställningar. För att statsmakterna därvid i realiteten skall kunna göra en från allmänna synpunkter lämplig avvägning synes vattenfallsstyrelsen i högre grad än hittills böra inrikta planeringen så att en tillräckligt stor investeringsreserv föreligger.

I föregående års statsverksproposition anmäldes, att vattenfallsstyrelsen med hänsyn till *naturskyddsintressena* påbörjat en undersökning om möjligheten att från utbyggnader i Lilla Lule älv undanta en del fall till en tidpunkt längre fram, då man bättre kunde bedöma i vilken omfattning atomenergi kunde utnyttjas. Styrelsen har nu meddelat, att överläggningar ägt rum mellan å ena sidan representanter för vattenfallsstyrelsen och Svenska vattenkraftföreningen samt å andra sidan representanter för olika naturskyddsorganisationer, samlade i Naturvårdsdelegationen. Överläggningarna mellan parterna, som utvidgats till att omfatta även övriga norrländska älvar, kommer att fortsätta, men vattenfallsstyrelsen har redan på detta stadium velat redovisa sin grundinställning i berörda frågor.

På några punkter har styrelsen ansett sig definitivt böra utesluta projekt ur sina långtidsplaner. Detta gäller i första hand en utbyggnad av Tännforsen samt reglering av sjön Laidaure jämte utbyggnader i Rapadalen i Sarek. Enligt styrelsens mening kan ytterligare sådana objekt komma ifråga under de fortsatta diskussionerna med Naturvårdsdelegationen. I övrigt är styrelsen beredd att intill utgången av år 1965 avstå från att ta upp vissa från naturskyddssynpunkt känsliga objekt för att möjliggöra en ingående prövning om utbyggnad bör ske eller inte i en framtid.

Naturvårdsdelegationen har anslutit sig till vattenfallsstyrelsens syn på uppläggningsen av det fortsatta samarbetet mellan berörda parter.

För min del finner jag det värdefullt, att de pågående överläggningarna mellan kraftproducenterna och företrädarna för naturskyddet utvidgats till att omfatta hela problemkomplexet rörande avvägningen mellan kraft- och naturskyddsintressena i de norrländska älvdalarna och sjösystemen. Något ställningstagande från statsmakternas sida till frågan om vilka objekt som bör sparas vid de framtida kraftverksutbyggnaderna synes för närvarande ej böra ske. Innan något beslut i den riktningen fattas bör en mera fullständig genomgång av samtliga större utbyggnadsobjekt ha verkställts och konsekvenserna i skilda hänseenden av ifrågasatta undantaganden ha belysts.

Jag övergår nu till frågan om *vattenfallsverkets investeringar* för innevarande och nästa budgetår.

Centrala driftledningen (CDL) utarbetade år 1959 en prognos över förbrukningen av elektrisk kraft. Enligt denna prognos beräknades elförbrukningen i hela landet år 1965 till 44 000 MkWh, vilket innebär en årlig ökning med 2 200 MkWh, motsvarande en genomsnittlig kumulativ ökning med 6,4 % per år. Vid en genomgång av förutsättningarna för prognosen våren 1960 fann CDL ingen anledning att frånga 1959 års beräkningar rörande elkraftsförbrukningen under de närmaste åren.

Även elbehovet t. o. m. år 1965 inom vattenfallsverkets distributionsområden har omprövats men vattenfallsstyrelsen har ej ansett sig böra förorda någon ändring i 1959 års beräkningar, vilka förutsåg en årlig ökning av elförbrukningen med i genomsnitt 950 MkWh eller 6,2 % per år från år 1958 t. o. m. år 1965. Sistnämnda år skulle den totala prima elkonsumtionen inom styrelsens distributionsområden därmed uppgå till 19 400 MkWh.

Vattenfallsstyrelsen har under hand lämnat vissa uppgifter om hur elkraftförsörjningen kan komma att gestalta sig vid exceptionella torrår (då vattenkraftproduktionen antagits uppgå till 80 % av normalårsproduktionen) fram t. o. m. 1965/66 vid den belastningsutveckling, som förutses i 1959 års prognos, och med de utbyggnader, som styrelsen samt kommuner och enskilda planerar att genomföra under denna period. Dessa uppgifter, som således gäller den totala produktionen och belastningen i landet, har sammanställts i tabell 5. I fråga om tillskotten från anläggningar utbyggda av enskilda och kommunala företag är de baserade på uppgifter från Svenska vattenkraftföreningen. Med hänsyn till att arbetena kan påverkas såväl av företagens egna åtgöranden som av yttre omständigheter föreligger ingen säkerhet för att tillskotten kommer vid de förutsatta tidpunkterna.

Tabell 5. Torrårsbalans för hela landet åren 1960/61—1965/66

	1960/61 MkWh	1961/62 MkWh	1962/63 MkWh	1963/64 MkWh	1964/65 MkWh	1965/66 MkWh
Primabelastning ..	34 100	36 300	38 500	40 700	42 900	45 100
Oundvikliga över- skottsleveranser ..	1 500	1 600	1 900	2 000	2 100	2 200
Summa belastning	35 600	37 900	40 400	42 700	45 000	47 300
Möjlig torrårspro- duktion:						
Vattenkraft	27 400	30 000	33 000	34 900	36 600	38 600
Värmekraft inkl. import	6 400	6 900	7 300	7 700	7 900	8 700
Summa produktion	33 800	36 900	40 300	42 600	44 500	47 300
Brist	1 800	1 000	100	100	500	0
Motsvarande ut- byggnadsgrad i vattenkraft, % ..	101	104	108	107	107	107

Av tabellen framgår, att vid exceptionellt torrår produktionsunderskott skulle uppkomma under budgetåren 1960/61 och 1961/62. Vad angår de därpå följande budgetåren kan de i sammanställningen angivna bristsiffrorna sägas ligga inom felmarginalen för beräkningarna, varför krafttillgången i stort sett skulle motsvara efterfrågan. Kraftbalansen inom vattenfallsverkets försäljningsområden visar, såsom framgår av det föregående, en i stort sett liknande utveckling. Jag vill understryka, att de siffror rörande

kraftbalansen, som här lämnats, bygger på vissa schematiska antaganden, och i verkligheten kan icke obetydliga avvikelser såväl uppåt som nedåt komma att ske för de enskilda åren.

För närvarande föreligger således inte någon betryggande marginal vid torrår vare sig för landet i dess helhet eller inom vattenfallsverkets försäljningsområden. Det av styrelsen nu framlagda utbyggnadsprogrammet tar sikte på att uppnå torrårssäkerhet inom verkets sektor vid första möjliga tidpunkt, vilket beräknas kunna ske under budgetåret 1962/63.

Under innevarande budgetår räknar vattenfallsstyrelsen med en investeringsomslutning om 450 mkr vilket är 12 mkr lägre än den i 1960 års statsverksproposition angivna investeringsramen. För genomförandet av det föreslagna kraftutbyggnadsprogrammet, som utöver tidigare av statsmakterna beslutade kraftstationer innefattar byggande av Ajaure kraftstation i övre Ume älv och ett tredje aggregat i Stenungsunds ångkraftstation, samt för bestridande av kostnaderna för regleringsföretag, distributionsanläggningar och vissa finansiella utgifter föreslår styrelsen för nästa budgetår en medelsförbrukningsram av 465 mkr.

Enligt min mening bör de av CDL och vattenfallsstyrelsen framlagda beräkningarna över elkonsumtionen inom landet kunna läggas till grund för den nu aktuella bedömningen av elproduktionens utbyggnad.

Liksom under tidigare år anser jag, att programmet för de statliga kraftstationsutbyggnaderna i första hand bör inriktas på att vattenfallsverket snarast skall uppnå en sådan produktionsnivå, att ransoneringsriskerna även vid svåra torrår elimineras. Vid strävandena att förverkliga denna primära målsättning bör därjämte — som jag framhållit i det föregående — en rikt-punkt vara, att en från ekonomiska och andra synpunkter lämplig avvägning inom kraftproduktionsapparaten kommer till stånd mellan de skilda kraftslagen.

Som framgår av den i avsnitt 1 redovisade investeringsplanen för kommunikationsverken har jag för innevarande budgetår upptagit en investeringsram av 450 mkr. Härvid har jag godtagit styrelsens förslag att vissa förberedelsekostnader för Marvikens atomkraftstation skall bestridas med investeringsmedel. För det kommande budgetåret förordar jag en investeringsram om 440 mkr för vattenfallsverket, vilket belopp understiger verkets förslag med 25 mkr. Denna nedskärning, som kan medföra smärre förskjutningar i utbyggnadsprogrammet för kraftverken, sjöregleringarna och distributionsanläggningarna, torde dock inte i någon väsentlig mån påverka kraftbalansen under de närmaste åren. Jag räknar således fortfarande med att torrårssäkerhet skall kunna uppnås under budgetåret 1962/63 under förutsättning att beräkningarna rörande den framtida elförbrukningen någorlunda slår in. Såsom jag senare skall beröra har jag i fråga om atomenergianläggningarna räknat med en medelsförbrukning som understiger styrelsens förslag med 10 mkr. I förhållande till innevarande budgetår innebär den förordade medelsförbrukningsramen en minskning med 10 mkr.

Av följande sammanställning framgår hur medelsförbrukningen lämpligen bör fördelas vid en sådan ram.

	1959/60 Utfall	1960/61 Beräknat miljoner	1961/62 Styrelsen kronor	Dep.ch.
Kraftverksbyggnader	307,5	264,5	263,5	256,5
Atomenergianläggningar.....	10,1	32,0	30,0	20,0
Regleringsföretag.....	30,0	27,5	40,0	38,0
Distributionsanläggningar	117,0	120,0	124,0	120,0
Övriga anslag	4,3	6,0	7,5	5,5
Summa	468,9	450,0	465,0	440,0

Medelsförbrukningen enligt mitt förslag innebär således minskningar i förhållande till styrelsens beräkningar med följande belopp, nämligen 7,0 mkr på kraftverksbyggnaderna, 10,0 mkr på atomenergianläggningarna, 2,0 mkr på regleringsföretagen, 4,0 mkr på distributionsanläggningarna samt 2,0 mkr på övriga anslag.

Vid bifall till mitt förslag bör vattenfallsstyrelsen för nästa budgetår er- hålla bemyndigande att påbörja arbetena med Ajaure kraftstation i Ume älv och det tredje aggregatet i Stenungsunds ångkraftstation.

I fråga om atomenergianläggningarna beräknar styrelsen medelsför- brukningen för styrelsens del i Ågesta kraftvärmeverk (R 3/Adam) till 20 mkr under budgetåret 1961/62. Jag har ej något att erinra mot denna be- räkning.

Atomkraftstationen R 4/Eva, som enligt tidigare planer skulle förläggas i berg vid sjön Unden i Skaraborgs län, avser styrelsen numera uppföra ovan jord vid Marviken på Vikbolandet i Östergötlands län. Anläggningens be- nämning har i anledning därav ändrats till Marvikens kraftstation. Förbe- redelsearbetet bedrives med sikte på att erforderligt underlag för ett slut- ligt ställningstagande till projektets utformning skall föreligga i mitten av år 1961 och att stationen skall kunna tagas i drift år 1967. Medelsför- brukningen för nästa budgetår beräknar styrelsen till 10 mkr.

Enligt min mening bör, sedan erforderligt projekteringsunderlag och nya kostnadsberäkningar framkommit, frågan om medelsanvisning till före- varande atomkraftstation ånyo underställas riksdagens prövning. Med hän- syn härtill upptager jag ej i detta sammanhang några investeringsmedel till anläggningen för nästa budgetår. För att den förra året förordade tidspla- nen med sikte på ett idrifttagande år 1967 alltjämt skall kunna bibehållas, bör möjlighet hållas öppen att framlägga förslag i frågan till höstsessionen av 1961 års riksdag, varjämte vattenfallsstyrelsen bör under hösten 1961 äga av driftmedel förskottsvis utbetala erforderliga belopp — beräknade till sammanlagt 5 mkr — för fortsatt konstruktionsarbete. Jag förutsätter, att förevarande belopp sedermera inräknas i de investeringsanslag, som kan komma att beviljas för anläggningens uppförande.

I enlighet med det sagda förordar jag, att anslaget till atomenergianlägg- ningar för nästa budgetår uppföres med 20 mkr. Jag vill här erinra om att statsrådet och chefen för handelsdepartementet i annat sammanhang denna

dag (bil. 12 till statsverkspropositionen) anmält de frågor, som rör atomenergiprogrammet.

Vid sidan av de ramreglerade investeringarna har styrelsen för nästa budgetår föreslagit en medelsförbrukning av 15 mkr för fortsatta arbeten på förvaltningsbyggnaden i Räcksta. Jag har ej något att erinra häremot och föreslår, att det av styrelsen äskade anslaget om 14 mkr upptages för ändamålet.

I fråga om beräkningen av anslagen förordar jag, att i princip de belopp anvisas, som fordras för att jämte beräknad behållning vid nästa budgetårs ingång täcka medelsförbrukningen under varje anslagsrubrik. Under dispositionsanslaget föreslår jag, att 10 mkr anvisas. Den totala anslagssumman för nästa budgetår kommer därvid att utgöra 433,2 mkr. Beträffande anslaget Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet hör detta — därest riksdagen icke har något att erinra häremot — vid behov kunna förstärkas med medel från dispositionsanslaget. Styrelsens förslag om sammanslagning av anslagen Kraftverksbyggnader m. m. och Regleringsföretag har jag icke funnit skäl tillstyrka.

I anslaget till distributionsanläggningar har styrelsen inräknat en kostnad av ca 4,4 mkr för inköp och utrustning av distributionsnät i Norrbottens och Västerbottens läns skogs- och fjällbygder. Av beloppet föreslås 3,5 mkr skola avskrivas omedelbart. De hittills anvisade avskrivningsanslagen uppgår till sammanlagt 23 mkr vilket motsvarar det totala avskrivningsbelopp som förutsattes vid 1954 års riksdagsbeslut i frågan. Styrelsen har meddelat, att kapitalbehovet för ifrågavarande inköp och utrustning nu kan uppskattas till 55,5 mkr mot 29 mkr enligt de i 1954 års statsverksproposition framlagda beräkningarna. Behovet av initialavskrivning har enligt styrelsens beräkningar samtidigt ökat från 23 mkr till 30 à 35 mkr. Utom hittills anvisade avskrivningsanslag skulle således tillkomma 7 à 12 mkr.

Den av riksdagen beslutade upprustningen av detaljdistributionen inom de inre delarna av Norrbottens och Västerbottens län bör enligt min åsikt fullföljas planenligt. Med hänsyn till inträffade generella kostnadsstegringar och de i viss utsträckning ändrade förutsättningarna beträffande upprustningen av nämnda distributionsnät synes klara motiv föreligga för ytterligare avskrivningsanslag för ändamålet. Initialavskrivningarna synes dock kunna begränsas till totalt högst 30 mkr. Utöver hittills anvisade avskrivningsanslag skulle således tillkomma högst 7 mkr. Med hänsyn till vad jag anfört tillstyrker jag det av vattenfallsstyrelsen äskade avskrivningsanslaget för nästa budgetår om 3,5 mkr för ändamålet ifråga. Chefen för finansdepartementet har därför i annat sammanhang denna dag föreslagit, att i detta syfte ett avskrivningsanslag om 3,5 mkr anvisas på driftbudgeten för nästa budgetår.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1961/62 under statens vattenfallsverks fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Kraftverksbyggnader m. m.	240 100 000	kr.
b) Atomenergianläggningar	20 000 000	»
c) Regleringsföretag	38 000 000	»
d) Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	109 100 000	»
e) Inköp av vattenfall och fastigheter	1 000	»
f) Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	2 000 000	»
g) Förvaltningsbyggnad för vattenfallssty- relsen	14 000 000	»
h) Statens vattenfallsverks dispositionsan- slag	10 000 000	»

Luftfartsfonden

6. Luftfartens markorganisation

Luftfartsstyrelsen

I skrivelser den 23 augusti, 14 september och 14 november 1960 har luftfartsstyrelsen framlagt sina äskanden om investeringsanslag för nästa budgetår. Styrelsen framhåller inledningsvis bl. a., att styrelsen hösten 1956 framlade en långsiktig plan för upprustning av de civila flygplatserna under perioden 1956—1965, innefattande utbyggnad av en storflygplats för 155 mkr, utbyggnad av flygplatserna Sundsvall/Härnösand, Umeå, Kiruna, Jönköping och Karlstad för 40 mkr, kompletteringsarbeten på Bromma, Torslanda, Bulltofta och Visby för 50 mkr samt diverse arbeten och anskaffningar för 20 mkr. Totalt beräknades investeringarna under luftfartsfonden för tioårsperioden till 265 mkr motsvarande 11 mkr per år, exklusive storflygplatsen. Rörande förverkligandet av denna plan anför styrelsen i huvudsak följande.

Under den första femårsperioden 1956—1960 har beslut fattats om huvudparten av de i planen upptagna arbetena. De större internationella flygplatserna — med undantag av storflygplatsen — har dock endast kunnat utbyggas i mycket begränsad omfattning och i fråga om flygplatsen vid Karlstad har inget beslut fattats.

För inrikesflygets del syftade 1956 års långtidsplan i främsta rummet till att komplettera de för den reguljära inrikestrafiken redan utbyggda huvudflygplatserna för att åstadkomma ett sammanhängande system av tio huvudflygplatser på 20—30 mils avstånd från varandra. Under den gångna femårsperioden har statsmakterna redan fattat beslut om anläggande av nya flygplatser i Kiruna, Umeå och Jönköping, varjämte omfattande utvidgningar och förbättringar beslutats på Sundsvall/Härnösands flygplats. Samtliga dessa arbeten beräknas bli avslutade under år 1961, för Sundsvall/Härnösands del dock endast under förutsättning att vissa markfrågor hinner lösas under den närmaste tiden. Härefter återstår endast anläggandet av en ny flygplats vid Karlstad, innan de tio huvudflygplatserna för inrikesflyget är fullt utbyggda enligt långtidsplanens förutsättningar. Genomförandet av detta utbyggnadsprogram, vilket i långtidsplanen upptogs till 40 mkr, kan numera för statsverkets del beräknas dra en kostnad av 22 mkr, exklusive radioanläggningar, vilket belopp avsevärt understiger det i tioårsplanen beräknade. Utbyggnaden har även kunnat genomföras betydligt snabbare än beräknat. Denna gynnsamma utveckling får väsentligen tillskrivas det förhållandet, att lokala intressenter under senare år bidragit till finansieringen av projekten.

Beträffande Karlstads flygplats avser styrelsen att till en början genom särskild skrivelse underställa Kungl. Maj:t frågan om den nya flygplatsens

lokalisering. Anslag för ändamålet torde ej erfordras förrän under budgetåret 1962/63.

Med den utveckling inrikesflyget fått under de sista åren är de förenämnda huvudflygplatserna icke tillräckliga för inrikesflygets totala behov utan flygplatser för mera lokala trafikbehov erfordras.

Genom tillmötesgående av flygvapnet har under de senaste åren ett betydande antal militära flygplatser öppnats för civil trafik. Kostnaderna för de militära flygplatsernas komplettering för civilt bruk har regelmässigt bestritts av de lokala intressenterna, varför luftfartsfonden endast i ringa mån belastats med kostnader härför.

Enligt beslut av 1959 års riksdag skall nya civila flygplatser anläggas jämväl vid Skellefteå och Örnsköldsvik. Dessa beräknas kunna tagas i bruk under hösten 1961. Anläggningskostnaderna skall bestridas av dels anslag, som står till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande, dels bidrag från kommuner och enskilda.

I fråga om Bromma flygplats räknar styrelsen med att vara särskilt återhållsam med investeringar. Likväl måste investeringar av storleksordningen 1 mkr per år göras för vidmakthållande av banor och andra anläggningar på flygplatsen, vartill kommer kostnader för olika av trafikutvecklingen betingade om- och nybyggnader av lokaler m. m.

De senaste årens flygtekniska utveckling har i hög grad aktualiserat behovet av en utbyggnad av Torslanda och Bulltofta flygplatser så att dessa kan användas för normalt förekommande jettrafik. Sker ej detta, kommer flygplatserna alltmera att få karaktären av sekundära flygplatser.

Den för innevarande budgetår fastställda investeringsramen utgör för luftfartsfonden samt det under televerkets fond upptagna anslaget till Radioanläggningar för luftfarten (10,5 + 3,5) 14,0 mkr. Vid sidan av de ramreglerade investeringarna har anvisats 30 mkr för utbyggnad av storflygplatsen Stockholm-Arlanda. För budgetåret 1961/62 föreslår styrelsen arbeten för sammanlagt 14,1 mkr, vartill kommer 3,4 mkr för radioanläggningar för luftfarten, eller tillhopa 17,5 mkr. För storflygplatsen äskas ett anslag om 5 mkr.

6: 1 Flygplatser m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	725 000	9 600 000	10 325 000
1960/61	—	10 300 000	10 300 000*
1961/62 styrelsen	—	14 000 000	14 000 000*
dep.ch.	—	6 900 000	6 900 000*

* Preliminärt belopp.

Beträffande de för innevarande och nästa budgetår planerade investeringarna — exklusive storflygplatsen — har luftfartsstyrelsen redovisat följande program.

	Beräknad total- kostnad	Faktisk medelsför- brukning t. o. m. 30/6 1960	Arbetsprogram	
			1960/61	1961/62
			tusen tal kronor	
<i>Flygfällsbyggen</i>				
Bromma				
Förstärkningsarbeten (nytt objekt) .	1 400	—	—	1 400
Torslanda				
Utbyggnadsarbeten (nytt objekt) ..	11 500	—	—	3 000
Bulltofta				
Taxibanor, platta, tillfartsväg m. m. till ny stationsbyggnad	2 400	2 221	179	—
Ny taxibana (nytt objekt)	3 000	—	—	1 500
Sundsvall/Härnösand				
Banförlängning m. m.	900	—	300	600
Ny vatten- och avloppsanläggning ..	250	—	250	—
Kiruna				
Ny flygplats ¹	5 400	4 879	521	—
Umeå				
Ny flygplats ¹	3 450	965	1 335	1 150
Jönköping				
Ny flygplats ¹	2 250	787	1 463	—
Diverse flygplatser	880	—	430	450
Summa	31 430	8 852	4 478	8 100
<i>Byggnader</i>				
Arlanda				
Kontrollcentral (nytt objekt)	1 300	—	—	600
Torslanda				
Påbörjande av projektering av ny stationsbyggnad (nytt objekt) ...	200	—	—	200
Sundsvall/Härnösand				
Stationsbyggnad ¹	500	229	271	—
Umeå				
Stations- och driftsbyggnad ¹	900	—	500	400
Jönköping				
Stations-, drifts- och hangarbyggnad ¹	750	—	750	—
Diverse flygplatser	1 000	—	500	500
Summa	4 650	229	2 021	1 700

¹ Luftfartsverkets kostnad.

	Beräknad total- kostnad	Faktisk medelsför- brukning t. o. m. 30/6 1960	Arbetsprogram	
			1960/61	1961/62
		tusental kronor		
<i>Teleutrustning m. m. (delvis nya objekt)</i>	623	—	323	300
<i>Belysningsanläggningar</i>				
<i>Bromma</i>				
Ombyggnad av inflygningslinjer ...	200	—	—	200
Högintensitetsljus bana 31 (nytt objekt)	200	—	—	200
Plattformsbelysning	140	—	—	140
<i>Torslanda</i>				
Ombyggnad och komplettering av ban- och inflygningsljus (nytt objekt)	500	—	—	50
Komplettering av högintensitetsljus m. m.	125	80	45	—
<i>Bulltofta</i>				
Markeringsljus för ny taxibana (nytt objekt)	90	—	—	60
Ljus för landningszon (nytt objekt)	85	—	—	85
<i>Sundsvall/Härnösand</i>				
Komplettering av högintensitetsljus m. m.	250	103	117	300
<i>Umeå</i>				
Belysningsanläggningar för ny flygplats ¹	945	25	675	245
<i>Jönköping</i>				
Belysningsanläggningar för ny flygplats ¹	255	104	421	—
Reservkraftaggregat vid olika flygplatser (nya objekt)	540	—	—	245
Kabelarbeten för meteorologiska instrument (delvis nya objekt)	650	110	390	150
<i>Diverse flygplatser</i>				
Fältbelysningsutrustningar för mindre flygplatser	450	275	175	—
Övriga diverse arbeten	525	—	250	275
Summa	5 495	697	2 073	1 950

¹ Luftfartsverkets kostnad.

² P. g. a. allmänna kostnadsstegringar har totalkostnaden uppräknats med ca 5 %.

	Beräknad total- kostnad	Faktisk medelsför- brukning t. o. m. 30/6 1960	Arbetsprogram	
			1960/61	1961/62
		tusental kronor		
<i>Fordon, maskiner och redskap</i>				
Ersättningsanskaffning (delvis nya objekt)	1 315	—	455	860
Nyanskaffning (delvis nya objekt) ..	2 040	—	950	1 090
Summa	3 355	—	1 405	1 950
Totalsumma	45 553	9 778	10 300	14 000

De exakta igångsättningstidpunkterna för de anmälda arbetena kan f. n. icke preciseras. Det torde få ankomma på luftfartsstyrelsen att från fall till fall bestämma eller föreslå när och i vilken takt de i arbetsprogrammet angivna objekten skall komma till utförande inom den totalram för investeringsverksamheten, som kan komma att fastställas.

Beträffande de under anslaget upptagna objektgrupperna har styrelsen meddelat följande.

Flygfältsbyggen

Bromma flygplats

Den ökade trafiken och insättandet av allt tyngre flygplan under senare år har förorsakat relativt betydande beläggningsskador, vilka till viss del reparerats. Förstärkningsarbetena har dock begränsats till vad som oundgängligen erfordrats för att hålla trafiken i gång. Det är nu nödvändigt att fullfölja dessa belägningsarbeten på de skadade ytor som ännu icke behandlats, främst på en mindre del av huvudbanan samt på flygplatsens taxibanor och uppställningsplatser. Arbetena beräknas komma till utförande under sommaren 1961 och dra en kostnad av 1,4 mkr.

Torslanda flygplats

I skrivelse den 19 november 1958 hemställde luftfartsstyrelsen bl. a., att Kungl. Maj:t måtte godkänna ett avtal mellan styrelsen och Göteborgs stad om upprättande av en generalplan för Torslanda flygplats. Sedan luftfartsstyrelsen därefter företagit viss förberedande utredning rörande Göteborgs flygplatsfråga, har styrelsen sedermera genom skrivelse till Kungl. Maj:t den 13 juni 1960 förordat, att en första utbyggnad av Torslanda flygplats bör ske genom en förlängning av banorna 04—22 och 14—32 utan sprängningar i inflygningssektorerna. Avsikten härmed är, att banorna skall för jetstarter användas i huvudsak enkelriktade. Förlängningarna vid banändarna 22 och 14 skall därför göras enbart för start; nuvarande landnings-trösklar bibehållas. Med hänsyn till medvindsstarterna måste bana 14—32 förlängas från nuvarande 1 285 m till totalt 2 200 m, vilket förutom den

möjliga banutbyggnaden i nordväst innebär en förlängning av 400 m åt sydost på utfyllnad i sjön. Totalkostnaderna för en sådan utbyggnad av Torslanda flygplats uppskattas till ca 10 mkr, inklusive belysningsanläggningar. Härtill beräknas komma kostnaden för en taxibana längs huvudbanan för förbindelserna mellan stationsområdet och banändarna, uppskattad till ca 2 mkr.

Om förenämnda avtal godkännes inom den närmaste tiden räknar styrelsen med att generalplanarbetet skall kunna bedrivas i sådan takt, att arbetena med genomförandet av den första utbyggnaden av flygplatsen skall kunna påbörjas senast under budgetåret 1961/62. En förutsättning är att överenskommelse dessförinnan hunnit träffas med Göteborgs stad om erforderligt bidrag till kostnaderna för anläggningsarbetena.

För att möjliggöra en prövning av ifrågavarande anslagsbehov i samband med luftfartsstyrelsens övriga anslagsäskanden har styrelsen i arbetsprogrammet för budgetåret 1961/62 preliminärt upptagit den första delen av utbyggnaden av Torslanda flygplats med 3 mkr.

Bulltofta flygplats

Enligt förenämnda tioårsplan skulle på Bulltofta flygplats vissa kompletteringsarbeten utföras, nämligen förlängning av huvudbanan, byggande av taxibanor, plattformar, stations-, hangar- och driftsbyggnader m. m. Första etappen av denna utbyggnad, omfattande ny stationsbyggnad samt stationsplatta och förbindelsebana till denna, är nu avslutad. Det fortsatta utbyggnadsprogrammet innefattar främst byggande av taxibana och en förlängning av huvudbanan till 2 500 m samt uppförande av en hangarbyggnad. Om finansieringen av dessa projekt pågår för närvarande överläggningar mellan luftfartsstyrelsen och Malmö stad.

I första hand bör den planerade taxibanan mellan stationsområdet och nordöstra banändan komma till stånd. För närvarande måste nämligen taxirörelser äga rum på rullbanan, vilket medför att denna ofta är blockerad av flygplan på väg till eller från stationsområdet. Härigenom uppkommer förseningar och besvärande väntetider för andra flygplan, som skall använda rullbanan. Med hänsyn härtill och den ökade trafiken på Bulltofta flygplats är det angeläget, att flygplatsens kapacitet snarast ökas genom att sagda taxibana kommer till utförande. Anläggningskostnaderna beräknas uppgå till 3 mkr. För budgetåret 1961/62 erfordras 1,5 mkr.

Vad angår hangarbyggnaden torde resultaten av en pågående utredning i frågan böra avvaktas, innan slutlig ståndpunkt kan tagas.

Sundsvall/Härnösands flygplats

Arbetena med banförlängningar m. m. skulle enligt tidigare planer ha utförts under sommarhalvåret 1960. På grund av oförutsedda svårigheter beträffande i sammanhanget erforderliga markförvärv kan denna tidsplan icke hållas. Sälunda kommer under år 1960 endast vissa reparationsarbeten på den befintliga banan jämte viss utökning av stationsplattformen

att utföras. I en särskild skrivelse den 14 september 1960 har luftfartsstyrelsen anmält, att vissa markfrågor inte hunnit lösas och att styrelsen ska söka samordna de olika intressena i ärendet. Med hänsyn härtill torde de i arbetsprogrammet upptagna arbetena med banförlängning och komplettering av högintensitetsljus ej kunna påbörjas under budgetåret 1961/62.

Umeå flygplats

För avslutande av arbetet med anläggande av flygplatsen erfordras 1 150 000 kr för budgetåret 1961/62.

Olika flygplatser

För diverse och oförutsedda arbeten vid olika flygplatser beräknas åtgå ett belopp av 450 000 kr. Häri ingår bl. a. planerad utvidgning av stationsplattformen på Luleå flygstation samt breddning av taxibanan på Östersunds flygstation.

Byggnader

Kontrollcentralen för Stockholms flyginformationsregion

I statsverkspropositionen 1960 uttalade föredragande departementschefen, att luftfartsstyrelsen borde närmare undersöka möjligheterna att till storflygplatsen förlägga kontrollcentralen för Stockholms flyginformationsregion. Den sålunda begärda undersökningen har nu verkställts, varvid beaktats vissa ändrade förutsättningar, som inträtt under vintern 1959—60. Utredningen bekräftar, att i fråga om förläggningen av kontrollcentralen Bromma och Arlanda är likvärdiga ur driftsynpunkt. Ett sammanbyggande av kontrollcentralen med den blivande trafikledningsbyggnaden på Arlanda flygplats erbjuder dock vissa fördelar ur byggnadskostnadssynpunkt. Genom en sådan anordning kan nämligen ett belopp av ca 500 000 kr inbesparas i anläggningskostnad.

Luftfartsstyrelsen har vid övervägande av samtliga de faktorer, som inverkar på frågan om kontrollcentralens placering, kommit till den uppfattningen, att den bör förläggas till Arlanda. (En av byråcheferna hos styrelsen har anmält avvikande mening.) Kontrollcentralen beräknas kosta 1 300 000 kr, varav 600 000 kr erfordras för budgetåret 1961/62. Styrelsen har tills vidare bibehållit redovisningen av kontrollcentralen såsom ett objekt i luftfartsstyrelsens ordinarie arbetsprogram. Vissa skäl talar dock för att objektet egentligen bör hänföras till Arlandainvesteringarna.

Statstjänstemannaförbundet har i en skrivelse den 29 september 1960 anfört vissa skäl för ett bibehållande av kontrollcentralen på Bromma flygplats.

Torslanda flygplats

I planerna för upprustningen av flygplatsen ingår även en av den starkt växande passagerartrafiken betingad väsentlig utökning av lokal- och platt-

formsutrymmen inom stationsområdet. I första hand bedömes härvid uppförandet av en ny stationsbyggnad böra ifrågakomma. För detaljprojektering av denna beräknas för budgetåret 1961/62 ett belopp av 200 000 kr.

Umeå flygplats

Luftfartsstyrelsens andel i kostnaderna för stations- och driftsbyggnad uppgår till 900 000 kr. Av detta belopp beräknas 500 000 kr åtgå innevarande budgetår och återstoden, 400 000 kr, under budgetåret 1961/62.

Olika flygplatser

För diverse och oförutsebara arbeten vid olika flygplatser beräknas ett belopp av 500 000 kr.

Teleutrustning m. m.

Den erforderliga kompletteringen och nyanskaffningen av teleutrustning under budgetåret 1961/62 omfattar radioutrustningar för fältfordon, trafikanthögtalaranläggningar, talregistreringsutrustningar, utrustningar för distribution av väderleksuppgifter, lokal- och flygsäkerhetstelefonväxlar, visuella informationssystem samt diverse smärre kompletteringar på olika flygplatser. För ändamålet beräknas ett sammanlagt belopp av 300 000 kr.

Belysningsanläggningar

Bromma flygplats

Ombyggnaden av inflygningslinjerna bör nu ej längre uppskjutas, då nuvarande vänsterlinjesystem strider mot de internationella normerna. För budgetåret 1961/62 erfordras 200 000 kr.

För att vid nedsatt sikt underlätta landning på bana 13—31 bör inflygningslinjen kompletteras med högintensiva ljus vid banände 31, liksom tidigare skett vid huvudrullbanans motsatta ände. Kostnaderna beräknas uppgå till 200 000 kr, och hela beloppet erfordras för budgetåret 1961/62.

För att hålla flygplatsen i ett trafikvärdigt skick och för att förhindra olyckstillbud till följd av den otillräckliga belysningen bör förbättringar av plattformsbelysningen komma till stånd under budgetåret 1961/62. Kostnaderna beräknas till 140 000 kr.

Torslanda flygplats

För ombyggnad och komplettering av ban- och inflygningsljus i samband med de föreslagna banarbetena kräves för budgetåret 1961/62 ett belopp av 50 000 kr.

Bulltofta flygplats

Markeringsljusen för den föreslagna nya taxibanan på Bulltofta flygplats beräknas kosta 90 000 kr, varav 60 000 kr erfordras för budgetåret 1961/62.

En försöksanläggning för belysning av banytan vid rullbanans nordöstra

ände har visat sig mycket värdefull ur säkerhets- och regularitetssynpunkt och bör nu utföras i permanent skick. Kostnaderna härför beräknas till 85 000 kr och hela beloppet åtgår under budgetåret 1961/62.

Umeå flygplats

För belysningsanläggningar upptar arbetsprogrammet ett belopp av 245 000 kr för budgetåret 1961/62.

Reservkraftaggregat

Med hänsyn till nödvändigheten ur flygsäkerhets- och regularitetssynpunkt att vid störningar i den normala strömtillförseln trygga den elektriska försörjningen vid vissa flygplatser är det erforderligt att anskaffa reservkraftaggregat till flygplatserna i Göteborg, Malmö, Kiruna, Umeå och Jönköping för sammanlagt 540 000 kr, varav 245 000 kr beräknas åtgå under budgetåret 1961/62.

Kabelarbeten för meteorologiska instrument

För fortsatta kabelarbeten m. m. för meteorologiska instrument vid olika flygplatser beräknas för budgetåret 1961/62 ett belopp av 150 000 kr.

Olika flygplatser

För diverse och oförutsebara arbeten vid olika flygplatser beräknas för budgetåret 1961/62 ett belopp av 275 000 kr.

Fordon, maskiner och redskap

Ersättningsanskaffningen av fordon, maskiner och redskap beräknas under budgetåret 1961/62 dra en sammanlagd kostnad av 860 000 kr, vilket innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 440 000 kr. Även nyanskaffningskostnaderna beräknas stiga och uppgår till 1 090 000 kr. Den kraftiga ökningen av medelsbehovet har bl. a. sin grund i tillkomsten av nya flygplatser.

6: 2 Försvarsberedskap vid luftfartsverket

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	118 000	100 000	211 000
1960/61	7 000	100 000	107 000*
1961/62 styrelsen	—	100 000	100 000*
dep.ch.	—	100 000	100 000*

* Preliminärt belopp.

Luftfartsstyrelsen har i särskild skrivelse den 23 augusti 1960 hemställt, att för nästa budgetår anvisas dels ett investeringsanslag av 100 000 kr för försvarsberedskapsändamål och dels ett avskrivningsanslag å driftbudgeten med samma belopp. Med hänsyn till skrivelsens art torde någon redogörelse för innehållet i densamma inte böra lämnas till statsrådsprotokollet. Skrivelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet överlämnas till vederbörande utskott.

6: 3 Utbyggnad av storflygplats m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	7 026 000	40 000 000	42 824 000
1960/61	4 202 000	30 000 000	21 500 000*
1961/62 styrelsen	12 702 000	5 000 000	16 800 000*
dep.ch.	12 702 000	4 000 000	16 300 000*

* Preliminärt belopp.

Utbyggnaden av den av 1957 års höstriksdag beslutade storflygplatsen Arlanda har fortskridit så långt, att den 3 300 m långa huvudbanan samt drifts- och hangarområdena praktiskt taget är färdigställda. Arbetet med ombyggnaden av den gamla banan har påbörjats och beräknas pågå t. o. m. år 1962. Denna bana blir 2 500 m.

SAS har i början av år 1960 färdigställt och tagit i bruk den första etappen av sitt hangarbygge omfattande bl. a. hangarhall för fyra DC-8-plan. Hangaren utvidgas för närvarande till dubbla storleken.

Inom flygplatsens driftsområde har panncentral, garage (inrett som provisorisk stationsbyggnad), verkstad och förvaltningsbyggnad tagits i drift, medan brandstationen beräknas kunna färdigställas och tas i drift i januari 1961. Flygplatsens vatten- och avloppsanläggning har tagits i bruk. Avloppet har anslutits till Märsta avloppsnät.

En förnyad utredning har lett till att styrelsen beslutat lokalisera stockholmsområdets nya kontrollcentral till Arlanda. Projekteringen av den byggnad som skall omfatta kontrollcentralen och den permanenta trafikledningsbyggnaden pågår, byggnadsarbetet beräknas att påbörjas år 1961 och byggnaden planeras kunna tas i bruk år 1963. Även projekteringen av godsbyggnaden pågår. Denna byggnad förutses stå färdig vid årsskiftet 1963—64. Styrelsens viktigare anläggningar på flygplatsen är således i drift, under uppförande eller beslutade så när som på stationsbyggnaden och därmed sammanhängande anläggningar.

Luftfartsstyrelsen har med hänsyn till den inställning till frågan som kommunikationsdepartementet, byggnadsstyrelsen och SAS intagit icke velat motsätta sig att arkitekttävling anordnas om flygplatsens stationsbyggnad. Härigenom senarelägges emellertid byggnadens färdigställande, var-

jämte ytterligare kostnader för provisorier m. m. uppstår, vilka dock uppvägs av vissa besparingar.

Av de anvisade medlen för flygplatsbygget har hittills utbetalats ca 90 mkr och beställningar utlagts för ytterligare ca 15 mkr.

I följande sammanställning redovisas styrelsens kostnadsberäkning i november 1960 för flygplatsanläggningarna. Som jämförelse har medtagits tidigare beräkningar rörande flygplatsens kostnader. De för februari 1960 angivna beloppen grundar sig på den i 1960 års statsverksproposition angivna kostnadsramen. Samtliga belopp avser miljoner kronor.

	Prop. 1957: 185	Febr. 1960	Nov. 1960
I. Markförvärv	2,0	2,2	2,2
Huvudbana	37,0	37,5	38,3
Tvärbana	21,5	20,1	20,0
Hangarområde	6,0	6,0	17,7
Driftsbyggnader, provisorisk och permanent trafikledningsbyggnad	8,0	12,7	15,4
Huvudkulvertar samt vatten och avlopp ..	4,5	4,9	4,9
Vägar och parkeringsplatser inom och utom fältområdet	5,3	5,6	15,8
Belysning	2,0	6,2	6,7
Teleinstallation, landningshjälpmedel	7,0	7,0	7,0
Fordon, maskiner, redskap	3,0	5,0	5,2
Diverse	—	0,9	2,7
Oförutsett	12,7	10,1	16,6
Administration	8,5	9,8	10,5
Summa	117,5	128,0	133,0
II. Stationsområde	11,5	9,0	
Stationsbyggnad	20,0	18,0	
Godsbyggnad	4,0	4,0	
Summa	35,5	31,0	
Totalsumma	153,0	159,0	

De för november 1960 angivna kostnaderna hänför sig till kostnadsnivån för september 1959. Indexstegringen därefter har beräknats till ca 2 mkr. Summan 133 mkr skall med hänsyn härtill höjas till 135 mkr.

I de nu aktuella kostnadsberäkningarna har inga belopp angivits för stationsområde, stationsbyggnad och godsbyggnad. Då dessa anläggningar ännu ej projekterats, kan kostnadsberäkning för dem ej utföras. Tidigare angivna belopp utgör endast grova uppskattningar. Styrelsen anser det tro-

¹ Extra kostnader i anledning av ändrad tidsplan för stationsbyggnaden och trafikens överförande till Arlanda före stationsbyggnadens färdigställande har inräknats.

ligt, att de för stationsbyggnaden upptagna beloppen är alldeles för låga. Till denna fråga avser luftfartsstyrelsen att återkomma i sina petita för budgetåret 1962/63. Kostnadsuppställningen avseende februari 1960 visar vilka belopp som blir tillgängliga för stationsbyggnad, stationsområde och godsbyggnad om kostnaderna skulle hållas inom en ram av 159 mkr.

Beräkningarna innefattar inte kostnaden för Stockholms kontrollcentral, för vilken särskilda medel (1,3 mkr) äskats under anslaget Flygplatser m. m.

Vad angår godsbyggnaden råder enighet mellan luftfartsstyrelsen, byggnadsstyrelsen och generaltullstyrelsen, att investeringsmedlen för godsbyggnaden bör bestridas från luftfartsfonden. Skälen härför är bl. a., att byggnaden på grund av det intima sambandet mellan denna och övriga byggnader inom flygplatsens stationsområde bör projekteras och byggas av luftfartsstyrelsen och att byggnadens drift och underhåll lämpligast bör ombesörjas i sammanhang med skötseln av luftfartsverkets övriga anläggningar på flygplatsen. Det har förutsatts, att luftfartsstyrelsen skall äga rätt att uppbära hyra av lokalernas brukare, inklusive tullverket. Byggnadsmedel erfordras icke förrän budgetåret 1962/63.

Rörande tidsplanen anför styrelsen.

I propositionen 1957: 185 förutsattes, att stationsbyggnaden skulle färdigställas under år 1963, varefter överföring av utrikestrafiken från Bromma skulle verkställas. Färdigställningstidpunkten försköts sedermera till början av 1964 varvid trafiken skulle flyttats den 1 april 1964. Beslutet om arkitektpristävling medför emellertid, att byggnadens färdigställande måste senareläggas. Ett ytterligare dröjsmål med avlastningen av trafik från Bromma kan emellertid icke accepteras med hänsyn till jettrafikens omfattning. Ytterligare provisorier måste därför utföras på Arlanda för att en större trafik skall kunna omhändertas där innan stationsbyggnaden blir färdig. I och med tillkomsten av dessa provisorier blir det ej längre nödvändigt att forcera stationsbyggnadens projektering och byggande. Den beräknas nu komma att bli tagen i drift våren 1966. Styrelsen har funnit, att erforderliga provisorier på Arlanda kan vara färdiga tidigast under första kvartalet 1962. Projektering och byggande har då förutsetts ske i forcerad takt.

Motorvägen kommer enligt vad styrelsen inhämtat från vägförvaltningen att bli trafikabel upp till Rotsunda samt mellan Norrsunda och Arlanda den 1 november 1962 och i sin helhet den 1 november 1963. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens i propositionen 1957: 185 nämnda åtagande kommer sålunda att väl fullföljas.

SAS har på eget initiativ utrett frågan om en tidig utflyttning till Arlanda. Konsortiet har därvid funnit, att ur dess synpunkt en överföring av all utrikes trafik den 1 april 1962 är önskvärd. Som skäl för sitt ställningstagande har konsortiet angivit nödvändigheten att snarast minska jettrafiken på Bromma samt fördelar av driftsekonomisk art. SAS förutsätter, att de utländska flygbolagen överför sin trafik till Arlanda vid samma tidpunkt. På Bromma skulle därefter endast inrikestrafik och viss chartertrafik bedrivas. SAS önskar sålunda icke utnyttja den möjlighet som föreligger enligt avtalet den 18 oktober 1957 mellan Kommunikationsdepartementet och ABA angående utbyggnaden av flygplatsen vid Halmsjön att på Bromma ha kvar viss internordisk trafik.

Luftfartsstyrelsen och SAS har överenskommit, att erforderliga anläggningar skall färdigställas till den 1 april 1962 och att all utrikestrafik skall överföras till Arlanda vid nämnda tidpunkt. Överenskommelsen blir med hänsyn till kostnaderna för anläggningarna beroende av Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut. Luftfartsstyrelsen har dock reserverat sig för en förse- ning av de erforderliga anläggningarnas färdigställande.

Med hänsyn till de ändrade planerna för trafikens överflyttning och för stationsbyggnadens färdigställande anser luftfartsstyrelsen följande extra anläggningar erforderliga.

Den nuvarande provisoriska stationsbyggnaden ändras och tillbygges så att ökade hall-, restaurang-, kontors- och personalutrymmen erhålles. Vissa lokaler såsom för meteorolog- och briefingtjänst inreds i verkstadsbyggnaden invid den provisoriska stationsbyggnaden. Provisoriska godslokaler förutsättes anordnade i utrymmen, som SAS upplåter. Ytterligare någon barack måste dock anskaffas. Godshanteringen överflyttas vid årsskiftet 1963/64 till den permanenta godsbyggnaden, som då beräknas bli färdig. En rampbyggnad uppföres invid plattformarna. Den avses innehålla utrym- men för förvaring av rampmateriel och för sortering av bagage samt perso- nalutrymmen. Därjämte anordnas i baracker sovrum för personal, som skall övernatta på flygplatsen.

Som stationsplattformar användes de befintliga hangarplattformarna, som för ändamålet tillbygges och kompletteras med belysning m. m. Bilpar- keringarna inom det provisoriska stationsområdet och vid de provisoriska godslokalerna utvidgas.

Kostnaderna härför har preliminärt beräknats till 3 mkr för byggnader, 1,6 mkr för plattformar, 0,2 mkr för bilparkering samt 0,7 mkr för oförut- sedda utgifter eller sammanlagt 5,5 mkr.

Utöver de nämnda extra investeringarna kommer kostnader för arkitekt- tävlingens anordnande och vidare ökade kostnader för styrelsens administ- ration av arbetenas utförande till följd av arlandaarbetenas utspridande på en längre period. Tillsammans bedöms dessa kostnader uppgå till 0,7 mkr.

Kostnaderna för av utflyttningen och senareläggningen föranledda pro- visorier m. m. på Arlanda beräknas således till 6,2 mkr, vilket belopp dock motsvaras av inbesparade kostnader för eljest erforderliga provisorier på Bromma samt räntebesparingar genom senareläggningen av den perma- nenta stationsbyggnaden på Arlanda m. m. Utvidgningen av den provisoris- ka stationsbyggnaden och lokalerna för meteo och briefing m. m. torde bli av den art att de kommer att finnas kvar sedan den permanenta stations- byggnaden färdigställts och kan åtminstone efter några år åter finna en ekonomisk användning. En viss del av de extra investeringarna återgår i form av hyror. Vid hyresberäkningen avses att tillämpas en med hänsyn till användningstiden kort avskrivningstid.

Styrelsen hemställer, att kostnadsramen för utbyggnaden av storflygplats m. m. måtte ökas med 6,2 mkr jämte ett belopp av 2,0 mkr motsvarande in- träffad indexstegring. För budgetåret 1961/62 äskas 5 mkr.

6: 4 Luftfartsverkets dispositionsanslag

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	491 000	100 000	55 000
1960/61	536 000	1 000	93 000*
1961/62 styrelsen	444 000	—	—*
dep.ch.	444 000	1 000 000	—*

* Preliminärt belopp.

För nästa budgetår anser styrelsen någon ny medelsanvisning icke erforderlig på detta anslag.

Styrelsen har lämnat en sedvanlig redogörelse för användningen av dispositionsanslaget under budgetåret 1959/60. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet överlämnas till vederbörande utskott.

Yttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det utlåtande, som redovisats under postverkets fond.

Departementschefen

Luftfartsstyrelsen har räknat med att den för innevarande budgetår gällande investeringsramen om 10,5 mkr i stort sett kommer att utnyttjas. Utanför de ramreglerade investeringarna beräknar styrelsen en medelsförbrukning om 21,5 mkr för storflygplatsen.

Beträffande de ramreglerade investeringarna inom luftfartsfonden har styrelsen för nästa budgetår föreslagit en medelsförbrukning av 14,1 mkr och i nya anslag äskat samma belopp för luftfartsfonden. Såsom framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag ansett mig kunna förorda en investeringsram av 7,0 mkr för luftfartsfonden. Härav torde 6,9 mkr böra hänföras till flygplatsanslaget och 0,1 mkr till försvarsberedskapsanslaget. Vidare tillstyrker jag — vid sidan av de ramreglerade anslagen — ett anslag av 4 mkr till utbyggande av storflygplatsen.

Liksom för innevarande budgetår bör luftfartsstyrelsen under nästa budgetår med anlitande av anslagen inom luftfartsverkets investeringsram samt anslaget till radioanläggningar för luftfarten under televerkets fond få avväga behoven av investeringar i olika slag av luftfartsanläggningar. Härvid förutsättes, att investeringarna totalt icke överstiger luftfartsverkets ram, utökad med ett belopp motsvarande anslaget till radioanläggningar för luftfarten, som jag för nästa budgetår föreslagit skola uppföras med 3 mkr. Erforderliga anslagsförstärkningar i anledning av denna rörelsefrihet torde få ske genom anlitande av dispositionsanslagen under berörda fonder.

Vad angår de olika objekten tillhörande de ramreglerade investeringarna är jag icke beredd att ta ställning till förslagen om utbyggnad av Torslanda flygplats. De i investeringsprogrammet upptagna arbetena på Sundsvall/Härnösands flygplats för sammanlagt 0,9 mkr avseende banförlängning och komplettering med högintensitetsljus torde enligt vad styrelsen meddelat icke komma till utförande under nästa budgetår på grund av svårigheter att lösa vissa markfrågor.

Jag biträder styrelsens förslag om förläggande av kontrollcentralen för Stockholms flyginformationsområde till Arlanda flygplats. Med hänsyn bl. a. till att kontrollcentralen är avsedd att ingå i den blivande trafikledningsbyggnaden på Arlanda, talar övervägande skäl för att anläggningskostnaderna för kontrollcentralen hänföres till investeringarna för storflygplatsen. Projektet i fråga, som kostnadsberäknats till totalt 1,3 mkr, bör således utgå ur styrelsens arbetsprogram för de ramreglerade investeringarna samtidigt som motsvarande uppräkningsfår ske för Arlandainvesteringarna.

På grund av vad jag nu anfört nedgår medelsbehovet för budgetåret 1961/62 med ca 4,8 mkr jämfört med styrelsens förslag.

Mot investeringsprogrammet i övrigt under anslaget till flygplatser m. m. har jag i princip ej något att erinra. Då den av mig förordade investeringsramen innebär en begränsning av styrelsens äskanden med ytterligare ca 2,3 mkr, torde emellertid vissa arbeten och anskaffningar behöva uteslutas eller senareläggas, företrädesvis under diverseposterna samt posten fordon, maskiner och redskap.

Vad gäller Arlanda flygplats beräknades i 1960 års statsverksproposition de totala kostnaderna för en utbyggnad i beslutad omfattning till 155 mkr. Här ingick ej de till 4 mkr uppskattade kostnaderna för en tullgodsbyggnad, vars fondredovisning skulle ytterligare utredas. Styrelsen föreslår nu i samråd med byggnadsstyrelsen och generaltullstyrelsen, att godsbyggnaden skall redovisas under luftfartsfonden. Jag har ej något att erinra häremot.

Hösten 1960 har luftfartsstyrelsen beräknat kostnaderna för storflygplatsen — exklusive stationsbyggnaden och stationsområdet samt förenämnda tullgodsbyggnad — till 135 mkr, vilket belopp styrelsen anser jämförbart med 128 mkr vid den i förra årets statsverksproposition angivna kostnadsramen. Skillnaden mellan de båda sistnämnda beloppen hänför sig främst till generella kostnadsstegringar samt kostnader för vissa provisorier, som jag skall närmare beröra i det följande. Vad angår stationsområdet, stationsbyggnaden och tullgodsbyggnaden har någon ny kostnadsuppskattning ej skett men styrelsen anser det troligt att de för stationsbyggnaden i kostnadssammanställningen upptagna beloppen är alldeles för låga.

Rörande tidsplanen för utbyggnaden meddelar styrelsen, att stationsbyggnaden numera planeras att tas i drift våren 1966 i stället för hösten 1963 såsom tidigare avsetts. Som jag varit i tillfälle att närmare utveckla i ett interpellationssvar i andra kammaren den 14 december 1960, har en sådan tidsförskjutning ansetts nödvändig för att bereda erforderlig tid för

en noggrann planering och projektering av byggnaden och för inhämtande av ytterligare erfarenheter i fråga om jettrafikens krav. Avsikten är att en allmän nordisk arkitekttävlan om stationsbyggnaden skall utlysas.

Genom senareläggningen av stationsbyggnaden samt den till våren 1962 tidigarelagda överflyttningen av utrikestrafiken till Arlanda — vilken jag likaledes berört i sagda interpellationssvar — blir det nödvändigt att utföra vissa provisorier. Kostnaderna för dessa uppskattas av styrelsen till 5,5 mkr vartill kommer 0,7 mkr för arkitekttävlingen och vissa administrationskostnader.

Jag delar helt uppfattningen att färdigställandet av stationsbyggnaden och stationsområdet bör uppskjutas åtminstone till år 1966. Härigenom skapas ökade möjligheter till en från ekonomiska och andra synpunkter rationell utformning av byggnaden. Med hänsyn till bl. a. det hårda utnyttjandet av trafikkapaciteten på Bromma flygplats samt till de allvarliga bullerstörningarna kring sistnämnda flygplats är det synnerligen tillfredsställande, att hela utrikesluftfarten överflyttas till Arlanda under våren 1962. Luftfartsstyrelsen bör därför erhålla bemyndigande att utföra härför erforderliga provisoriska anordningar. Kostnaderna för dessa bör dock kunna begränsas något i förhållande till styrelsens förslag genom i vissa avseenden enklare utförande. Vidare får i möjligaste mån en successiv anpassning av provisorierna ske efter trafikutvecklingen. Kostnaderna för nämnda anläggningar bör därför enligt min åsikt kunna begränsas med uppskattningsvis 0,5 mkr jämfört med styrelsens beräkningar. På grund härav upptar jag ifrågavarande kostnader för provisorier, arkitekttävling m. m. till 5,7 mkr. Innan byggnadsarbetena avseende provisorierna påbörjas, torde luftfartsstyrelsen böra underställa frågan om deras igångsättande Kungl. Maj:ts prövning och i samband härmed framlägga en förnyad kostnadsberäkning.

Ställningstagandena till den permanenta stationsbyggnaden med tillhörande stationsområde torde således få anstå. Icke heller ifråga om den icke färdigprojekterade tullgodsbyggnaden torde beslut kunna fattas vid innevarande års riksdag.

Med hänsyn härtill synes kostnadsberäkningarna böra anknytas till en första byggnadsetapp, omfattande de av luftfartsstyrelsen angivna arbetena med undantag av stationsbyggnad, stationsområde och godsbyggnad. Där emot bör i enlighet med vad jag anfört i det föregående kostnaderna för Stockholmsområdets kontrollcentral om 1,3 mkr inräknas bland investeringarna för storflygplatsen.

Beträffande styrelsens beräkningar i övrigt i vad avser den sålunda angivna första utbyggnadsetappen synes bl. a. det för oförutsett avsedda beloppet vara något för högt upptaget med hänsyn till storleken av återstående investeringar inom denna etapp. På grund härav bör den fortsatta utbyggnaden av storflygplatsen — exklusive stationsbyggnaden, stationsområdet och tullgodsbyggnaden — inriktas på att en kostnadsram av 135 mkr inte får överskridas. I detta belopp har jag då inräknat kostnaderna för nämnda pro-

visorier, Stockholmsområdets kontrollcentral samt generella kostnadsstegringar.

Till försvarsberedskap har jag tagit upp ett anslag av 100 000 kr. Beloppet synes böra omedelbart avskrivas. Chefen för finansdepartementet har därför tidigare denna dag förordnat, att ett motsvarande avskrivningsanslag anvisas på driftbudgeten.

Med ledning av den sålunda uppskattade medelsförbrukningen under nästa budgetår och de förutsatta, till budgetåret ingående behållningarna har de anslag beräknats, som angivits i de till anslagsrubrikerna fogade tabellerna och som uppgår till 12 mkr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1961/62 under luftfartsfonden anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Flygplatser m. m.* 6 900 000 kr.
- b) *Försvarsberedskap vid luftfartsverket* 100 000 »
- c) *Utbyggnad av storflygplats m. m.* 4 000 000 »
- d) *Luftfartsverkets dispositionsanslag* 1 000 000 »

Statens allmänna fastighetsfond

7. Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	318 000	200 000	486 000
1960/61	32 000	200 000	232 000*
1961/62 styrelsen	—	300 000	300 000*
dep. ch.....	—	200 000	200 000*

* Preliminärt belopp.

I 1956 års statsverksproposition framlades förslag om sanering av Djurgårdsstaden i Stockholm. Kostnaden beräknades till 2 mkr för en första etapp, vilken förutsattes kunna genomföras under en tidrymd av tio år.

Byggnadsstyrelsen

I skrivelse den 16 augusti 1960 har byggnadsstyrelsen hemställt om anslag för nästa budgetår till saneringsarbetena inom Djurgårdsstaden i Stockholm. Av skrivelsen och i samband därmed lämnade uppgifter framgår att restaureringen av byggnaderna nr 19 och 20 i kvarteret Krigsmanskassan 3 (Bergsgränd 6) är helt genomförd. Vidare har en för hela området gemensam panncentral färdigställts. I gator och gårdar har kallvatten- och avloppsledningar samt värmekulvertar med ledningar för värme och varmvatten nedlagts för vidare anslutning till respektive hus. Slutligen har det s. k. Järnvågshuset restaurerats utvändigt.

Kostnaderna för de hittills utförda arbetena har uppgått till sammanlagt omkring 850 000 kr, vilket är mer än som ursprungligen beräknats för dessa arbeten. Även om man tar hänsyn till generella kostnadsstegringar — vilka av byggnadsstyrelsen beräknats till 38 % — innebär dock det verkliga kostnadsutfallet en kostnadsökning på omkring 20 % i vad avser restaureringen av byggnaderna nr 19 och 20 i kv. Krigsmanskassan.

Kostnadsfördyringen har uppkommit i huvudsak på grund av att byggnadernas stommar varit i mycket sämre skick än vad som kunnat förutses. Sålunda har såväl väggar som golvbjälkar i betydande omfattning måst ersättas med nytt material. Någon direkt jämförelse mellan de beräknade och verkliga kostnaderna för panncentral och ledningar kan icke göras enär det ursprungliga programmet här ändrats så till vida, att endast en för området gemensam värmecentral anordnats i stället för tidigare beräknade sex

centraler. Denna förändring i programmet har medfört ökning av anläggningskostnaden men kommer å andra sidan att innebära betydande drifts-ekonomiska vinster ifråga om såväl skötsel- som bränslekostnader. Vidare har vissa befintliga vatten- och avloppsledningarna visat sig vara i så dåligt skick att de icke kunnat utnyttjas. Härigenom har ledningskostnaderna fördyrats. Den utvändiga restaureringen av Järnvågshuset har uppgått till i huvudsak den beräknade kostnaden med tillägg för allmänna kostnadsstegringar.

Byggnadsstyrelsen anser beträffande kostnaderna för återstående arbeten inom förevarande etapp, att saneringen av samtliga byggnader inom området ej behöver bli lika omfattande som vid de två första byggnaderna. Totalkostnaden bör därför kunna begränsas till ca 3,5 mkr. Detta belopp överstiger med 27 % den ursprungligen beräknade kostnaden med tillägg för uppkomna allmänna kostnadsstegringar. Utöver hittills anvisade medel erfordras (3,5 — 1,0) 2,5 mkr.

I fråga om hyresinkomsterna från det aktuella området har markens värde med ledning av den kostnad för mark, som bostadsstyrelsen torde godkänna, beräknats till ca 620 000 kr, varför den totala produktionskostnaden beräknas uppgå till (3 500 000 + 620 000) avrundat 4 100 000 kr. Enär en stor del av dessa kostnader föranletts av en strävan att bevara kulturhistoriska värden, har hyran ej kunnat beräknas i relation till dessa kostnader utan beräknats med utgångspunkt från normal nybyggnadskostnad för motsvarande byggnader, vilken torde uppgå till ca 740 kr/kvm lägenhetsyta. Upprättad kalkyl över årliga utgifter för nämnda byggnader i kvarteret Krigsmanskassan baserad på nyssnämnda produktionskostnad utvisar en erforderlig hyra av ca 70 kr/kvm lägenhetsyta, för vilken hyra byggnadsstyrelsen sökt fastställelse hos hyresnämnden. En sådan hyra beräknas medge en förräntning av investerat kapital om 4,3 %.

Vid saneringen följer styrelsen de riktlinjer som styrelsen uppdragit i samband med saneringens påbörjande. Iordningställda lägenheter erbjudes sålunda i första hand hyresgäster som tidigare bott inom området. Därest andra hyresgäster önskar hyra lägenheter, utnyttjar styrelsen av dem innehavda lägenheter på annat håll för att tillgodose behovet av evakuering av bostäder inom andra byggnadsstyrelsens fastigheter. Samråd sker med bostadsförmedlingen i Stockholm.

Byggnadsstyrelsen avser att såsom en nästa etapp uppföra en mindre byggnad, inrymmande fyra pensionärlägenheter samt påbörja upprustningen av fastigheten Östra Varvsgatan 6. Behållningen på anslaget torde i dess helhet åtgå för dessa arbeten under innevarande budgetår. Enligt upprättad plan förutsättes saneringen skola genomföras under en tidrymd av 10 år med en beräknad årlig medelsanvisning av 200 000 kr. Med hänsyn till inträffade byggnadskostnadsstegringar och för att arbetena skall kunna bedrivas mer rationellt har styrelsen emellertid funnit erforderligt, att den årliga medelsanvisningen ökas till 300 000 kr, vilket belopp styrelsen äskar för nästa budgetår.

Departementschefen

Som framgår av byggnadsstyrelsens redogörelse får man räkna med en relativt kraftig ökning av kostnaderna för saneringsarbetena inom Djurgårdsstaden. I vad avser den delen av ökningen som hänför sig till generella kostnadsstegringar får den givetvis godtas. Med hänsyn till svårigheterna att för arbeten av ifrågavarande art på förhand mera exakt beräkna kostnaderna har jag efter ingående prövning ansett mig kunna acceptera även kostnadsfördyringen i övrigt. Jag vill dock understryka vikten av att den fortsatta planeringen inriktas på att hålla totalkostnaden för ifrågavarande arbeten inom en ram av 3,5 mkr, vilket bör kunna ske utan att de bostadssociala kraven på tillfredsställande bostäder eftersättes. Jag förordar, att anslaget för nästa budgetår uppföres med ett oförändrat belopp av 200 000 kr, samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kr.

8. Radiohus

Under förevarande anslag har till radiohuset i Stockholm hittills anvisats 25,4 mkr, varav 6,4 mkr för budgetåret 1960/61. Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 29 augusti 1960 hemställt om anslag för ändamålet för budgetåret 1961/62.

Beredningen av detta ärende har ännu icke avslutats i vad avser den i anläggningen ingående personalrestaurangen, som av byggnadsstyrelsen kostnadsberäknats till 2,85 mkr. Anslaget till Radiohus bör med hänsyn härtill upptagas med endast ett beräknat belopp. Härvid synes anslaget böra uppföras med 21 mkr.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på en särskild proposition i ämnet, till *Radiohus* för budgetåret 1961/62 beräkna ett investeringsanslag av 21 000 000 kr.

9. Televisionshus

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	—	500 000	302 000
1960/61	198 000	2 500 000	500 000*
1961/62 styrelsen.....	2 198 000	4 700 000	6 898 000*
dep. ch.	2 198 000	—	1 000 000*

* Preliminärt belopp.

Byggnadsstyrelsen

I skrivelse den 29 augusti 1960 har byggnadsstyrelsen bl. a. anfört följande.

I 1960 års statsverksproposition framhöll föredragande departementschefen nödvändigheten av att ett definitivt lokalprogram och en tillförlitlig kostnadsberäkning fanns att tillgå, innan de egentliga byggnadsarbetena kunde påbörjas. Departementschefen ansåg vidare, att det fortsatta projekteringsarbetet borde så bedrivas, att en kostnadsram vid prisläget den 1 juli 1959 om 40 mkr för själva televisionshuset ej finge överskridas. Beträffande arbetena med grundläggning, transportgång mellan televisionshuset och radiohuset, anläggningar för länktorn och avlopp samt yttre planeringsarbeten, kostnadsberäknade till 9 mkr, skulle dessa kunna igångsättas redan under budgetåret 1960/61.

Sveriges Radio har meddelat byggnadsstyrelsen, att om en planerad ökning av sändningstiden skall bli möjlig följande planerade anläggningar bör uppföras och vara i drift, nämligen under budgetåret 1961/62 en provisorisk studio i Stockholm i anslutning till den befintliga anläggningen vid Svea artilleri, under budgetåret 1963/64 televisionshuset i Göteborg och under budgetåret 1964/65 första tappen av televisionshuset i Stockholm. Sveriges Radio har vidare framfört önskemål om att den planerade studion för estradprogram med 1 000 kvm studioyta måtte uppföras i första byggnadsetappen. Som motivering härför har bl. a. anförts, att cirkusbyggnaden är i sådant skick, att publikutsändningar därifrån icke i längden kan bedrivas, att en 1 000 kvm studio ger större möjligheter vid planeringen av produktionen och ger en viss kapacitetsökning, samt att kontrollrumsutrustningen kan utnyttjas bättre för en 1 000 kvm studio.

Den av Sveriges Radio önskade utbyggnadstakten för anläggningen å kvarteret Förrådsbacken kommer ej att kunna hållas — enligt Sveriges Radios önskan borde första delen av denna anläggning vara i drift budgetåret 1962/63 — och Sveriges Radio har med anledning härav igångsatt utbyggnaden vid Svea artilleri av de lokalgrupper, som den närmaste utvecklingen krävt, i första hand en provisorisk studio, vilket arbete beräknas vara klart budgetåret 1962/63.

Sveriges Radio skulle därmed under 1962 inklusive anläggningarna i Göteborg och Malmö förfoga över 6 mindre studios i provisoriskt inredda lokaler. Anläggningarna kan ge möjlighet till en studioproduktion av ca 18 timmar per vecka. Erfarenheterna har dock visat, att studiorna i Malmö och Göteborg ej medger den fulla kapacitet beträffande programval som erfordras enligt fastställda produktionsplaner.

Styrelsen avser att under hösten 1960 till Kungl. Maj:t inkomma med ett byggnadsprogram för anläggningen i Göteborg men räknar med att en första del av anläggningen icke kan tagas i bruk förrän tidigast budgetåret 1965/66, således senare än vad Sveriges Radio räknar med.

Vidare har styrelsen vid kontakt med Sveriges Radio angående en 10-års-

prognos för televisionens utbyggnad i Sverige erfarit, att förutom anläggningarna i Stockholm och Göteborg, en kommande anläggning i Norrland kan förutses.

Kungl. Maj:t har den 14 juli 1960 fastställt ett av byggnadsstyrelsen överlämnat lokalprogram för den planerade anläggningen å kvarteret Förrådsbacken i Stockholm. Enligt detta sker en uppdelning i två byggnadsetapper.

Första etappen innehåller en estradstudio om 1 000 kvm, en medelstor studio om 600 kvm, en monteringshall om 1 000 kvm, verkstäder, tekniska lokaler, filmlokaler, kontor m. m., och Sveriges Radio räknar med att vissa av dessa utrymmen — främst monteringshallen med sina bilokaler — även kommer att kunna betjäna den befintliga anläggningen vid Svea artilleri.

Andra etappen innehåller en medelstor studio om 600 kvm, en mindre studio på 350 kvm, garage för televisionsbussar m. m., ytterligare tekniska lokaler, filmlokaler, kontor m. m.

Första etappen beräknas hålla den av departementschefen i 1960 års statsverksproposition angivna kostnadsramen av 40 mkr, men kommer ej att motsvara den del av sändningstiden som beräknas falla på Stockholm vid en total sändningstid av 30 timmar utan förutsätter att, när första etappen färdigställts, televisionsverksamheten fortsätter å den befintliga anläggningen vid Svea artilleri. Först när andra etappen färdigställts, kommer anläggningen å kvarteret Förrådsbacken att motsvara den del av sändningstiden som beräknas falla på Stockholm vid en total sändningstid av 30 timmar.

Enligt det fastställda lokalprogrammet har sekundära lokalgrupper — depåförråd, garage — samt serviceavdelningar för ljudradians och televisionens samfällida bruk, anläggningsverkstäder och dylikt — överförts från televisionshuset till disponibla utrymmen i radiohusets källarvåningar.

Vid den fortsatta projekteringen och utformningen av televisionshuset kommer styrelsen att taga hänsyn till Sveriges Radios under hand framförda önskemål att anläggningen i Stockholm planeras på sådant sätt, att ett framtida införande av televisionssändning i färg kan ske utan större ingrepp i byggnadens konstruktion och utformning. Enligt styrelsens uppfattning bör de i det fastställda lokalprogrammet ingående studiorna utformas så att de i princip passar till varje programtyp, varjämte tekniska installationer bör göras likartade i de olika studioenheterna för att underlätta driften.

Med hänsyn till televisionsverksamhetens krav på sammansatta, mycket stora lokalgrupper av olika funktion och utformning samt till lokala förutsättningar på den disponibla tomten, beträffande bl. a. konstruktionssätt, finner styrelsen det icke tillrådligt att räkna med ett tidigare färdigställande av första etappen än under budgetåret 1964/65. En för högt uppdriven projekteringstakt kan få till följd att anläggningen i sin helhet får en mindre ändamålsenlig utformning.

Rörande anläggningarna för vatten och avlopp anför styrelsen.

Styrelsen har närmare låtit utreda möjligheten att i gemensam ledningsdragnig för dag- och grundvatten till Djurgårdsbrunnsviken även placera ledningar för kylvatten från en djupficka ute i Djurgårdsbrunnsviken och

har härvid erhållit utlåtande från limnologiska institutionen vid Uppsala universitet och erfarit, att stora förändringar beträffande Djurgårdsbrunnsvikens struktur kunde befaras vid återledandet av det uppvärmda vattnet. En plastledning dragen ända ut till Värtan skulle kunna eliminera denna olägenhet men medföra viss merkostnad. Det stora kylvattenbehovet för ventilationsanläggningen kan icke täckas via stadens vattennät. Styrelsen håller för närvarande på med en undersökning av metoden för kylning medelst så kallat kyltorn eller eventuellt nyttiggörandet av värmen.

Arbetet med grundläggning av första etappen beräknar styrelsen kunna igångsättas hösten 1961, vilket är 6 månader senare än vad styrelsen tidigare förutskickat. Efter riksdagens godkännande räknar styrelsen med att det egentliga byggnadsarbetet för första etappen skall kunna påbörjas under budgetåret 1961/62.

Totalt bedömer styrelsen kostnaden för hela televisionsanläggningen till storleksordningen 80 mkr och räknar med en medelsförbrukning från och med budgetåret 1961/62 till och med budgetåret 1965/66 av 6,9, 17,1, 17,5, 19,8 resp. 15,0 mkr.

Vid denna uppskattning har styrelsen tagit hänsyn till prisläget den 1 juli 1960. Förutom angivna kostnader vill styrelsen förutskicka, att vissa kostnader för friställande av TV-husets tomt torde komma att uppstå.

På grund av förenämnda förskjutning av byggnadsarbetenas igångsättning beräknar styrelsen, att hittills anvisade investeringsmedel, 3 mkr, ej helt behöver tagas i anspråk före utgången av budgetåret 1960/61. Såvitt nu kan bedömas torde ca 2,2 mkr komma att kvarstå vid budgetårsskiftet den 1 juli 1961. Under budgetåret 1961/62 beräknar styrelsen därför ett ytterligare medelsbehov av 4,7 mkr.

Departementschefen

Vid anmälan i föregående års statsverksproposition av anslagsäskandena för televisionshuset i Stockholm framhöll jag nödvändigheten av att ett definitivt lokalprogram och tillförlitliga kostnadsberäkningar förelåg innan de egentliga byggnadsarbetena påbörjades. Vidare förordade jag, att den fortsatta projekteringen skulle inriktas på att en kostnadsram av 40 mkr för själva televisionshuset ej finge överskridas. Vid sidan av denna kostnadsram räknade jag med att kostnader skulle få upptagas för grundläggning m. fl. arbeten utanför själva byggnadskroppen.

Enligt det lokalprogram för byggnadsprojektet, som numera fastställts av Kungl. Maj:t, har anläggningen uppdelats i två särskilda etapper. Den första etappen har avgränsats på sådant sätt, att kostnaderna för densamma kan rymmas inom angivna ram av 40 mkr och att de i samma etapp ingående utrymmena, som bl. a. omfattar två större studios, skall kunna utgöra en självständigt fungerande enhet. De utanför kostnadsramen liggande arbetena beräknas av byggnadsstyrelsen till ca 10 mkr. Om de ursprungliga intentionerna skall fullföljas och anläggningen dimensioneras för den del av programproduktionen, som kan beräknas falla på Stockholm vid en total

sändningstid av 30 timmar per vecka, erfordras en andra byggnadsetapp, vilken har kostnadsuppskattats till storleken 30 mkr.

Enligt vad jag inhämtat från byggnadsstyrelsen grundas den angivna kostnaden för den första byggnadsetappen på en volymberäkning. Projekteringsarbetena å denna komplicerade byggnad har således ännu icke kommit till ett sådant stadium, att en tillförlitlig kostnadsberäkning kan framläggas för riksdagen. Innan så skett är jag ej beredd att tillstyrka medel för byggnadsföretagets igångsättande. Den behållning, som beräknas förefinnas å anslaget vid ingången av budgetåret 1961/62, synes väl förslå för de fortsatta förberedelsearbetena. Med hänsyn härtill erfordras ej någon anslagsanvisning för nästa budgetår. Under denna punkt gör jag därför ingen hemställan.

10. Byggnadsarbeten för statens bilinspektion

	Behållning från föregående bud- getår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	—	400 000	92 000
1960/61	308 000	2 000 000	2 308 000 *
1961/62 styrelsen	—	2 035 000	2 035 000 *
dep.ch.	—	1 800 000	1 800 000 *

* Preliminärt belopp.

Byggnadsstyrelsen

I skrivelse den 29 augusti 1960 har byggnadsstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Enligt 1960 års statsverksproposition är av anslaget för 1960/61 680 000 kr avsedda för projektering och påbörjande av inspektionslokaler i Göteborg samt på ytterligare en ort enligt Kungl. Maj:ts senare bestämmande. Byggnadsstyrelsen har sedermera föreslagit att nämnda belopp måtte få disponeras — förutom för lokaler i Göteborg — för projektering av en nybyggnad i Falun.

De totala byggnadskostnaderna för anläggningen i Göteborg har av byggnadsstyrelsen uppskattats till ca 1 400 000 kr och för anläggningen i Falun till ca 650 000 kr enligt prisläget den 1 juli 1960. Härtill kommer kostnaden för inköp av tomter, som beräknas uppgå till 190 000 kr för Göteborg och 25 000 kr för Falun.

Då de båda nämnda byggnadsföretagen beräknas kunna slutföras under våren 1962, äskar styrelsen för budgetåret 1961/62 ett anslag om (1 400 000 + 650 000 + 190 000 + 25 000 — 680 000) 1 585 000 kr för arbetenas fullföljande.

Vid tidigare tillfällen har byggnadsstyrelsen begärt anslag för inköp av mark för nybyggnader i samband med äskandet av medel för dessa. Då detta förfaringsätt i vissa fall kan medföra olägenheter, föreslår byggnadsstyrelsen

sen, att ett särskilt anslag ställes till styrelsens förfogande för tomtförvärv. För budgetåret 1961/62 äskar byggnadsstyrelsen sålunda, utöver vad som ovan angivits för Göteborg och Falun, ett anslag om 450 000 kr för inköp av mark till nybyggnader för statens bilinspektion.

Med hänvisning till de uttalanden som chefen för finansdepartementet gjort i 1960 års statsverksproposition rörande nya principer för handläggningen av byggnadsärenden meddelar byggnadsstyrelsen, att styrelsen har för avsikt att senare, efter verkställd programutredning, inkomma med framställning om medel för projektering av nybyggnader för statens bilinspektion i Malmö, Vänersborg, Kalmar och Umeå.

Departementschefen

Jag anser det angeläget att upprustningen av bilinspektionens lokaler fortsättes under nästa budgetår. För fullföljande av nybyggnaderna för bilinspektionen i Göteborg och Falun samt för inköp av tomtmark för kommande nybyggnader tillstyrker jag ett anslag av 1,8 mkr för budgetåret 1961/62. Vad speciellt anläggningen i Göteborg beträffar förutsätter jag att byggnadsstyrelsen tillvaratar alla möjligheter att sänka kostnaderna utan att funktionsdugligheten eftersättes. Vad angår inköpen av tomtmark bör självfallet markförvärv i första hand avse orter där förhyrning av lämpliga lokaler ej kan påräknas.

Med hänsyn till karaktären av bilinspektionens byggnader kan det ifrågasättas om inte vissa fördelar kunde vinnas genom att ifrågavarande byggnadsverksamhet anförtroddes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. I samma riktning talar även byggnadsstyrelsens ökade arbetsbelastning som följd av expansionen i den statliga byggnadsverksamheten när det gäller högskolor m. m. Jag förordar därför att byggnadsstyrelsen och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i samråd undersöker detta spörsmål och framlägger förslag till Kungl. Maj:t så snart som möjligt rörande ansvaret i fortsättningen för ifrågavarande byggnadsverksamhet samt förhyrningarna för bilinspektionens verksamhet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten för statens bilinspektion* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 1 800 000 kr.

11. Nybyggnad för aerologisk station på Frösön

	Anslag	Medelsförbrukning
1961/62 styrelsen	100 000	100 000*
dep.ch.	100 000	100 000*

* Preliminärt belopp.

Byggnadsstyrelsen

I skrivelse den 25 augusti 1960 har byggnadsstyrelsen framlagt förslag om uppförande av en nybyggnad för aerologiska stationen på Frösön. Styrelsen framhåller, att stationens nuvarande förhyrda lokaler är otillräckliga och i övrigt otillfredsställande. Bl. a. kan de mätningar med höjdvindsapparat av vindens riktning och styrka på stora höjder, som med hänsyn till bl. a. jetflyget är mycket angelägna att få till stånd, icke utföras på stationens nuvarande plats. Frösö köping har förklarat sig beredd att ställa lämplig mark till förfogande till en nybyggnad. Styrelsen hemställer om ett investeringsanslag av 100 000 kr för ifrågakvarande nybyggnad.

Departementschefen

I likhet med byggnadsstyrelsen anser jag, att nya lokaler nu bör anskaffas för aerologiska stationen på Frösön. Kostnaderna för ett nybygge bör dock under inga förhållanden få överstiga 100 000 kr. Jag förutsätter att den fortsatta planeringen innefattar marginaler härför samt tillstyrker det av byggnadsstyrelsen äskade anslaget.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för aerologisk station på Frösön* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kr.

12. Merkostnader för vissa byggnadsarbeten

	Behållning från föregående bud- getår	Anslag	Medelsför- brukning
1959/60	1 804 000	2 500 000	1 301 000
1960/61	3 003 000	800 000	3 000 000*
1961/62 styrelsen	803 000	1 000 000	1 803 000*
dep.ch.	803 000	150 000	950 000*

* Preliminärt belopp.

Anslaget är avsett att täcka de merkostnader, vilka på grund av den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna uppstått å vissa, i särskild förteckning upptagna byggnadsföretag under fastighetsfonden; dessa företag hänför sig till social-, kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och inrikesdepartementen. Beträffande den närmare motiveringen för anslaget torde få hänvisas till proposition 1948:2 (bil. 14, p. 8).

Byggnadsstyrelsen

Byggnadsstyrelsen framlade hösten 1959 bl. a. en redovisning av ställningen på merkostnadsanslaget per den 30 juni 1959 samt en beräkning av medelsåtgången under budgetåren 1959/60 och 1960/61. Styrelsen har i skri-

velse den 26 augusti 1960 lämnat en specificerad sammanställning rörande de olika byggnadsföretag, vilka enligt beslut av 1948—1959 års riksdagar intagits i den till grund för anslagets användning upprättade förteckningen. Styrelsen har därvid redovisat ställningen per den 30 juni 1960 samt det beräknade medelsbehovet under innevarande och nästa budgetår. För sistnämnda budgetår äskar styrelsen 1 000 000 kr.

Merkostnaderna för de byggnadsobjekt, vilka enligt riksdagsbeslut skall ingå i förteckningen, har uppräknats med hänsyn till den under de senaste åren inträffade stegringen av byggnadskostnaderna. Enligt styrelsens indexberäkningar utgör kostnadsstegringen sommaren 1960 8,3 % i förhållande till sommaren 1957, 8,7 % i förhållande till sommaren 1958 och 7,0 % i förhållande till sommaren 1959. Enär styrelsen i sina tidigare skrivelser beträffande merkostnadsanslaget redovisat oförändrad kostnadsnivå sedan sommaren 1957 på grund av att variationerna tidigare varit relativt små — 0,4 % sänkning mellan 1957 och 1958 samt 1,6 % stegring mellan 1958 och 1959 — har styrelsen nu funnit det riktigt att räkna med en stegring av kostnadsnivån med 8,5 % i förhållande till 1957—1959. I enlighet med tidigare redovisade principer är det därvid endast sådana byggnadsobjekt, som icke påbörjats den 1 juli 1960, som erhåller fullt kostnadsstegringstillägg, medan objekt påbörjade före nämnda datum erhåller ett i förhållande till påbörjandetidpunkten reducerat tillägg. Äldre objekt, som avslutats före den 1 juli 1959, erhåller inget tillägg.

Byggnadsstyrelsen föreslår, att förenämnda förteckning kompletteras med ett antal av 34 tidigare ej upptagna byggnadsobjekt, för vilka riksdagen anvisat hela byggnadsanslaget och vilka ännu ej påbörjats eller påbörjats vid en sådan tidpunkt att de helt eller delvis beröres av den senaste kostnadsstegringen. De nya företagen redovisas i följande sammanställning, dock att de under social- och ecklesiastikdepartementen hörande objekten icke upptages specificerade.

	För ändamålet anvisat an- slag kr	Beräknad mer- kostnad kr
<i>Socialdepartementet</i>		
Vissa arbeten rörande alkoholistanstalter och ungdomsvårdsskolor (30 objekt)	9 278 000	633 000
<i>Ecklesiastikdepartementet</i>		
Vissa arbeten rörande döv- och blindskolor (4 objekt)	4 950 000	417 000
<i>Handelsdepartementet</i>		
Hantverksinstitutet, restaurang	225 000	19 000
Skeppsprovingsanstalten i Göteborg	290 000	25 000

	För ändamålet anvisat an- slag kr	Beräknad mer- kostnad kr
<i>Inrikesdepartementet</i>		
Rättskemiska laboratoriet i Solna	240 000	18 000
Vilhelmsro		
Ettapp III	1 150 000	36 000
Ettapp IV	635 000	54 000
	16 768 000	1 202 000

Om förteckningen kompletteras på angivet sätt skulle enligt byggnadsstyrelsens mening det beräknade totalmedelsbehovet för merkostnadsanslaget ändras på följande sätt i förhållande till det i 1960 års statsverksproposition angivna medelsbehovet (bil. 28, s. 149).

Totalt medelsbehov enligt 1960 års statsverksproposition	32 704 500
Merkostnader för tidigare i förteckningen upptagna byggnads- objekt	547 000
Merkostnader för de företag, som nu föreslås för intagande i förteckningen	1 202 000
	Summa kr 34 453 500

T. o. m. budgetåret 1960/61 har anvisats sammanlagt 31 300 000 kr. Behållningen å merkostnadsanslaget uppgick den 1 juli 1960 till 3 003 000 kr. Byggnadsstyrelsen beräknar medelsförbrukningen för budgetåret 1960/61 till ca 3 mkr och för budgetåret 1961/62 till ca 1,8 mkr. Av medelsförbrukningen under de nämnda budgetåren hänför sig 633 000 kr resp. 217 000 kr till nya objekten under socialdepartementet resp. ecklesiastikdepartementet.

Departementschefen

I 1958 års statsverksproposition anförde jag, att den närmare bedömningen av byggnadskostnadernas storlek lämpligen borde ske inom det departement, som från början handlagt frågan om medelsanvisning för vederbörande byggnadsföretag. För att åstadkomma en sådan ordning syntes det bl. a. kunna komma i fråga att anvisa medel för merkostnader på kollektivanslag. Under alla omständigheter syntes för framtiden under merkostnadsanslaget endast böra upptagas byggnadsföretag, för vilka medel anvisats på specialanslag.

Då merkostnaderna för de av byggnadsstyrelsen nu anmälda nya objekten under social- och ecklesiastikdepartementen med fördel synes kunna bestri-
das från befintliga kollektivanslag under respektive departement, förordar jag, att dessa objekt utgår ur förenämnda förteckning. Den totala investeringsrätten under merkostnadsanslaget nedgår härigenom i förhållande till

byggnadsstyrelsens förslag med 1 050 000 kr och kommer sålunda att utgöra i runt tal 33 400 000 kr. Vidare reduceras det beräknade medelsbehovet för nästa budgetår med 850 000 kr. En motsvarande uppräknings av vissa kollektivanslag under social- och ecklesiastikdepartementen äskas i annat sammanhang denna dag av cheferna för dessa departement.

I övrigt har jag ej något att erinra mot byggnadsstyrelsens beräkningar. Jag tillstyrker därför ett anslag om 150 000 kr för nästa budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

I. att till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag om 150 000 kr.,

II. att godkänna de i det föregående föreslagna kompletteringarna av den förteckning som ligger till grund för användningen av ifrågavarande anslag.

Fonden för låneunderstöd

13. Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1960/61

I enlighet med det avtal om fortsatt garanti till de i SAS-konsortiet ingående flygbolagen, som efter riksdagens bemyndigande år 1959 träffats med de danska och norska regeringarna, är Aktiebolaget Aerotransport under femårsperioden 1 oktober 1960—30 september 1965 berättigat till en årlig garanti intill ett högsta belopp av 7,5 mkr (prop. 1959: 134).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1960/61*
för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av
7 500 000 kr.

Fonden för förslag till statsverket

14. Förskott till vissa plankostnader m. m.

Från detta anslag har tidigare bestritts förskott av kostnader för byggnads- och regionplaneändamål (prop. 1947: 245). Sedan Kungl. Maj:t den 20 maj 1955 förordnat, att den med statsmedel bedrivna förskotteringen av kostnader för upprättande eller ändring av byggnadsplaner skulle avvecklas fr. o. m. den 1 juli 1955 har anslaget endast använts till förskott till regionplaneändamål.

Behållningen å anslaget den 1/7 1960 uppgick till ca 277 000 kr. För innevarande budgetår har inget anslag anvisats.

Byggnadsstyrelsen

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1960 i huvudsak anfört följande.

Regionplanering pågår f. n. för Stockholmstrakten, Eskilstunabygden, Kalmar och Nybro städer med omgivningar, Karlskrona—Lyckeby, Göteborg med omgivningar, Sundsvallsorten, Örnsköldsviksorten samt Umeåorten. För Stockholmstrakten har plan numera framlagts och underställts Kungl. Maj:ts prövning.

Med tanke på de kostnader som ett slutförande av planeringen inom nuvarande regionplaneområden kan förutses draga har byggnadsstyrelsen uppskattat behovet av ytterligare anslagsmedel för budgetåret 1961/62 till 100 000 kr.

Departementschefen

I föregående års statsverksproposition anförde jag (sjätte huvudtiteln p. 46), att den fortsatta bidragsgivningen till upprättande av regionplaner hade upptagits till prövning av 1951 års byggnadsutredning. I avvaktan på resultatet av utredningens arbete ansåg jag mig inte böra förorda någon medelsanvisning under anslaget till förskott till vissa plankostnader m. m. Behovet av förskott för avslutande av de pågående regionplanarbetena har emellertid visat sig vara större än som förutsattes hösten 1959 varför ytterligare medel erfordras på anslaget för nästa budgetår. I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag förordar jag, att 100 000 kr upptages för ändamålet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förskott till vissa plankostnader m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kr.

Diverse kapitalfonder

15. Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond

Balansräkningen per den 30 juni 1960 för väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond visar, att fondens tillgångar uppgår till sammanlagt 479,5 mkr, varav 73,0 mkr avser fastigheter, 85,4 mkr oljelagringsanläggningar, 244,0 mkr maskiner m. m., 3,3 mkr grustag, 3,2 mkr förråd av väglagningsämnen samt 14,0 mkr effektförråd. Återstoden, 56,6 mkr, utgör tillgångar av finansiell natur.

Kapitalbehållningen, inklusive balanserade medel, uppgår till 263,9 mkr. Under budgetåret 1959/60 har behållningen ökat med 13,9 mkr.

På det vid budgetårets ingång disponerade kapitalet har beräknats ett överskott av 4,25 %. Detta gäller dock ej medel, som bundits i sådana ännu ej färdigställda anläggningar, vilka står under förvaltning av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

I skrivelse den 30 augusti 1960 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bl. a. lämnat följande sammanställning över de investeringsanslag, som anvisats för budgetåren 1959/60—1960/61. I sammanställningen redovisas även styrelsens äskanden för budgetåret 1961/62.

	1959/60	1960/61	Äskanden 1961/62
	tusental kronor		
Garage- och förrådsbyggnader m. m.	6 700	3 200	6 100
Maskincentralförråd			
Motorfordon och vägmaskiner m. m.	26 000	28 000	32 000
Flytande materiel	2 000	500	2 200
Grustag m. m.	1 000	—	1 000
Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	2 500	1 000	1 000
Summa	38 200	32 700	42 300

För budgetåret 1960/61 har fastställts en medelsförbrukningsram om 35,5 mkr. Vid sidan om de ramreglerade investeringarna räknar styrelsen med en medelsförbrukning av 328 000 kr avseende beställningar i sysselsättningsstödjande syfte hos Karlskrona örlogsvarv.

För budgetåret 1961/62 beräknar styrelsen en medelsförbrukning av 42,0 mkr i vad avser de ramreglerade investeringarna samt 0,5 mkr vid sidan av ramen för anskaffning av grusfyndigheter.

Med hänsyn till svårigheterna att beträffande de ramreglerade anslagen så anpassa utgifterna att ramen väl utnyttjas hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t från och med budgetåret 1961/62 måtte låta tillgängliga anslagsmedel utgöra investeringsbegränsning och att särskilt rambelopp fortsättningsvis ej måtte fastställas.

Vid sidan av anslagsäskandena hemställer styrelsen om ett beställningsbemyndigande för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1963/64 intill ett belopp av 18 mkr.

I anledning av departementschefens uttalande i 1960 års statsverksproposition rörande oljelagringsanläggningarnas ställning inom förrådsfonden samt sedermera lämnat uppdrag åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har styrelsen i samråd med riksräkenskapsverket och riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap den 28 november 1960 inkommit med utredning i frågan. Styrelsen föreslår, att en ny kapitalfond inrättas under riksnämndens förvaltning för dessa anläggningars redovisning samt att uppdrag lämnas riksnämnden att i samråd med riksräkenskapsverket utarbeta förslag till redovisningsbestämmelser m. m. för den nya fonden.

Av styrelsens äskanden och i samband därmed lämnade motiveringar framgår i huvudsak följande.

15:1 Garage- och förrådsbyggnader m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	2 631 000	6 700 000	6 601 000
1960/61	2 730 000	3 200 000	5 500 000*
1961/62 styrelsen	430 000	6 100 000	6 500 000*
dep.ch.	430 000	6 100 000	6 500 000*

* Preliminärt belopp.

För avslutande av företag, som påbörjats eller planeras att påbörjas före den 1 juli 1961, beräknas en medelsförbrukning av 3,7 mkr under budgetåret 1961/62, varav 2,8 mkr för ersättningsanskaffningar och 0,9 mkr för nyanskaffningar.

Till följd av bl. a. svårigheter att erhålla igångsättningstillstånd har garageanläggningarna i Järna, Rottne, Ukna, Hörby, Kungsbacka, Ånge och Arjeplog icke planmässigt kunnat igångsättas budgetåret 1959/60. Medel för dessa byggnadsföretag måste därför upptas även för budgetåret 1961/62.

Under budgetåret 1959/60 har i gengäld andra företag påskyndats, varjämte tillköp av mark samt nyinköp av tomter kunnat ske i större omfattning än som ursprungligen avsetts. Styrelsen anser det emellertid nödvändigt, att då omständigheterna så föranleder göra avvikelser från de framlagda planerna. Med anledning av svårigheterna att igångsätta ett flertal företag fann styrelsen det lämpligt, att — redan innan de upptagits i någon plan —

under budgetåret 1959/60 igångsätta byggande av anläggningar i Rimbo och Jokkmokk.

På grund av den av statsmakterna verkställda begränsningen av medelstildelningen kommer anläggningarna i Sjöbo, Sunne och Salbohed ej att kunna igångsättas innevarande budgetår.

Under budgetåret 1961/62 avser styrelsen att igångsätta verkstads- och förvaltningsbyggnad, garage och förråd i Upplands Väsby, Rottne och Hummelstad, för vilka totalkostnaderna beräknats till 600 000 kr, 530 000 kr resp. 490 000 kr. Vidare avser styrelsen att påbörja garage och förråd i Kjula för 250 000 kr, depåverkstad, garage och förråd m. m. i Kil för 1 800 000 kr, verkstads- och förvaltningsbyggnad i Sannahed för 250 000 kr samt förrådsbyggnad i Östersund för 90 000 kr.

Medelsförbrukningen under budgetåret 1961/62 för de nya objekten beräknas till sammanlagt 1,9 mkr, varav 1,7 mkr avser ersättningsanskaffningar samt 0,2 mkr nyanskaffningar. Härutöver beräknas en medelsförbrukning av 0,9 mkr under nästa budgetår för vissa smärre till- och ombyggnader samt markförvärv.

15: 2 Maskincentralförråd

a. Motorfordon och vägmaskiner m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	13 000	26 000 000	25 990 000
1960/61	23 000	28 000 000	27 900 000*
1961/62 styrelsen	123 000	32 000 000	32 000 000*
dep.ch.	123 000	30 900 000	31 000 000*

* Preliminärt belopp.

I följande sammanställning redovisas styrelsens investeringsprogram för motorfordon och vägmaskiner m. m.

Maskinslag	Beräknat antal 1/7 1961	Antal överåri- ga under 1961/62	Beräknad utränge- ring, antal, 1961/62	Beräknad ersättnings- anskaffning, antal, 1961/62
Lastbilar	1 270	254	120	150
Person- och paketbilar	650	247	165	165
Jeepar	280	106	80	80
Väghyvlar	1 000	230	90	90
Vägvältar	245	52	20	20
Krossar	495	153	80	70
Sorterverk	500	207	120	110
Generatoraggregat	420	61	40	60
Skoplastare	300	9	5	50
Kompressorer	710	257	110	100

Styrelsen framhåller, att för en god maskinekonomi och därmed för ett rationellt vägunderhåll måste investeringarna vid nuvarande vägunderhåll och maskinandel däri hållas vid lägst den nu uppnådda anslagsnivån. I fråga om lastbilar har styrelsen kunnat minska sina kostnader så, att styrelsens egna bilar nu ställer sig klart gynnsammare ur ekonomisk synpunkt än lejda bilar. Denna utvecklingstendens gör det dock ej motiverat att frångå det hittillsvarande systemet med egna bilar i kombination med lejda. Styrelsen föreslår emellertid en mindre ökning av det nuvarande lastbilsbeståndet.

Beträffande såväl lastbilar som övriga maskinslag räknar styrelsen med att kunna hålla ersättningsanskaffningen under budgetåren 1960/61 och 1961/62 vid en sådan nivå, att antalet överåriga maskiner kan nedbringas.

b. Flytande materiel

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	1 073 000	2 000 000	2 036 000
1960/61	1 037 000	500 000	1 200 000*
1961/62 styrelsen	337 000	2 200 000	2 450 000*
dep.ch.	337 000	1 200 000	1 450 000*

* Preliminärt belopp.

Styrelsen räknar med att tre frigående färjor skall kunna levereras under budgetåret 1961/62. Kostnaderna härför samt för diverse ombyggnadsarbeten uppgår till 1 450 000 kr under budgetåret 1961/62.

För anskaffning av båtar och mudderverk har för innevarande budgetår icke anvisats några medel. Sjöfartsstyrelsen, som övertagit driften av denna materiel, har för budgetåret 1961/62 äskat 1,0 mkr för ersättningsanskaffning av mudderverksattiralj.

c. Betalningsansvar för leveranser under budgetåret 1963/64

För leveranser till maskincentralförrådet under budgetåren 1960/61—1962/63 har styrelsen erhållit bemyndigande att ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 18 mkr för resp. budgetår.

Dessa bemyndiganden hade den 1 juli 1960 i huvudsak utnyttjats för följande beställningar.

1960/61	Lastbilar	mkr	7,6	
	Väghyvlar	»	1,8	
	Färjor	»	1,4	
	Övriga maskiner	»	2,1	12,9
1961/62		»	—	

Styrelsen hemställer, att ett bemyndigande att utlägga beställningar intill 18 mkr måtte medgivas även för budgetåret 1963/64.

15: 3 Grustag m. m.

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	—	1 000 000	520 000
1960/61	480 000	—	480 000*
1961/62 styrelsen	—	1 000 000	500 000*
dep.ch.	—	1 000 000	500 000*

* Preliminärt belopp.

Den ökade medelstillgången under budgetåret 1959/60 har gjort det möjligt för styrelsen att förvärva rätten till ett flertal grusfyndigheter inom områden, där av styrelsen disponerade fyndigheter saknats eller varit otillräckliga. Det alltjämt stigande behovet av grus och sand för vägunderhållet gör det angeläget för styrelsen att kunna försäkra sig om ytterligare fyndigheter, framför allt inom de områden där styrelsens tillgång på lämpligt grusmaterial är knapp.

15: 4 Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag

	Behållning från föregående budgetår	Anslag	Medels- förbrukning
1959/60	2 114 000	2 500 000	2 023 000 ¹
1960/61	2 591 000	1 000 000	1 228 000**
1961/62 styrelsen	2 363 000	1 000 000	1 050 000*
dep.ch.	2 363 000	1 500 000	1 050 000*

* Preliminärt belopp.

¹ Härav 1 472 000 kr avseende beställningar i sysselsättningsstödande syfte hos Karlskrona örlogsvärv, vilket belopp till följd av statsmakternas ställningstagande ej ingår i de ramreglerade investeringarna.

² Härav 328 000 kr avseende beställningar enligt not 1 utanför ramen.

Styrelsen äskar för budgetåret 1961/62 ett belopp av 1 000 000 kr på dispositionsanslaget med hänsyn till behovet av en tillfredsställande medelsreserv för bl. a. en ev. ändrad inriktning av de planerade investeringarna.

Styrelsens redogörelse för användningen av dispositionsanslaget under budgetåret 1959/60 torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet överlämnas till vederbörande utskott.

Yttrande

Arbetsmarknadsstyrelsens yttrande har redovisats under postverkets fond.

Departementschefen

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfonds investeringsram för innevarande budgetår är fastställd till 35,5 mkr. Någon ändring härav har icke ifrågasatts. Av redogörelsen i investeringsplanen för kommunikationsverken framgår, att jag vid sidan av de ramreglerade investeringarna räknat med en medelsförbrukning av dels 0,3 mkr på dispositionsanslaget för bestridande av kostnaderna för återstoden av de beställningar, som i sysselsättningsstödjande syfte utlagts hos örlogsvarvet i Karlskrona, dels 0,5 mkr för inköp av grustag.

Innan jag övergår till att behandla investeringarna för nästa budgetår vill jag anmäla, att den av mig i förra årets statsverksproposition förordade utredningen rörande redovisningen på förrådsfonden av vissa oljelagringsanläggningar numera avlämnats. Frågan är f. n. föremål för beredning inom kommunikationsdepartementet.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag om upphävande av rambegränsningen för förrådsfondens investeringar från och med nästa budgetår har jag ej ansett mig kunna tillstyrka.

För budgetåret 1961/62 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknat de under förrådsfonden erforderliga investeringsutgifterna i vad avser de ramreglerade anslagen till sammanlagt 42 mkr. Härav hänför sig 6,5 mkr till anslaget Garage- och förrådsbyggnader m. m., 32 mkr till anslaget Motorfordon och vägmaskiner m. m., 2,45 mkr till anslaget Flytande materiel samt 1,05 mkr till dispositionsanslaget. Vid sidan av ramen har styrelsen upptagit ett belopp av 0,5 mkr för inköp av grustag m. m.

Som framgår av den i avsnitt 1 redovisade investeringsplanen har jag ansett mig kunna tillstyrka en investeringsram om 40,0 mkr, innebärande en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 4,5 mkr. Därjämte biträder jag förslaget om medelsanvisning för inköp av grustag. Hur medelsförbrukningen beräknas komma att ungefärligen fördela sig på de olika anslagen framgår av följande sammanställning:

	1959/60 Utfall	1960/61 Beräknat	1961/62 Styrelsen	1961/62 Dep.ch.
<i>Ramreglerade investeringar</i>				
1. Garage- och förrådsbyggnader m. m.	6,6	5,5	6,5	6,5
2. Motorfordon och vägmaskiner m. m.	26,0	27,9	32,0	31,0
3. Flytande materiel	2,0	1,2	2,5	1,5
4. Dispositionsanslaget	0,6	0,9	1,0	1,0
Summa mkr	35,2	35,5	42,0	40,0
<i>Övriga investeringar</i>				
Grustag m. m.	0,5	0,5	0,5	0,5
Dispositionsanslaget	1,5	0,3	—	—
Summa investeringar mkr	37,2	36,3	42,5	40,5

Den av styrelsen föreslagna medelsförbrukningen har sålunda reducerats med 1,0 mkr för motorfordon och vägmaskiner m. m. samt med enahanda belopp för flytande materiel. I anledning av den sistnämnda reduceringen torde föreslagen ersättningsanskaffning av mudderverksattiralj ej kunna komma till stånd.

Med ledning av den sålunda uppskattade medelsförbrukningen och de beräknade reservationerna per den 30 juni 1961 har de anslag för nästa budgetår beräknats, som angivits i de till anslagsrubrikerna fogade tabellerna och som sammanlagt uppgår till 40,7 mkr.

Jag har icke något att erinra mot styrelsens hemställan om ett beställningsbemyndigande om högst 18 mkr, gällande leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1963/64.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1961/62 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Garage- och förrådsbyggnader m. m.* 6 100 000 kr.
- b) *Maskincentralförråd:*
 - 1) *Motorfordon och vägmaskiner m. m.* 30 900 000 »
 - 2) *Flytande materiel* 1 200 000 »
- c) *Grustag m. m.* 1 000 000 »
- d) *Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag* 1 500 000 »

Vad departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Jan Thyberg

Register
till
kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten för
budgetåret 1961/62

Sid.

Kronor

1 Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Statens affärsverksfonder

Postverket

12	Posthus m. m.	1 000
14	Inköp av fastigheter	1 000
14	Anskaffning av automobiler m. m.	1 000 000
15	Postverkets diligenstrafik:	
15	Garagebyggnader m. m.	1 000
16	Anskaffning av bilmateriel för diligenströrelsen	2 500 000
16	Förvärv av billinjer	1 000
17	Postverkets dispositionsanslag	1 000 000
Summa för postverket		4 504 000

Televerket

20	Utvecklingen av televerkets rörelse	
23	Anvisade och äskade anslag	
24	Inköp och byggande av fastigheter	16 300 000
30	Anläggning för teletekniskt utvecklingsarbete m. m.	2 300 000
30	Telefon- och telegrafanläggningar	253 800 000
34	Ljudradioanläggningar	10 500 000
38	Televisionsradioanläggningar	13 200 000
44	Radioanläggningar för kommersiell trafik	2 000 000
45	Radioanläggningar för luftfarten	3 000 000
47	Försvarsberedskap vid televerket	7 500 000
47	Televerkets dispositionsanslag	5 000 000
Summa för televerket		313 600 000

Std.

Kronor

Statens järnvägar

52	Statens järnvägars ekonomiska läge m. m.	
53	Medelsförbrukningen under budgetåren 1959/60—1961/62	
54	Bana och byggnader	110 500 000
60	Nybyggnad och ombyggnad av järnvägslinjer	3 800 000
61	Elektriska anläggningar	36 400 000
63	Rullande materiel och sjöfartsmateriel	131 100 000
66	Biltrafik	13 000 000
67	Försvarsberedskap vid statens järnvägar	3 000 000
67	Inventarier m. m.	9 000 000
68	Lån till Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag för elektrifiering av järnvägen Älvsjö—Nynäshamn	
69	Lån till Skid- och Friluftsförbundet	
70	Statens järnvägars dispositionsanslag	15 000 000
Summa för statens järnvägar		321 800 000

Statens vattenfallsverk

73	Vattenfallsverkets avskrivnings- och förräntningsnormer	
83	Optimal avvägning mellan vatten- och värmekraft i det statliga kraftsystemet	
87	Kraftförsörjningen	
90	Pågående och beslutade kraftstationsutbyggnader	
90	Utbyggnadsprogrammet	
93	Vattenkraftutbyggnaderna och naturskyddet	
96	Medelsförbrukningen under budgetåren 1959/60—1961/62	
97	Anslagsföreskrifter m. m.	
98	Kraftverksbyggnader m. m.	240 100 000
105	Atomenergianläggningar	20 000 000
107	Regleringsföretag	38 000 000
109	Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk	109 100 000
112	Inköp av vattenfall och fastigheter	1 000
113	Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	2 000 000
114	Förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen	14 000 000
114	Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	10 000 000
Summa för statens vattenfallsverk		433 201 000

Luftfartsfonden

128	Luftfartens markorganisation	
129	Flygplatser m. m.	6 900 000
136	Försvarsberedskap vid luftfartsverket	100 000
137	Utbyggnad av storflygplats m. m.	4 000 000
141	Luftfartsverkets dispositionsanslag	1 000 000
Summa för luftfartsfonden		12 000 000

Sid.

Kronor

Statens allmänna fastighetsfond

145	Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm	200 000
147	Radiohus	21 000 000*
147	Televisionshus	—
151	Byggnadsarbeten för statens bilinspektion	1 800 000
152	Nybyggnad för aerologisk station på Frösön	100 000
153	Merkostnader för vissa byggnadsarbeten	150 000
Summa för statens allmänna fastighetsfond		23 250 000

Fonden för låneunderstöd

157	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1960/61	7 500 000
-----	---	-----------

Fonden för förlag till statsverket

158	Förskott till vissa plankostnader m. m.	100 000
-----	--	---------

Diverse kapitalfonder

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond

160	Garage- och förrådsbyggnader m. m.	6 100 000
161	Maskincentralförråd:	
161	Motorfordon och vägmaskiner m. m.	30 900 000
162	Flytande materiel	1 200 000
162	Betalningsansvar för leveranser under budgetåret 1963/64	—
163	Grustag m. m.	1 000 000
163	Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	1 500 000
Summa för förrådsfonden		40 700 000
Totalsumma		1 156 655 000

* Beräknat belopp.

Stockholm 1961. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

FINANSDEPARTEMENTET

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 jan-
nuari 1961.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON,
LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON,
AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler härafter under finansdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å riksstaten för budgetåret 1961/62 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond

[1] Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m. Fr. o. m. budgetåret 1945/46 har medel anvisats på kapitalbudgeten till fullföljande av ett av generaltullstyrelsen uppgjort och successivt reviderat byggnadsprogram för bostäder och expeditiionslokaler m. m. vid tullverkets kust- och gränsbevakning. För budgetåren 1959/60 och 1960/61 har till ändamålet anvisats 400 000 resp. 40 000 kronor.

Generaltullstyrelsen har i skrivelse den 24 september 1960 för slutförande av resterande del av programmet samt för tillgodoseende av vissa nytillkomna byggnadsarbeten hemställt om ett investeringsanslag å 40 000 kronor.

Beträffande arbetenas omfattning samt de beräknade kostnaderna anför styrelsen bl. a. följande.

Styrelsen anmälde i sitt den 26 september 1959 avgivna förslag till byggnadsarbeten för innevarande budgetår, att det av styrelsen år 1955 framlagda byggnadsprogrammet beräknades bli i det närmaste slutfört genom användande av de dittills anvisade anslagen. Styrelsen ansåg det visserligen nöd-

vändigt att inom näraliggande tid låta utföra någon enstaka ny- eller ombyggnad bl. a. i Tornedalen, men med hänsyn till rådande ovisshet om den framtida tullorganisationen i gränstrakterna mot Finland fann styrelsen sig för det dåvarande icke böra framlägga förslag om dylik ny- eller ombyggnad. Av enahanda skäl fann styrelsen sig böra tills vidare avstå från att hemställa om ytterligare medel till de nybyggnadsarbeten i Muoniovaara, för vilka ett belopp av 40 000 kronor — avsedda för tomtförvärv och vissa förberedande arbeten — finnes disponibelt å investeringsanslaget för budgetåret 1959/60.

Frågan om den framtida tullorganisationen i Tornedalen har ännu icke kunnat bringas till sin slutliga lösning. Med hänsyn härtill kan tullverkets byggnadsbehov för budgetåret 1961/62 och de därpå följande två budgetåren inskränkas till att omfatta två mindre byggnader för två radiolänkstationer inom respektive Östra och Norra kustdistriktet samt ett antal vaktstugor och materialbodas vid kust- och gränsbevakningen för en kostnad av sammanlag 60 000 kronor. För budgetåret 1964/65 torde, såvitt nu kan bedömas, icke erfordras medel för byggnadsarbeten vid kust- och gränsbevakningen.

Beträffande budgetåret 1961/62 hemställer styrelsen, att ett belopp av 25 000 kronor anvisas för följande byggnadsföretag, nämligen dels 15 000 kronor för uppförande av en mindre byggnad för en radiolänkstation i närheten av Västervik inom Östra kustdistriktet, dels ock 10 000 kronor för uppförande av några vaktstugor och materialbodas vid kust- och gränsbevakningen.

För tillgodoseende av det därefter kvarstående byggnadsbehovet torde böra anvisas för budgetåret 1962/63 25 000 kronor, varav 15 000 kronor för uppförande av en mindre byggnad för en radiolänkstation i närheten av Skellefteå inom Norra kustdistriktet och 10 000 kronor för uppförande av några vaktstugor och materialbodas vid kust- och gränsbevakningen, samt för budgetåret 1963/64 10 000 kronor för uppförande av ytterligare några vaktstugor och materialbodas.

Departementschefen

Jag har ingen erinran mot den av generaltullstyrelsen föreslagna omfattningen av byggnadsprogrammet under nästa budgetår. Även styrelsens beräkning av medelsbehovet kan jag tillstyrka.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

[2] **Bidrag till Internationella utvecklingsfonden.** Med stöd av riksdagens beslut (prop. 1960: 105, SU 85, rskr 211) har Sverige den 21 juni 1960 anmält sin anslutning till Internationella utvecklingsfonden (IDA). Genom samma beslut av riksdagen har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 12 006 000 kronor, utgörande det svenska bidraget till IDA under dess första verksamhetsår.

Sedan IDA:s stadga numera ratificerats av föreskrivet antal regeringar,

har den trätt i kraft den 24 september 1960. Vid tidpunkten för det första direktionssammanträdet i november 1960 hade tillsammans 22 länder anslutit sig med ett sammanlagt andelskapital av 726 miljoner dollar. Bland de anslutna länderna kan nämnas Förenta staterna, Indien, Italien, Pakistan, Norge och Storbritannien.

Såsom framgår av förenämnda proposition är avsikten att med IDA skapa ett nytt hjälporgan för de underutvecklade länderna, vilket skall tillhandahålla långfristigt kapital på för låntagare fördelaktigare villkor än som är möjligt genom andra internationella finansieringsinstitutioner. Medlemslänternas insatser skall betalas under en följd av fem år. Det svenska bidraget, tillhoppa 10 090 000 dollar, skall betalas med 2 320 700 dollar (12 006 000 kronor) under det första året och med 1 942 325 dollar (10 048 000 kronor) under vartdera av de följande fyra åren.

Jag beräknar således för ändamålet ett belopp om 10 048 000 kronor för nästa budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Internationella utvecklingsfonden* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 10 048 000 kronor.

Fonden för statens aktier

[3] **Inlösen av aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag.** I enlighet med riksdagens beslut (rskr. 320/1956) har den 28 juni 1956 mellan staten och Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund (TGO) träffats överenskommelse om att den lösesumma och ersättning för fondandelar som staten har att erlægga med anledning av den beslutade inlösen av TGO:s stamaktier i LKAB skall betalas med en femtedel under fem på varandra följande år. I avvaktan på slutlig beräkning av lösenbeloppets storlek har staten enligt särskilda överenskommelser vid de båda första betalningstillfällena erlagt avräkningsbelopp om sammanlagt 330 miljoner kronor. Sedan avtal under år 1959 träffats i enlighet med i propositionen nr 55/1959 redovisat förslag angående den ersättning som staten har att erlægga till TGO (800 116 000 kronor), har staten den 30 september 1959 jämlikt detta avtal erlagt ytterligare 150 069 600 kronor jämte överenskommen ränta. Slutligen har staten den 30 september 1960 i enlighet med avtalet erlagt 160 023 200 kronor i kapital jämte 19 202 784 kronor i ränta. Det återstår för staten att den 30 september 1961 såsom en sista delbetalning erlægga samma belopp i kapital jämte 9 601 392 kronor i ränta. Jag förordar därför, att avrundat 160 024 000 kronor anvisas för nästkommande budgetår under ett särskilt investeringsanslag. Såsom förutsatts i den tidigare denna dag redovisade inkomstberäkningen för budgetåret 1961/62 (statsverkspropositionen, bil. 1), torde den ränta som staten har att erlægga den 30 september 1961, i enlighet med vad som hittills tillämpats, böra bestridas från inkomsterna på fonden för statens aktier.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inlösen av aktier i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 160 024 000 kronor.

Fonden för förlag till statsverket

[4] **Vissa projekteringskostnader.** Under denna anslagsrubrik har för budgetåret 1960/61 anvisats ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor. Anslaget är avsett att disponeras efter Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall för sådana projekteringsarbeten som i enlighet med förslag i 1960 års statsverksproposition skall föregå det slutliga ställningstagandet till genomförandet av vissa husbyggnadsföretag. De byggnadsanslag som kommer att äskas hos riksdagen, sedan förenämnda projekteringsarbete utförts, skall inkludera de nedlagda projekteringskostnaderna, vilka skall återföras till förevarande kapitalfond, när byggnadsanslaget anvisats. Det särskilda projekteringsanslaget förutsättes även komma att utnyttjas för att skapa en reserv av färdigprojekterade husbyggnadsföretag. En sådan reserv motiveras bl. a. av kravet på en fullgod arbetsmarknadspolitisk beredskap. (Se statsverkspropositionen år 1960, bil. 2, s. 17—20 och bil. 29, s. 4; SU 14 resp 29; rskr 14 resp. 94.)

Tillräcklig erfarenhet föreligger ännu inte beträffande anspråken på det särskilda projekteringsanslaget för att medelsbehovet för nästa budgetår med säkerhet skall kunna fastställas. Det torde därför finnas skäl för att med utgångspunkt från antaganden motsvarande dem som legat till grund för anslagsberäkningen för innevarande budgetår räkna med en i huvudsak oförändrad projekteringsvolym. Vid nyssnämnda beräkning förutsattes emellertid, att det projekteringsarbete som förskottsvis skulle finansieras med förevarande anslag skulle avse projektering t. o. m. färdigställande av huvudritningarna. Främst i syfte att kunna snabbare utnyttja de sålunda uppgjorda byggnadsprojekten för sysselsättningspolitiskt eller allmänt konjunkturpolitiskt motiverade utökningar av investeringsverksamheten torde dock ofta projekteringsarbetet böra utsträckas längre. Jag förutsätter därför, att projekteringsanslaget, då Kungl. Maj:t så beslutar, skall kunna tagas i anspråk även för utförande av detaljritningar och iordningställande av entreprenadhandlingar. En följd härav blir, att kostnaden för de med anslaget finansierade projekteringsarbetena genomsnittligt kommer att öka.

Ytterligare en fråga beträffande användningen av projekteringsanslaget må något beröras. Då jag i fjolårets statsverksproposition anmälde frågan om ändrad form för handläggningen av byggnadsfrågorna, förutsatte jag, att projekteringsanslaget i princip endast skulle tagas i anspråk för helt statliga byggnadsföretag. Någon medelsanvisning från anslaget skall sålunda inte ske till byggnadsföretag, för vilka statsbidrag utgår enligt gene-

rella grunder. Det anvisas emellertid i vissa fall, särskilt under fonden för låneunderstöd, statsanslag för att täcka hela byggnadskostnaden eller övervägande delen därav för icke-statliga byggnadsföretag. För att göra det möjligt att tillämpa en med de statliga byggnadsfrågorna analog form för beredningen av dessa byggnadsärenden, kan i vissa fall statsmedel erfordras för att finansiera projekteringskostnaden. Jag förordar av praktiska skäl, att Kungl. Maj:t beträffande sådana icke statliga byggnadsföretag, där staten svarar för den huvudsakliga kostnaden, efter prövning i varje särskilt fall, skall äga disponera förevarande anslag för att preliminärt täcka projekteringskostnaden. Ökningen av medelsbehovet på projekteringsanslaget till följd härav torde bli obetydlig.

Under hänvisning till det anförda finner jag sannolikt, att projekteringsvolymen under nästa budgetår kommer att uppgå till ca 20 miljoner kronor. Då anslaget för innevarande budgetår inte synes komma att helt förbrukas, torde en nyanvisning av samma belopp som upptagits i gällande riksstat, 15 miljoner kronor, vara erforderlig. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa projekteringskostnader* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bo Jonas Sjölander

BILAGA 30 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1961

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1961.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler härfter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående anslag å kapitalbudgeten under budgetåret 1961/62 och anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond

Jag torde inledningsvis få erinra om den nya ordning för handläggning av ärenden rörande den statliga byggnadsverksamheten, som tillämpas från och med innevarande budgetår. Enligt denna ordning förutsättes att byggnadsärendena prövas av Kungl. Maj:t i två stadier, innan byggnadsanslag åskas av riksdagen. Sedan byggnadsprogrammet utarbetats underställes det samma Kungl. Maj:ts prövning. Detta stadium avslutas med att Kungl. Maj:t fattar beslut om utförandet av första delen av projekteringen av byggnadsföretaget samt ställer erforderliga medel till förfogande för att täcka kostnaderna härför. Dessa medel anvisas ur ett för samtliga departement gemensamt anslag till vissa projekteringskostnader under fonden för förslag till statsverket. Sedan projekteringsarbetet förts så långt, att huvudritningar färdigställts och noggrann kostnadsberäkning verkställt, skall byggnadsföretaget ånyo underställas Kungl. Maj:t samt budgetbehandlas i van-

lig ordning. De byggnadsanslag, som därefter äskas av riksdagen, skall även inkludera projekteringskostnaderna. De byggnadsfrågor, som handlägges enligt angivna riktlinjer, avser statliga byggnadsföretag för en beräknad kostnad överstigande 300 000 kronor.

Under en övergångstid kommer en del äldre byggnadsärenden, för vilka byggnadsanslag helt eller delvis redan anvisats, att handläggas enligt den tidigare tillämpade ordningen. För dessa äldre företag kommer därför de totalkostnader, som redovisas, att vila på ett mindre säkert underlag än för de företag, som behandlas enligt den nya ordningen. I de fall där byggnadsarbetena ännu ej påbörjats torde det i varje enskilt fall få prövas, huruvida byggnadsprogram, huvudritningar m. m. bör underställas Kungl. Maj:t för godkännande, där så ej tidigare skett i samband med att byggnadsmedel ställts till vederbörande myndigheters förfogande.

Redan i detta sammanhang kan det vidare finnas anledning påpeka, att de förslag, som jag i förevarande sammanhang och senare kommer att förorda bli förelagda 1961 års riksdag, till en betydande del avser iordningställande av erforderliga lokaler för den utvidgning av verksamheten vid universitet och högskolor, varom 1960 års riksdag fattat principbeslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1960:119. Innebörden av förevarande beslut av 1960 års riksdag är bl. a. den, att under de närmaste åren intagningarna av studerande vid de spärrade fakulteterna och högskolorna skulle öka högst väsentligt. Enär utbildningen vid dessa fakulteter och högskolor är speciellt utrymmeskrävande innebär ett realiserande av ifrågavarande riksdagsbeslut, att byggnadsverksamheten under de närmaste åren måste — i förhållande till hittillsvarande verksamhet på detta område — ökas i en mycket stor utsträckning.

Med hänsyn till nödvändigheten att snabbast möjligt få erforderliga lokaler färdigställda har det befunnits ofrånkomligt att i viss omfattning redan för nästa budgetår äska medel för byggnadsarbetenas igångsättande, ehuru program- och projekteringsarbetet ännu icke avslutats. De totalkostnader för här ifrågavarande byggnadsprojekt som kommer att redovisas vilas därför även de på mindre säkert underlag än för de företag som kommer att behandlas enligt den nya ordningen. Jag vill här erinra om att särskilda utskottet vid 1960 års riksdag i sitt utlåtande nr 1 (s. 69) i anledning av propositionen 1960:119 också förutsatt att en dylik särbehandling av investeringsanslag för utbyggandet av universitet och högskolor kunde bli erforderlig. Endast genom detta förfarande har jag bedömt det vara möjligt att i tid säkerställa lokalmässiga förutsättningar för den ökade verksamheten vid universitet och högskolor, vilket säkerställande i sin tur varit en utgångspunkt när jag tidigare denna dag vid anmälan av anslagsbehovet under åttonde huvudtiteln förordnat medelsanvisning för ökad intagning av studerande vid skilda fakulteter och högskolor.

Summan av de anslag, som i det följande upptages under statens allmänna fastighetsfond, uppgår till i runt tal 41 miljoner kronor. Inräknat förutsatt

förbrukning av förefintliga anslagsbehållningar möjliggör detta en byggnadsverksamhet nästa budgetår för drygt 60 miljoner kronor.

1. Nybyggnad för riksarkivet. Under denna rubrik har för budgetåren 1958/61 anvisats investeringsanslag av tillhoppa 2 600 000 kronor. Enligt det av statsmakterna godtagna förslaget till ifrågavarande nybyggnad avser denna dels en bergrumsanläggning med arkivlokaler, fördelade på sex våningar, dels en administrationsbyggnad, innehållande förutom kontorslokaler utrymmen för vetenskaplig verksamhet. Nybyggnaden uppföres på det s. k. Mariebergsområdet på Kungsholmens västra del. Nybyggnaden beräknas enligt prisläget den 1 juli 1958 kosta ca 11 000 000 kronor, fördelade med ca 6 000 000 kronor på bergrumsanläggningen och med ca 5 000 000 på administrationsbyggnaden.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 25 augusti 1960 hemställt om en medelsanvisning för nästa budgetår av 6 500 000 kronor. Styrelsen framhåller, att de hittills anvisade medlen kommer att helt förbrukas för de pågående sprängningsarbetena för berganläggningen och administrationsbyggnaden. Styrelsen räknar med att dessa arbeten skall vara fullbordade under första delen av år 1961. Byggnadsarbetena för såväl bergsmagasinet som administrationsbyggnaden skulle därefter enligt styrelsen kunna påbörjas och utföras samtidigt.

Departementschefen. Som ytterligare medelstillskott för ifrågavarande byggnadsföretag förordar jag en till 3 000 000 kronor begränsad medelsanvisning för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för riksarkivet* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

2. Nybyggnad för biblioteksdepå. Till nybyggnad av en biblioteksdepå, avsedd för i första hand de statliga biblioteken i Stockholm, riksdagens verk och Uppsala universitetsbibliotek, har för budgetåren 1959/61 anvisats investeringsanslag av tillhoppa 2 250 000 kronor. Enligt det av statsmakterna godkända förslaget till ifrågavarande företag avser detta en femvåningsbyggnad, genom pelare delad i åtta enheter. Den totala kostnaden för byggnadsföretaget — exklusive yttre arbeten — uppskattades enligt prisläget den 1 juli 1958 till 1 800 000 kronor. Därjämte beräknades 450 000 kronor till hyllinredning av depån. Nybyggnaden för depån avses skola förläggas till ett område inom Håbo kommun i Uppsala län, beläget omkring en kilometer från riksväg 12 intill vägen mot Skokloster.

I skrivelse den 10 oktober 1960 har *byggnadsstyrelsen* — med ändring av ett tidigare gjort äskande — hemställt om ett anslag för nästa budgetår av 200 000 kronor för yttre arbeten.

Departementschefen. Som framgår av propositionen 1959: 111 (s. 8) beräknades kostnaderna av byggnadsstyrelsen för yttre arbeten i samband med uppförande av nybyggnad för en biblioteksdepå till 150 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Jag är icke beredd tillstyrka högre medelsanvisning för ifrågavarande arbeten än vad som beräknades i nämnda proposition jämte vad som motiveras av prisstegringen för tiden den 1 juli 1958—den 1 juli 1960. Ifrågavarande merkostnad kan beräknas till ca 15 000 kronor, varför för nästa budgetår till yttre arbeten för nybyggnad för biblioteksdepå torde böra beräknas sammanlagt 165 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för biblioteksdepå* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 165 000 kronor.

3. **Byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala.** I skrivelse den 29 augusti 1960 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om ett investeringsanslag för budgetåret 1961/62 av 9 700 000 kronor för byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala. Styrelsen har emellertid därvid framhållit, att medelsbehovet begränsar sig till 8 620 000 kronor, därest ur anslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. beviljade 1 080 000 kronor ej skall återföras till sistnämnda anslag. Beträffande de för nästa budgetår aktuella byggnadsföretagen inhämtas av tillgängliga handlingar bl. a. följande.

Nybyggnad för zoofysiologiska institutionen

Till detta ändamål har till och med budgetåret 1960/61 anvisats sammanlagt 3 900 000 kronor, vilket belopp motsvarar den av byggnadsstyrelsen tidigare beräknade totala byggnadskostnaden enligt 1958 års prisläge. Styrelsen framhåller att kostnaden för nybyggnaden enligt prisläget den 1 juli 1960 på grund av prisstegringar framräknats till 4 200 000 kronor. Nybyggnaden beräknas vara färdig i juni 1961.

Nybyggnad för övningslaboratorier för fysik och kemi

Genom beslut den 23 juli 1959 ställde Kungl. Maj:t högst 2 000 000 kronor till byggnadsstyrelsens förfogande från anslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. för projektering av vissa övningslaboratorier, varav 1 000 000 kronor av styrelsen beräknats för projektering av övningslaboratorier för fysik och kemi vid universitetet i Uppsala. Vidare har under nu ifrågavarande anslag för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 2 800 000 kronor. För detta byggnadsprojekt har sålunda hittills anvisats sammanlagt 3 800 000 kronor. Nybyggnaden planeras att igångsättas i april 1961 samt att bli färdigställd hösten 1963.

Såsom framgår av 1960 års statsverksproposition (bilagan 30, punkten 4) har de totala kostnaderna för byggnadsföretaget grovt uppskattats till 10 000 000 kronor. Den slutliga totalkostnaden kan ännu inte preciseras.

Nybyggnad för limnologiska institutionen m. m.

Till detta ändamål har hittills anvisats 1 100 000 kronor, varav för budgetåret 1960/61 500 000 kronor. Totalkostnaden har beräknats till 2 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Lokaldispositionen är avsedd att genomföras på ett sådant sätt att vissa utrymmen kan beredas jämväl den växtbiologiska institutionen.

Byggnadsstyrelsen anmäler, att kostnaden för ifrågavarande nybyggnad enligt prisläget den 1 juli 1960 uppgår till 3 100 000 kronor. Förutom av prisstegringar betingas kostnadsökningen dels av att undervisningsavdelningen måste utökas för att komma i nivå med övriga biologiska discipliner vid universitetet och för att motsvara intagningsökningen i ämnena botanik och zoologi, dels av att vid den fortsatta projekteringen tillkommit en avdelning för tillämpad limnologi avseende vattenföroreningarnas inverkan på växt- och djurliv. 1957 års förslag avsåg en intagning av 18 studerande en gång per läsår medan föreliggande förslag avser en intagning av 24 studerande två gånger per läsår.

Utökningen av undervisningsavdelningen beräknas medföra en merkostnad av 150 000 kronor och tillkomsten av en avdelning för tillämpad limnologi 200 000 kronor. Nybyggnaden beräknas bli påbörjad våren 1961 samt färdigställd hösten 1962.

I detta sammanhang torde få anmälas väg- och vattenbyggnadsstyrelsens skrivelse den 14 oktober 1959, vari styrelsen hemställt, att utrymmen måtte beredas den tillämpade limnologien vid projekteringen av nybyggnad för den limnologiska institutionen. Framställningen har tillstyrkts av statens vatteninspektion.

Tillbyggnad av universitetsbiblioteket

Till detta byggnadsföretag har hittills anvisats 1 100 000 kronor, varav för innevarande budgetår 500 000 kronor. Tillbyggnaden har kostnadsberäknats till 5 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958 och till 6 000 000 enligt prisläget den 1 juli 1960. Såsom framgår av 1960 års statsverksproposition (bilagan 30, punkten 4) skall byggnadsföretaget genomföras i tre sammanhängande etapper. Tillbyggnaden skall uppföras med planerat skyddsrum i enlighet med vad riksdagens statsutskott förordat i utlåtande 1959:109. Byggnadsstyrelsen räknar nu med att byggnadsarbetena skall kunna igångsättas innevarande budgetår samt vara slutförda 1965.

Ombyggnad av gamla konsistoriehuset

För budgetåret 1959/60 har anvisats 215 000 kronor för en första etapp av vissa ändringsarbeten inom gamla konsistoriehuset och för budgetåret 1960/61 200 000 kronor för den andra etappen eller alltså tillhoppa 415 000 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t från anslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. till byggnadsstyrelsens förfogande ställt genom

beslut den 13 mars 1959 högst 445 000 kronor för bestridande av kostnader för bland annat projektering av en första etapp av ändringsarbeten inom gamla konsistoriehuset och genom beslut den 22 maj 1959 högst 690 000 kronor för bestridande av kostnader för bland annat projektering av den andra etappen. Styrelsen räknar med att av nämnda belopp disponera sammanlagt 80 000 kronor för här ifrågakvarande projekteringskostnader.

Styrelsen framhåller, att ändringsarbetena bör genomföras i ett sammanhang. På grund av prisstegringar har totalkostnaden, i följd beräknad till 700 000 kronor, framräknats till 760 000 kronor. I en kompletterande skrivelse den 10 oktober 1960 har byggnadsstyrelsen emellertid anmält, att styrelsen genom vissa förenklingar och nedskärningar i byggnadsprogrammet lyckats begränsa medelsbehovet för ifrågakvarande ombyggnad. Den totala kostnaden för ombyggnaden beräknar styrelsen till 570 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. I förhållande till redan anvisade medel, 495 000 kronor, innebär detta en ökning med 75 000 kronor, varav 45 000 kronor hänför sig till inträffad prisstegring. Ombyggnaden beräknas vara färdig hösten 1961.

Nybyggnad för växtbiologiska institutionen

Byggnadsstyrelsen anmäler, att styrelsen undersöker möjligheterna att åstadkomma erforderlig lokalökning för växtbiologiska institutionen genom en nybyggnad för en kostnad ej överstigande 1 000 000 kronor. Byggnadsarbetena beräknas i sin helhet komma att utföras under nästa budgetår och medelsförbrukningen alltså uppgå till 1 000 000 kronor.

Tillbyggnad av institutionen för fysiologisk botanik

För uppgörande av ritningar och vidtagande av andra förberedelser för en tillbyggnad av institutionen för fysiologisk botanik har för budgetåret 1959/60 under universitetets investeringsanslag anvisats 100 000 kronor. Till bestridande av projekteringskostnaderna har därutöver genom beslut den 30 juni 1960 anvisats 50 000 kronor från anslaget till Vissa projekteringskostnader. Projekteringen pågår och större delen av byggnadsverksamheten beräknas infalla under budgetåret 1961/62. Totalkostnaden enligt prisläget den 1 juli 1960 uppgår enligt styrelsens beräkningar till 1 500 000 kronor.

Investeringsplan

Medelsanvisningen för byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala för nästa budgetår synes böra begränsas till 5 148 000 kronor. I samråd med byggnadsstyrelsen har på basis härav uppgjorts följande investeringsplan för budgetåren 1960/61 och 1961/62. Vid uppgörandet av investeringsplanen har utöver förevarande medelsanvisning räknats med dels en medelsreservation av 3 158 000 kronor vid ingången av innevarande budgetår, dels anslaget för budgetåret 1960/61 uppgående till 5 200 000 kronor, dels

Byggnadsföretag	Beräkn. byggn.- kostn. (1 000-tal kr)		Medelsförbrukning (1 000-tal kr)		
	Tidigare	Per 1. 7. 60	Faktisk t. o. m. 30. 6. 60	Beräkn. för 1960/61	Beräkn. för 1961/62
I. Företag påbörjade före 1. 7. 60					
Ombyggnad för patologiska institutionen	70	70	38	32	—
Nybyggnad för geografiska institutionen	5 591	5 675	5 050	625	—
Ombyggnad för medicinsk-kemiska och för farmakologiska institutionerna	140	140	134	6	—
Ombyggnad för hygienisk-bakteriologiska institutionen	290	290	289	1	—
Ombyggnad för histologiska institutionen	108	108	84	—	—
Nybyggnad för zoofysiologiska institutio- nen	3 900	4 200	1 538	2 000	670
Ombyggnad för institutionen för oorga- nisk kemi	112,5	112,5	101	5	—
Ombyggnad för philologicum.....	350	355	350	5	—
Summa I	10 561,5	10 950,5	7 574	2 674	670
II. Företag avsedda att påbörjas 1960/61					
Nybyggnad för övningslaboratorier för fysik och kemi	ca 10 000	ca 10 000	—	1 000	4 500
Nybyggnad för limnologiska institutionen	2 500	3 100	52	500	1 800
Tillbyggnad av universitetsbiblioteket ..	5 500	6 000	138	150	1 400
Ombyggnad av gamla konsistoriehuset ..	495	540	7	400	133
Summa II	18 495	19 640	197	2 050	7 833
III. Företag avsedda att påbörjas 1961/62					
Tillbyggnad för institutionen för fysiolo- gisk botanik	1 600	ca 1 500	12	88	1 200
Summa III	1 600	1 500	12	88	1 200
IV. Företag avsedda att påbörjas senare					
Nybyggnad för institutionen för fysiologi och medicinsk fysik	6 500	ca 7 000	29	71	—
Summa IV	6 500	7 000	29	71	—
Summa I—IV	37 156,5	39 090,5	7 812	4 883	9 703

1 080 000 kronor som beviljats ur anslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. De tillgängliga medlen för byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala för budgetåren 1960/61 och 1961/62 beräknas sålunda till (5 148 000 + 3 158 000 + 5 200 000 + 1 080 000 =) 14 586 000 kronor, varav 4 883 000 kronor beräknas bli förbrukade under innevarande budgetår och 9 703 000 kronor under nästa budgetår.

Departementschefen. Jag torde till en början få beröra vissa anslagstekniska frågor beträffande medelsanvisningar till byggnadsföretag vid universitetet i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm samt Chalmers tekniska högskola.

Från och med budgetåret 1959/60 har för nämnda läroanstalter medel till byggnadsarbeten anvisats under s. k. kollektivanslag. Detta innebär, att me-

delsanvisningarna till skilda byggnadsföretag vid ett och samma lärosäte sammanförts till ett enda anslag. För nästa budgetår torde en komplettering ske av det tillämpade systemet såtillvida, att särskilda investeringsplaner bör fastställas för vart och ett av nämnda lärosäten.

Förslag till investeringsplaner för universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm samt Chalmers tekniska högskola har i samband med anslagsäskandena för nästa budgetår framlagts av byggnadsstyrelsen. Systemet med investeringsplaner har många fördelar. Planerna kan bl. a. uppgöras så, att beräknade reservationer vid utgången av det löpande budgetåret kan inkalkyleras i förbrukningssiffrorna för följande budgetår. Inom ramen för tillgängliga medel kan myndigheterna vidare bemyndigas bestrida merkostnader, som hänföres till allmän byggnadskostnadsstegring.

Till följd av införandet av investeringsplaner kommer i fortsättningen medelsförbrukningen att redovisas för varje enskilt projekt i planen. Däremot föreligger inte något behov av att — såsom skett hittills — fixera hur mycket av beviljade eller äskade anslag som belöper på det enskilda företaget.

Vid införandet av kollektivanslagen budgetåret 1959/60 bemyndigades Kungl. Maj:t av riksdagen att medge att inom vederbörande anslagsram en ökning av beräknad medelsanvisning för visst ändamål finge ske mot det att motsvarande minskning vidtoges för ett annat, oavsett för vilket budgetår ifrågavarande medel anvisats. Ett motsvarande bemyndigande bör gälla även efter genomförandet av den nya form för äskandens redovisning, som jag redogjort för i det föregående. Efter Kungl. Maj:ts bestämmande torde sålunda — i den mån så med hänsyn till byggnadsarbetenas bedrivande eller eljest kan finnas lämpligt — omdispositioner kunna ske inom investeringsplanens ram under förutsättning att kostnadsramen för berörda företag icke överskrides.

Jag övergår här efter till att behandla de byggnadsföretag vid universitetet i Uppsala som är aktuella under nästa budgetår. Vad beträffar nybyggnad för övningslaboratorium för fysik och kemi vill jag framhålla, att den redovisade totalkostnaden för nybyggnaden — 10 000 000 kronor — icke grundas på definitiva beräkningar. I anslutning här till torde jag få erinra om Kungl. Maj:ts beslut den 5 maj 1960, enligt vilket byggnadsstyrelsen anbefallts inkomma med dels redogörelse i form av ritningar med kompletterande beskrivning jämte tidsplan avseende nämnda företag, dels utförligast möjliga beräkningar av kostnaderna för företaget. Byggnadsstyrelsen har ännu icke förebragt nämnda utredning. Jag räknar dock med att byggnadsföretaget skall kunna påbörjas under år 1961 för att vara färdigt läsåret 1962/63.

Byggnadsprogrammet för nybyggnaden för den limnologiska institutionen har — såsom framgått av redogörelsen för byggnadsstyrelsens framställning — ökat på grund av dels att en avdelning för tillämpad limnologi tillkommit, dels att undervisningsavdelningen utökats. Efter samråd med che-

fen för jordbruksdepartementet vill jag förorda, att nybyggnaden utföres enligt det utökade programmet. De härav föranledda merkostnaderna uppskattas till 350 000 kronor. Den av prisstegringen 1958—1960 föranledda kostnadsökningen beräknas till 250 000 kronor. Den totala kostnaden för företaget — enligt prisläget den 1 juli 1958 2 500 000 kronor — beräknas sålunda till 3 100 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Jag förordar att denna kostnadsram godtages.

Beträffande tillbyggnaden av universitetsbiblioteket räknar jag med att byggnadsarbetena skall kunna igångsättas under innevarande år. Ökningen av totalkostnaden från 5 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958 till 6 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960 sammanhänger med den allmänna byggnadskostnadsstegringen.

De sammanlagda kostnaderna för ombyggnad av gamla konsistoriehuset bör i enlighet med tidigare fattade beslut om byggnadsarbetenas omfattning begränsas till 540 000 kronor.

Vad gäller tillbyggnad av institutionen för fysiologisk botanik vill jag erinra om att jag i fjolårets statsverksproposition (bilagan 30, s. 2) räknade med att detta företag skulle behandlas enligt den från och med innevarande budgetår gällande ordningen för handläggning av byggnadsärenden. Genom beslut av Kungl. Maj:t den 30 juni 1960 har i överensstämmelse härmed ett belopp av 50 000 kronor beviljats ur anslaget till Vissa projekteringskostnader för bestridande av kostnaderna för fortsatt projektering av detta företag. Byggnadsstyrelsen har ännu icke hunnit förebringa huvudritningar och noggrann kostnadsberäkning. Med hänsyn till vikten av att i ämnet botanik snarast möjligt åstadkommes samma undervisningskapacitet, som inom den närmaste tiden kommer att finnas inom ämnet zoologi, är det enligt min mening emellertid så angeläget att byggnadsarbetena skyndsammast igångsättes, att byggnadsmedel för ifrågavarande företag bör beräknas redan för nästa budgetår. Den nu redovisade byggnadskostnaden — 1 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960 — torde i avvaktan på att en mera definitiv kostnadsberäkning förebringas, kunna godtagas. Huvudritningar m. m. torde i vanlig ordning böra prövas av Kungl. Maj:t.

I sitt förslag till anslagsäskanden för nästa budgetår har byggnadsstyrelsen även medtagit nybyggnad för institutionen för växtbiologi. Då detta företag bör behandlas enligt den beslutade nya ordningen för byggnadsärenden, synes byggnadsmedel icke böra beräknas för detta företag för nästa budgetår.

Den förut redovisade investeringsplanen upptar en rad objekt, som jag icke berört i det föregående. Medel har tidigare anvisats för dessa företag och kostnadsramar har även fastställts. I den mån de beräknade byggnadskostnaderna per den 1 juli 1960 överstiger tidigare beräkningar sammanhänger detta med den allmänna byggnadskostnadsstegringen. De i investeringsplanen angivna kostnadsramarna enligt prisläget den 1 juli 1960 bör därför godtagas.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört föreslår jag, att den tidigare

redovisade investeringsplanen godkännes. Inom ramen för tillgängliga medel bör byggnadsstyrelsen ha möjlighet att modifiera densamma i den mån så fordras för att bestrida merkostnader, som föranledes av en eventuell allmän byggnadskostnadsstegring.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 5 148 000 kronor.

4. Byggnadsarbeten vid universitetet i Lund. I skrivelse den 29 augusti 1960 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om ett investeringsanslag för nästa budgetår av 6 900 000 kronor för byggnadsarbeten vid universitetet i Lund. Styrelsen har emellertid därvid framhållit, att medelsbehovet begränsar sig till 6 700 000 kronor, därest ur anslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. beviljade 200 000 kronor ej skall återföras till sistnämnda anslag. Beträffande de för nästa budgetår aktuella byggnadsföretagen inhämtas av tillgängliga handlingar bl. a. följande.

Nybyggnad för humanistiska fakulteten

Till förevarande ändamål har hittills anvisats 3 200 000 kronor. Nybyggnaden, som är under uppförande, är avsedd inrymma institutionerna för tyska, engelska, litteraturhistoria och nordiska språk samt landsmålsarkivet. De totala kostnaderna för byggnadsföretaget har uppskattats till 3 460 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1956. Nybyggnaden beräknas vara färdig i mars 1961.

Nybyggnad för patologiska institutionen m. m.

Till detta ändamål har hittills anvisats 3 300 000 kronor. Nybyggnaden avser universitetets patologiska och rättsmedicinska institutioner samt rättsläkarstationen i Lund. I nybyggnaden avses därjämte i anslutning till den patologiska institutionen skola inrymmas lokaler för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund. De totala kostnaderna för byggnadsföretaget har enligt prisläget den 1 juli 1956 uppskattats till 4 400 000 kronor. Kostnaderna har på grund av prisstegringar framräknats till 5 100 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Enligt de grunder för kostnadsfördelningen mellan staten och landstinget, som fastställts i av Kungl. Maj:t den 27 juni 1957 godkänt avtal, skall av nyss angivna totalkostnad 2 900 000 kronor falla på statsverket och 2 200 000 kronor på landstinget. Nybyggnaden beräknas vara färdig i januari 1962.

Nybyggnad för övningslaboratorium för fysik

Till detta byggnadsföretag har hittills anvisats 2 200 000 kronor, varav 200 000 kronor från anslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpan-

de m. m. De totala kostnaderna för företaget har uppskattats till ca 2 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1959. Byggnadsstyrelsen räknar nu med att kostnaderna skall kunna begränsas till 1 800 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Byggnadsarbetena påbörjades i september 1960 och beräknas vara färdiga i januari 1962.

Tillbyggnad för genetiska institutionen

Den totala kostnaden för detta företag har uppskattats till 1 180 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Med hänsyn till prisstegringar beräknar byggnadsstyrelsen nu kostnaderna till 1 280 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Hittills har anvisats 1 180 000 kronor för detta ändamål. Byggnaden beräknas bli färdigställd i januari 1962.

Tillbyggnad av kemiska institutionen

De totala kostnaderna för denna tillbyggnad har enligt prisläget den 1 juli 1958 beräknats till 900 000 kronor. Med hänsyn till prisutvecklingen har byggnadsstyrelsen framräknat totalkostnaden till 975 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Hittills har 900 000 kronor anvisats till detta företag. Tillbyggnaden beräknas vara färdig under våren 1962.

Nybyggnad för växtfysiologiska institutionen m. m.

Närmare redogörelse för detta byggnadsföretag återfinnes i 1957 års statsverksproposition (bilagan 29, s. 14). Nybyggnaden för växtfysiologiska institutionen ingår som en första etapp av en med ämnena biokemi, medicinsk kemi och analytisk kemi gemensam anläggning. Kostnaden för första etappen har uppskattats till 5 250 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958. Med hänsyn till prisutvecklingen beräknar byggnadsstyrelsen kostnaden till 5 700 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Hittills har till detta företag anvisats 1 600 000 kronor. Byggnadsarbetena beräknas igångsättas under andra kvartalet 1961 och vara färdiga våren 1963.

Nybyggnad av växthus

Medel har tidigare äskats för uppförande av förökningsväxthus jämte bänkgårdar samt för ett ersättande av de gamla växthusen i botaniska trädgården med respektive 85 000 kronor och 300 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att de gamla växthusen inrymmer ett mycket värdefullt och unikt växtmaterial, som det tagit decennier att få fram. Växthusen är enligt styrelsen i ett mycket bristfälligt skick. Botaniska institutionen är villig att i egen regi med utnyttjande av de speciella resurser och förbindelser institutionen besitter utföra ifrågavarande arbeten. Byggnadskostnaderna skulle kunna reduceras från 385 000 kronor till 275 000 kronor. Av dessa 275 000 kronor hänför sig ca 30 000 kronor till nybyggnad för förökningsväxthus och bänkgårdar och ca 245 000 kronor till uppfö-

rande av ersättningsbyggnader för de äldre växthusen. Byggnadsstyrelsen finner uppslaget värt att pröva. Styrelsen tillstyrker sålunda, att 275 000 kronor anvisas för nästa budgetår till ifrågakvarande ändamål. Arbetena bör enligt styrelsen utföras i universitetets egen regi.

Nybyggnad för ekonomisk fakultet m. m.

Byggnadsstyrelsen har i särskild skrivelse den 6 december 1960 redovisat frågan om nybyggnad för ekonomisk fakultet m. m. Styrelsen erinrar om att styrelsen i sin petitaframställning för budgetåret 1961/62 äskat 2 000 000 kronor för dels ombyggnad av köksbyggnaden inom södra lasarettsområdet, dels uppförande av en ny undervisningsbyggnad inom samma område. Härigenom skulle institutionslokaler beredas för ämnena företagsekonomi, nationalekonomi, statskunskap, sociologi och statistik. I skrivelsen anför styrelsen vidare i huvudsak följande.

Enligt uppgifter från landstinget beräknades kökets utrymning vara klar i augusti 1962. Genom att färdigställandet av det nya köket på norra lasarettsområdet avsevärt fördröjts och på grund av att det är ovisst när personalbostäderna i köket kan ersättas av andra bostäder, torde det vara svårt att närmare ange någon tidpunkt för kökets överlämnande till universitetet. Vid senaste underhandskontakt med landstinget har årsskiftet 1962/63 angivits som den tidigaste tidpunkt, då köket kunde vara disponibelt.

Det lokaltillskott, som köket efter ombyggnad beräknas ge, uppgår till ca 2 800 m² netto. Ombyggnaden skulle ha skett successivt under hösten 1962 och lokalökningen skulle ha varit tillräcklig för verksamheten vid den ekonomiska fakulteten m. m. under läsåret 1962/63. Till höstterminens början 1963 borde därjämte en undervisningsbyggnad i kökets omedelbara närhet vara färdig. Programarbetet har pågått under hösten men har dock icke framskridit så långt, att de exakta nettobehoven kunnat anges. Uppskattningsvis torde den ekonomiska fakulteten m. m. vid full utbyggnad, vilket inträffar höstterminen 1964, behöva ca 4 500 m².

Den första intagningen vid den ekonomiska fakulteten beräknas ske höstterminen 1961. Till höstterminen 1962 är det nödvändigt att skapa ett lokaltillskott, som motsvarar det som kökets ombyggnad skulle ha utgjort. På grund av den korta tid, som återstår, synes endast två möjligheter stå öppna för att åstadkomma en lösning. Den ena är att bygga baracker, och den andra är att uppföra en byggnad, liknande den, som uppförts vid karolinska institutet, benämnd Wallenbergsstiftelsens Jubileumslaboratorium 1960. Styrelsen anser inte det vara lämpligt att lösa lokalfrågan genom att uppföra baracker. Förutom att dessa är ytterst markkrävande är det synnerligen svårt att placera dem så, att de icke ligger i vägen för en fortsatt permanent utbyggnad av universitetet. En avlägsen placering medför avsevärda kostnader för långa provisoriska lednings- och vägdragningar.

Under hand har kontakt tagits med jubileumslaboratoriets 1960 entreprenör, vilken erbjudit sig att för 1 800 000 kronor uppföra en liknande byggnad på 15 månader och en dubblerad för 3 600 000 kronor på 17 månader. I angiven tid ingår även tid för projektering. I erbjudandet ingår icke kostnader för planering, ledningar, räntor, kreditiv och byggnadsstyrelsens kontroll- och centraladministration m. m. De tillkommande kostnaderna har icke kunnat bedömas men torde gissningsvis uppgå till omkring 700 000 respektive 900 000 kronor. Erbjudandet innebär icke en offert, och

styrelsen har ännu icke haft möjlighet att bedöma siffrorna. De tillkommande kostnaderna är synnerligen vanskliga att bedöma, då husets eller husens placering icke är avgjord. Kostnaderna torde emellertid begränsa sig till motsvarande belopp, som redovisas för jubileumslaboratoriet. Styrelsen anser att denna lösning är den lämpligaste för att skapa det nödvändiga lokaltillskottet höstterminen 1962.

Den byggnad som nu uppförts vid karolinska institutet innehåller ca 1 500 m² netto. På grund av gynnsamma terrängförhållanden har ytterligare 300 m² utvunnits i källaren. — Det behov av lokaler som kommer att finnas höstterminen 1962 för den ekonomiska fakulteten m. m. i Lund, uppgår, som tidigare nämnts, till det ombyggda köket, eller omkring 2 800 m². Man har icke anledning att på för byggnadens placering aktuella områden i Lund kunna räkna med så gynnsamma terrängförhållanden som på karolinska institutets område. Någon del av källaren torde därför ej kunna inräknas i nettoytan, då där måste placeras avsevärt utvidgade sanitära utrymmen. Emellertid kommer att finnas ett mycket stort behov av lokaler för den tekniska högskolan, vars utbyggnad enligt uttalande av organisationskommittén för teknisk högskola i Lund måste ske med explosiv hastighet. Höstterminen 1965 avses att intagas 433 elever. För en jämförelse kan nämnas att för 5 år sedan hade tekniska högskolan i Stockholm en intagning, som var 20 elever mindre. Det är därför styrelsens mening att en dubblerad byggnad bör uppföras även om den skulle ge ett överskott av nettoytor för den ekonomiska fakulteten m. m. höstterminen 1962. Det vore synnerligen olyckligt att icke tillvarataga varje möjlighet till lokal-tillskott.

De ekonomiska och samhällsvetenskapliga ämnena bör få sin slutliga placering inom kvarteret Paradis (södra lasarettsområdet) i det ombyggda köket och en därtill ansluten nybyggnad. Innan så sker, bör emellertid den nu föreslagna nybyggnaden inrymma dessa ämnen. Lunds universitet har anmält ett behov av laboratorier för rörlig forskning i likhet med jubileumslaboratoriet 1960. Nu nämnda nybyggnad är avsedd att slutligen tagas i anspråk för detta lokalbehov. Dessförinnan torde byggnaden efter det de ekonomiska och samhällsvetenskapliga ämnena fått sitt lokalbehov tillgodosett på annat håll kunna tillfälligt fylla andra akuta lokalbehov.

Den medelsförbrukning, som styrelsen tidigare räknat med för budgetåret 1961/62 för ny- och ombyggnad för ekonomisk fakultet m. m. uppgår till 2 000 000 kronor. Av denna kostnad kan ca 1 800 000 kronor beräknas för ombyggnaden av köket och ca 200 000 kronor för nybyggnadsarbeten. Några tillförlitliga kostnadsberäkningar föreligger icke, men gissningsvis torde ombyggnaden belöpa sig på något över 2 000 000 kronor och nybyggnaden på något under 4 000 000 kronor.

För att åstadkomma den dubblerade byggnad, som entreprenören för jubileumslaboratoriet 1960 erbjudit sig att uppföra, torde hela den uppskattade kostnaden — 4 500 000 kronor — icke komma att behövas under budgetåret 1961/62. Byggnadens färdigställande avses att ske under budgetårets 1962/63 första hälft och den större delen av medelsbehovet bör därför beräknas för budgetåret 1961/62. I investeringsplanen bör för budgetåret 1961/62 upptagas ett belopp av 2 700 000 kronor. Resterande medel bör upptagas i investeringsplanen för budgetåret 1962/63.

Investeringsplan

Medelsanvisningen för byggnadsarbeten vid universitetet i Lund för nästa budgetår synes böra begränsas till 5 372 000 kronor. I samråd med bygg-

Byggnadsföretag	Beräkn. byggn.- kostn. (1 000-tal kr)		Medelsförbrukning (1 000-tal kr)		
	Tidigare	Per 1.7.60	Faktisk t. o. m. 30. 6. 60	Beräkn. för 1960/61	Beräkn. för 1961/62
<i>I. Företag påbörjade före 1. 7. 60</i>					
Vissa byggnadsarbeten	471	471	302	169	—
Tillbyggnad till arkivet för dekorativ konst	661,5	661,5	547	115	—
Bostadshus vid kemiska institutionen....	285	285	196	3	—
Nybyggnad för zoologiska institutionen..	674	674	598	12	—
Nybyggnad för humanistiska fakulteten	3 460	3 460	964	2 240	100
Nybyggnad för patologiska institutionen m. m.	4 400	5 100	623	2 800	1 675
Personalbyggnad vid botaniska institutio- nen	241	241	193	30	—
Summa I	10 192,5	10 892,5	3 423	5 369	1 775
<i>II. Företag avsedda att påbörjas 1960/61</i>					
Nybyggnad för övningslaboratorium för fysik	2 000	1 800	—	1 200	600
Tillbyggnad för genetiska institutionen ..	1 180	1 280	57	700	520
Tillbyggnad till kemiska institutionen ..	900	975	1	400	570
Nybyggnad för växtfysiologiska institutio- nen m. m.	5 250	5 700	58	100	2 400
Summa II	9 330	9 755	116	2 400	4 090
<i>III. Företag avsedda att påbörjas 1961/62</i>					
Växthus		35	—	—	35
Nybyggnad för ekonomisk fakultet m. m.		ca 4 500	—	—	2 700
Summa III		4 535	—	—	2 735
Summa I—III		25 182,5	3 539	7 769	8 600

¹ Prisläget den 1 juli 1956

nadsstyrelsen har på basis härav uppgjorts följande investeringsplan för budgetåren 1960/61 och 1961/62. Vid uppgörandet av investeringsplanen har utöver förevarande medelsanvisning räknats med dels en medelsreservation av 5 717 000 kronor vid ingången av innevarande budgetår, dels anslaget för budgetåret 1960/61 uppgående till 5 080 000 kronor, dels 200 000 kronor som beviljats ur anslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. De tillgängliga medlen för byggnadsarbeten vid universitetet i Lund för budgetåren 1960/61 och 1961/62 beräknas sålunda till $(5\,372\,000 + 5\,717\,000 + 5\,080\,000 + 200\,000 =) 16\,369\,000$ kronor, varav 7 769 000 kronor beräknas bli förbrukade under innevarande budgetår och 8 600 000 kronor under nästa budgetår.

Departementschefen. Jag vill först erinra om vad jag vid behandlingen av frågan om investeringsanslag till byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala föreslagit beträffande redovisning av anslagsäskandena i form av investeringsplaner.

Byggnadsarbetena för den humanistiska fakulteten, den patologiska in-

stitutionen m. m., övningslaboratorium för fysik samt för genetiska institutionen pågår. Nybyggnaden för humanistiska fakulteten beräknas vara färdig våren 1961, nybyggnaderna för den patologiska institutionen m. m. och för övningslaboratorium för fysik samt tillbyggnaden för den genetiska institutionen i början av år 1962. Jag förutsätter att alla ansträngningar göres för att dessa tidpunkter hålls. Beträffande nybyggnaden för övningslaboratorium för fysik räknar jag med att undervisning i lokalerna kan bli möjlig från och med vårterminen 1962.

Vad gäller nybyggnaden för den patologiska institutionen m. m. utgår jag ifrån att landstingets ytterligare bidrag till kostnaderna för byggnadsarbetena under tiden fram till den 1 juli 1962, vilket bidrag jag beräknar till 785 000 kronor, skall upptagas såsom övriga kapitalmedel på fastighetsfondens investeringsstat.

Tillbyggnaden till den kemiska institutionen har enligt vad jag inhämtat ännu icke påbörjats. Byggnadsarbetena bör med det snaraste kunna igångsättas och sedan bedrivas i sådan takt, att lokalerna kan tagas i bruk vårterminen 1962.

I investeringsplanen har räknats med ett belopp av 35 000 kronor för växthus. Enligt vad jag inhämtat beräknas av det äskade beloppet — 275 000 kronor — ca 245 000 kronor hänföra sig till ersättningsbyggnader för de äldre växthusen och ca 30 000 kronor till förökningsväxthus jämte bänkgårdar. Någon medelsanvisning för ersättningsbyggnader för de äldre växthusen är jag icke beredd tillstyrka. Däremot bör medel nu beräknas för uppförande av förökningsväxthus och bänkgårdar. Med hänsyn till att kostnaderna för ersättningsbyggnaderna för de äldre växthusen och förökningsväxthuset jämte bänkgårdarna beräknats under den förutsättningen, att båda företagen kom till stånd — vilket inneburit, att kostnaderna för vardera företaget därigenom blivit lägre — räknar jag med 35 000 kronor i stället för 30 000 kronor för förökningsväxthuset och bänkgårdarna.

Beträffande nybyggnaden för växtfysiologiska institutionen m. m. räknar jag med att byggnadsarbetena skall kunna igångsättas inom kort.

En lösning av byggnadsfrågan för den ekonomiska fakulteten, som avses träda i verksamhet höstterminen 1961, är mycket angelägen. Tidigare har räknats med att köksbyggnaden på det s. k. södra lasarettsområdet skulle kunna ställas till förfogande för de samhälls- och företagsvetenskapliga ämnena inom erforderlig tid. Därjämte har planerats en nybyggnad för samma ändamål inom nämnda område. Med hänsyn till att tidpunkten för friställandet av köksbyggnaden blivit förskjuten har byggnadsstyrelsen i den tidigare anmälda skrivelsen av den 6 december 1960 förordat, att lokalfrågan för i första hand den ekonomiska fakultetens ämnen till en början löses på annat sätt än som utsprungligen planerats. Byggnadsstyrelsen förordar att en ny byggnad — eventuellt utförd som två husenheter — uppföres på annan plats och av en sådan beskaffenhet att den skall kunna utnyttjas för skiftande ändamål. Den ekonomiska fakulteten m. m. skulle enligt styrelsen — i avvaktan på att byggnadsfrågan för de sam-

hällsvetenskapliga och företagsvetenskapliga ämnena kan lösas enligt tidigare planer — till en början förläggas till denna nybyggnad.

Jag finner det av flera skäl önskvärt, att en byggnad av den typ byggnadsstyrelsen föreslagit kommer till stånd. Vad som enligt min mening talar för uppförande av en dylik byggnad, är dels den relativt låga byggnadskostnaden per kvadratmeter, dels den korta byggnadstiden och dels att byggnadssättet möjliggör vidast möjliga användbarhet. Jag förordar därför att den av byggnadsstyrelsen föreslagna nybyggnaden kommer till stånd. Jag finner det ändamålsenligt att de samhälls- och företagsvetenskapliga ämnena till en början beredes plats i denna byggnad. Däremot är jag inte beredd att nu ta ställning till frågan, för vilket eller vilka av de många ändamål, som kommer att anmäla sig, byggnaden bör utnyttjas sedan de samhälls- och företagsvetenskapliga ämnenas lokalfråga lösts inom det s. k. södra lasarettsområdet i enlighet med den ursprungligen uppgjorda planen. Jag räknar liksom byggnadsstyrelsen med att den nu aktuella nybyggnaden bör inrymma ca 3 000 kvadratmeter nettogolvyta.

Som framgår av redogörelsen för byggnadsstyrelsens framställning är beräkningen av kostnaderna för nybyggnaden för den ekonomiska fakulteten m. m. osäker. Jag räknar emellertid — i likhet med styrelsen — med att byggnaden skall kunna uppföras inom en kostnadsram av ca 4 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Kungl. Maj:t torde få pröva byggnadsprogram och ritningar samt frågan om byggnadens placering, innan byggnadsarbetena igångsättes. I investeringsplanen har räknats med 2 700 000 kronor för budgetåret 1961/62.

I investeringsplanen anges dels byggnadskostnaderna per den 1 juli 1960, dels tidigare beräknade byggnadskostnader. I den mån de förra överstiger de senare sammanhänger detta med den allmänna byggnadskostnadsstegringen. De i planen angivna kostnadsramarna bör därför godtagas.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört föreslår jag, att den tidigare redovisade investeringsplanen godkännes. Inom ramen för tillgängliga medel bör byggnadsstyrelsen ha möjlighet att modifiera densamma i den mån så erfordras för att bestrida merkostnader, som föranledes av en eventuell allmän byggnadskostnadsstegring.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid universitetet i Lund* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 5 372 000 kronor.

5. *Byggnadsarbeten vid universitetet i Göteborg*. I skrivelse den 29 augusti 1960 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om ett investeringsanslag av 2 800 000 kronor för budgetåret 1961/62 för byggnadsarbeten vid universitetet i Göteborg. Beträffande de för nästa budgetår aktuella byggnadsföretagen inhämtas av tillgängliga handlingar bl. a. följande.

Nybyggnad för medicinska fakulteten

Till detta ändamål har hittills anvisats 31 500 000 kronor. Såsom framgår av 1960 års statsverksproposition (bilagan 30, punkten 6) har de totala kostnaderna för ifrågavarande nybyggnad — enligt prisläget den 1 juli 1955 beräknade till 29 400 000 kronor — på grund av prisstegringar framräknats till 32 930 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1959.

Byggnadsstyrelsen framhåller, att det ursprungliga byggnadsprogrammet utökats med lokaler för professuren i biokemi för en kostnad av 100 000 kronor. Vidare har i souterrängvåningen inrett ett fysiklaboratorium omfattande ca 400 m² avsett för Chalmers tekniska högskola.

Nybyggnad för filosofiska fakulteten

Detta byggnadsföretag avses utföras i etapper. Till *etapp I* har hittills anvisats investeringsanslag av sammanlagt 1 350 000 kronor. Denna etapp avser en av de i den första byggnadsetappen i Renströmsparken ingående sex delbyggnaderna enligt byggnadsstyrelsens den 31 augusti 1957 framlagda generalplan för den filosofiska fakultetens utbyggnad. Såsom framgår av 1960 års statsverksproposition (bilagan 30, punkten 6) har den till etapp I hänförliga nybyggnaden avsetts komma till stånd i starkt förenklat och schematiskt utförande. Kostnaden har av byggnadsstyrelsen tidigare beräknats till 2 000 000 kronor. Med hänsyn till inträffade prisstegringar bör detta belopp enligt styrelsen uppräknas till 2 200 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. I avvaktan på att pågående markförhandlingar med Göteborgs stad skall slutföras har styrelsen icke kunnat fullfölja projekteringsarbetet. Därest avtal om det aktuella markområdet kan slutas inom den närmaste framtiden räknar styrelsen med att etapp I skall kunna färdigställas till hösten 1962.

Programarbetet för *etapp II* pågår. Denna etapp utgör — framhåller styrelsen — ett komplement till den första etappen. Etapp II omfattar seminariebibliotek och hörsal. Den totala kostnaden uppskattas av styrelsen till ca 3 000 000 kronor. — Styrelsen framhåller, att denna byggnadsetapp bör, såsom tidigare planerats, påbörjas under våren 1962 för att stå färdig hösten 1963. Styrelsen förklarar sig ha för avsikt att äska projekteringsmedel i vederbörlig ordning. För ersättning av dessa samt för utarbetande av entreprenadhandlingar och för arbetets påbörjande beräknar styrelsen för nästa budgetår ett belopp av 1 000 000 kronor.

Yttre arbeten

Byggnadsstyrelsen framhåller, att för byggnadsområdet inom Renströmsparken kan förutses behov av vissa yttre arbeten, för vilka kostnaderna ej lämpligen bör inräknas i de enskilda byggnadernas kostnader. Någon närmare utredning rörande kostnaderna för de yttre arbetena föreligger icke för området i dess helhet, men vissa åtgärder är enligt styrelsen aktuella redan i samband med de första byggnadsetapperna. Dessa åtgärder kommer

att avse området i dess helhet. Så är fallet beträffande värmeförsörjningen och ledningsförsörjningen i övrigt. Vidare föreligger enligt styrelsen behov av en uppfartsväg samt av parkeringsplatser. De med de yttre arbetena sammanhängande frågorna kan emellertid icke definitivt utredas förrän markförhandlingarna med Göteborgs stad slutförts. Styrelsen finner det dock angeläget, att ett belopp av förslagsvis 500 000 kronor beräknas för yttre arbeten för nästa budgetår. Styrelsen har för avsikt att för budgetåret 1960/61 begära projekteringsmedel för ifrågavarande arbeten i särskild ordning.

Investeringsplan

Medelsanvisningen för byggnadsarbeten vid universitetet i Göteborg för nästa budgetår synes böra begränsas till 1 200 000 kronor. I samråd med byggnadsstyrelsen har på basis härav uppgjorts följande investeringsplan för budgetåren 1960/61 och 1961/62. Vid uppgörandet av planen har utöver förevarande medelsanvisning räknats med dels en medelsreservation av 8 002 000 kronor vid ingången av innevarande budgetår, dels anslaget för budgetåret 1960/61 uppgående till 2 750 000 kronor. De tillgängliga medlen för byggnadsarbeten vid universitetet i Göteborg för budgetåren 1960/61 och 1961/62 beräknas sålunda till $(1\,200\,000 + 8\,002\,000 + 2\,750\,000 =)$ 11 952 000 kronor, varav 7 152 000 kronor beräknas bli förbrukade under budgetåret 1960/61 och 4 800 000 kronor under budgetåret 1961/62.

Byggnadsföretag	Beräkn. byggn.-kostn. (1 000-tal kr)		Medelsförbrukning (1 000-tal kr)		
	Tidigare	Per 1. 7. 60	Faktisk t. o. m. 30. 6. 60	Beräkn. för 1960/61	Beräkn. för 1961/62
<i>I. Företag påbörjade före 1. 7. 60</i>					
Nybyggnad för den medicinska fakulteten	32 930	¹ 32 930	21 944	7 000	3 000
Summa I	32 930	32 930	21 944	7 000	3 000
<i>II. Företag avsedda att påbörjas 1960/61</i>					
Nybyggnad för den filosofiska fakulteten, etapp I.....	ca 2 000	ca 2 200	154	152	1 400
Summa II	ca 2 000	ca 2 200	154	152	1 400
<i>III. Företag avsedda att påbörjas 1961/62</i>					
Yttre arbeten.....			—	—	400
Summa III			—	—	400
Summa I—III			22 098	7 152	4 800

¹ Prisläget den 1 juli 1959

Departementschefen. Jag vill först erinra om vad jag vid behandlingen av frågan om investeringsanslag till byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala föreslagit beträffande redovisning av anslagsäskandena i form av investeringsplaner.

Den i investeringsplanen för universitetet i Göteborg upptagna medelsförbrukningen till och med budgetåret 1961/62 beträffande medicinska fakulteten ligger inom ramen för den godtagna totalkostnaden.

Beträffande nybyggnaden för den filosofiska fakulteten vill jag erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 4 mars 1960 uppdragit åt 1958 års statliga förhandlingskommission i Göteborg att upptaga förhandlingar med Göteborgs stad rörande förvärv av mark för ifrågavarande nybyggnad. Jag vill även erinra om att 1959 års riksdag (1959 års statsverksproposition, bilagan 29, s. 20) bemyndigat Kungl. Maj:t att med Göteborgs stad träffa överenskommelse om bl. a. erforderlig markupplåtelse för den filosofiska fakulteten. Enligt vad jag inhämtat står de mellan kommissionen och Göteborgs stad pågående förhandlingarna rörande mark för den filosofiska fakulteten inför sitt avslutande. Under förutsättning av att överenskommelse kan nås mellan staten och Göteborgs stad i denna fråga räknar jag med att byggnadsarbetena för nybyggnaden för den filosofiska fakulteten skall kunna igångsättas under år 1961. Byggnadskostnaderna — tidigare angivna till 2 000 000 kronor — beräknas till 2 200 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Ökningen sammanhänger med den allmänna byggnadskostnadsstegringen, varför någon erinran mot en totalkostnad av 2 200 000 kronor icke finns. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa byggnadsprogram och huvudritningar för ifrågavarande byggnadsföretag. I samband med byggnadsarbetena torde det vara nödvändigt att vissa yttre arbeten utföres. I investeringsplanen har därför medel beräknats härför.

I sitt förslag till anslagsäskanden för nästa budgetår har byggnadsstyrelsen begärt medel för ytterligare en nybyggnad för den filosofiska fakulteten. Detta företag bör behandlas enligt den beslutade nya ordningen för byggnadsärenden, varför byggnadsmedel icke beräknats för detta företag för nästa budgetår.

Med hänvisning till vad jag sålunda anför, föreslår jag, att den tidigare redovisade investeringsplanen godkännes. Inom ramen för tillgängliga medel bör byggnadsstyrelsen ha möjlighet att modifiera densamma i den mån så erfordras för att bestrida merkostnader, som föranledes av eventuell allmän byggnadskostnadsstegring.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid universitetet i Göteborg* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

6. *Byggnadsarbeten vid universitetet i Stockholm.* I skrivelse den 29 augusti 1950 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om ett investeringsanslag för nästa budgetår av 3 500 000 kronor. Beträffande de för nästa budgetår aktuella byggnadsföretagen inhämtas av tillgängliga handlingar bl. a. följande.

Nybyggnad för botanisk institution

För detta ändamål har hittills anvisats 2 600 000 kronor, varav 100 000 kronor under det för budgetåret 1956/57 på driftbudgeten anvisade anslaget till Bidrag till Stockholms högskola.

För nybyggnaden utarbetade byggnadsstyrelsen ursprungligen två alternativa projekt. Med anledning av statsmakternas beslut år 1959 (prop. 1959: 106) att anläggningen skulle dimensioneras för en årlig intagning av 60—75 elever, såvitt gäller studier för två betyg, samt med hänsyn till två professorer, har styrelsen sedermera utarbetat två nya alternativ (alt. III och alt. IV). Alternativ III är dimensionerat för en årlig intagning av 75 tvåbetygsstuderande samt omfattar dessutom en kurssal för ettbetygsstuderande. I byggnaden avses inrymmas institutionerna för morfologisk botanik och för fysiologisk botanik jämte gemensamma undervisningslokaler. I alternativet ingår även utrymmen för studiesamlingar och preparat, ett studiebibliotek och ett lunchrum. Alternativet har kostnadsberäknats enligt prisläget den 1 juli 1959 till ca 7 100 000 kronor.

I alternativ IV, i vilket undervisningsavdelningen bibehållits med samma kapacitet som i alternativ III, har övriga lokaler inskränkts i ungefärligen samma grad inbördes. Lunchlokalen har dock helt utgått i detta alternativ. Kostnaderna för alternativ IV uppskattas enligt prisläget den 1 juli 1959 till ca 6 000 000 kronor. Nybyggnaden beräknas påbörjas under 1961 och vara färdigställd hösten 1963.

Nybyggnad för övningslaboratorium för kemi m. m.

Till detta byggnadsföretag har hittills anvisats 2 600 000 kronor, varav 100 000 kronor under det för budgetåret 1956/57 på driftbudgeten anvisade anslaget till Bidrag till Stockholms högskola. Totalkostnaden för byggnadsföretaget har byggnadsstyrelsen uppskattat till ca 7 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Nybyggnaden beräknas kunna påbörjas våren 1961 och vara färdigställd sommaren 1963. Styrelsen har lämnat följande redogörelse för företaget.

Sedan programarbetet utförts för den pågående idétävlingen rörande universitetets utbyggnad inom Frescatiområdet har det visat sig lämpligt att förlägga nybyggnaden för kemi i anslutning till naturhistoriska riksmuseets byggnad (norra delen av byggnadens östra sida). Då den definitiva placeringen av kemiinstitutionen ej kan fastställas förrän idétävlingen avgjorts och resultatet bearbetats, har den nu ifrågavarande byggnaden utformats på ett sådant sätt, att den sedermera — om så skulle visa sig lämpligt — kan tagas i bruk för annat universitetsändamål.

Byggnaden tänkes uppförd med en del i sex våningar, innehållande administrationslokaler, lärar-, seminarie- och demonstrationsrum, omklädnadsrum och lokaler för byggnadsstyrelsens platskontor, och med en del i fem våningar, inrymmande övningslaboratorier, ett mindre bibliotek och lunchrum med kök. Lunchrummet kommer sannolikt att kunna ges en kapacitet av ca 200 personer per utspisningsomgång och avser att täcka lunchbehovet intill dess att kårhusets lunchrestaurang kan färdigställas. Slut-

ligen undersöker styrelsen möjligheten att upplåta en mindre del av souter-rängvåningen till riksmuseets vertebratavdelning för kokning av ben m. m., en funktion som eljest endast med svårighet kan lösas inom riksmusei-byggnaden.

Investeringsplan

Medelsanvisning för byggnadsarbeten vid universitetet i Stockholm för nästa budgetår synes böra begränsas till 1 936 000 kronor. I samråd med byggnadsstyrelsen har på basis härav uppgjorts följande investeringsplan för budgetåren 1960/61 och 1961/62. Vid uppgörandet av planen har utöver förevarande medelsanvisning räknats med dels en medelsreservation av 1 168 000 kronor vid ingången av innevarande budgetår, dels anslaget för budgetåret 1960/61 uppgående till 4 135 000 kronor. De tillgängliga medlen för byggnadsarbeten vid universitetet i Stockholm för budgetåren 1960/61 och 1961/62 beräknas sålunda till $(1\,936\,000 + 1\,168\,000 + 4\,135\,000 =)$ 7 239 000 kronor, varav 1 739 000 kronor beräknas bli förbrukade under budgetåret 1960/61 och 5 500 000 kronor under budgetåret 1961/62.

Byggnadsföretag	Beräkn. byggn.-kostn. (1 000-tal kr)		Medelsförbrukning (1 000-tal kr)		
	Tidigare	Per 1. 7. 60	Faktisk t. o. m. 30. 6. 60	Beräkn. för 1960/61	Beräkn. för 1961/62
<i>I. Företag påbörjade före 1. 7. 60</i>					
Övertagande av vissa lån			—	439	—
Ombyggnadsarbeten inom kvarteret Vega			1 328	170	—
Ombyggnad av fastigheten Kungstengatan 45 för kemiundervisningen.....	135	135	121	15	—
Arkitekttävling (Frescati)	200	200	64	135	—
Summa I	335	335	1 513	759	—
<i>II. Företag avsedda att påbörjas 1960/61</i>					
Nybyggnad för botaniska institutionen ..		16 000	2	500	2 000
Nybyggnad för övningslaboratorium för kemi m. m.....		ca 7 000	17	480	3 500
Summa II		ca 13 000	19	980	5 500
Summa I—II		13 335	1 532	1 739	5 500

¹ Prisläget den 1 juli 1959

Departementschefen. Jag vill först erinra om vad jag vid behandlingen av frågan om investeringsanslag till byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala föreslagit beträffande redovisning av anslagsäskandena i form av investeringsplaner.

Vid 1959 års riksdag (prop. 1959: 106) anvisades första gången byggnadsmedel, 500 000 kronor, för nybyggnad för en botanisk institution vid Lilla Frescati. I propositionen förordades, att byggnadsprojektet borde påbörjas omedelbart utan att resultatet av en för Frescati-området avsedd arkitekt-

tävling avvaktades. Det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att godkänna ritningar samt meddela erforderliga närmare föreskrifter rörande byggnadsföretaget i fråga. Vid 1960 års riksdag anvisades ytterligare 2 000 000 kronor för nybyggnaden för den botaniska institutionen. Kungl. Maj:t godkände den 23 september 1960 ett byggnadsprogram för nämnda byggnadsföretag inom en kostnadsram av storleksordningen 6 000 000 kronor, räknat enligt prisläget den 1 juli 1959. En sedermera ingiven framställning från rektorsämbetet vid universitetet i Stockholm angående godkännande av ett byggnadsprogram inom en kostnadsram av ca 7 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1959 har avslagits av Kungl. Maj:t. Byggnadsmedel för nästa budgetår bör beräknas i enlighet med den tidigare redovisade investeringsplanen. Byggnadsarbetena torde kunna igångsättas innevarande kalenderår.

Förberedelsearbetena för här nämnda byggnadsföretag har enligt min uppfattning tagit en onödigt lång tid i anspråk. Detta ger mig anledning till ett principiellt uttalande beträffande det sätt, varpå byggnadsstyrelsen och särskilt tillsatta kommittéer — vid det omfattande arbete som förestår för utbyggnaden av universitet och högsolor — bör förfara vid uppgörande av byggnadsprogram och vid det fortsatta projekteringsarbetet. Det synes ha varit icke sällan förekommande att de av ett nybygge berörda ämnesrepresentanterna med byggnadsstyrelsen överlagt om byggnadsföretagets lämpliga utformning under en alltför stor del av programmerings- och projekteringsarbetet, vilket medfört omarbetningar och justeringar av föreliggande förslag i en omfattning som starkt försenat det förberedande arbetet. Självfallet måste vederbörande ämnesrepresentanter få tillfälle att direkt till det byggnadsberedande organet eller via lämplig universitetsmyndighet framlägga sina synpunkter på hur ett ifrågakommande byggnadsprojekt lämpligen bör utformas. Med hänsyn till nödvändigheten av att planerings- och projekteringstiderna förkortas högst avsevärt i fortsättningen för att möjliggöra snabbast möjliga byggande synes det emellertid bli ofrånkomligt att på ett betydligt tidigare stadium av planerings- och projekteringsarbetet, än som nu synes gälla, i huvudsak slutföra diskussionerna med vederbörande ämnesföreträdare eller myndighet. Ett snabbare förfarande i detta hänseende synes i åtskilliga fall vara motiverat även av det skälet, att det torde bli alltmer ändamålsenligt att uppföra byggnader för högre undervisning och forskning enligt starkt förenklade och standardiserade principer. En dylik delvis ny inriktning vid uppförandet av erforderliga lokaler för högre undervisning och forskning kan bli den kanske bäst framkomliga vägen för att ernå dels den flexibilitet vid utbyggandet av universitet och högsolor, som jag starkt understrukt behovet av vid anmälan av propositionen 1960: 119 angående riktlinjer för utbyggande av universitet och högsolor m. m. (s. 263 f.), dels en godtagbar kostnadsram för en snabb utbyggnad.

Vad beträffar nybyggnad för övningslaboratorium för kemi m. m. synes det icke vara något att erinra mot den av byggnadsstyrelsen föreslagna ändrade placeringen. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 maj 1960 har byggnadsstyrelsen anbefallits att till Kungl. Maj:t inkomma med dels redogörel

se i form av ritningar med kompletterande beskrivning jämte tidsplan avseende förevarande företag, dels utförligast möjliga beräkning av kostnaderna. I avvaktan på att bl. a. en noggrann kostnadsberäkning förebringas av byggnadsstyrelsen torde den av styrelsen preliminärt uppgivna totalkostnaden — 7 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960 — kunna godtagas. Jag räknar med att detta byggnadsföretag kan igångsättas innevarande år.

I investeringsplanen har räknats med en medelförbrukning av 439 000 kronor under innevarande budgetår för övertagande av vissa lån. I anslutning här till vill jag erinra om Kungl. Maj:ts beslut den 16 december 1960, enligt vilket ett belopp av 439 533 kronor får disponeras av det för innevarande budgetår anvisade investeringsanslaget till Byggnadsarbeten vid universitetet i Stockholm för de lån, för vilka staten avtalsenligt övertagit betalningsansvaret vid ombildning av Stockholms högskola till universitet den 1 juli 1960.

Med hänvisning till vad jag nu anfört föreslår jag, att den tidigare redovisade investeringsplanen godkännes. Inom ramen för tillgängliga medel bör byggnadsstyrelsen ha möjlighet att modifiera densamma i den mån så erfordras för att bestrida merkostnader, som föranledes av en eventuell allmän byggnadskostnadsstegring.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid universitetet i Stockholm* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 1 936 000 kronor.

7. Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm. Till högskolans utbyggnad har riksdagen för budgetåren 1946/61 anvisat investeringsanslag av sammanlagt 51 774 000 kronor, varav för innevarande budgetår 1 875 000 kronor.

Tekniska högskolans byggnadskommitté hemställer i skrivelse den 15 september 1960, att för budgetåret 1961/62 anvisas ett investeringsanslag av 5 873 000 kronor, därav 373 000 kronor för fullföljande av pågående arbeten för högskolans utbyggnad och 5 500 000 kronor för påbörjandet av ett nytt utbyggnadsskede.

Under budgetåret 1960/61 kommer den utbyggnad som i huvudsak överensstämmer med den av riksdagen godkända generalplanen av år 1945 att färdigställas.

Högskolan står nu inför ett nytt utbyggnadsskede närmast föranlett av 1960 års riksdags beslut att öka antalet studerande vid högskolan från och med höstterminen 1962. Med anledning härav avser kommittén att upprätta en ny generalplan för högskolan. Förslag till sådan generalplan beräknas föreligga omkring 1 juli 1961. För att möjliggöra en följdriktig utbyggnad och en fördelning av investeringarna är det emellertid nödvändigt, att vissa nybyggnader påbörjas redan under budgetåret 1961/62, ehuru en generalplan ännu icke föreligger. Kommittén har därför begränsat sina äskanden

till de nybyggnader, vilka kan sägas icke föregripa generalplanens upprättande.

Av följande sammanställning över de i kommitténs framställning berörda byggnadsföretagen framgår fördelningen på dessa av hittills anvisade anslagsmedel, beräknade totalkostnader och det för budgetåret 1961/62 äskade investeringsanslaget (beträffande beteckningarnas innebörd hänvisas till prop. 1945: 374).

Byggnader	Hittills anvisade belopp, kr	Nu beräknad totalkostnad, kr	För budgetåret 1961/62 äskade medel, kr
<i>I. Utbyggnad enligt 1945 års generalplan</i>			
Administrationsbyggnad (I)	1 450 000	1 540 000	90 000
Biblioteksbyggnad (II).....	1 900 000	2 010 000	110 000
Värmekraftverk (V).....	1 055 000	1 075 000	20 000
Avd. Sf (XIV)	5 626 000	5 760 000	134 000
Utvändiga ledningar.....	3 025 500	3 044 500	19 000
Summa I	13 056 500	13 429 500	373 000
<i>II. Påbörjande av ett nytt utbyggnadsskede</i>			
Nybyggnad för avd. för teknisk fysik (XXII).....	—	4 450 000	4 450 000
Nybyggnad för personalmatsal (XXI)	—	1 550 000	500 000
Tillbyggnad för institutionen för elektronik (XVI)	—	1 500 000	400 000
Utvändiga ledningar.....	—	150 000	150 000
Summa II	—	7 650 000	5 500 000
Summa I+II	13 056 500	21 079 500	5 873 000

Av kommitténs framställning inhämtas bl. a. följande.

Administrationsbyggnad, biblioteksbyggnad, värmekraftverk, avd. Sf och utvändiga ledningar. De nu äskade tilläggsanslagen för de företag, som ingår i 1945 års generalplan, hänför sig till inträffade prisstegringar under tiden den 1 juli 1959—den 1 juli 1960. Beräkningen av prisstegringarna har gjorts på grundval av byggnadsstyrelsens byggnadskostnadsindex, enligt vilken kostnadsökningen uppgår till ca 7 procent för nämnda tidsperiod.

Nybyggnad för avd. för teknisk fysik. Denna avdelnings byggnader utgjorde de första etapperna i utbyggnaden enligt 1945 års generalplan och dimensionerades för 450 årligen nyintagna ordinarie studerande. Redan vid nuvarande intagning, 606 ordinarie studerande, har det visat sig, att bl. a. rit-salar och kurslaboratorier är otillräckliga. Ett nytillskott av lokaler för de lägre årskurserna är nödvändigt oavsett en ökning av antalet studerande. De lokalbehov, som nu föreligger genom den beslutade ökningen av antalet nyintagna ordinarie studerande till sammanlagt 771, måste sålunda ställas i relation till ett lokalbestånd avsett för 450 ordinarie studerande.

Äskandena för budgetåret 1961/62 avser endast den del av de sammanlagda lokalbehoven inom avdelningen för teknisk fysik, vilken är att hänföra till fysikinstitutionerna. Först sedan förslag till generalplan upprättats avser kommittén att äska ytterligare medel för att lösa avdelningens övriga lokalbehov.

Fysikinstitutionernas sammanlagda lokalbehov utgör 6 040 m². I de be-

finfintliga byggnaderna kan efter ombyggnad beredas plats för en del av fysik-institutionerna på en sammanlagd rumsyta av ca 2 850 m². En nybyggnad för återstående del av lokalbehovet skulle sålunda motsvara en sammanlagd rumsyta av (6 040 — 2 850 =) 3 190 m², vilket är den nettoyta, som den planerade nybyggnaden upptar.

Nybyggnaden, som avses bli placerad på ett för ändamålet reserverat område vid Styffevägen, är avsedd att inrymma kurslaboratorierna, huvuddelen av den gemensamma verkstaden, institutionerna för fasta tillståndets fysik och fysik IV samt en del av de gemensamma utrymmena. Kostnaderna för nybyggnaden har beräknats till 4 450 000 kronor. I detta belopp ingår 259 000 kronor, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1960 beviljats ur anslaget till Projektering av vissa byggnadsföretag. Beräkningarna är gjorda med den noggrannhet, som varit möjlig med hänsyn till den 1 juli 1960 föreliggande ritningar och beskrivning. Byggnaden bör vara färdigställd till oktober 1962, varför erforderliga schaktnings- och grundläggningsarbeten jämte vissa ledningsarbeten bör vara utförda före 1 juli 1961.

Nybyggnad för personalmatsal. För projektering av en nybyggnad för personalmatsal har genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1960 anvisats 162 000 kronor ur anslaget till Projektering av vissa byggnadsföretag. Kostnaden för en tidigare föreslagen byggnad, som var planerad för ca 250 platser, beräknades år 1958 till 1 150 000 kronor. På grund av sedan dess inträffade prisstegringar, en ökning av byggnaden till att rymma ca 325 platser och av områdets topografi orsakade ökade schaktnings- och grundläggningskostnader beräknas kostnaden enligt prisläget den 1 juli 1960 till ca 1 550 000 kronor. I detta belopp ingår de redan beviljade projekteringsmedlen. Kostnadsberäkningen är approximativ och grundar sig på en skissritning med kortfattad beskrivning. Byggnadsarbetet bör kunna påbörjas omkring den 1 januari 1962. För budgetåret 1961/62 bör 500 000 kronor finnas tillgängliga.

Tillbyggnad för institutionen för elektronik. Ett mycket akut behov av ökade lokalutrymmen föreligger för institutionen för elektronik. På senare år har frågan blivit mycket brännande genom utvecklingen inom det avsnitt av elektronikforskningen som gäller plasmafysiken. Statens tekniska forskningsråd har starkt understrukit önskvärdheten av att ökade lokalutrymmen beredes för plasmaforskningen.

För genomförandet av tillbyggnaden erfordras, att till högskolans disposition ställes den mark, som nu utgör »skyddsområde» mellan Röda Korsets sjukhus och tekniska högskolan. Kostnaden för tillbyggnaden uppskattas till ungefär 1 500 000 kronor. Kommittén avser att göra särskild framställning om medel för projektering av tillbyggnaden. För nästa budgetår erfordras enligt kommittén en medelsanvisning av 400 000 kronor.

Utvändig ledningar. I samband med uppförande av nybyggnad för avdelningen för teknisk fysik erfordras omläggning av vissa vatten-, avlopps- och gasledning. Kostnaderna för dessa arbeten beräknas till 150 000 kronor.

Till inredning och utrustning av nya lokaler har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 530 000 kronor. För nästa budgetår hemställer byggnadskommittén om en medelsanvisning av 736 000 kronor samt om bemyndigande att beställa inredning och utrustning intill ett belopp av 400 000 kronor.

Av följande sammanställning över de aktuella byggnadsföretagen framgår fördelningen av hittills anvisade anslagsmedel till inredning och utrust-

ning, beräknade totalkostnader och av kommittén för budgetåret 1961/62 äskade medel.

Byggnader	Hittills anvisade belopp, kr	Nu beräknad totalkost- nad, kr	För budgetåret 1961/62 äskade medel, kr
Administrationsbyggnad (I).....	200 000	212 000	12 000
Biblioteksbyggnad (II)	400 000	427 000	27 000
Avd. Sf (XIV).....	2 030 000	2 139 000	109 000
Avd. Sf (XIV), hypersonisk vindtunnel	—	588 000	588 000
Summa	2 630 000	3 366 000	736 000

Av kommitténs framställning inhämtas bl. a. följande.

Administrationsbyggnad, biblioteksbyggnad samt avd. Sf (utom hypersonisk vindtunnel). Det för budgetåret 1961/62 äskade beloppet avseende förevarande byggnader, 148 000 kronor, avser prisstegringar för tiden den 1 juli 1959—den 1 juli 1960. Prisstegringarna har beräknats till ca 7 procent.

Avd. Sf, hypersonisk vindtunnel. Undervisning och forskning inom det hypersoniska området kommer att bli föremål för stora insatser under lång tid framåt. Det synes därför angeläget, att högskolan ges resurser att även experimentellt arbeta på det hypersoniska området. — Kostnaden för en hypersonisk vindtunnel beräknades år 1958 till 550 000 kronor. Med hänsyn till den prisstegring, som inträffat sedan dess, uppskattas kostnaden enligt 1960 års prisläge till 588 000 kronor.

Kommittén hemställer slutligen om bemyndigande att under budgetåret 1961/62 beställa inredning och utrustning för nybyggnad för avdelningen för teknisk fysik intill ett belopp av 400 000 kronor.

Departementschefen. Av det begärda *investeringsanslaget* hänför sig 373 000 kronor till kostnadsökningar — föranledda av den allmänna byggnadskostnadsstegringen — för byggnadsarbeten avseende administrationsbyggnaden, biblioteksbyggnaden, värmekraftverket, institutionen för flygteknik samt utvändiga ledningar. Den sålunda begärda medelsanvisningen för dessa ändamål kan jag tillstyrka.

Beträffande nybyggnaden för avdelningen för teknisk fysik vill jag erinra om att genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1960 259 000 kronor beviljats ur anslaget till Vissa projekteringskostnader för bestridande av kostnaderna för fortsatt projektering av detta företag. Byggnadskommittén har emellertid ännu icke hunnit förebringa huvudritningar och noggrann kostnadsberäkning. Med hänsyn till vikten av att tidsprogrammet för de beslutade intagningsökningarna vid högskolan hålles är det enligt min mening angeläget, att byggnadsmedel för ifrågavarande företag beräknas redan för nästa budgetår. Den redovisade byggnadskostnaden — 4 450 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960 — torde, — i avvaktan på att en mera definitiv kostnadsberäkning förebringas, — kunna godtagas. Huvudritningar m. m. torde i vanlig ordning böra prövas av Kungl. Maj:t. För nästa budgetår till-

styrker jag en till 3 450 000 kronor begränsad medelsanvisning för ifrågasvarande företag.

I samband med nybyggnaden för avdelningen för teknisk fysik erfordras omläggning av vissa ledningar. För detta ändamål tillstyrker jag en medelsanvisning av 150 000 kronor.

Byggnadskommittén har för nästa budgetår begärt byggnadsmedel även för nybyggnad för personalmatsal och för tillbyggnad för institutionen för elektronik. Till förstnämnda företag beviljade Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1960 162 000 kronor till kostnaderna för den fortsatta projekteringen. Beträffande det senare företaget är en ansökan om projekteringsmedel för närvarande föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Då dessa båda företag bör behandlas enligt den beslutade nya ordningen för byggnadsärenden är jag icke beredd tillstyrka att byggnadsmedel till dessa företag anvisas för nästa budgetår.

Såsom framgått av min anmälan av investeringsanslagen till byggnadsarbeten vid universiteten har äskandena beträffande dessa anslag redovisats i form av investeringsplaner. I fortsättningen torde även äskandena rörande investeringsanslaget till Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm redovisas i form av en dylik plan.

Av det för nästa budgetår begärda anslaget till *inredning och utrustning* hänför sig 148 000 kronor till kostnadsökningar av automatisk karaktär beträffande inredning och utrustning av administrationsbyggnaden, biblioteksbyggnaden och institutionen för flygteknik. Den begärda medelsanvisningen för dessa ändamål kan jag tillstyrka. Begäran om anvisande av medel till anskaffande av en hypersonisk vindtunnel är jag icke beredd taga ställning till. Byggnadskommittén hemställer vidare om bemyndigande att under nästa budgetår beställa inredning och utrustning för nybyggnaden för avdelningen för teknisk fysik intill ett belopp av 400 000 kronor. Vid anmälan tidigare denna dag av anslag under åttonde huvudtiteln har jag under reservationsanslaget till Inredning och utrustning: Tekniska högskolan i Stockholm dels hemställt, att för nästa budgetår måtte anvisas 148 000 kronor till inredning och utrustning för högskolan, dels föreslagit ett beställningsbemyndigande avseende inredning och utrustning för avdelningen för teknisk fysik vid högskolan intill ett värde av högst 400 000 kronor, att gäldas tidigast under budgetåret 1962/63.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 3 973 000 kronor.

8. Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola. Till uppförande av nybyggnader för Chalmers tekniska högskola har för budgetåren 1945/61 anvisats tillhoppa 36 822 100 kronor varav för innevarande budgetår 12 200 000 kronor. *Byggnadsstyrelsen* har i skrivelse den 29 augusti 1960 hemställt om

investeringsanslag för byggnadsarbeten vid högskolan. Med skrivelse den 14 november 1960 har styrelsen inkommit med kompletterande uppgifter beträffande en första etapp av nybyggnad för avdelningen för kemi. Beredningen av frågan om investeringsanslag till nybyggnader för högskolan är ännu icke avslutad, varför ett preliminärt beräknat anslag för nämnda ändamål torde böra uppföras i riksstatsförslaget. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1961/62 beräkna ett investeringsanslag av 8 447 000 kronor.

9. Nybyggnader för högre teknisk utbildning och forskning i Lund. Förslag till medelsanvisning för nästa budgetår till ifrågavarande ändamål har framlagts av *organisationskommittén för teknisk högskola i Lund*. I det äskade beloppet ingår beräknade kostnader för nödvändiga ombyggnadsarbeten vid folkskoleseminariet i Lund, i vilket provisoriska lokaler för högskolan under inledningsskedet avses anordnas. Ifrågavarande kostnader kan beräknas till 200 000 kronor. De här avsedda ombyggnadsarbetena är av sådan karaktär, att kostnaderna för desamma bör bestridas från fastighetsfondens stat. Chefen för finansdepartementet har därför tidigare denna dag vid anmälan av förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för nästa budgetår förordat en medelsanvisning av 200 000 kronor för ombyggnadsarbeten vid folkskoleseminariet i Lund.

Såsom jag vid min anmälan tidigare denna dag av vissa anslag på driftbudgeten till högre teknisk utbildning och forskning i Lund anført, har beredningen av bl. a. frågan om investeringsanslag till nybyggnader för högre teknisk utbildning och forskning i Lund ännu icke avslutats. Jag har därför för avsikt att senare föreslå Kungl. Maj:t att i särskild proposition förelägga riksdagen förslag härom. Anslag till förevarande nybyggnader torde i avvaktan härpå böra uppföras i riksstatsförslaget med preliminärt beräknat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1961/62 till *Nybyggnader för högre teknisk utbildning och forskning i Lund* beräkna ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

10. Nybyggnad för forskningslaboratorium i Studsvik. Under denna rubrik har för budgetåren 1959/61 anvisats investeringsanslag av tillhoppa 2 200 000 kronor för uppförande av ett forskningslaboratorium i anslutning till AB Atomenergis anläggning i Studsvik. De totala kostnaderna för byggnadsföretaget har beräknats till 2 200 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1958.

Byggnadsstyrelsen, som i skrivelse den 13 juni 1960 redovisat vissa beräkningar av kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag, har sedermera i skrivelse den 31 oktober 1960 hemställt om en medelsanvisning för näs-

ta budgetår av 600 000 kronor. Styrelsen framhåller därvid, att entreprenadanbud nu inkommit dels för förevarande forskningslaboratorium (forskningsrådets laboratorium), dels för den nybyggnad för en isotopcentral, som projekterats av AB Atomenergi och som avses uppföras i anslutning till forskningsrådets laboratorium. Avsikten är enligt styrelsen att uppföra dessa byggnadsobjekt inom samma entreprenad för att därigenom nedbringa kostnaderna. Det anbud, som enligt styrelsen bör antagas ger en total byggnadskostnad av 2 900 000 kronor beträffande forskningsrådets laboratorium. Efter samråd med forskningsråden har byggnadsstyrelsen genom vissa förändringar av byggnadsprogrammet kunnat reducera byggnadskostnaderna. På grund härav och tack vare den besparing, som ernås genom kombinationen av de båda byggnadsobjekten, kan — framhåller styrelsen — den slutliga totalkostnaden begränsas till 2 800 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960.

Kostnadsökningen för ifrågavarande byggnadsföretag — 600 000 kronor — beror enligt byggnadsstyrelsen förutom på prisstegringar, vilka kan uppskattas till ca 200 000 kronor, till större delen på att kraven på byggnadstekniska anordningar för personalens säkerhet ökats samt att av samma anledning en del utrymmen tillkommit. Beträffande denna fråga hänvisar styrelsen till en av *forskningsrådets studsvikskommitté* utarbetad promemoria. Av denna inhämtas följande.

När förslaget till forskningsrådets laboratorium vid AB Atomenergis anläggningar i Studsvik utarbetades under våren 1958, måste detta göras under osäkra förutsättningar, eftersom en hel del av de faktorer, som man bort taga hänsyn till, ej fanns tillgängliga utan först under det fortsatta projekteringsarbetet blivit kända. Detta gäller framför allt utförandet av de laboratorier, som avsetts för kemiska arbeten eller experiment med växter och djur, och där verksamheten kommer att omfatta användning och bearbetning av radioaktiva isotoper, men även för de utrymmen, som erfordras för att utöva kontroll över spridningen av radioaktivt stoff via personal, transport av försöksmaterial, ventilation etc. — De principer, vilka projektering av laboratorier i Studsvik måste följa för att säkerhet i dessa avseenden skall nås, fanns ej fastställda vid uppgörandet av förslaget utan har kommit fram senare i samband med att AB Atomenergi byggt upp sin egen säkerhetsorganisation och framlagt anvisningar för hur säkerhetsföreskrifterna skall tillämpas vid laboratorierna.

Den ursprungliga byggnadskroppen bestod av en laboratoriebyggnad med anslutet annex för växt- och djurlaboratorier samt växthus. Denna byggnad innehöll i källarvåningen ett kemiskt laboratorium för arbete med radioaktiva preparat av styrkan några curie. Vid planeringen av den slutliga byggnadskroppen togs hänsyn till säkerheten, vilken krävde en strängare koncentrerings av samtliga laboratorier, där öppet arbete med radioaktiva ämnen sker, till en från övriga utrymmen skild huskropp. Dessutom förelåg önskemål om, att de delar av denna byggnad, där de högsta curietalen beräknades förekomma, skulle ligga fria och ej uppåt eller nedåt gränsa till andra utrymmen samt även i sidled genom korridor el. dyl. utrymme avskärmade från alltför nära kontakt med annan verksamhet. Det planerade arbetets karaktär krävde därutöver, att uppdelningen på kemi-fysik-projekt och medicin-biologi-projekt även återspeglades i byggnadskroppen. Resulta-

tet blev att den ursprungliga huskroppen ersattes med i huvudsak fyra delkroppar gränsande till varandra via gemensamma väggar. Detta byggnads-sätt har avsevärt förenklat tillgodoseendet av säkerhetskraven utan att den blivande verksamheten försvårats men tyvärr blivit dyrare. Man kunde dock icke här tillåta att säkerhetskraven eftersattes.

Under projekteringsarbetet har de ursprungligen angivna nettolaboratorieytorna i görligaste mån hållits. Däremot har utrymmen tillkommit för säkerhetsanordningar av olika slag. Nedan redovisas i detta sammanhang relevanta ytor i laboratoriet.

Laboratorier

Ursprungligen 535 m²

Nu 655 m², varav 85 m² ökning av curielaboratorium orsakad av krav på större utrymme för strålskärmar och distansmanövreringsorgan för att undvika, att personalen utsättes för bestrålning utöver fastställd veckodos samt 35 m² direkt ökning.

Skrivrum

Ursprungligen 150 m²

Nu 125 m², d. v. s. en minskning på 25 m², vilken delvis kompenserar ovanstående ökning.

Djur- och växtavdelning

Ursprungligen 240 m²

Nu 295 m², varav 55 m² utgör ökning på grund av kraven på kontroll över radioaktiv kontaminering i samband med burtvätt och foderberedning.

Servisutrymmen

Ursprungligen 155 m²

Nu 245 m², varav tillkommit 60 m² växthuskällare och 30 m² övrigt källarutrymme för servisanläggning för phytotronrum, vilken icke utan mycket kostsamma och långa lednings- och trumdragningar kunnat beredas plats på fläktvindar.

Kontrollutrymmen

Ursprungligen 0 m²

Nu 65 m² utgörande tvätt- och omklädningsrum, kontrollrum för strålskyddstekniker och förvaringsrum för radioaktivt avfall.

Av det utökade laboratorieutrymmet utgör $85 + 55 + 65 = 205$ m² ökning av egentliga laboratorier eller ur byggnadssynpunkt likvärdiga utrymmen direkt beroende av ökade säkerhetskrav. Detta motsvarar i byggnadsvolym ca 800 m³. — Det slutliga laboratoriets volym är 1 600 m³ större än det ursprungliga förslaget. Hälften av ökningen sammanhänger alltså med de ökade kraven på laboratorieutrymmen med hänsyn till där planerat arbete med radioaktiva ämnen. Den återstående ökningen beror på dels att ventilationssystemet i samma grad som säkerhetskraven preciserats måst utökas med utrymme för filter avsedda för uppsamling av luftburen aktivitet och för filterbyte erforderliga utrymmen (bl. a. för dusch och tvättning av personal i grodmansdräkt), dels med ovan nämnda källarutrymmen för klimatrummens försörjning och dels med att ett mörkt källarutrymme vunnits

i samband med utgrävningen för grundpelare (detta utrymme inredes ej utan står som framtida reserv). Denna hälft av ökningen motsvarar ej samma kostnad per m³ som den första hälften.

Departementschefen. Den nu redovisade totalkostnaden för ifrågavarande byggnadsföretag — 2 800 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960 — överstiger med 600 000 kronor den tidigare beräknade kostnadsramen. Av ökningen kan ca 200 000 kronor hänföras till inträffad prisstegring. Återstående kostnadsökning — 400 000 kronor — hänför sig huvudsakligen till en utökning av byggnadsprogrammet. Anledningen till denna ökning är den, att kraven på byggnadstekniska anordningar för personalens säkerhet har måst skärpas. Jag förordar, att det större byggnadsprogrammet godtages men är icke beredd tillstyrka en högre kostnadsram för ifrågavarande byggnadsföretag än 2 700 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. För nästa budgetår bör anvisas (2 700 000 — 2 200 000 =) 500 000 kronor. Jag förutsätter, att något ytterligare medelstillskott — bortsett från vad som kan betingas av en eventuell allmän byggnadskostnadsstegring — icke skall erfordras för detta företag.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för forskningslaboratorium i Studsvik*
för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av
500 000 kronor.

11. Vissa anläggningsarbeten för lärarhögskolan i Stockholm. *Byggnadsstyrelsen* har i skrivelse den 15 augusti 1960 hemställt om ett investeringsanslag av 50 000 kronor för nästa budgetår för iordningställande av en idrottsanläggning för lärarhögskolan i Stockholm. Styrelsen framhåller därvid, att den anläggning för idrott, som lärarhögskolan nu har möjlighet att disponera — Kristinebergs idrottsplats — ligger alltför avlägset från lärarhögskolan för att rationellt kunna utnyttjas. Genom tillmötesgående från Stockholms stad får lärarhögskolan — framhåller styrelsen — nu disponera visst markområde inom Fredhällsparken. Styrelsen räknar med att någorlunda tillfredsställande kunna tillgodose lärarhögskolans behov av en näraliggande idrottsanläggning genom att för en kostnad av 50 000 kronor — enligt prisläget den 1 juli 1960 — iordningställa nämnda parkområde. Anläggningen avses omfatta handbolls- och fotbollsplaner, en 60-meters löparbana, hoppgröpar för längd- och höjdhopp, kul- och slungbollsringar samt en materielbod.

Departementschefen. Enligt vad jag inhämtat från byggnadsstyrelsen har styrelsen träffat avtal med Stockholms stads gatukontor angående upplåtelse av visst område inom Fredhällsparken att användas av lärarhögskolan i Stockholm för undervisningsövningar. För rätten att disponera området skall statsverket erlægga en formell markhyra av 100 kronor per år. Under

dessa förutsättningar anser jag mig böra tillstyrka att medel beviljas för nästa budgetår för iordningställande av förutnämnda parkområde för lärarhögskolans behov. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till *Vissa anläggningsarbeten för lärarhögskolan i Stockholm* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 kronor.

12. Nybyggnad för lärarhögskolan i Malmö. En utförlig redogörelse för detta byggnadsärende har lämnats i propositionen 1959: 89. — Enligt av statsmakterna år 1959 fattat beslut skall en andra lärarhögskola med tillhörande övningsskola inrättas i Malmö. För ändamålet skall en ny skolanläggning uppföras på det s. k. Heleneholmsområdet i staden. Staten skall uppföra och bekosta byggnaderna för den egentliga lärarhögskolan och staden uppföra och bekosta erforderliga byggnader för övningsskolan ävensom tillhandahålla det för anläggningen i dess helhet avsedda markområdet.

Utbildningsverksamheten avses skola börja den 1 juli 1962, vilken dag de av staden uppförda övningsskolbyggnaderna skall överlämnas i kronans ägo. Från och med hösten 1960 intill nämnda datum bedrives lärarutbildning i mindre omfattning i av staden provisoriskt upplåtna lokaler.

Kostnaderna för anläggningen har ursprungligen uppskattats till 14,3 miljoner kronor enligt prisläget den 1 juli 1957. Härav hänförde sig 4,6 miljoner kronor till den av staten bekostade egentliga lärarhögskolan och 9,7 miljoner kronor till den av Malmö stad bekostade övningsskolan. För budgetåren 1959/61 har anvisats sammanlagt 2,2 miljoner kronor. Åt byggnadsstyrelsen har uppdragits att ombesörja, att erforderliga byggnadsarbeten för den egentliga lärarhögskolan utföres inom förutsatt tid.

Byggnadsstyrelsen har i särskilda skrivelser den 29 augusti 1960 och den 14 november 1960 hemställt om medelsanvisning för nästa budgetår för ifrågakvarande byggnadsföretag. I sistnämnda skrivelse har styrelsen anfört bl. a. följande.

Kostnaden för den del av lärarhögskolan, som skall bekostas av staten, har tidigare uppskattats till 4 600 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1957. I denna kostnad, som beräknades enbart på grundval av ett preliminärt lokalprogram, ingick icke yttre arbeten. Enligt nu föreliggande beräkning uppgår byggnadskostnaden för den av staten bekostade egentliga lärarhögskolan till 6 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Av ökningen på 1 900 000 kronor hänför sig ca 400 000 kronor till prisstegringar under tiden den 1 juli 1957—den 1 juli 1960 och 500 000 kronor till yttre arbeten, vilka icke ingick i den tidigare beräknade kostnaden. Återstoden av ökningen — 1 000 000 kronor — beror huvudsakligen på en underskattning av kostnaden vid den tidpunkt, då endast lokalprogram fanns att tillgå för beräkningen.

Styrelsen vill i detta sammanhang anmäla, att styrelsen funnit det lämpligt att låta Malmö stad — som enligt avtal skall uppföra övningsskolan — under styrelsens överinseende jämväl uppföra de för den egentliga lärarhögskolan avsedda lokalerna.

Med hänsyn till att anläggningens huvuddel måste vara färdigställd till början av läsåret 1962/63 hemställer byggnadsstyrelsen, att för nästa budgetår måtte anvisas ett investeringsanslag av 3 400 000 kronor. De återstående erforderliga medlen — 900 000 kronor — behöver enligt styrelsen icke stå till dess förfogande förrän budgetåret 1962/63.

Departementschefen. Som framgår av byggnadsstyrelsens framställning beräknas de totala byggnadskostnaderna för den av staten bekostade egentliga lärarhögskolan till 6 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Den tidigare uppskattningsvis beräknade totalkostnaden — 4 600 000 kronor (prop. 1959: 89, s. 76) — hänförde sig till prisläget den 1 juli 1957. Merkostnaden till följd av inträffad prisstegring under tiden den 1 juli 1957—den 1 juli 1960 kan beräknas till ca 400 000 kronor. Enligt byggnadsstyrelsen hänför sig 500 000 kronor till kostnader för yttre arbeten, vilka icke inkalkylerats i den tidigare angivna kostnadsramen. Enligt vad jag inhämtat från byggnadsstyrelsen har byggnadsprogrammet för ifrågavarande företag utökats från ursprungligen 4 600 m² till 5 100 m² netto-golvyta. De härav föranledda merkostnaderna kan uppskattas till ca 500 000 kronor. En analys av den totala kostnadsökningen för ifrågavarande företag — 1 900 000 kronor — ger sålunda vid handen, att ca 500 000 kronor skulle kunna hänföras till en underskattning av kostnaderna vid den ursprungliga beräkningen. Med hänsyn till att den nämnda programökningen synes nödvändig och då vad byggnadsstyrelsen i övrigt anfört beträffande kostnadsstegringarna i förhållande till den tidigare gjorda uppskattningen synes godtagbart, anser jag mig böra tillstyrka att det nu föreliggande förslaget lägges till grund för ifrågavarande nybyggnad och att kostnadsramen på 6 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960 accepteras. Jag räknar dock med att byggnadsstyrelsen inom ramen för föreliggande avtal med Malmö stad utverkar största möjliga medverkan från stadens sida beträffande kostnaderna för det utökade byggnadsprogrammet.

Jag kommer senare denna dag att föreslå Kungl. Maj:t att godkänna ritningar för och medge fortsatt projektering av ifrågavarande byggnadsföretag. Jag vill framhålla, att det enligt gällande avtal med Malmö stad är — bl. a. med hänsyn till de skolorganisatoriska förhållandena i staden — nödvändigt, att arbetet med uppförandet av byggnaderna bedrives på ett sådant sätt, att lärarhögskolan med tillhörande övningsskola kan börja sin verksamhet i full omfattning höstterminen 1962.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till *Nybyggnad för lärarhögskolan i Malmö* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 3 400 000 kronor.

13. *Vissa byggnadsarbeten för slöjdlärarseminariet.* En redogörelse för detta byggnadsärende har lämnats i propositionen 1959:92. — För budget-

året 1959/60 anvisades ett investeringsanslag av 500 000 kronor för vissa ändringsarbeten inom det numera nedlagda folkskoleseminariets i Linköping huvudbyggnad och gymnastikbyggnad samt för en tillbyggnad till nämnda huvudbyggnad.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 13 juni 1960 hemställt om en medelsanvisning av 200 000 kronor för nästa budgetår. Därvid har styrelsen anfört bl. a. följande.

Kostnaderna för byggnadsarbetena har enligt prisläget den 1 juli 1957 beräknats till 655 000 kronor. Enligt vad föredragande departementschefen anförde i propositionen 1959: 92 borde undersökas i vad mån genom besparingar i byggnadsprogrammet byggnadskostnaderna skulle kunna rymmas inom ett belopp av 500 000 kronor. Styrelsen har undersökt möjligheterna att minska byggnadsprogrammet men funnit, att detta icke går att genomföra med bibehållande av den beslutade planen för uppläggnings- och undervisningen vid seminariet.

Vid den nu slutförda överarbetningen av ritningarna, som godkänts av skolöverstyrelsen, har vissa ytterligare ombyggnadsarbeten i den befintliga klassrumsbyggnaden visat sig ofrånkomliga. I dessa arbeten ingår även takbeläggning med plåt, som ersätter den papp, vilken vid byggnadens uppförande åren 1948—49 pålades som ett provisorium. Kostnaden för takbeläggningen kan uppskattas till ca 15 000 kronor. Styrelsen beräknar den totala kostnaden för om- och tillbyggnadsarbetena till 690 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1959. Skyldighet till gatumarkersättning med 9 600 kronor åvilar tomten vid tillbyggnad. Styrelsen beräknar det ytterligare erforderliga medelsbehovet för ifrågavarande arbeten till avrundat (700 000 — 500 000 =) 200 000 kronor.

Departementschefen. Såsom framgår av byggnadsstyrelsens framställning har det icke visat sig möjligt att minska byggnadsprogrammet och därigenom nedbringa de beräknade byggnadskostnaderna. Dessa uppskattas nu av byggnadsstyrelsen till totalt 700 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1959. I detta belopp inrymmes även kostnader för vissa ändamål, som icke ingick i de tidigare beräknade kostnaderna. Dessa ändamål är emellertid av sådan karaktär, att de kan godtagas. Jag förordar även, att den totala kostnadsramen för ifrågavarande byggnadsföretag — 700 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1959 — godtages. Detta innebär, att en medelsanvisning på ytterligare 200 000 kronor är erforderlig. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten för slöjdläro- och slöjdläroseminariet* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

14. Förvärv av vissa fastigheter för seminariet för huslig utbildning i Uppsala. Frågan om anslag till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår har jag upptagit till närmare behandling tidigare denna dag vid anmälan av frågan om anslag på driftbudgeten för nästa budgetår till Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar. Under hänvisning till vad jag därvid anfört och föreslagit beträffande investeringsanslag till Förvärv av vissa fastig-

heter för seminariet för huslig utbildning i Uppsala hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förvärv av vissa fastigheter för seminariet för huslig utbildning i Uppsala* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 575 000 kronor.

15. Byggnadsarbeten vid statens blindskolor m. m. Kungl. Maj:t har den 13 maj 1960 utfärdat ny stadga för statens blindskolor (SFS 1960: 508). I anslutning till dess terminologi bör anslaget, som tidigare rubricerats Vissa byggnadsarbeten vid läroanstalterna för blindas, erhålla här angivna rubrik.

Med skrivelse den 26 augusti 1960 har *byggnadsstyrelsen* redovisat sina anslagsäskanden för nästa budgetår beträffande investeringsanslaget till Merkostnader för vissa byggnadsföretag (kommunikationsdepartementet). Dessa äskanden omfattar indexmässigt beräknade merkostnader intill den 1 juli 1960 beträffande bl. a. dels ombyggnadsarbeten, dels uppförande av en simhalls- och gymnastiksalsbyggnad vid blindinstitutet å Tomtebodas. Till ombyggnadsarbetena har anvisats 225 000 kronor och till simhalls- och gymnastiksalsbyggnaden 960 000 kronor. Merkostnaden för ombyggnadsarbetena utgör enligt styrelsen 18 000 kronor och för simhalls- och gymnastiksalsbyggnaden 107 000 kronor. Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet har jag funnit det lämpligt, att ifrågakommande merkostnader anvisas under rubricerade anslag. Kvarstående behållningar på det nu uppförda anslaget till Vissa byggnadsarbeten vid läroanstalterna för blindas torde vid utgången av innevarande budgetår böra tillgodoföras anslaget till Byggnadsarbeten vid statens blindskolor m. m. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Byggnadsarbeten vid statens blindskolor m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 125 000 kronor.

16. Byggnadsarbeten vid statens dövskolor m. m. Kungl. Maj:t har den 13 maj 1960 utfärdat ny stadga för statens dövskolor (SFS 1960: 509). I anslutning till dess terminologi bör anslaget, som tidigare rubricerats Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva, erhålla här angivna rubrik.

Dövskolorna i Vänersborg

Om- och nybyggnadsarbeten vid dövskolorna i Vänersborg har kostnadsberäknats till 3 100 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1956 (1957 års statsverksproposition, bilagan 29, punkten 19), vilket enligt byggnadsstyrelsen motsvarar 3 320 000 kronor räknat efter prisläget den 1 juli 1959. Sammanlagt har för nämnda skolor för budgetåren 1957/61 anvisats investeringsanslag av tillhopa 2 725 000 kronor. Till disposition för samma ändamål står dessutom ytterligare 250 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 25 augusti 1960 meddelat, att kost-

naderna för den fjärde etappen beräknas uppgå till 645 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1959. Denna etapp omfattar ändringsarbeten i ekonomibyggnaden och i pannrum, omläggning av vissa yttre ledningar, dränering m. m. Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 675 000 kronor hänförde sig enligt styrelsen 300 000 kronor till fjärde etappen. Byggnadsarbetena har — framhåller styrelsen — framskridit så långt, att den återstående fjärde etappen beräknas kunna slutföras under budgetåret 1961/62. Resterande medel, 345 000 kronor, bör därför enligt styrelsen ställas till dess förfogande nästa budgetår.

Specialskolan för tal- och hörselskadade i Örebro

Till förvärv av tomtmark samt till byggnadsarbeten vid specialskolan för tal- och hörselskadade i Örebro har för budgetåren 1957/61 anvisats investeringsanslag av sammanlagt 4 600 000 kronor. Härav har 800 000 kronor använts till markförvärv.

Kostnaderna för första etappen inklusive yttre arbeten uppgår till 3 265 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1959. Denna etapp omfattar uppförande av byggnad för specialsalar, skolbyggnad samt byggnad för samlingsal, barnbispisning och kök.

Kostnaderna för andra etappen, som omfattar byggnad för elevhem och gymnastikbyggnad, uppgår till 1 800 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960.

I skrivelse den 31 oktober 1960 har *byggnadsstyrelsen* hemställt om ett investeringsanslag av 1 265 000 kronor för nästa budgetår för slutförande av andra etappen. Därjämte har styrelsen i samband med sina anslagsäskanden för nästa budgetår beträffande investeringsanslaget till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten (kommunikationsdepartementet) beräknat den indexmässiga merkostnaden för första etappen per den 1 juli 1960 till 275 000 kronor, varför den totala kostnaden för denna etapp blir 3 540 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. De totala kostnaderna för första och andra etapperna uppgår sålunda till $(3\,540\,000 + 1\,800\,000 =)$ 5 340 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960, varav hittills anvisats 3 800 000 kronor. Härvid har bortsetts från det belopp på 800 000 kronor, som använts till markförvärv. Av merkostnaden för första etappen, 275 000 kronor, erfordras enligt byggnadsstyrelsens beräkningar 75 000 kronor för nästa budgetår. Det erforderliga medelsbehovet för nästa budgetår utgör alltså $(5\,340\,000 - 3\,800\,000 - 200\,000 =)$ 1 340 000 kronor.

Förskolan i Boden för döva barn

Under år 1953 uppfördes i Boden en skolbyggnad, ett elevhem och en föreståndarinnebostad, innehållande jämväl två gästrum. Det förutsattes, att husmor och vaktmästare vid skolan skulle kunna finna bostäder på den fria hyresmarknaden.

För budgetåret 1960/61 har anvisats 80 000 kronor för uppförande av en musik- och lekrumsbyggnad.

I skrivelse den 25 augusti 1960 har *byggnadsstyrelsen* meddelat, att musik- och lekruksbyggnaden icke kunnat uppföras, då medel icke erhållits för de för denna byggnad erforderliga yttre arbetena inklusive ledningar. Kostnaderna för dessa arbeten och ledningar beräknar styrelsen till 35 000 kronor.

Styrelsen framlägger ånyo sitt förslag från i fjol, att vid skolan uppföres en enplansbyggnad innehållande husmorsbostad, tre enkelrum för vådarinnor, vaktmästarbostad, verkstadslokal för vaktmästaren samt garage. Kostnaderna härför har enligt prisläget den 1 juli 1960 beräknats till 275 000 kronor, varav för personalbostadshuset 215 000 kronor och för yttre arbeten 60 000 kronor. Kostnaden för musik- och lekruksbyggnaden, för vilket ändamål för budgetåret 1960/61 anvisats 80 000 kronor, beräknar styrelsen till 90 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Styrelsens medelsäskande beträffande förskolan i Boden för döva barn för nästa budgetår belöper sig sålunda på $(215\,000 + 60\,000 + 90\,000 - 80\,000 =)$ 285 000 kronor.

Som motivering för sitt förslag om uppförande av personalbostadshus anförde byggnadsstyrelsen i sin framställning i fjol, att bostäder inte kunnat anskaffas genom förhyrning i staden och att personalfrågan därför inte kunnat lösas tillfredsställande. Något tillskott vore enligt uppgift ej att förvänta. Styrelsen framhåller i sin nu föreliggande framställning, att behovet av ett bostadshus blivit än mer framträdande med hänsyn till svårigheterna att på ett tillfredsställande sätt lösa personalfrågorna vid skolan. Det av styrelsen framlagda förslaget har godkänts av skolöverstyrelsen.

Statens personalbostadsdelegation har i yttrande den 6 december 1960 anfört bl. a. följande.

Delegationen, som saknar underlag för en bedömning av behovet ur bostadsförsörjningssynpunkt av personalbostäder vid skolan i fråga, har ansett sig ha att till behandling upptaga endast frågan om vilka befattningshavare vid skolan, som bör åläggas att bebo tjänstebostad.

Enligt principbeslut av 1956 års riksdag skulle tjänsteman vara skyldig att bebo anvisad bostad (tjänstebostad), om så är av väsentlig betydelse för verksamheten. Särskilda förteckningar, upptagande de befattningar, som regelmässigt skulle vara förenade med bostadstvång skulle upprättas. Preliminära sådana förteckningar utfärdades av Kungl. Maj:t den 14 november 1958 att tjäna till ledning för statens personalbostadsdelegation vid den allmänna hyresöversyn, som det åligger delegationen att utföra. Samtidigt uppdrogs åt delegationen att i samråd med vederbörande myndigheter uppgöra förslag till definitiva bostadstvångsförteckningar.

Enligt den preliminära bostadstvångsförteckningen skall vid bl. a. förskolan i Boden för döva barn bostadstvång åvila rektor (föreståndarinna) och husmoder samt befattning, vars innehavare svarar för skötseln av skolans värmeanläggning. Enligt vad delegationen under hand erfarit disponerar för närvarande endast föreståndarinnan bostad inom skolan. Husmor har hittills såsom tjänstebostad anvisats två rum, ursprungligen avsedda som skolans gästrum. Värmeskötaren, som tillika är vaktmästare, bor inte inom skolan.

Delegationens arbete har vad beträffar frågan om bostadstvånget ännu inte lett till några ställningstaganden från delegationens sida. Förslag till definitiva bostadstvångsförteckningar avses skola avgivas till Kungl. Maj:t

först omkring den 1 april 1961. Delegationen kan därför för dagen inte förutsäga, hur förslaget till definitiv bostadstvangsförteckning för förskolan i Boden för döva barn kommer att se ut. Med reservation för vad som kan framkomma vid kommande överväganden synes det dock delegationen naturligt, att såsom för närvarande angivits i den preliminära bostadstvangsförteckningen beträffande all verksamhet av internatkaraktär, rektor (föreståndare) åläggas bostadstvang. Inskjutas må dock, att rektor vid dövskolan i Lund inte bebor bostad vid skolan.

Vad beträffar husmodersbefattningen har kunnat konstateras, att innehavaren av denna befattning fungerar som föreståndarinnans ställföreträdare. Såsom framgår av den preliminära bostadstvangsförteckningen har inom ett flertal förvaltningsgrenar bostadstvang för den befattning, vars innehavare närmast svarar för verksamheten (rektor, föreståndare etc.) kompletterats med motsvarande tvång för vederbörandes »närmaste man». Det torde kunna förväntas, att denna princip kommer att behållas vid utformningen av förslaget till definitiv bostadstvangsförteckning.

Tjänstebostadsutredningen hävdade att befattningshavare, som svarar för skötsel av värmeanläggning, borde åläggas bostadstvang. Sådan befattning upptogs sålunda i den preliminära bostadstvangsförteckningen för bl. a. internatskolorna för döva. I Boden förenas vaktmästare och värmeskötare i en person. Mycket talar för att denna befattningshavare åläggas bostadstvang.

Vårdpersonal vid här ifrågakarande slag av skolor befanns av tjänstebostadsutredningen inte behöva bebo tjänstebostad. Personalgruppen i fråga återfinnes ej heller i den preliminära bostadstvangsförteckningen. Det måste betecknas som högst osannolikt att den definitiva bostadstvangsförteckningen för skolorna för döva kommer att utökas med denna grupp.

Fortsättningsskolan för döva i Växjö

Byggnadsstyrelsen har i sina anslagsäskanden beträffande investeringsanslag till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten (kommunikationsdepartementet) beräknat den indexmässiga merkostnaden intill den 1 juli 1960 för ombyggnadsarbeten vid fortsättningsskolan för döva i Växjö till 17 000 kronor. Till ifrågakarande ombyggnadsarbeten har anvisats 200 000 kronor.

Övertagande av skolhemmet Charlottendal i Gnesta samt vissa byggnadsarbeten vid detta skolhem

Byggnadsstyrelsen har i särskilda skrivelser den 29 augusti och den 7 november 1960 hemställt om medelsanvisning för rubricerade ändamål. Av skrivelserna inhämtas bl. a. följande.

Byggnadsstyrelsen har på begäran av skolöverstyrelsen upptagit förhandlingar med Föreningen Sävstaholmsskolorna rörande statens övertagande av föreningens skolhem Charlottendal i Gnesta. Styrelsen har även påbörjat projektering av ytterligare skollokaler på samma tomt.

Vad beträffar statens övertagande av skolhemmet beräknar byggnadsstyrelsen kostnaderna för övertagande av den befintliga anläggningen till 286 000 kronor. — Skolhemmet är beläget på ett tomtområde inom Gnesta köping, vilket omfattar en areal av 18 260 m². Byggnaderna utgöres av en skolhemsbyggnad bestående av huvudbyggnad med två an-

slutna flygelbyggnader samt en fristående bostadsbyggnad. Byggnaderna uppfördes under åren 1957 och 1958. Den totala produktionskostnaden (inklusive tomt och inventarier) för anläggningen uppgick till 965 000 kronor. Härav har föreningen erhållit dels ett räntefritt stående statligt lån på 264 000 kronor (1955 års statsverksproposition, bilagan 32, s. 4—8), dels ett statligt anläggningsbidrag med 336 000 kronor. Föreningens egen insats uppgår sålunda till 365 000 kronor, varav 294 000 kronor hänför sig till fastigheten och 71 000 kronor till inventarierna. Det av byggnadsstyrelsen beräknade beloppet för statens övertagande av fastigheten — 286 000 kronor — understiger sålunda med 8 000 kronor föreningens egen insats beträffande tomt- och byggnadskostnader.

Kostnaderna för de av byggnadsstyrelsen föreslagna om- och nybyggnadsarbetena vid skolhemmet uppskattas av styrelsen till 300 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Dessa arbeten omfattar vissa kompletteringar inom den befintliga huvudbyggnaden samt nybyggnad för bl. a. fem klassrum, gymnastik- och rytmiksal, lärarrum och rektorsexpedition. Under budgetåret 1961/62 erfordras enligt styrelsen en medelsanvisning av 214 000 kronor för dessa byggnadsåtgärder.

Byggnadsstyrelsens äskande för nästa budgetår för övertagande av skolhemsfastigheten samt för om- och nybyggnadsarbeten vid skolhemmet uppgår sålunda sammanlagt till $(286\,000 + 214\,000 =)$ 500 000 kronor.

Med skrivelser den 25 november och den 13 december 1960 har byggnadsstyrelsen överlämnat förslag till avtal mellan staten och Föreningen Sävstaholmsskolorna angående statens övertagande av skolhemmet Charlottendal i Gnesta samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte dels godkänna avtalsförslaget, dels besluta att fastigheterna skall ställas under byggnadsstyrelsens vård och förvaltning. Avtalsförslaget, som dagtecknats den 25 november 1960, är av följande lydelse.

Mellan Kungl. Maj:t och kronan genom dess byggnadsstyrelse, här nedan kallad köparen, och Föreningen Sävstaholmsskolorna, här nedan kallad säljaren, har under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande upprättats följande

Köpeavtal

1. Säljaren överlåter till köparen med full äganderätt följande fastigheter i Gnesta köping, Södermanlands län, tomterna nr 1 kv. Uttern samt nr 5, 6 och 7 kv. Vesslan, samtliga nu disponerade för Charlottendals skolhem, för en köpeskilling av åttahundraåttiosextusen (886 000) kronor.

2. I överlåtelsen ingår å fastigheterna befintliga byggnader med maskinell utrustning, såsom tvättmaskin, frysbox, elspisar, kylskåp samt stek- och bakhord.

3. Säljaren åtager sig att, utan kostnad för köparen, låta utföra de arbeten, som upptagits i bifogade besiktningsprotokoll den 28 oktober 1960.

4. Fastigheterna säljes — med den reservation som framgår av punkt 3 — i befintligt skick att tillträdas den 1 juli 1961 eller vid den senare tidpunkt, varom överenskommelse kan träffas.

5. Om tillträde ej sker den 1 juli 1961, förbinder sig säljaren, om köparen så önskar, att till köparen uthyra fastigheterna med tillhörande inventarier, tills tillträde enligt detta avtal kan ske.

6. Köpeskillingen erlägges på följande sätt:

Säljaren befrias från betalningsansvaret för dels ett av säljaren enligt Kungl. Maj:ts beslut den 17 juni 1955 erhållet ränte- och amorteringsfritt statslån å 264 000 kronor, dels ett enligt Kungl. Maj:ts beslut den 8 mars 1957 uppburet statligt anläggningsbidrag å 336 000 kronor, enligt kungörelsen den 10 december 1954 om statsbidrag till uppförande eller inrättande av särskolor och vårdanstalter för vissa psykiskt efterblivna.

Av köpeskillingen återstående belopp, 286 000 kronor, erlägges kontant på tillträdesdagen.

7. Säljaren svarar för att fastigheterna vid tillträdesdagen icke besväras av andra gravationer, intecknade eller ointecknade, än följande:

1) Den 17 april 1957 under nr 983 för tvåhundrasextiofyratusen (264 000) kronor (hos statskontoret).

2) Den 10 februari 1920, § 28, för femtio års nyttjanderätt till väg m. m., tillförsäkrad Backa-Hosjö AB.

3) Den 26 september 1927, § 49, för kraftledningsservitut, tillförsäkrat Gnesta Elektriska AB.

8. För fastigheterna utgående skatter, onera och andra avgifter, till den del de avser och belöper sig å tiden efter tillträdesdagen, ävensom kostnader för lagfart, betalas av köparen.

Köparen äger uppbära all avkastning av fastigheterna som avser och belöper på tiden från och med nämnda dag.

9. Säljaren ansvarar för att fastigheterna intill tillträdesdagen är brandförsäkrade för ett belopp av 900 000 kronor.

10. Skulle före tillträdesdagen eldsolycka övergå fastigheterna, skall utfallande brandskadeersättning tillfalla säljaren i avräkning på köpeskillingen.

11. Sedan köpeskillingen enligt punkt 6 tillfullo guldits, skall säljaren till köparen överlämnat kvitterat köpebrev, nytt gravationsbevis, försäkringshandlingar och kartor ävensom övriga i säljarens ägo befintliga handlingar angående fastigheterna.

Detta avtal har upprättats i två exemplar av vilka parterna tagit var sitt.

Departementschefen. Under förevarande anslag torde — i likhet med vad jag föreslagit beträffande föregående anslag — beräknas sådana merkostnader, som föranleds av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. I enlighet härmed beräknar jag för första byggnadsetappen vid skolan i Örebro 75 000 kronor och för byggnadsarbeten vid skolan i Växjö 17 000 kronor.

Jag biträder byggnadsstyrelsens framställning i vad gäller byggnadsarbeten vid skolorna i Vänersborg och Örebro. För avslutande av arbetena vid den förra skolan beräknar jag 345 000 kronor och för slutförande av andra byggnadsetappen vid skolan i Örebro 1 265 000 kronor.

Vad beträffar skolan i Boden föreligger ett äskande på sammanlagt 285 000 kronor. Härav hänför sig 215 000 kronor till ett personalbostadshus. Enligt min mening synes mycket tala för att ett personalbostadshus uppföres vid skolan i Boden. Svårigheterna att på ett tillfredsställande sätt lösa personalfrågorna vid skolan bör i detta sammanhang tillmätas stor betydelse. Som

framgår av statens personalbostadsdelegations yttrande är emellertid frågan om bostadstvång vid bl. a. ifrågavarande skola under utredning. Enligt min mening bör slutligt beslut i denna fråga avvaktas, innan slutlig ställning toges till ifrågavarande byggnadsföretag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta huruvida och i vilken omfattning personalbostadshuset skall komma till stånd. För nästa budgetår torde böra beräknas 285 000 kronor för byggnadsarbeten vid skolan i Boden. I detta belopp innefattas även kostnaderna för personalbostadshuset.

Vad beträffar övertagande av skolhemmet Charlottendal i Gnesta samt vissa byggnadsarbeten vid detta skolhem vill jag erinra om att jag tidigare denna dag vid anmälan av anslaget till Statens dövskolor m. m.: Avlöningar förordat, att skolhemmet vid Mogård från och med budgetåret 1961/62 överflyttas till Charlottendals skolhem i Gnesta. Med hänsyn härtill synes staten böra förvärva skolhemsanläggningen i Gnesta. Det av byggnadsstyrelsen framlagda avtalet är enligt min mening från statens synpunkt godtagbart. Jag föreslår, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens godkännande av detsamma. Skulle smärre jämkningar av eller tillägg till avtalsbestämmelserna senare erfordras, förutsätter jag, att riksdagens samtycke därtill icke skall behöva inhämtas. Efter avdrag från köpeskillingen av ett statligt lån och ett statligt anläggningsbidrag återstår ett belopp av 286 000 kronor att gälda för staten. Jag förordar, att medel beräknas härför under förevarande anslag.

Byggnadsstyrelsen har föreslagit vissa om- och nybyggnadsarbeten vid skolhemmet i Gnesta. Kostnaderna härför uppskattas till 300 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. Jag förordar, att dessa om- och nybyggnadsarbeten kommer till stånd och att den uppgivna kostnadsramen godtages. För nästa budgetår erfordras 214 000 kronor för nämnda arbeten, vilket belopp torde böra anvisas.

Sammanlagt erfordras således för nästa budgetår ett anslag av $(75\,000 + 17\,000 + 345\,000 + 1\,265\,000 + 285\,000 + 286\,000 + 214\,000 =)$ 2 487 000 kronor.

Kvarstående behållningar på det nu uppförda anslaget till Vissa byggnadsarbeten vid skolorna för döva torde vid utgången av innevarande budgetår böra tillgodoföras anslaget till Byggnadsarbeten vid statens dövskolor m. m.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna det mellan byggnadsstyrelsen och Föreningen Sävstaholmsskolorna träffade avtalet angående statens övertagande av Charlottendals skolhem i Gnesta;

b) till *Byggnadsarbeten vid statens dövskolor m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 2 487 000 kronor.

Statens utlåningsfonder

17. Statens lånefond för universitetsstudier. Till kapitalinvestering i förevarande fond, som tillkom år 1939, har riksdagen beviljat anslag för varje budgetår. För budgetåret 1960/61 är anslaget uppfört med 10 600 000 kronor. För utlåning innevarande läsår har disponerats dels nyssnämnda anslag, dels ock 2 000 000 av de i fonden tillgängliga medlen eller sålunda sammanlagt 12 600 000 kronor.

Från och med innevarande budgetår har de studerande vid konsthögskolan, musikhögskolan, musikkonservatoriet i Göteborg, dramatiska teaterns elevskola samt elevskolorna vid stadsteatrarna i Göteborg, Malmö och Norrköping medgivits rätt till lån ur universitetslånefonden.

Garantilånenämnden föreslår i skrivelse den 26 september 1960, att ett investeringsanslag av 16 600 000 kronor anvisas för nästa budgetår. Fördelningen av beloppet mellan de fyra statsstipendienämnderna bör enligt nämnden liksom hittills böra beslutas av Kungl. Maj:t efter förslag av garantilånenämnden.

Garantilånenämnden hemställer i första hand, att anslaget ökas så att det — utöver de för ett vidmakthållande av utlåningen nödvändiga ökningarna av antalet fortsatta lån — medger att den för läsåret 1960/61 såsom målsättning uppsatta utlåningsfrekvensen beträffande nya lån kan bibehållas. Dessutom upprepar garantilånenämnden sitt förslag i förra årets petita-skrivelse, att det individuella lånebeloppet höjes från 2 500 till 3 000 kronor per år.

Under beaktande av att behållningen å lånefonden vid ingången av budgetåret 1961/62 beräknas uppgå till 1 650 000 kronor erfordras enligt nämnden för budgetåret 1961/62 en automatisk anslagsökning med 2 700 000 kronor till 13 300 000 kronor. Därigenom möjliggöres att nya lån kan beviljas upp till den för budgetåret 1960/61 avsedda andelen av antalet aktiva studerande samt att fortsatta lån — för vilka stadgas förtursrätt — kan utgå i oförändrad utsträckning till studerande vid här avsedda läroanstalter förutom läroanstalterna för högre konstnärlig utbildning. För nya och fortsatta lån till studerande vid dessa sistnämnda läroanstalter avsättes vidare 300 000 kronor, varigenom det erforderliga anslaget stiger till 13 600 000 kronor. Slutligen beräknas en höjning av det individuella lånebeloppet från 2 500 till 3 000 kronor kräva att anslaget ökas med 3 000 000 kronor till 16 600 000 kronor.

Utvecklingen beträffande de räntefria studielånen under senare år samt garantilånenämndens förslag för budgetåret 1961/62 (avseende samtliga universitet och högskolor förutom läroanstalterna för högre konstnärlig utbildning) framgår av följande tablå:

Budgetår	Antal aktiva studerande	Antal lån forts. nya		Nya lån i % av aktiva stud.
1956/57.....	23 755	1 480	1 790	7,5
1957/58.....	27 216	2 400	740	2,9
1958/59.....	29 471	2 400	1 240	4,3
1959/60.....	32 902	2 540	1 770	5,4
1960/61.....	35 500	3 010	2 560	7,2
1961/62.....	38 000	3 900	2 850	7,5

Garantilånenämndens förslag innebär sålunda en utlåning av sammanlagt 6 750 räntefria studielån under budgetåret 1961/62. Nämnden har därvid förutsatt, att fortsatt lån skall kunna beviljas 3 900 tidigare låntagare, d. v. s. i överensstämmelse med hittillsvarande erfarenheter till ca 70 procent av innevarande års låntagare. Antalet nya lån har beräknats med utgångspunkt i att de skall kunna utgå till 7,5 procent av det beräknade antalet aktiva studerande och därmed bibehållas på den nivå, som avsågs skola nås under innevarande budgetår.

För utlåningen till studerande vid läroanstalterna för högre konstnärlig utbildning har garantilånenämnden — i avvaktan på erfarenheterna av utlåningen under innevarande budgetår — beräknat 135 lån, d. v. s. en utlåning av samma omfattning, som förutsatts för budgetåret 1960/61.

Beträffande förslaget om höjning av det individuella lånebeloppet anför garantilånenämnden följande.

De räntefria lånens normalbelopp höjdes från och med budgetåret 1953/54 till 2 500 kronor. Då särskilda skäl föreligger kan upp till 3 500 kronor beviljas. Denna möjlighet begagnas endast i undantagsfall.

Garantilånenämnden förordar nu, liksom de två föregående åren, att de räntefria lånens normalbelopp höjes till 3 000 kronor. En sådan höjning anser nämnden vara motiverad med hänsyn till att studiekostnaderna stigit avsevärt sedan 1953, då lånebeloppet fastställdes. Den skulle dessutom minska konsekvenserna av den påtalade relativa eftersläpningen av denna stödform i och med att statsstipendienämnderna därmed i större utsträckning än för närvarande kan undvika alltför stora nedskärningar av de individuella lånebelopp, som beviljas statsstipendiater.

Vidare vill garantilånenämnden liksom föregående år framhålla, att ett ökat individuellt lånebelopp skulle leda till en betydande rationalisering av låneverksamhetens administration. För räntefria lån och garantilån till studerande tillämpas ett gemensamt ansökningsförfarande. Skulle den sökandes lånebehov överstiga 2 500 kronor måste därför utom ett räntefritt lån hos postsparbanken även ett garantilån i någon annan kreditanstalt beviljas. Redan en höjning av det räntefria lånebeloppet med 500 kronor skulle avsevärt minska antalet dylika dubbla lånebeslut och det därur härrörande administrativa dubbelarbetet.

Vid kostnadsberäkningarna har garantilånenämnden räknat med ett genomsnittligt lånebelopp av ca 2 660 kronor under förutsättning att normalbeloppet höjes till 3 000 kronor. Vid nuvarande normalbelopp, 2 500 kronor, har räknats med ca 2 210 kronor i genomsnitt per lån.

Ledamoten av garantilånenämnden Abrahamsson har i särskilt yrkande hemställt, att för nästa budgetår måtte till statens lånefond för universitetsstudier anvisas ett investeringsanslag av 20 348 000 kronor.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) har i en framställning den 25 oktober 1960 hemställt, att för nästa budgetår måtte beviljas ett investeringsanslag av 34 860 000 kronor. SFS har därvid — i likhet med garantilånenämnden — räknat med, att det årliga maximibeloppet för lån höjes till 3 000 kronor. Sammanfattningsvis anför organisationen följande.

SFS anser, att så länge som en högre utbildning för det övervägande flertalet av de studerande betyder, att de måste påtaga sig en betungande skuldsättning, måste det ur studentsocial synpunkt vara ytterst angeläget, att de räntefria lånen väsentligen utökas för att mildra verkningarna av denna skuldsättning. Anslaget till räntefria studielån bör få en sådan omfattning, att alla studerande, som uppfyller kravet på studielämplighet och som har behov av lån för sina studier, skall kunna tilldelas ett räntefritt lån. Vid behandlingen av ansökan om räntefritt studielån bör sökandens behov av studiekredit bedömas enbart med hänsyn till sökandens egen ekonomi.

Departementschefen. Jag får först erinra om att anslaget för innevarande budgetår är så avvägt, att det medger ett återställande av den under läsåret 1956/57 gällande utlåningsfrekvensen beträffande nya lån, d. v. s. att antalet nya lån har beräknats med utgångspunkt i att de skall kunna utgå till ca 7,5 procent av det beräknade antalet aktiva studerande under läsåret.

I sitt äskande för nästa budgetår räknar garantilånenämnden med att sammanlagt 6 750 räntefria lån skall kunna utdelas. Av dessa beräknas 3 900 vara fortsatta lån och 2 850 nya lån. Den under innevarande budgetår gällande relationen mellan antalet nya lån och antalet aktiva studerande förutsattes därvid komma att gälla även nästa budgetår. För utlåning till studerande vid vissa läroanstalter för högre konstnärlig utbildning räknar nämnden därjämte med 135 lån eller samma antal, som förutsatts för innevarande budgetår. Anslagsbehovet för nästa budgetår uppgår — vid ett oförändrat genomsnittligt lånebelopp av omkring 2 210 kronor — enligt nämndens beräkningar till 13 600 000 kronor, varvid en beräknad behållning på fonden vid utgången av innevarande budgetår av 1 650 000 kronor beaktats.

Liksom föregående år föreslår garantilånenämnden en höjning av det årliga maximibeloppet för lån från 2 500 kronor till 3 000 kronor, vilket beräknas medföra en ökning av anslagsbehovet med 3 000 000 till 16 600 000 kronor. Jag är icke beredd biträda detta förslag. Anslaget torde därför för nästa budgetår böra uppföras med 13 600 000 kronor, vilket innebär en höjning med 3 000 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 13 600 000 kronor.

18. Allmänna studielånefonden. Till kapitalinvestering i förevarande fond, som tillkom år 1920, har riksdagen beviljat anslag för varje budgetår utom för budgetåret 1944/45, då investering icke ansågs erforderlig. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med 10 200 000 kronor.

Studiehjälpsnämnden föreslår, att detta anslag för nästa budgetår uppföres med 11 000 000 kronor, vilket innebär en ökning med 800 000 kronor i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. Nämnden anför som motivering för detta förslag följande.

Det för det stora flertalet elever sedan 1952 gällande högsta lånebeloppet är 2 500 kronor. Sedan detta belopp bestämdes har kostnaderna för ett studieår stigit, vilket otvetydigt framgår av de i låneansökningarna redovisade uppgifterna. Studielånen har därför kommit att täcka en allt mindre del av elevernas verkliga kostnader. För att bereda eleverna ett efter nuvarande kostnader bättre lämpat stöd anser nämnden ofrånkomligt att högsta normala lånebeloppet höjes till 3 000 kronor. Det mindretal elever, som nu högst kan erhålla 3 500 kronor och vilka i åtskilliga fall på grund av försörjningsplikt är i påtagligt behov av större lån, bör också få sina lånemöjligheter höjda till 4 000 kronor.

Nämnden har vid tidigare beräkningar av anslag räknat med ett medeltal per lån av 1 900 kronor. Enligt nämndens förslag om höjda maximibelopp bör nu räknas med ett medeltal av 2 100 kronor. Med hänsyn till nytillkomna låneberättigade undervisningsanstalter och ökad sökandefrekvens innevarande budgetår, räknar nämnden med omkring 10 500 låntagare nästa budgetår eller omkring 500 fler än budgetåret 1959/60. Nämnden har härvid icke förbisett, att eleverna vid vissa läroanstalter för högre konstnärlig utbildning numera icke tillhör allmänna studielånefondens klientel. Erforderlig lånesumma blir sålunda 22 000 000 kronor. Härtill svarar de av generalpoststyrelsen beräknade amorteringarna på omkring 8 500 000 kronor och en beräknad kapitaltillgång på allmänna studielånefonden på omkring 2 500 000 kronor. Erforderligt investeringsanslag blir då 11 000 000 kronor eller 800 000 kronor mer än för budgetåret 1960/61.

Departementschefen. Studiehjälpsnämnden har i sina anslagsäskanden räknat med ca 10 500 låntagare under nästa budgetår. Enligt vad som framgår av en inom nämnden upprättad promemoria av den 2 december 1960, vilken under hand ingivits till ecklesiastikdepartementet, har under innevarande budgetår redan beviljats omkring 9 700 lån. Enligt promemorian bör man räkna med ytterligare omkring 1 000 lån innevarande budgetår, varför sammanlagda antalet lån skulle bli 10 700. Mot bakgrunden av dessa erfarenheter om lånefrekvensen bedömes i promemorian antalet lån för nästa budgetår böra uppgå till 11 400 och ej 10 500. Vid beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår under förevarande anslag anser jag mig böra utgå från siffran 11 400.

Jag är icke beredd biträda förslaget om höjning av det årliga maximibeloppet för lån ur fonden. Med utgångspunkt sålunda i oförändrat genomsnittligt lånebelopp — 1 900 kronor — beräknar jag den erforderliga lånesumman för nästa budgetår till $(11\,400 \times 1\,900 =)$ 21 660 000 kronor. Detta belopp kan minskas med 11 000 000 kronor motsvarande inflytande amorteringar under budgetåret samt beräknad kapitaltillgång vid utgången av innevarande budgetår. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med $(21\,660\,000 - 11\,000\,000 = \text{avrundat})$ 10 700 000 kronor, vilket innebär en ökning med 500 000 kronor. Denna ökning är — såsom framgått av min redogörelse — av automatisk karaktär.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 10 700 000 kronor.

19. Lånefonden för inventarier i studentbostäder. Denna fond, som inrättades genom beslut av 1959 års riksdag, ersätter ett tidigare på driftbudgeten uppfört reservationsanslag till bidrag till inventarier i studentbostadshus. Ur fonden, som enligt kungörelsen den 5 juni 1959 om lån från lånefonden för inventarier i studentbostäder (nr 371) står under bostadsstyrelsens förvaltning, må för anskaffning av inventarier lån beviljas sammanslutning av studenter, bostadsstiftelse eller företag, som eljest svarar för inredning av studentbostäder. Dylikt lån må beviljas med högst 1 000 kronor per rum. Till förnyelse av inventarier, för vilka anskaffningslån erhållits, må lån beviljas med högst det belopp, som motsvarar vad som återbetalats av löpande lån. Återbetalning av lån skall ske genom årliga avbetalningar under högst 20 år. Ränta skall utgå med den för räntetyp I för lån från statens utlåningsfonder fastställda räntefoten.

Till kapitalinvestering har för vart och ett av budgetåren 1959/60 och 1960/61 beviljats ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Bostadsstyrelsen har i skrivelse den 18 augusti 1960 hemställt om ett investeringsanslag för nästa budgetår av 2 000 000 kronor, vilket innebär en minskning med 1 000 000 kronor i förhållande till det för innevarande budgetår uppförda anslaget.

Med ledning av uppgifter om hittills meddelade beslut om tertiär- och tilläggs lån till hus med studentbostäder och den förväntade omfattningen av denna långivning under innevarande och nästa budgetår kan enligt styrelsen beräknas, att antalet färdigställda studentrum under vart och ett av budgetåren 1960/61 och 1961/62 kommer att uppgå till ca 2 500. Styrelsen framhåller vidare, att om långivningen under budgetåret 1960/61 antages komma att avse dels vid budgetårets ingång ineliggande ärenden avseende ca 850 rum och dels ytterligare ärenden avseende 2 500 rum skulle därigenom — vid ett lånebelopp av 1 000 kronor per rum — komma att disponeras i runt tal ett belopp av 3 350 000 kronor. Vid utgången av innevarande budgetår kommer under sådana förhållanden att kvarstå ett outnyttjat belopp av ca 500 000 kronor. Under dessa antaganden beträffande produktionens omfattning och ett lånebelopp per lägenhet av 1 000 kronor beräknar bostadsstyrelsen långivningen under nästa budgetår till 2 500 000 kronor. Med hänsyn till en uppskattad behållning på anslaget vid utgången av innevarande budgetår av 500 000 kronor beräknar styrelsen anslagsbehovet för budgetåret 1961/62 till (2 500 000 — 500 000 =) 2 000 000 kronor.

Departementschefen. I likhet med bostadsstyrelsen beräknar jag långivningen för inventarier i studentbostäder under nästa budgetår till 2 500 000 kronor, vilket vid ett lånebelopp av 1 000 kronor per rum medger en utrustning av 2 500 studentrum. Med hänsyn till en beräknad reservation av 500 000 kronor vid utgången av budgetåret 1960/61 skulle anslagsbeloppet

för nästa budgetår kunna begränsas till 2 000 000 kronor, vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en minskning av anslaget med 1 000 000 kronor. Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för inventarier i studentbostäder* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

20. Lån till Uppsala studentkår. I enlighet med ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag har riksdagen år 1959 beslutat, att ur fonden för låneunderstöd skall till Uppsala studentkår utgå ett ränte- och amorteringsfritt lån in till ett belopp av högst 1 360 000 kronor för anordnande av en studentmatsal med tillhörande biutrymmen i anslutning till planerade kårlokaler i kvarteret Ubbo i Uppsala. För budgetåren 1959/61 har för ändamålet anvisats investeringsanslag av 101 000 kronor.

I skrivelse den 29 september 1960 har *Uppsala studentkår* hemställt om anvisande av ytterligare medel till ett belopp av 420 000 kronor för ifrågasvarande företag. Studentkåren har därvid framhållit, att utrednings- och planeringsarbetet fortgått i samarbete med Kungl. Vetenskapssamhället i Uppsala. I anslutning till förevarande byggnadsprojekt planeras ett s. k. forskarcentrum innehållande bostäder. Till detta projekt har studentkåren från en privat donator erhållit 1 000 000 kronor. Den organisatoriska ledningen av projekten väntas enligt studentkåren bli samordnad i en stiftelse med representanter för intressenterna. Därmed kan förväntas — framhåller studentkåren — att planeringsskedet avslutas under år 1961 samt att byggnadsverksamheten påbörjas under följande år. Byggnadstiden beräknas preliminärt till tre år.

Byggnadsstyrelsen har i yttranden den 21 november 1961 tillstyrkt studentkårens framställning. Styrelsen framhåller, att byggnadsverksamheten — enligt vad styrelsen inhämtat — torde komma igång tidigast under senare delen av nästa budgetår.

Departementschefen. I enlighet med föreliggande framställning förordrar jag, att för nästa budgetår anvisas 420 000 kronor till lån till Uppsala studentkår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Uppsala studentkår* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 420 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Inga Bäcklin

Register

till

ecklesiastikdepartementets del av kapitalbudgeten för budgetåret 1961/62

Statens allmänna fastighetsfond

Sid.	Kronor
3. Nybyggnad för riksarkivet	3 000 000
3. Nybyggnad för biblioteksdepå	165 000
4. Byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala	5 148 000
10. Byggnadsarbeten vid universitetet i Lund	5 372 000
16. Byggnadsarbeten vid universitetet i Göteborg	1 200 000
19. Byggnadsarbeten vid universitetet i Stockholm	1 936 000
23. Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm	3 973 000
27. Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola	*8 447 000
28. Nybyggnader för högre teknisk utbildning och forskning i Lund	* 4 000 000
28. Nybyggnad för forskningslaboratorium i Studsvik	500 000
31. Vissa anläggningsarbeten för lärarhögskolan i Stockholm ..	50 000
32. Nybyggnad för lärarhögskolan i Malmö	3 400 000
33. Vissa byggnadsarbeten för slöjdlärarseminariet	200 000
34. Förvärv av vissa fastigheter för seminariet för huslig utbildning i Uppsala	575 000
35. Byggnadsarbeten vid statens blindskolor m. m.	125 000
35. Byggnadsarbeten vid statens dövskolor m. m.	2 487 000
Säger för statens allmänna fastighetsfond	40 578 000

Statens utlåningsfonder

42. Statens lånefond för universitetsstudier	13 600 000
44. Allmänna studielånefonden	10 700 000
46. Lånefonden för inventarier i studentbostäder	2 000 000
Säger för statens utlåningsfonder	26 300 000

Fonden för låneunderstöd

47. Lån till Uppsala studentkår	420 000
Säger för fonden för låneunderstöd	420 000
Summa	67 298 000

* Beräknat belopp

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1961.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Netzén, anmäler de ärenden rörande anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1961/62, som angår jordbruksdepartementet. Departementschefen yttrar därvid följande.

Statens affärsverksfonder

Domänverket

[1] Tjänstebostäder för domänverket. För innevarande budgetår har å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket anvisats ett investeringsanslag av 600 000 kr. till tjänstebostäder för domänverket. Från anslaget bestrides kostnaderna för inköp eller uppförande av tjänstebostäder för domänverkets befattningshavare i sådana fall, då dylika bostäder inte kan anskaffas på annat sätt.

Domänstyrelsen (skr. 18/8 1960) hemställer, att för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 400 000 kr.

Departementschefen

Med hänsyn till behovet av att underlätta arbetskraftsförsörjningen för domänverket anser jag, att det även för nästa budgetår erfordras en medelsanvisning under denna anslagsrubrik. Jag finner mig därför kunna tillstyr-

ka domänstyrelsens förslag att ett belopp av 400 000 kronor anvisas för ändamålet.

I detta sammanhang vill jag vidare på grundval av en av domänstyrelsen den 25 november 1960 gjord framställning föreslå att riksdagens bemyndigande inhämtas till att disponera 600 000 kronor av domänverkets driftinkomster under år 1961 jämte ett ej utnyttjat belopp å 400 000 kronor av tidigare för ändamålet avsatta medel för beviljande av bostadslån till vid verket fast anställda skogsarbetare. Vid långivningen bör de av riksdagen år 1955 godkända reglerna för ifrågavarande verksamhet tillämpas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att högst 600 000 kronor av domänverkets driftsinkomster under år 1961 jämte ett ej utnyttjat belopp av 400 000 kronor av tidigare för ändamålet avsatta medel må tagas i anspråk under år 1961 för bostadslån till vid domänverket fast anställda skogsarbetare

b) till *Tjänstebostäder för domänverket* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

[2] **Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar.** *Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* (skr. 23/8 1960) hemställer, att för nästa budgetår anvisas ett belopp av sammanlagt 561 400 kr. till byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar. Beloppet avses för följande ändamål.

1. Offer

a) Igenläggning av diken	2 500	
b) Dränering av vattensjuka områden	5 000	
c) Inköp av åkerjord	4 300	11 800

2. Flahult

a) Installation av oljeeldning i föreståndarbostaden ..	3 500	
b) Återstående täckdikning samt fördjupning och rensning av öppna diken	11 000	14 500

3. Öjebyn

a) Dikningsarbeten	8 000	
b) Påläggning av tak och målning av assistentbostad ..	3 500	11 500

4. Wiad

Maskinhall m. m.	100 000
-----------------------	---------

5. Stenstugu

a) Inredning av traktorgarage och maskinutrymmen i gamla stallet	20 000
b) Vagnslider	15 000
c) Yttre arbeten	12 000

d) Dikning och täckdikning av myren	4 800	
e) Avlopp och täckdikning av fastmarksjorden	18 800	70 600

6. Röbäcksdalen

a) Lantarbetarbostäder	134 000	
b) Dikning	5 000	
c) Yttre arbeten	76 000	
d) Installation av oljeeldning i driftsledarbostaden ..	3 000	
e) Bostadshus till statsagronom	95 000	313 000

7. Ultuna

Anordnande av tvättstuga för lantbruksskolan och egendomen	40 000	
		561 400

8. I tilläggsframställning (skr. 4/10 1960) hemställer *högskolestyrelsen*, att därutöver ett belopp å 30 000 kr. skall anvisas för nästa budgetår för fortsatt istandsättande av en äldre lantarbetarbostad vid Röbäcksdalen.

I fråga om motiveringen för i det föregående angivna förslag må anföras följande.

1 a)—c). Vad angår motiveringen för dessa förslag torde få hänvisas till den redogörelse, som lämnats i 1957 års kapitalbudget (jordbruksdepartementet s. 4 under 1 a)—1 c)).

2 a) och b). Vad angår motiveringen för förslaget under 2 a) torde få hänvisas till den redogörelse, som lämnats i 1957 års kapitalbudget (jordbruksdepartementet s. 4 under 2 a). Angående förslaget under 2 b) anföres i huvudsak följande.

Genom bl. a. mossjordens fortgående sättning har hittills ungefär vartannat år måst verkställas viss bottenrensning av framför allt stora avloppsdi-
ket. Kostnaderna för detta dikes rensning och fördjupning, omläggning av
broar m. m. har beräknats till 5 000 kr. Genom den sättning, som vi mosse-
jorden undergått sedan uppodlingen under 90-talet, blev det under åren
1946 och 1947 nödvändigt att företa viss nydränering av de mest utsatta de-
larna av området. Denna dränering omfattade då ca 12 ha. Fortfarande kvar-
står emellertid rätt stora områden, som är i trängande behov av dylik för-
nyad täckdikning. Kostnaderna härför torde uppgå till 6 000 kr.

3 a) och b). Vad angår motiveringen för detta förslag torde få hänvisas
till en redogörelse, som lämnats i 1960 års kapitalbudget (jordbruksdeparte-
mentet s. 3 under 3 a) och 3 b)).

4. Vad angår motiveringen för ifrågavarande förslag torde få hänvisas till
redogörelse, som lämnats i 1957 års kapitalbudget (jordbruksdepartemen-
tet s. 4 under 3 a)). Vidare anföres i huvudsak följande.

Byggnadsbeståndet vid Wiads egendom är i mycket dåligt skick. Kostna-
derna för en upprustning och modernisering av bostäderna på egendomen
beräknas av statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader till 257 000
kr. samt av ekonomibyggnaderna till 190 000 kr. Kostnaderna för vissa yttre

arbeten beräknas till 65 000 kr. Jordbrukshögskoleutredningen har inte tagit ställning till Wiads framtida användning utan förutsätter viss ytterligare utredning av frågan. Med hänsyn härtill har högskolestyrelsen inte ansett sig nu kunna upptaga medel annat än till viss upprustning av ekonomibyggnaderna. Högskolestyrelsen, som anser det nödvändigt att byggnadsbeståndet på Wiad förbättras snarast, har i annat sammanhang anhållit, att den ytterligare utredning, som behövs rörande Wiad, igångsättes utan dröjsmål.

5 a)—e). Redogörelse för den av högskolestyrelsen anförda motiveringen återfinnes, beträffande punkterna 5 a), 5 b), 5 d) och 5 e) i 1958 års kapitalbudget (jordbruksdepartementet s. 6 under 5 b), 5 c), 5 e) och 5 f)) och beträffande 5 c) i 1960 års kapitalbudget (jordbruksdepartementet s. 4 under 5 c)).

6 a)—d). Till stöd för dessa förslag åberopar högskolestyrelsen i huvudsak samma motivering som tidigare. Redogörelse härför återfinnes, beträffande punkt 6 a) i 1957 års kapitalbudget (jordbruksdepartementet s. 5 under 5 b)), beträffande 6 b) i 1958 års kapitalbudget (jordbruksdepartementet s. 6 under 6 d)) och beträffande 6 c) och 6 d) i 1960 års kapitalbudget (jordbruksdepartementet s. 4 under 6 b) och 6 c)).

6 e). Röbbäcksdalsutredningen övervägde behovet av bostad för statsagronomen på Röbbäcksdalen. Utredningen ansåg, att frågan borde tagas under förnyat övervägande, men framhöll, att statsagronomens uppgift som sammanhållande kraft för all verksamhet gör det angeläget, att han är lätt tillgänglig och att han därtill beredes möjlighet fullgöra sin övervakande uppgift.

7. Vad angår motiveringen för detta förslag torde få hänvisas till den redogörelse, som lämnats i 1960 års kapitalbudget (jordbruksdepartementet s. 5 under 7 b)).

8. Högskolestyrelsen anför, att styrelsen vid beräkningen av investeringsbehovet för Röbbäcksdalen utgick från att ett fortsatt iståndsättande av en äldre lantarbetarbostad skulle kunna ske med medel från jordbruksdriften. Under åberopande av årets dåliga skörderesultat har emellertid stadsagronomen vid Röbbäcksdalen hemställt om ett anslag å 30 000 kr. för budgetåret 1961/62 för fullföljande av de reparationer på ifrågavarande bostadshus, som tidigare påbörjats. Styrelsen vill framhålla, att det är av synnerligen stor betydelse, att de påbörjade ombyggnads- och reparationsarbetena kan slutföras, och hemställer därför, att för fullföljande av ifrågavarande arbeten i enlighet med verkställd kostnadsberäkning anvisas ett belopp av 30 000 kr. Av handlingarna i ärendet framgår vidare bl. a., att fråga är om ett bostadshus i två våningar med två lägenheter samt att de återstående arbetena avser installation av badrum i vardera lägenheten samt centralvärmeanläggning.

Departementschefen

Enligt min mening synes angeläget, att medel anvisas under förevarande anslag för fullföljande av de påbörjade iståndsättningsarbetena av en äldre

lantarbetarbostad vid Röbbäcksdalen. För detta ändamål bör i enlighet med högskolestyrelsens hemställan beräknas ett belopp av 30 000 kronor. Till övriga i högskolestyrelsens anslagsframställningar föreslagna arbeten kan jag emellertid inte tillstyrka någon medelsanvisning för nästa budgetår.

Av högskolestyrelsens hemställan framgår, att byggnadsbeståndet vid Wiad särskilt i fråga om bostäderna är mycket dåligt. Enligt vad jag erfarit gäller detta särskilt den s. k. elevbostaden. Trots att jordbrukshögskoleutredningens förslag ännu inte slutgiltigt prövats, är jag med hänsyn till det anförda beredd föreslå, att — i avvaktan på ställningstagandet till frågan om Wiads framtida användning — ett belopp av 30 000 kronor anvisas för nästa budgetår till åtgärder för en provisorisk iståndsättning av vissa bostäder vid egendomen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare utredning av högskolans styrelse avgöra, vilka bostäder som därvid närmast skall komma i fråga.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten m. m. vid statens försöksgårdar* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 kronor.

Statens allmänna fastighetsfond

[3] *Byggnadsarbeten vid statens centrala frökontrollanstalt. Byggnadsstyrelsen* (skr. 25/8 1960) hemställer, att till byggnadsarbeten vid frökontrollanstaltens institution i Bergshamra anvisas investeringsanslag av sammanlagt 75 000 kr. *Styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt* (skr. 31/8 1960) hemställer, att till nybyggnader för fältkontrollavdelningen och filialen i Stora Råby samt till byggnadsarbeten vid institutionen i Bergshamra anvisas investeringsanslag av tillhopa 656 000 kr. De föreslagna arbetena framgår av följande sammanställning.

1. Fältkontrollavdelningen och filialen i Stora Råby

- a) nybyggnad. (Institutionsbyggnad inklusive mindre växthus 2 360 000 kr. samt bostadshus för vaktmästare och trädgårdsmästare 140 000 kr.). Då tidigare anvisats sammanlagt 1 959 000 kr. äskas för budgetåret 1961/62 återstoden 541 000
- b) växthus för virustestning av utsädespotatis att uppföras å Stora Råby i anslutning till nyssnämnda nybyggnad 40 000

2. Institutionen i Bergshamra

- a) uppdelning av renhetslaboratoriet 40 000
 - b) personalutrymmen för förvaring av kläder och intagande av mat 35 000
-
- 656 000

1 a). Med hänsyn till statens växtskyddsanstalts trängande behov av ökat utrymme i filialbyggnaden i Åkarp, Alnarps trädgårdars behov av de växt-
husutrymmen anstalten nu disponerar hos dem, statens trädgårdsförsöks be-
hov av utrymmen och arealer anstalten nu belägger hos dem samt Alnarps
egendoms behov för andra ändamål av de 30 ha, som nu upptages av anstal-
tens kontrollfält, anhålles att det resterande beloppet nu måtte beviljas.

1 b). Sedan senaste genomgång av ritningarna skedde för något över två
år sedan, har en förändring i organisationen av framställningen av potatis-
utsäde för klass Test blivit aktuell.

Hitintills har denna produktion tillgått så, att odlarna till anstalten insänt
ett antal potatisknölar, vilka antagits vara virusfria. Dessa knölar har hal-
verats och ena halvan av varje knöl har bevarats, medan den andra över-
lämnats till statens växtskyddsanstalt för ympning på tobaksplantor i växt-
hus. Av de uppbevarade knölhalvorna kasseras sedan sådana, vars motsva-
rande halva vid ympning visat virusreaktion, under det att de andra hal-
vorna återsändes till resp. odlare, som sätter dem för uppförökning på en
isolerad plats. Även på följande generationer utföres utsorteringar av virus-
angripna avkommor och i vissa fall testningar, varför testningsarbetet blir
ganska omfattande.

Med anledning av att produktionen av testpotatis blir alltmera omfat-
tande har växtskyddsanstalten förberett statens centrala frökontrollanstalt
på att den ej i fortsättningen kan avdela arbetskraft och upplåta växthus-
utrymme i den alltmera ökande utsträckning, som kan förutses för kom-
mande år. När nu dessutom fältkontrollavdelningen, som handhar denna
verksamhet, skall flytta från Bergshamra till Stora Råby, torde den enda
rationella lösningen vara, att avdelningen ges möjligheter att själv där ut-
föra testningarna. Då det gäller arbete med smittofarligt infektionsmaterial,
kan för detta ändamål varken den planerade stora växthusanläggningen ej
heller det mindre till huvudbyggnaden anslutna växthuset användas för
detta ändamål, utan det fordras ett speciellt, väl isolerat sådant, som ute-
slutande skall användas för testningar.

Det nya växthuset kan lämpligen placeras som en fjärde länga i den redan
planerade växthusanläggningen. Själva växthuset beräknas bli ca 6×40 m.
med två tvärväggar av glas. Tillhörande arbets- och förvaringsrum för detta
växthus kan erhållas genom förlängning av arbetsrumslängan i den redan
planerade växthusanläggningen. Hela kostnaden för denna utökning beräk-
nas uppgå till 40 000 kr.

2 a). Beträffande uppdelningen av stora renhetslaboratoriet har yrkes-
inspektionen särskilt framhållit angelägenheten av att vågrummet snarast
avskiljes från laboratoriet i övrigt, men inspektionen har tillika som sin
åsikt uttalat, att laboratoriet i sin helhet bör ombyggas i enlighet med ett
av byggnadsstyrelsen utarbetat förslag. Med hänsyn till att vid anstalten
under de senare åren yppats flera fall av allergier, vilka i ett par fall av riks-
försäkringsanstalten och försäkringsrådet rubricerats såsom yrkessjukdo-
mar, synes det styrelsen angeläget att uppdelningen av lokalen snarast kom-
mer till utförande oberoende av om huvudanstalten i framtiden kommer att
flyttas eller ej. Med anledning av de inträffade fallen har på anstaltens begä-

ran en undersökning av hela personalen utförts av yrkesmedicinska centralen vid Karolinska sjukhuset. Ur dennas rapport över undersökningen anföres följande: »Undersökningarna ha sålunda visat att risk för sensibilisering mot sädesslag och mögel förefinnes vid frökontrollanstalten. Dessa risker kunna lämpligen minskas och elimineras genom att i framtiden bättre ventilation och avskärmning av speciellt dammande arbeten t. ex. medelprovsuttagningen kommer till stånd».

2 b). För den manliga arbetarpersonalen saknas tillfredsställande omklädningsrum och toalettutrymmen. Det är därför nödvändigt, att sådana utrymmen inredes i en befintlig verkstadslokal, där tillika ett lunchrum skulle inredas för dem.

Y t t r a n d e n. *Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök*, som haft att avgiva utlåtande över punkt 1 b) tillstyrker framställningen om uppförande av växthus och anför därvid i huvudsak följande.

Det är obestriddt, att framställningen av potatisutsäde av klass Test är av mycket stort intresse för landets potatisodling. En ökning av denna produktion måste anses som ett angeläget önskemål. I samband med att fältkontrollavdelningen förlägges till Stora Råby synes det därför lämpligt, att statens centrala frökontrollanstalt övertager denna uppgift från växtskyddsanstalten och bereds tillfälle att därstädes genomföra önskvärd utveckling. En förutsättning härför är emellertid, att frökontrollanstalten får medel för uppförande av behövt växthus. I samband härmed vill styrelsen framhålla betydelsen av att de nuvarande kontrollåtgärderna vid odling av övrigt fältkontrollerat potatisutsäde utökas till att omfatta ytterligare ett led, nämligen virustest vintertid av under föregående sommar insynat och godkänt material tillhörande klasserna A och B. Erfarenheterna från innevarande års kontrollodlingar ger anledning till att denna fråga överväges. Den virusinfektion, som förekom i odlingarna under hösten 1959, sedan fältkontrollarbetet genomförts, medförde, att insynat och godkänt potatisutsäde trots attest om sundhet var starkt infekterat av vissa virus. För att förekomma ett uppreparande bör ytterligare ett moment tillföras nuvarande kontrollbestämmelser, varigenom köparna av statsplomberat potatisutsäde garanteras ett friskt material. Detta bör ske genom att det fältkontrollerade utsädet provtages på hösten och därefter laboratorietestas vintertid innan leverans sker på våren. I samband med utbyggnaden av Stora Råby bör därför övervägas, om inte ytterligare växthusbebyggelse bör tillkomma för att jämsides med den utökade produktionen av potatisutsäde av klass Test även rutinmässig kontroll av statsplomberat utsäde obligatoriskt skall kunna genomföras av varje godkänd fältkontrollerad potatisodling.

Statens växtskyddsanstalt har även avgivit utlåtande över framställningen om uppförande av växthus. Anstalten framhåller, att det är högeligen motiverat, att statens centrala frökontrollanstalt nu erhåller de tekniska förutsättningarna för att själv omhänderta även den länk i utsädeskontrollen som virustestningen av potatis utgör. Det föreslagna växthuset vid filialen i Stora Råby i förening med de vid frökontrollanstalten förefintliga personella resurserna torde medge testning i en omfattning, som svarar mot det f. n. aktuella behovet. Anstalten vill därför livligt tillstyrka förslaget om det för virustestning avsedda växthuset vid frökontrollanstaltens filial i Stora Råby.

Arbetsarskyddsstyrelsen har avgivit utlåtande över punkterna 2 a) och b) och därvidt tillstyrkt bifall till framställningarna. Styrelsen har anført, att risken för uppkomst av yrkessjukdomsfall synes kunna motverkas genom en lämpligt utförd uppdelning av stora renhetslaboratoriet. Det synes styrelsen vidare angeläget, att arbetspersonalen beredes tillgång till lunch-, omklädnads- och toalettutrymmen.

Departementschefen

Vad först angår förslaget om nybyggnad för frökontrollanstaltens fältkontrollavdelning och filial å de i Lunds stad belägna kronoegendomarna Stora Råby torde jag få erinra om att dessa egendomar genom beslut den 30 april 1953 bestämdes skola ställas till förfogande för de nyssnämnda delarna av anstalten sedan 1952 års riksdag (prop. 50; JoU 26; rskr. 229) uttalat sig för en förflyttning till Skåne av anstaltens fältkontrollavdelning vid Bergshamra för sammanföring med Skåne-filialen. Riksdagen har åren 1957, 1958 och 1959 på framställning av Kungl. Maj:t anvisat sammanlagt 1 959 000 kronor till byggande av växthus och institutionsbyggnad. I 1959 års statsverksproposition uttalade jag, att med påbörjandet av ifrågavarande byggnadsarbeten borde anstå tills slutlig ställning tagits till ett av lokaliseringsutredningen rörande statlig verksamhet den 20 december 1958 avgivet förslag om förflyttning av huvudanstalten i dess helhet från Bergshamra till Lund. Sedermera har 1960 års riksdag i anledning av proposition 1960: 120 med förslag i fråga om lokaliseringen av vissa statliga institutioner, m. m. förklarat sig inte ha något att erinra mot att huvudanstalten vid en förflyttning från Bergshamra förläggas till annan ort i Mellansverige ävensom i samband därmed jämväl förklarat hinder ej föreligga för ett fullföljande av den planerade byggnadsverksamheten vid Stora Råby. På grund av angelägenheten av att erforderliga byggnader så snart ske kan uppföras för fältkontrollavdelningen vill jag förordna, att för budgetåret 1961/62 anvisas det för ändamålet resterande beloppet av 541 000 kronor.

Vidare har anstaltsstyrelsen föreslagit, att ett växthus för virustestning av utsädespotatis uppföras i anslutning till nybyggnaden för fältkontrollavdelningen vid Stora Råby. I likhet med remissmyndigheterna finner jag det angeläget, att tekniska förutsättningar skapas för anstalten att själv omhändertaga den viktiga del av utsädeskontrollen, som virustestningen utgör. Jag förordar därför, att för uppförande av ett dylikt växthus anvisas det av anstaltsstyrelsen äskade beloppet av 40 000 kronor.

Övriga förslag till byggnadsarbeten är jag icke beredd att biträda.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid statens centrala frökontrollanstalt* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 581 000 kronor.

Statens utlåningsfonder

[4] **Jordbrukets maskinlånefond.** Vid 1938 års riksdag (prop. 217; rskr. 275) beslöts inrättandet av ifrågavarande fond. Nu gällande bestämmelser rörande lån från fonden återfinnes i kungörelsen den 26 juni 1948 (nr 380) angående lån från jordbrukets maskinlånefond m. m., ändrad genom kungörelserna 1949: 159, 1952: 414, 1953: 246, 1955: 355 och 1958: 234. Såsom kapitaltillskott till fonden har för budgetåret 1938/39—1941/42 och 1944/45—1951/52 anvisats anslag å tillhoppa 30 330 000 kr., varav för budgetåret 1951/52 ett belopp av 1 000 000 kr. För budgetåret 1955/56 har vidare ett kapitaltillskott av 1 000 000 kr. tillförts fonden. I enlighet med beslut av 1960 års riksdag skulle anslaget för sistnämnda budgetår jämväl under budgetåret 1960/61 få användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Lantbruksstyrelsen (skr. 5/8 1960) anför, att något kapitaltillskott till fonden icke är erforderligt för nästa budgetår under förutsättning att outnyttjade anslagsmedel från budgetåret 1955/56 jämväl då får disponeras för avsett ändamål.

Departementschefen

Eftersom möjligheterna till lån från ifrågavarande fond bör kvarstå, förordar jag, att det för budgetåret 1955/56 anvisade anslaget får användas även under budgetåret 1961/62.

I det följande (p. 6) avser jag att upptaga frågan om viss omföring av medel till maskinlånefonden från lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift i samband med att sistnämnda fond avvecklas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1955/56 anvisade investeringsanslaget till Jordbrukets maskinlånefond må under budgetåret 1961/62 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[5] **Elektrifieringslånefonden.** Med hänsyn till bristen på motorbrännolja och arbetskraft på grund av avspärrning och beredskapstjänstgöring ansågs vid andra världskrigets början ett statligt stöd åt elektrifieringen på landsbygden vara önskvärt. Genom det av 1940 års urtima riksdag nyinrättade anslaget till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering lämnades ett verkamt sådant stöd. I vissa fall räckte emellertid de statliga bidragen inte till för att ge den avsedda finansiella lättnaden. I syfte att lämna ytterligare bistånd instiftades därför elektrifieringslånefonden år 1941. Till fonden anvisades vid dess tillkomst 1 000 000 kr., varefter någon kapitalförstärkning ej skett.

För låneverksamheten gäller bl. a. följande föreskrifter:

Från fonden må medgivas lån för anknytning av fastighet till befintlig distributionsanläggning samt i vissa fall till inre elektrifiering.

Ansökan om lån ställes till kommerskollegium, som beviljar och utbetalar lånen. Inbetalningar av amorterings- och räntebelopp — lånen löper med normalränta — skall verkställas till kommerskollegium, som har att inleverera influtna belopp till statskontoret. Detta ämbetsverk förvaltar fonden. Första året av lånetiden är amorteringsfritt varefter 1/8 skall amorteras årligen.

Fondens ställning den 30 juni 1960:

Kapitalbehållning	308 590 kr.
Utestående lån	4 410 kr.
	313 000 kr.

Kapitalbehållningen inestår på ej räntebärande statlig checkräkning. Utnyttjandet av lånefonden framgår av följande sammanställning.

År	Antal lån	Beviljat belopp, kr.
1941	11	19 650
1942	29	36 215
1943	9	8 105
1944	5	15 440
1950	1	2 358
1957	3	3 200
1959	1	1 810

F. n. finnes fyra utestående lån, som förfaller till slutlig betalning, tre den 13 november 1966 samt ett den 3 augusti 1968.

Departementschefen

Med hänsyn till de möjligheter som nu föreligger att erhålla, förutom bidrag, statsgaranterade lån för såväl nyanläggnings- som upprustningsåtgärder i fråga om eldistribution på landsbygden liksom också i betraktande av den ringa efterfrågan på lån ur elektrifieringslånefonden synes fonden böra avvecklas per den 1 juli 1961. Erinras må även om de stödmöjligheter vad gäller elektrifieringsåtgärder av karaktären inre rationalisering å jordbruksfastighet, vilka numera förefinnes jämlikt grunderna för kungörelsen 1948: 342 (nytryckt 1959: 246). Befintlig kapitalbehållning och återflytande belopp bör inlevereras till riksgäldskontoret.

Under åberopande av det sagda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna det förslag om avveckling av elektrifieringslånefonden, som framlagts i det föregående.

[6] Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift. Gasgeneratorlånefonden inrättades år 1932. Främsta motivet för dess tillkomst var angelägenheten att under då rådande arbetslöshet inom skogsbruket finna

nya vägar för att öka avsättningen av det gallringsvirke, som ofta lämpligen kunde nyttiggöras genom kolning. För ändamålet anvisades till ifrågavarande utlåningsfond investeringsanslag å för budgetåret 1932/33 200 000 kr. och för budgetåret 1933/34 500 000 kr. Fonden hade i september 1939 ett tillgängligt kapital å 195 000 kr.

I den krissituation, som inträdde vid andra världskrigets utbrott, aktualiserades lånefonden. Det ansågs att åtgärder borde vidtagas för att underlätta anskaffandet av gasgeneratoraggregat. I samband med vissa ändringar i lånevillkoren förstärktes fonden år 1939 med ett belopp av 2 000 000 kr. Under de första krigsåren tillfördes fonden successivt ytterligare kapital å sammanlagt 19 500 000 kr.

För låneverksamheten med medel ur förevarande fond gäller allttjämt bl. a. följande föreskrifter:

Från fonden utlämnas lån för inköp av gasgeneratorer för motordrift. Lån må beviljas till belopp, motsvarande högst 80 procent av den verkliga kostnaden för inköpet, monteringen och erforderliga omändringsarbeten, dock maximalt 2 000 kr.

Kommerskollegium beviljar och utbetalar lån ur fonden. Beviljat lån är amorteringsfritt under de sex första månaderna. Därefter skall 1/10 av lånet återbetalas kvartalsvis. Inbetalning av amorterings- och räntebelopp — räntan är 3 procent — skall verkställas till kommerskollegium, som har att inleverera influtna belopp till statskontoret. Det är detta ämbetsverk som förvaltar fonden.

Fondens ställning den 30 juni 1960:

Bokförd kapitalbehållning 15 148 308 kr.

Inga utestående lån.

Kapitalbehållningen inestår på inte räntebärande statlig checkräkning. Sedan andra världskrigets slut har inte något lån utlämnats.

I anledning av vid 1959 års riksdag väckta motioner, vilka motioner avstyrktes av jordbruksutskottet (JoU 1959: 36), uttalade detta utskott att det ansåg det vara önskvärt och lämpligt att undervisning meddelades vid lantbruks- och lantmannaskolor i handhavandet och driften av gengastraktorer, varvid även andra än vederbörande skolas ordinarie elever borde givas tillfälle att deltaga i viss kursverksamhet på området i fråga. Kostnader för anskaffande av erforderlig specialutrustning till nämnda skolor borde enligt utskottet täckas av medel ur anslaget Bidrag till undervisningsmateriel för maskinundervisning. Riksdagen godkände jordbruksutskottets nyssnämnda utlåtande.

Departementschefen

Enligt min uppfattning finnes ej anledning att såsom en ren beredskapsåtgärd fortsättningsvis bibehålla gasgeneratorlånefonden. Om en beredskaps- eller avspärrningssituation ånyo skulle aktualisera frågan om stat-

ligt stöd till inköp av gasgeneratoraggregat torde spørgsmålet få tagas upp till förnyad prövning med hänsyn till då rådande omständigheter. Av denna anledning bör lånefonden, vilken såsom förut nämnts ej kommit till användning efter andra världskrigets slut, avvecklas per den 1 juli 1961. I sammanhanget må nämnas, att den speciella lånefond, som inrättats för att underlätta införandet av gengasdrift på fartyg, avvecklades redan år 1950.

Såsom 1959 års riksdag angivit bör kostnader för anskaffande av erforderlig specialutrustning för undervisnings- och kursverksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor beträffande handhavandet och driften av gengastraktorer få täckas av medel ur anslaget Bidrag till undervisningsmateriel för maskinundervisning.

Vid tidpunkten för avvecklingen av lånefonden bör å densamma befintlig behållning — med i det följande förslaget undantag samt med undantag för tidigare indirekt avskrivna medel eller 3 657 640 kronor — inlevereras till riksgäldskontoret.

Med viss anknytning till ett av gasgeneratorlånefondens ursprungliga syftemål, nämligen att främja ett ökat, ekonomiskt utnyttjande av klenvirke som bränsle, föreslår jag att 1 000 000 kronor av fondens nuvarande behållning överföres till jordbrukets maskinlånefond för att disponeras utslutande för kreditstöd åt sammanslutningar eller enskilda personer, som avser att anskaffa flishuggningsmaskin att användas gemensamt av flera jordbruks- och skogsfastigheter. Lånevillkoren bör i övrigt vara de som innefattas i kungörelsen 1948:380 angående lån från jordbrukets maskinlånefond m. m. med undantag av att beslut om lån bör efter prövning beviljas direkt av lantbruksstyrelsen efter samråd med skogsstyrelsen. Såsom ytterligare villkor för erhållande av lån som nu avses bör gälla, att vederbörande låntagare kan styrka, dels att av förslaget berörda råvaruleverantörer kan förutsättas leverera tillräckligt med råvara för flistillverkningen, dels att genom avtal avsättningen är tryggad för den beräknade flistillverkningen under amorteringstiden. De båda nämnda ämbetsverken torde utfärda närmare tillämpningsbestämmelser i ämnet. Bidrag till återbetalning av fondlån för här åsyftat ändamål bör ej kunna erhållas.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de förslag om avveckling av gasgeneratorlånefonden, m. m., som framlagts i det föregående.

[7] Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond (tidigare Norrbottens nybyggeslånefond). Norrbottens nybyggeslånefond tillkom år 1919 (kung. 1919:394), för att underlätta bebyggelsen av vissa krononybyggen. Såsom fondkapital anvisade riksdagen sagda år 100 000 kr. 1920 anvisades ytterligare 200 000 kr. till fonden. Småningom framstod det som angeläget att underlätta bebyggelsen även på andra slag av fastigheter i övre Norrland än de tidigare åsyftade. Därför ombildades Norrbottens ny-

byggeslånefond år 1926 till Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond genom vissa författningsändringar men utan ytterligare kapitaltillskott (kung. 1926: 250). Budgetåret 1932/33 tillfördes emellertid lånefonden en kapitalförstärkning å 100 000 kr., sedan vissa belopp jämligt gällande budgetregler återgått till riksgäldskontoret.

För låneverksamheten gäller f. n. bl. a. följande föreskrifter:

Byggnadslån må av vederbörande länsstyrelse beviljas krononybyggare nedan odlingsgränsen i Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar av Norrbottens län för nybyggnadsarbeten.

Bostadsförbättringslån må av resp. länsstyrelser beviljas innehavare av fastigheter ovan odlingsgränsen för uppförande eller förbättrande av bostadsbyggnad inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker. Högsta lånebelopp för nybyggnad är 2 000 kr. och för bostadsförbättring 1 000 kr. Lånen skall delas upp i två lika stora delar, en stående del och en amorteringsdel.

För byggnadslån gäller samma ränte- och amorteringsbestämmelser som för lån ur egnahemslånefonden. Samma bestämmelser skall gälla även för bostadsförbättringslån men länsstyrelsen kan dock medge fem års amorteringsfrihet och därpå tioårig amorteringstid.

Kungl. Maj:t bestämmer det belopp resp. länsstyrelser har till sitt förfo-
gande för ändamålet.

Fonden förvaltas av statskontoret.

Fondens ställning den 30 juni 1960:

Kapitalbehållning	121 799 kr.
Utestående fordringar	3 201 »
	125 000 kr.

Kapitalbehållningen inestår på inte räntebärande statlig checkräkning.

Av följande sammanställningar framgår låneverksamhetens omfattning länsvis och dessutom redovisas för Norrbottens del låneverksamheten från Norrbottens nybyggeslånefond.

Norrbottens län

År	Antal beviljade lån	Lånesumma
1920	11	21 800
1921	27	51 350
1922	23	37 800
1923	12	18 600
1924	4	7 000
1925	12	22 590
1926	4	7 000
1927	4	7 000
1928	5	8 800
1929	5	7 500

År	Antal beviljade lån	Lånesumma
1930	4	5 450
1933	1	1 000

Västerbottens län

1927	1	250
1928	3	600
1929	3	1 925
1930	1	500
1931	3	1 200
1932	1	500
1933	2	450
1934	1	400
1935	1	200

F. n. finnes tio utestående lån som förfaller till slutlig betalning, två år 1961, ett år 1964, tre år 1965, två år 1966 samt ett under ettvarrt av åren 1967 och 1969.

Departementschefen

Såsom framgår av sammanställningarna har inga lån beviljats ur denna utlåningsfond de senaste 25 åren. Med tanke härpå och då statligt stöd för de ändamål, som avses stödjas med lånen i fråga, nu kan erhållas på andra vägar, synes det inte finnas någon anledning att bibehålla fonden utan den torde lämpligen kunna avvecklas per den 1 juli 1961.

Därvid befintlig behållning å fonden och återflytande belopp bör inlevereras till riksgäldskontoret.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna det förslag om avveckling av Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond, som framlagts i det föregående.

[8] **Kronotorparnas inventariellånefond.** Vid 1943 års riksdag (prop. 138; rskr. 303) beslöts inrättandet av kronotorparnas inventariellånefond. Bestämmelser rörande utlåning från fonden är meddelade i kungörelsen den 17 juni 1943 (nr 532) angående upplåtelse av kronotorp (ändr. 1945: 653, 1950: 336, 1954: 189 och 1958: 536), kungörelsen den 20 juni 1947 (nr 267) angående upplåtelse av norrländska fjällägenheter, m. m. (omtryck 1958: 534), samt kungörelsen den 2 juni 1950 (nr 339) med vissa bestämmelser rörande äldre kronolägenheter. Lånen utbetalas numera av domänstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Till fonden anvisades för budgetåret 1945/46 ett anslag av 50 000 kr., för vartdera budgetåret 1949/50 och 1950/51 ett anslag av 80 000 kr. samt för budgetåren 1951/52—1953/54 anslag av resp. 50 000, 75 000 och 50 000 kr. För vartdera av budgetåren 1959/60 och 1960/

61 har vidare ett kapitaltillskott av 50 000 kr. tillförts fonden. Av anslagen har 425 000 kr. avsetts för den av domänstyrelsen och 60 000 kr. för den av lantbruksstyrelsen bedrivna låneverksamheten.

Domänstyrelsen (skr. 18/8 1960) hemställer, att för dess räkning för nästa budgetår anvisas ett anslag av 50 000 kr. såsom ett kapitaltillskott till fonden.

Domänstyrelsen förutsätter på de grunder, som anfördes i 1958 års anslagsäskanden (1959 års kapitalbudget, jordbruksdepartementet, s. 8), att fonden under de närmaste åren kommer att belastas med ca 50 000 kr. per år.

Departementschefen

Såsom domänstyrelsen anført, torde det vara erforderligt att nästa budgetår tillföra fonden ett kapitaltillskott av 50 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kronotorparnas inventarielånefond* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 kronor.

[9] **Fiskerilånefonden.** Fonden för fiskerinäringens befrämjande (fiskerilånefonden) inrättades enligt beslut av 1891 års riksdag. Nu gällande bestämmelser för lån ur fonden återfinnes i kungörelsen 1932: 112, ändrad genom kungörelserna 1948: 313, 1949: 160 och 1953: 240.

Från fonden utlämnas genom förmedling av hushållningssällskap eller landsting låneunderstöd för anskaffande av fiskebåtar, motorer eller annan maskinell utrustning för sådana båtar, fiskeredskap samt för forsling av fisk avsedda fordon, smärre båtar eller andra smärre transportmedel, vidare för anläggning av smärre inrättningar för tillgodogörande eller förädling av fiskets produkter samt för utförande av fiskodling. Med avseende å innehållet av ett utav Kungl. Maj:t den 29 juli 1957 meddelat beslut möter icke hinder att med anlitan av lån ur fiskerilånefonden anskaffa gummiflottrar såsom livräddningsanordning till fiskebåtar.

Enligt beslut av 1949 års riksdag fick av Kungl. Maj:t årligen disponeras ett belopp av 2 000 000 kr. såsom lån från ifrågavarande fond, vilket belopp av 1955 års riksdag såvitt gällde budgetåret 1954/55 höjdes till 3 000 000 kr. För budgetåret 1955/56 bestämdes ursprungligen ett belopp av 2 600 000 kr., varefter detta höjdes till 4 000 000 kr. För budgetåret 1956/57 fastställdes den årliga lånevolymen ur fonden ursprungligen till 2 600 000 kr., vilket belopp sedermera höjdes till 3 800 000 kr. För budgetåret 1957/58 fixerades ursprungligen en låneram av 3 000 000 kr., vilket belopp riksdagen enligt beslut vid 1958 års A-riksdag höjde till 3 800 000 kr. För budgetåren 1958/59—1960/61 har den årliga lånevolymen ur fonden fastställts till sistnämnda belopp, 3 800 000 kr. Vidare har, efter förslag i propositionen 1959: 125, till fiskerilån i arbetslöshetsbekämpande syfte, å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisats ett investeringsanslag av 5 000 000 kr. För denna långivning gäller med hänsyn till dess syfte särskilda bestämmelser i fråga om låneförmedlingen och lånevillkoren samt bokföringen, dock att inflytande avbetalningar å dessa särskilda lån tills vidare skall tillgodoföras fiskerilånefonden och således ingå i fonden.

Sveriges fiskares riksförbund (skr. 27/9 1960) anhåller, såvitt nu är i fråga, att ytterligare medel måtte ställas till förfogande för utlåning ur fiskerilånefonden för nästa budgetår. Till stöd för sin framställning anför riksförbundet bl. a. följande.

Vid årets förbundsstämma med Sveriges fiskares riksförbund, den 2 och 3 september, behandlades den aktuella och synnerligen prekära situationen beträffande fiskarnas möjligheter att för sina nyanskaffningar av behövliga fartyg erhålla lån ur fiskerilånefonden. Det upplystes om att låneförmedlarna i år tillstyrkt låneansökningar till ett sammanlagt belopp av 15 080 800 kr., medan nu tillgängligt kapital i fonden uppgick till endast 3 800 000 kr.

Frågan diskuterades ingående och man reagerade allmänt emot detta oproportionerliga förhållande. Enbart för västkustens vidkommande uppgick det av landstingets förvaltningsutskott tillstyrkta lånebeloppet till nära 9,5 miljoner kr. och i särskild skrivelse från nämnda utskott hade framhållits att en medelsfördelning med 2 å 3 miljoner kr., i likhet med föregående år kunde, med föreliggande behov, icke vara acceptabel.

Ökningen i fråga om låneansökningar torde sammanhånga med att lönsamheten vid fiske med mindre fartyg minskats under senare år och att fiskarna givetvis strävar efter att anskaffa större fartyg för att därigenom erhålla bättre ersättning för sina insatser. Den nuvarande mindre goda fisketillgången i Skagerack och Kattegatt tvingar fiskarna att söka sig till längre bort liggande fiskevatten och härför erfordras både större fartyg och starkare motorer. Utvecklingen måste alltså ses mot bakgrunden av rådande förhållanden på fiskets område.

För att de svenska fiskarna skall kunna hålla sitt yrke såsom förut på en hög nivå och kunna hävda sig i den internationella konkurrensen, erfordras helt naturligt goda hjälpmedel. Lika naturligt är också, att fiskarna i vårt land erhåller samma stöd från statsmakternas sida som kollegerna i övriga västeuropeiska länder.

Under diskussionen framhölls också det missförhållande, som rådde därigenom att olika lånemöjligheter beredes fiskarna olika år. Anskaffningskostnaden för ett modernt fiskefartyg har ökat och belöper sig till omkring 500 000 kr. Det kan därför anses föreligga en viss orättvisa om vissa fiskare något år kan erhålla 80 000 å 100 000 kr. såsom lån, medan andra fiskare under andra år kan erhålla endast 30 000 å 35 000 kr. såsom fiskerilån. Det underströks vidare, att det allmänna hittills icke förorsakats några direkta förluster genom denna låneförmedling och att en ökning av kapitalet i fonden var synnerligen motiverad.

Fiskeristyrelsen (skr. 21/10 1960) hemställer, såvitt nu är i fråga, att åtgärder vidtages i syfte att det belopp, som årligen må utlämnas ur fiskerilånefonden, fr. o. m. nästa budgetår fastställas till 7 500 000 kr. Styrelsen erinrar om att styrelsen den 1 april 1960 anbefallts att utreda frågan om att införa ett system med statlig kreditgaranti för anskaffning av fiskefartyg m. m. och om att detta utredningsarbete pågår. Utredningen har emellertid inte ännu kunnat slutföras.

Till stöd för sin framställning anför fiskeristyrelsen i huvudsak följande.

I remissutlåtande över Sveriges fiskares riksförbunds i skrivelse den 27 september 1960 gjorda framställning rörande vidgade utlåningsmöjligheter beträffande fiskerilånefonden har styrelsen lämnat denna sammanställning av utvecklingen av anspråken på fonden under senare budgetår.

Budgetår	Av låneförmedlare sökta lånebelopp, kr.	Total låneram, kr.
1955/56	5 511 350	4 000 000
1956/57	6 302 675	3 800 000
1957/58	8 795 930	3 800 000
1958/59	10 801 950	3 800 000
1959/60	10 921 000	3 800 000
1960/61	15 080 800	3 800 000

Under de tre första av de i sammanställningen upptagna budgetåren har relationen mellan fondens låneram och låneanspråken varit i genomsnitt ungefär 50 procent, vilken relation på grund av de höjda låneanspråken och den oförändrade låneramen numera förskjutits till omkring 18 procent. En relation av 50 procent såsom tidigare torde emellertid få anses vara både rimlig och skäligen. Med hänsyn till numera föreliggande och förväntade anspråk på fiskerilånefonden erfordras i enlighet härmed en låneram av omkring 7 500 000 kr. för budgetår räknat.

Statskontoret anför i remissutlåtande över framställningen av Sveriges fiskares riksförbund, såvitt nu är i fråga, att den i ärendet väckta frågan om låneramens storlek för nästkommande budgetår bör övervägas i samband med fiskeristyrelsens anslagsäskanden för detta budgetår. Med hänsyn till att riksdagen uttalat sig för en utredning om införande av ett system med statlig kreditgaranti för anskaffning av fiskefartyg m. m., vilket föranlett uppdrag åt fiskeristyrelsen att verkställa översyn av bestämmelserna om lån ur fiskerilånefonden, synes det ämbetsverket ligga närmast till hands att icke utöka låneramen utöver nu gällande 3,8 miljoner kr. För en utlåning av denna omfattning torde erfordras ett tillskott i form av kapitalökning i fiskerilånefonden med 850 000 kr.

Departementschefen

Såsom av den föregående framställningen framgått, föreligger betydande anspråk på lån ur fiskerilånefonden. För att söka tillgodose dessa anspråk har fiskeristyrelsen hemställt, att låneramen vidgas från för innevarande budgetår 3 800 000 kronor till 7 500 000 kronor. I anledning av de aktuella anspråken har jag för avsikt att senare denna dag föreslå en ökning av ramen för lån under innevarande budgetår med 2 200 000 kronor till 6 000 000 kronor. Jag är emellertid inte beredd att föreslå någon höjning av låneramen för nästa budgetår. Vid sådant förhållande erfordras, såsom statskontoret anför, ett kapitaltillskott av 850 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fiskerilånefonden* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 850 000 kronor.

[10] **Statens fiskredskapslånefond.** Vid 1938 års riksdag (IX ht s. 322; JoU 65; rskr. 236) beslöts, att en statlig utlåningsfond, benämnd statens fiskredskapslånefond, skulle inrättas. Från fonden må lån utlämnas till fiskare vid förlust av eller skada å fiskredskap. Vid utgången av budgetåret

1959/60 förelåg å fonden ett disponibelt belopp av ca 5 000 kr. Under budgetåret 1960/61 inflytande amorteringar beräknas till 55 000 å 60 000 kr.

Fiskeristyrelsen (skr. 21/10 1960) hemställer, att å förevarande fond för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 30 000 kr. Erfarenheten från senare år visar nämligen enligt styrelsen, att belastningen på fonden är något större än medelsåtgången till de bidrag för ändamålet, vilka utgår ur det å driftbudgeten anvisade reservationsanslaget till bidrag till fiskare för förlust av fiskredskap m. m.

Departementschefen

Såsom fiskeristyrelsen anført, torde det vara erforderligt att nästa budgetår tillföra fonden ett kapitaltillskott av 30 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens fiskredskapslånefond* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 30 000 kronor.

[11] *Virkesmätningslånefonden*. 1935 års lag om virkesmätning gav Kungl. Maj:t rätt att, då skäl därtill förelåg, förordna om att visst slag av mätning endast fick ombesörjas av virkesmätningsnämnd. För att underlätta bildandet av sådana nämnder instiftades virkesmätningslånefonden. Som fondkapital anvisades ursprungligen 150 000 kr., varefter år 1939 ytterligare 100 000 kr. anvisades sedan det förstnämnda beloppet förfallit.

Reglerna för lån ur denna utlåningsfond inrymmer bl. a. följande:

Från fonden beviljas lån för bestridande av kostnaderna för organiserandet av virkesmätningsnämnd samt för löpande utgifter under nämndens tre första verksamhetsmånader. Högsta lånebelopp är 20 000 kr.

Lånen beviljas av Kungl. Maj:t.

Beviljade lån skall löpa med normalränta och utbetalas av statskontoret, som också förvaltar fonden. Amorteringstiden skall vara tio år.

Några lån har aldrig beviljats ur fonden och fondkapitalet har återgått till riksgäldskontoret. Detta torde få sättas i samband med att samtliga år 1935 förefintliga virkesmätningsföreningar ombildade sina stadgar så att styrelserna fick den sammansättning, som förutsattes beträffande virkesmätningsnämnderna.

1935 års lag om virkesmätning ersattes år 1947 med en ny lag i ämnet. Möjlighet till förordnande av virkesmätningsnämnd kvarstår jämlikt sistnämnda lag.

Departementschefen

Då något behov av lånemedel för organiserande av virkesmätningsnämnder ej visat sig föreligga och i betraktande av de förändringar, som numera skett inom virkesmätningens område, bör förevarande utlåningsfond kunna slopas per den 1 juli 1961. I sammanhanget bör uppmärksammas att skogsstyrelsen den 21 oktober föregående år erhöi i uppdrag att verkställa översyn av bestämmelserna och organisationen inom nyssnämnda område.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna det förslag om avveckling av virkesmättningslånefonden, som framlagts i det föregående.

[12] Statens skogslånefond. Fonden inrättades år 1948 i syfte att genom kredithjälp åt markägare underlätta vissa skogsförbättringsåtgärder. För budgetåret 1948/49 anvisade riksdagen ett fondkapital å 500 000 kr. Detta belopp, som med riksdagens medgivande alltsedan nyssnämnda budgetår varit disponibelt för utlåningsverksamheten, har ej behövt förstärkas på grund av den ringa efterfrågan på lån ur fonden.

För låneverksamheten gäller f. n. bl. a. följande föreskrifter:

Från fonden utlämnas lån dels för vidtagande av åtgärder i anledning av åläggande jämlikt 17 § skogsvårdslagen i avsikt att erhålla nöjaktigt skogstillstånd, dels för andra skogsförbättrande åtgärder där förhållandena så påkallar.

Lån beviljas och utbetalas av vederbörande skogsvårdsstyrelse. Högsta lånebelopp är 10 000 kr. För lånen gällande räntesats är 3 procent. Ränte- och amorteringsfrihet må beviljas under högst tio år. Amorteringstiden uppgår till högst 50 år. Amorterings- och räntebelopp skall inbetalas till skogsvårdsstyrelsen, som har att inleverera influtna belopp till statskontoret. Sistnämnda myndighet förvaltar fonden.

Fondens ställning den 30 juni 1960:

Kapitalbehållning hos statskontoret	3 917 kr.
Utestående lån	12 083 >
	16 000 kr.
Övrig bokförd behållning	448 000 >
	500 000 kr.

Kapitalbehållningen hos statskontoret innestår på inte räntebärande statlig checkräkning.

Från fonden har fyra lån beviljats. Tidpunkten för lånens beviljande, lånebeloppen och amorteringsplanerna framgår av följande sammanställning.

Lån nr	Beviljat	Lånebelopp kr.	Amorteringsplan
1	jan. 1953	1 800	1954—1959
2	okt. 1955	8 000	1963—1970
3	nov. 1956	2 458	1961—1965
4	apr. 1958	1 875	1959—1973

F. n. finnes sålunda tre utestående lån.

Departementschefen

Med tanke på det mycket ringa intresse som förelegat för lån ur statens skogslånefond torde fonden böra avvecklas per den 1 juli 1961 samt behållningen och återflytande belopp med undantag för tidigare indirekt avskrivna medel av 121 000 kronor inlevereras till riksgäldskontoret. Skogsägare, som jämlikt 17 § skogsvårdslagen åläggs vidtagna åtgärder för att erhålla nöjaktigt skogstillstånd, har möjligheter att få statsbidrag från statens skogsförbättringsanslag. Även i vissa andra fall kan bidrag till skogsförbättrande åtgärder beviljas ur sagda anslag.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna det förslag om avveckling av statens skogslånefond, som framlagts i det föregående.

Fonden för låneunderstöd

[13] Lån för anskaffande av skolorjordbruk vid lantmanna- och lantushållsskolor. Under denna anslagsrubrik anvisade 1947 års riksdag ett investeringsanslag å 1 000 000 kr. för budgetåret 1947/48. Enligt medgivande av 1960 års riksdag må anslaget under budgetåret 1960/61 användas för avsett ändamål.

Lantbruksstyrelsen (skr. 5/8 1960) anför, att någon medelsanvisning under anslaget icke erfordras för nästa budgetår under förutsättning, att nyssnämnda anslag även då får disponeras för avsett ändamål. Endast fyra skolor har nämligen sökt och erhållit lån från anslaget med tillhopa 518 000 kr.

Departementschefen

I enlighet med lantbruksstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1947/48 anvisade investeringsanslaget till Lån för anskaffande av skolorjordbruk vid lantmanna- och lantushållsskolor må under budgetåret 1961/62 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[14] Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. För detta ändamål anvisades senast för budgetåret 1957/58 ett investeringsanslag av 200 000 kr. För budgetåren 1958/59—1960/61 har anslag för ändamålet inte anvisats. Vid ingången av budgetåret 1960/61 utgjorde behållningen å anslaget 917 500 kr.

Bestämmelserna rörande anslagets användning är meddelade i kungörelsen den 11 maj 1934 (nr 138) angående lån av statsmedel för främjande av beredning, förvaring och avsättning av fisk, ändrad genom kungörelsen 1948: 314.

Fiskeristyrelsen (skr. 23/8 1960) hemställer om anvisning för förevarande ändamål av ett anslag av 1 000 000 kr.

Departementschefen

Fiskeristyrelsens framställning synes med hänsyn till behållningen å anslaget samt föreliggande låneansökningar inte böra tillstyrkas. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1957/58 anvisade investeringsanslaget till Lån till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. må under budgetåret 1961/62 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Fonden för förlag till statsverket

[15] **Lagring av jordbruksprodukter.** Kungl. Maj:t har genom särskilda beslut ställt sammanlagt 163 175 000 kr. från vissa under fonden för förlag till statsverket anvisade anslag till statens livsmedelskommissions och sedermera statens jordbruksnämnds förfogande att användas för lagring av jordbruksprodukter m. m. Anslagen tages i anspråk för utbetalande av rörelsemedel i samband med säsongmässig lagring av jordbruksprodukter samt beredskapslagring. Senast anvisades medel för budgetåret 1953/54.

Statens jordbruksnämnd (skr. 26/8 1960) hemställer, att anslaget må under budgetåret 1961/62 användas för det med anslaget avsedda ändamålet. Till stöd för sin framställning anför nämnden i huvudsak följande.

Jordbruksnämnden räknar med att de ifrågavarande anslagsmedlen under budgetåret 1961/62 skall kunna tillgodose behovet av rörelsemedel för den erforderliga säsongmässiga lagringen (utjämningslagringen) av smör och köttvaror och för den i viss mån ändrade och utvidgade beredskapslagring, som under budgetåret är avsedd att äga rum i jordbruksnämndens regi (lagring av andra varor än spannmål och oljekraftfoder). Anslagsmedlen beräknas därvid helt få tagas i anspråk för nu angivna ändamål.

I enlighet med gällande direktiv för prisregleringarna på jordbrukets område ställer jordbruksnämnden rörelsemedel från ifrågavarande investeringsanslag till förfogande för Svenska mejeriernas riksförening och för medlemmar i föreningen Svensk kötthandel att användas som rörelsemedel för utjämningslagring av smör och köttvaror utöver det rörelsekapital, som lagerhallarna kan anskaffa på annat håll. Anslagsmedlen får av lagerhallarna disponeras mot ränta, motsvarande gällande diskonto med tillägg av en halv procent. Det sammanlagda behovet av anslagsmedel för här ifrågavarande ändamål har för de senaste budgetåren beräknats normalt utgöra 90 miljoner kr. Vid mera betydande avsättningssvårigheter för smör och fläsk har för utjämningslagringen tidvis även större belopp av anslagsmedlen måst tagas i anspråk, vilket möjliggjorts av att vissa som rörelsemedel för beredskapslagring avsedda belopp, i avvaktan på ett planerligt uppbyggande av lagren, tillfälligt icke har behövt anlitas för beredskapslagringen. Såvitt nämnden nu kan bedöma torde även under budgetåret 1961/62 statliga rörelsemedel till ett sammanlagt belopp av 90 miljoner kr. komma att erfordras för en utjämningslagring av smör och köttvaror.

Vad beträffar beredskapslagringen kan kapitalbehovet beräknas för socker till omkring 36, för fettvaror till omkring 30 samt för ärter, kaffe m. m. till omkring 7 miljoner kr. eller sålunda till sammanlagt omkring 73 miljoner kr. Nämnden förutsätter, att sådana förskjutningar mellan de nu beräknade posterna skall få företagas, som påkallas av inträffade förhållanden.

Departementschefen

Jordbruksnämndens förslag innebär, att medel för här ifrågavarande ändamål behöver stå till förfogande även under nästa budgetår men att någon ytterligare medelsanvisning inte är erforderlig. Vad nämnden sålunda anfört föranleder ingen erinran från min sida. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1953/54 anvisade investeringsanslaget till Lagring av jordbruksprodukter må under budgetåret 1961/62 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[16] **Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö.** För finansiering av inlösen av inhemskt oljeväxtfrö anvisades för budgetåret 1953/54 ett investeringsanslag av 50 000 000 kr. Härjämte anvisades för samma budgetår ett investeringsanslag av 35 000 000 kr. till ytterligare lagring av jordbruksprodukter (prop. 1953: 224; rskr. 340).

Statens jordbruksnämnd (skr. 26/8 1960) hemställer, att anslagen må under budgetåret 1961/62 med oförändrat belopp användas för de med anslagen avsedda ändamålen. Till stöd för sin framställning anför nämnden i huvudsak följande.

Även för regleringsåret 1961/62 beräknas rörelsemedel av betydande storlek komma att erfordras för inlösen genom föreningen Sveriges oljeväxtintressenters försorg av svenskt oljeväxtfrö (frö av 1961 års skörd). Medelsbehovet kan vid normalskörd uppskattas till omkring 125 miljoner kr. För detta ändamål beräknas sålunda investeringsanslaget för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö fortfarande behöva tagas helt i anspråk. Föreningen torde i övrigt, liksom tidigare, få tillgodose sitt kapitalbehov för inlösen av oljeväxtskörden genom anlitanade av tillgångarna i oljeväxtodlingens konjunkturutjämningsfond och genom de möjligheter till upplåning, som kan komma att föreligga. Nämnden förutsätter, att även under regleringsåret 1961/62 ränta (= gällande diskonto med tillägg av en halv procent) skall erläggas på de rörelsemedel, som ställs till föreningens förfogande från här ifrågavarande investeringsanslag.

Departementschefen

Med biträdande av jordbruksnämndens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1953/54 anvisade investeringsanslaget till Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö må un-

der budgetåret 1961/62 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

[17] **Ytterligare lagring av jordbruksprodukter.** Under åberopande av vad som under nästföregående båda punkter anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att det för budgetåret 1953/54 anvisade investeringsanslaget till Ytterligare lagring av jordbruksprodukter må under budgetåret 1961/62 användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Diverse kapitalfonder

[18] **Jordfonden.** Vid 1940 års riksdag (prop. 130; rskr. 273) beslöts inrättandet av en kapitalfond, benämnd jordfonden. Fondens medel skall jämlikt beslut av 1948 års riksdag (prop. 149; rskr. 233) bl. a. användas för att bestrida lantbruksnämndernas kostnader för fastighetsförvärv i samband med åtgärder för yttre rationalisering på jordbrukets område. Under jordfonden har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 4 000 000 kr.

Lantbruksstyrelsen (skr. 5/8 1960) hemställer, att till fonden för budgetåret 1961/62 anvisas ett investeringsanslag av 7 000 000 kr. Till stöd för sin framställning anför styrelsen i huvudsak följande.

Jordfondens kassamässiga behållning var vid utgången av budgetåret 1959/60 9 433 836 kr. Av denna behållning är dock ett belopp av omkring 5,3 miljoner kr. disponerat ehuru dispositionerna ännu vid sagda tidpunkt icke lett till utbetalning. Den disponibla behållningen vid utgången av budgetåret var sålunda ca 4,1 miljoner kr. För innevarande budgetår anslogs ett belopp om 4 miljoner kr. till ökning av fonden. Till förfogande vid innevarande budgetårs början stod alltså ett belopp av omkring 8,1 miljoner kr.

Under budgetåret 1959/60 disponerades genom lantbruksnämndernas beslut 22 600 662 kr. Till följd av försäljningar, utarrenderingar m. m. inflöt under samma tid till fonden kontanta medel å tillhoppa 21 134 530 kr. Här kan nämnas, att under kalenderåret 1959 förvärvades 2 907 ha åker och 15 653 ha skogsmark, varemot avyttrades 2 925 ha åker och 17 129 ha skogsmark.

Enligt av riksdagen föregående år fattade beslut åsyftas avsevärt ökade insatser i verksamheten för den yttre rationaliseringen. Styrelsen vill härvidlag hänvisa till vad som i föregående års petita anfördes under jordfonden. »Vad beträffar den aktiva inköspolitik är den avsedd att allmänt intensifieras, ej minst i syfte att åstadkomma omarrondering m. m. inom skogsbruket. I sådant syfte bör en fortlöpande omsättning av fastighetsinnehavet givetvis eftersträvas. Därjämte åsyftas att verksamt främja tillkomsten och genomförandet av större fastighetsregleringar och därvid torde, såsom hitills i dylika fall skett, i det inledande skedet fastigheter undan för undan få inköpas för att lokalt ordna tillräcklig marktillgång för de avsedda fastighetsregleringarna. Det är givetvis svårt att nu förutse vilken omfattning

dessa åtgärder kan komma att få under de närmaste åren. Det bör emellertid uppmärksammas att omarronderingen i skogsmark, som samtidigt har till uppgift att friställa lämpligt belägen mark för förstärkning av jordbruk med skog, ofta måste utföras i förhållandevis stora sammanhang».

Medelsförbrukningen under budgetåret 1959/60 visar redan en markant ökning i förhållande till tidigare år. Den översteg förbrukningen under 1958/59 med ej mindre än 7,45 miljoner kr. innebärande en ökning med nära 50 procent. Till en mindre del kan detta förhållande förklaras av att sistnämnda års förbrukning var onormalt låg. Emellertid torde man såvitt nu kan bedömas ha anledning räkna med att medelsförbrukningen även under de närmaste åren kan komma att ökas i tämligen betydande grad.

Vad beträffar inkomsterna å fonden, som huvudsakligen härrör av fastighetsförsäljningar, har även dessa ökat i betydande grad från nästföregående budgetår, eller med ca 5,94 miljoner kr. Detta innebär att verksamheten kunnat intensifieras betydligt utan att därför fastighetsinnehavet undergått någon mera betydande ökning.

Den nu disponibla behållningen jämte inflytande medel vid försäljning av fastigheter beräknas ungefärligen vara tillräcklig för täckande av medelsbehovet för innevarande budgetår. Skulle emellertid fonden icke få något tillskott för budgetåret 1961/62, måste det befaras att den disponibla behållningen skulle nedgå så att verksamheten under nästkommande budgetår bleve hämmad av brist på disponibla medel.

Sedermera har *lantbruksstyrelsen* i december 1960 inkommit med en kompletterande skrivelse, varav bl. a. framgår följande.

Erfarenheterna i verksamheten för yttre rationalisering har undan för undan alltmera bestyrkt den avgörande betydelse som lantbruksnämndernas inköpsverksamhet har för möjligheter att få till stånd dylika rationaliseringsprojekt. Genom inköpen skapas direkta möjligheter att på lämpligt sätt komplettera jordbruk med jordbruksjord och skogsmark. Där arronderingsförhållandena är bristfälliga skapar inköpsverksamheten en inkörsport till genomgripande omarrondering på så sätt att utsikten att få tillskottsjord visat sig ha avgörande betydelse för markägarnas benägenhet att ingå i rationaliseringsprojektet. Inköpsverksamheten skapar även förutsättningar för de omfattande markbytena mellan lantbruksnämnder och bolag, varigenom bondejordbruken kan tillföras tillskottsskog, samtidigt som bolagens skogsmarker erhåller förbättrad arrondering.

Riksdagen har åren 1959 och 1960 uttalat sig för intensifiering av verksamheten med den yttre rationaliseringen. Härvid underströks kravet att förbättra fastighetsstrukturen i skogsmarken, och framhölls de insatser som härvidlag kan göras genom nämndernas inköps- och bytesverksamhet. Vidare framhölls denna verksamhets betydelse för av lantmäteriet organiserade större fastighetsregleringar.

Verksamheten med nämnda fastighetsförmedlings- och bytesverksamhet har även under de senaste åren ytterligare utvecklats gynnsamt. Betydande bytestransaktioner har genomförts med storskogsbruket. Förhandlingar om betydande dylika åtgärder pågår och har lett till överenskommelser, vars genomförande vidtager då pågående taxeringar och värderingar av skogsmarkerna i fråga blir slutförda. Hembuden av fastigheter till nämnderna synes ha tagit ökad omfattning — en naturlig följd av strukturförhållandena i jordbruket och de betydande omställningar inom jordbruket som nu alltmera sker i många bygder. Vissa nämnder har med hänsyn till personaltillgången endast kunnat genomföra inköp utgörande ett urval av hembuden. Mycket talar för att man rätt snart kan stå inför en utveckling som skulle

kunna innebära tillfälle till dylik jordförmedling i starkt ökad skala om resurser här till gives berörda statsorgan.

Ett speciellt engagemang för jordfonden har på senare tid även alltmär blivit fastighetsrationalisering i anslutning till större allmänna vägprojekt, exempelvis riksvägarna. Betydande belopp å jordfonden har anlitats härför. Från vägförvaltningarnas sida har dessa åtgärder ansetts mycket fördelaktiga för statsverket ur ekonomisk synpunkt, enär kostnader i samband med skadeersättningar i betydande grad kunnat nedbringas.

Rörande medelsförbrukningen under innevarande budgetår må i korthet nämnas, att styrelsen på framställning av nämnderna hittills anvisat över 17 miljoner kr., vilket belopp grovt räknat nu torde få anses bundet. *För hela budgetåret skulle man sålunda om medlen försloge här till kunna komma upp till en medelsförbrukning om ca 35 miljoner kr., mot 22 miljoner kr. föregående budgetår.* Vid en ökad dimension på jordfondsverksamheten måste man givetvis räkna med en viss ökning av det fastighetsinnehav, nämnderna vid varje tidpunkt har å fonden. Av naturliga skäl kan omsättningen å fonden ej utan vidare ökas. Fastighetsaffärerna måste naturligen kräva viss tid och personalinsats. Förloppet av försäljningsförhandlingar låter sig ej heller utan vidare forceras.

Med hänsyn till sagda utveckling kan nu befaras att medelsknapphet inträder å fonden under senare delen av innevarande budgetår, vilket kan leda till att vissa projekt i likvidhänseende får skjutas över till nästa budgetår.

Styrelsen är av den bestämda uppfattningen att en verksam inköbspolitik är en nödvändig förutsättning bl. a. för att de strukturförbättringar i skogsmarken, som riksdagen velat intensifiera, verkligen skall taga fart. Skulle medelsknapphet nu inträda har man att räkna med mycket ogynnsamma återverkningar, exempelvis på de seriebyten i skogsmarken som inletts med bolagen, uppskjutande av avgöranden, som annars skulle mogna fram vid förhandlingarna etc.

Då bytesprojekten nu ofta tenderar till mycket betydande storleksordning, i vissa fall kan enstaka inköp belöpa på miljonbelopp, är det alltmär önskvärt att en viss icke alltför liten marginal finnes å fonden för tillgodoseende av oförutsedda större affärer som kanske aktualiseras på mycket kort tid.

Ehuru förutsägelser om utvecklingen å jordfondsverksamheten givetvis måste bli osäkra, har man enligt styrelsens mening anledning räkna med att möjligheter snart kan yppas till betydande, ökade insatser i strukturrationaliseringen med användande av detta medel. Mot bakgrunden av berörda riksdagsbeslut bör enligt styrelsens mening sagda möjligheter, om så ske kan, tillvaratagas. Jordfonden bör sålunda erhålla minst den av styrelsen föreslagna tilldelningen för budgetåret 1961/62.

Det kan redan nu befaras att även denna är för knappt tilltagen för att tillgodose de rationaliseringsmöjligheter som kan yppa sig.

Från *lantbruksstyrelsen* har senare ytterligare inhämtats följande.

Styrelsen har vid medelsknapphet å fonden år 1958 i cirkulärskrivelse till nämnderna uppmanat dessa att söka intensifiera försäljningarna. Sedermera har vid de överläggningar som styrelsen haft med lantbruksdirektörerna och andra befattningshavare flera gånger årligen behandlats frågan om den aktiva inköps- och försäljningspolitiken och enahanda uppmaning riktats till direktörerna. Likaså har frågan med kraft tagits upp vid ett flertal möten med ortsbud. Styrelsen har vidare haft upprepade kontakter i ämnet med företrädare för till jordbruket knutna organisationer. Företrädare för lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna har nyligen tagit

kontakt med RLF i syfte att få till stånd diskussioner angående lämpliga åtgärder för att stimulera de enskilda jord- och skogsägarnas intresse för arrondering och tillskottsförvärv. I synnerhet värderingsfrågorna torde härvid komma att inta en framskjuten plats.

På styrelsens uppdrag har byråchefen på planläggningsbyrån (numera yr.-byrån) fortlöpande ägnat försäljningsverksamheten en särskild uppmärksamhet de senaste åren och hårt tryckt på att omsättningen måste ske så snabbt som möjligt.

Styrelsen vill bestämt hävda att nämnderna gjort verkliga ansträngningar för att aktivisera försäljningarna. De ökade insatserna har också givit resultat av betydelse. Fastigheterna har ju i stort sett endast legat relativt

kort tid å fonden. Omsättningssiffrorna under de tre senaste åren $\frac{14}{52}$ $\frac{15}{56}$ $\frac{21}{64}$ visar intensifiering från $\frac{1}{4}$ till $\frac{1}{3}$ av fondens totala belopp. Detta innebär sålunda att omsättningen ökat från 14 å 15 miljoner kronor årligen under åren 1957/58 och 1958/59 till 21 å 22 miljoner kronor under år 1959/60, d. v. s. med inemot 50 procent.

Det ligger i sakens natur att möjligheterna att nå en ytterligare ökning av takten i omsättningen är begränsade. Bland inverkan faktorer må några nämnas: de presumtiva köparna är i många fall gamla och vill vänta en tid, eventuellt till nästa generation tar vid; kapitaltillgången och kreditmöjligheterna lägger hinder i vägen för omedelbara förvärv; i stor utsträckning måste omfattande markbyten genomföras som en första etapp; genomförandet av lantmåteriförrättningar tar lång tid. Och av stor praktisk betydelse är att frågan ofta måste mogna en tid. Om lantbruksnämnderna mycket enträget visar sin önskan att sälja snabbt, blir förhandlingsläget i avseende å prissättningen givetvis mindre gynnsamt.

Situationen är nu i stort sett att fastigheter på åtskilliga håll hembjudes i stort antal till lantbruksnämnderna till prisläge, som gör att förvärven kan genomföras utan förlustrisker. Det vore olyckligt om möjligheterna att nu på ett för statsverket förmånligt sätt lägga grunden för betydande rationaliseringsinsatser icke tillvaratoges.

Vad beträffar de praktiska möjligheterna att nu påtagligt öka inkomster på fonden må först nämnas att det givetvis vore möjligt att »realisera ut» vissa marker som nämnderna lagt upp i vissa områden för att få i gång större omregleringar av skiftes- eller ägouthyteskaraktär. Dessa marker finge då säljas till en eller några få, men syftet att stimulera till omreglering bleve då mer eller mindre förfelat och om omreglering ändock kommer till stånd, måste den väntas ge sämre lösningar av fastighetsbildningsfrågan. Styrelsen kan inte förorda en sådan handlingslinje annat än i undantagsfall.

En möjlighet att minska tidsutdräkten vore att lantmåteriförrättningar, avseende sådana angelägna rationaliseringsåtgärder, för vilka lantbruksnämnderna engagerat sig genom att byta eller sälja mark, finge påräkna skälig förtursrätt. F. n. torde den principen vanligen följas att sådana förrättningar får vänta på att tagas i den kronologiska ordningen bland löpande ärenden. Det synes lantbruksstyrelsen vara starka skäl för en sådan ordning, att projekt, som befunnits så angelägna ur allmän synpunkt att rationaliseringsorganen gjort betydande insatser och bl. a. genom förhandlingar och marköverlåtelse nått fram till en uppgörelse, utan dröjsmål kan fullföljas i fastighetsrättsligt avseende.

Det har de senaste månaderna på sina håll visat sig att betydande projekt avseende markbyten eller överlåtelse av skogsmark hotar att gå i baklås och i varje fall blivit avsevärt fördröjda genom att intressenterna, sär-

skilt då de tillhört olika ägarekategorier, icke kunnat enas om den värdering av skogsmark, som ifrågasatts i samband med lantmåteriförrättningar. Lantbruksstyrelsen har tagit kontakt i frågan med lantmåteristyrelsen och gemensamt övervägande avses inom den närmaste tiden. Som underlag har jägmästarna i de båda verken gjort en ingående analys av värderingsfrågan i anslutning till ett aktuellt fall.

En rationell lösning av nyssnämnda spørsmål skulle utan tvivel kunna avsevärt underlätta omsättning av lantbruksnämndernas skogsmarksinnehav. Lantbruksstyrelsen avser givetvis att göra framställningar och förslag i den mån så efter de avsedda överläggningarna visar sig behövt.

Kvar står att jordfondsverksamheten är det säkra sättet att få till stånd rationalisering. Där en fastighet köpes av nämnden blir det i de allra flesta fallen inom kort tid rationalisering. Denna verksamhet bör utökas på bredden.

Den övriga verksamheten med råd och upplysningar, utsikter till statligt stöd etc. har sitt givna värde och måste sättas in intensivt men verkkningsgraden är där naturligen mera oviss och svårbedömd. I jordfondsverksamheten har man ett direktverkande medel som ger direkt resultat i yttre rationalisering.

Ett fastighetsinköp av lantbruksnämnden utgör en naturlig anledning för nämnden att få upp diskussion med innehavare av närliggande fastigheter både om omarrondering och om kompletteringsförvärv. Härigenom skapas snart ett ökat intresse för markfrågorna och efter hand en klarare vilja till rationalisering innefattande — förutom storleksrationalisering — arronderingsförbättring inte blott av de slutliga köparnas fastigheter utan även av deras innehav som endast deltagit som bytesparter (bolag etc.). Samtidigt kommer markanvändningsfrågorna — inklusive skogsplantering på sämre åker — osökt upp till diskussion.

Ofta innehåller de fastigheter som nämnden inköper sämre marker som lämpligen bör överföras till skogsmark. De presumtiva köparna kan då tveka att köpa. Inte sällan kan i dylika fall vissa iståndsättningsåtgärder, bl. a. skogsplantering under lantbruksnämndens innehav underlätta en överlåtelse. Styrelsen är beredd att även i fortsättningen bedriva verksamheten på detta sätt.

I förhållande till rationaliseringsbehovet måste jordfondens storlek anses ringa. Det fastighetsinnehav nämnderna har å fonden uppgår i genomsnitt till ca 0,2—0,3 procent av landets produktiva arealer. Även om man skulle genom olika åtgärder få till stånd snabbare omsättning än nu måste det anses vara starka skäl för att successivt öka fonden så att den kan täcka en större del av de rationaliseringsbehövande markerna än som nu är fallet.

Slutligen bör framhållas att även en i och för sig obetydlig medelsbrist på jordfonden har en kraftigt reducerande effekt på inköpsverksamheten. Under senare delen av budgetåret måste nämligen inköpen göras beroende av att medel finnes disponibla. Härigenom minskas nämndernas initiativförmåga samtidigt som säljarnas benägenhet att behålla egendomarna ökas.

Från lantmåteristyrelsen har lämnats följande upplysningar angående av styrelsen vidtagna åtgärder för att påskynda lantmåteriförrättningar berörande nu ifrågavarande slag av fastigheter.

I anslutning till de beslut, som av 1959 och 1960 års riksdagar fattades angående inrättande av specialorganisationer inom lantmåteristaten för främst uppgifter i samband med yttre rationalisering av jord- och skogs-

bruksfastigheter, har lantmäteristyrelsen under de två senaste åren inrättat ett betydande antal dylika organisationer, f. n. 34. Ytterligare fem sådana organisationer kommer att inrättas så snart personalförhållandena så medger. Härefter kommer minst en specialorganisation att finnas i samtliga län utom Blekinge län. Det övervägande antalet av förenämnda specialorganisationer har till huvudsaklig arbetsuppgift att handlägga sådana förrättningar och uppdrag i anslutning till yttre rationalisering av jord- och skogsbruksfastigheter inom sitt verksamhetsområde, vilka icke medhinnes inom skäligen tid av vederbörande distriktslantmätare eller som eljest av överlantmätaren befinnes böra verkställas av organisationen.

Genom inrättandet av förenämnda specialorganisationer har sålunda möjliggjorts att bl. a. sådana lantmäteriförrättningar, vilka aktualiseras av lantbruksnämnd i anledning av försäljningar av nämnden tillhöriga fastigheter, inte behöver försenas till följd av den besvärande arbetsbalans som råder inom flertalet lantmåteridistrikt. Styrelsen avser även att fortsättningsvis följa berörda verksamhet i syfte att för rationaliseringen på jordbrukets och skogsbrukets områden hindersamma dröjsmål såvitt möjligt skall kunna undvikas i vad de ankommer på lantmåteriväsendet.

I sammanhanget vill lantmäteristyrelsen emellertid framhålla att i vissa fall det inte är möjligt eller lämpligt att i omedelbar anslutning till ett fastighetsförvärv av lantbruksnämnd för rationaliseringsändamål genomföra de fastighetsregleringsåtgärder som erfordras för fastighetsinnehavets avveckling. Detta gäller främst då förhållandena är sådana att den yttre rationaliseringen måste ske genom fastighetsreglering i ett sammanhang inom ett större område, där behovet av storleksrationalisering är framträdande. I dylikt fall är det nämligen en förutsättning för fastighetsregleringsåtgärdernas lämpliga genomförande att en avsevärd rationaliseringsreserv kunnat anskaffas. Eftersom sådan reserv måste anskaffas genom fastighetsförvärv inom området allteftersom tillfälle därtill uppkommer, är det inte sällan oundvikligt att betydande tid kan komma att förflyta innan fastighetsinnehavet kan avvecklas.

Lantbruksstyrelsen har vidare (skr. 2/1 1959) anmält, att det av styrelsen under en särskild diversemedelstitel på statsregleringsfonden benämnd »Fondering av medel hänförliga till äldre jordanskaffningsföretag inom Norrland» redovisade inkomstbeloppet avser försäljningsmedel för fast egendom från ett trettiotal jordförmedlingsföretag inom övre Norrland, vilka före jordfondens inrättande anskaffats, iordningställt och förvaltats med anlitande av särskilda anslag på driftbudgeten under budgetåren 1936/40. Vid utgången av budgetåret 1958/59 uppgick dessa försäljningsmedel till 734 488 kr. 62 öre. Fr. o. m. den 1 juli 1940, då jordfonden inrättades, har i samband med förvaltningen av företagen uppkommande inkomster och utgifter bokförts å särskilda titlar under jordfonden. Lantbruksstyrelsen har nu hemställt dels om godkännande att ifrågavarande jordanskaffningsföretag redovisas under jordfonden och dels om medgivande att disponera såväl det i dess räkenskaper för budgetåret 1957/58 å titeln 31, Fondering av medel hänförliga till äldre jordanskaffningsföretag inom Norrland, utbalanserade beloppet 734 488 kr. 62 öre, som sedermera vid försäljning av hithörande fasta egendom inflytande medel för nedskrivning av förluster,

vilka uppkommit eller i framtiden kan komma att uppstå för vissa av ifrågavarande, å särskilda titlar under jordfonden redovisade företag.

Över lantbruksstyrelsens sistnämnda framställning har efter remiss ytt-
r a n d e n avgivits av riksräkenskapsverket och statskontoret.

Riksräkenskapsverket har icke något att erinra mot att ifrågavarande å statsregleringsfonden redovisade försäljningsmedel ävensom framdeles inflytande medel av samma slag får av lantbruksstyrelsen tagas i anspråk för täckning av de kostnader, som förskjutits eller kan komma att förskjutas av jordfonden för ifrågavarande företag, varvid avräkning bör ske specifikt för varje företag som helt avvecklats. Enligt vad riksräkenskapsverket under hand inhämtat kan lantbruksstyrelsen utan större svårighet verkställa en sådan redovisning. Å andra sidan bör å jordfonden uppkommande överskott å varje företag efter avvecklingen tillföras titeln för de å statsregleringsfonden redovisade försäljningsmedlen. För de företag, som ännu icke helt avvecklats, torde därför liksom hittills, såsom lantbruksstyrelsen föreslår, de med driften sammanhängande inkomsterna och utgifterna bära redovisas å jordfonden, medan inflytande försäljningsmedel tillföres den å statsregleringsfonden upplagda diversemedelstiteln. Riksräkenskapsverket föreslår, att det uppdrages åt lantbruksstyrelsen att i samråd med riksräkenskapsverket till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående dispositionen av det överskott, som kan komma att föreligga, när avvecklingen av samtliga här ifrågavarande jordanskaffningsföretag är slutförd.

Statskontoret har icke något att erinra mot riksräkenskapsverkets förslag till disposition av de medel, som influtit eller kommer att inflyta vid försäljning av de fastigheter, vilka före jordfondens inrättande inköpts med anlåtande av särskilda anslag på driftbudgeten. Ämbetsverket biträder även förslaget, att de med driften sammanhängande inkomsterna och utgifterna för ännu ej avvecklade företag liksom hittills redovisas under jordfonden, medan inflytande försäljningsmedel tillföres den å statsregleringsfonden upplagda diversemedelstiteln. Däremot anser statskontoret det icke vara nödvändigt med något särskilt uppdrag för lantbruksstyrelsen att såsom riksräkenskapsverket föreslagit, i samråd med verket inkomma med förslag till Kungl. Maj:t angående dispositionen av det överskott, som vid slutavvecklingen av samtliga här ifrågavarande jordanskaffningsföretag kan föreligga. Enligt statskontorets mening torde Kungl. Maj:t redan i samband med ifrågavarande ärendes avgörande bära föreskriva, att nämnda överskott skall tillföras statsverkets övriga diverse inkomster.

Departementschefen

Det är av stor vikt för den fortgående yttre rationaliseringen av jordbruks- och skogsfastigheter att medel finnes tillgängliga i jordfonden i erforderlig omfattning. Genom de åtgärder lantbruksstyrelsen vidtagit och ytterligare bör vidtaga för att inom rationaliseringsverksamhetens ram öka omsättningen av de fastigheter lantbruksnämnderna förvaltar torde sådana kapitaltill-

gångar kunna frigöras att beträffande budgetåret 1961/62 ett nytillskott till fonden å 4 000 000 kronor skall vara tillfyllest. Jag utgår då också från att lantmäterimyndigheterna i vad på dem ankommer medverkar till att omsättningen sker i så snabb takt förhållandena medgiver. Skulle emellertid efterfrågan på disponibelt fondkapital medföra krav på större tillskott avser jag att — för att ej rationaliseringsprocessen skall hindras — utifrån då föreliggande omständigheter taga upp fråga om tilläggsstatsäskanden av skäligen storlek.

Vad härefter gäller lantbruksstyrelsens förslag rörande det belopp som nu redovisas under diversemedelstiteln »Fondering av medel hänförliga till äldre jordanskaffningsföretag inom Norrland» vill jag förorda att desamma bifalles på de förutsättningar remissinstanserna angivit. Därest riksdagen inte har något att erinra mot sagda förslag, torde det därefter böra uppdragas åt lantbruksstyrelsen att i samråd med riksräkenskapsverket (riksrevisionsverket) utarbeta förslag till disposition av det efter avvecklingen av ifrågasvarande jordanskaffningsföretag uppkommande överskottet.

Aberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Jordfonden* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

[19] **Arrendeegnahemsfonden.** Vid 1934 års riksdag (prop. 268; rskr. 349) beslöts inrättandet av arrendeegnahemsfonden. I fonden ingår staten tillhöriga fastigheter, vilka upplåtes såsom arrendeegnahem till enskilda jordbrukare eller såsom föreningsarrendejordbruk till sambruksföreningar med rätt för arrendator att inlösa den upplåtna fastigheten. För upplåtelse gäller bestämmelserna i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 366) angående den statliga jordbruksegnahemsverksamheten (omtryckt 1956: 160; ändr. 1957: 240, 1959: 247 och 1960: 565). Lantbruksorganisationens inköp och försäljningar av ifrågasvarande fastigheter sker över jordfonden.

Lantbruksstyrelsen (skr. 11/1 1960) hemställer om avveckling av arrendeegnahemmen samt om bemyndigande för lantbruksorganisationen att disponera friställda arrendeegnahem liksom övrigt fastighetsinnehav inom organisationens verksamhet.

Lantbruksstyrelsen anför, att genom 1948 års reform inom egnahemslåneverksamheten andra möjligheter tillskapats att med statligt stöd bistå mindre bemedlade att bli egna jordbrukare. Behovet av tillgång till arrendeegnahem har därmed minskats. Lantbruksstyrelsen erinrar om att arrendeegnahemmen utlades till sådan storleksklass som då allmänt ansågs vara tillräcklig i fråga om åkerjords- och skogsmarksinnehavet för att de skulle ge sina brukare sysselsättning och försörjning. Sedan storlekskravet på ett socialt jordbruk i hög grad förändrats visar det sig att ett flertal arrendeegnahem numera är i behov av rationalisering i olika avseenden, främst i fråga om areal och åbyggnader. Under åren 1935—1945 iordningställdes och utarrenderades sammanlagt 330 arrendeegnahem. Dessa har numera fri-

köpts av arrendatorerna med undantag av 50, varav 25 i Västmanlands län. Lantbruksstyrelsen redovisar därefter i huvudsak följande beträffande de i kronans ägo kvarvarande arrendeegnahemmen vilka står under lantbruksorganisationens förvaltning.

Byggnadsbeståndet på arrendeegnahemmen med en ålder uppåt 25 år har trots underhåll blivit mer och mer förslitet. De under senare år starkt ökade kraven på bättre bostäder i allmänhet gör att inte endast en upprustning utan ock en standardhöjning torde bli ofrånkomlig på en del arrendeegnahem. Den utökade maskinanvändningen kräver större förvaringsutrymmen än man haft anledning att räkna med från början. Föreliggande behov av inre rationalisering kan icke tillgodoses hos dessa jordbruk — vars bärighet ej tål nämnvärda investeringar från jordägarens sida — utan att åsamka kronan betydande uppförfingar vilka knappast kan förväntas bli återvunna genom höjning av arrendeavgifterna. En del av de i kronans ägo kvarstående arrendeegnahemmen kan måhända försälas som självständiga företag, men många torde på grund av sin ringa omfattning och byggnadsbeståndets beskaffenhet icke komma att bestå för framtiden. Några torde kunna förstärkas genom sammanslagning eller tillskotts köp, medan andra lämpligen bör användas som tillskottsmark till angränsande jordbruk. En yttre rationalisering av här ifrågavarande arrendeegnahem, vilka vanligen tillkommit genom uppdelning av större egendomar och därför är belägna kolonivis, försvåras emellertid så länge de är utarrenderade.

Y t t r a n d e n. *Statskontoret* har understrukt angelägenheten av att de kvarstående arrendeegnahemmen snarast avvecklas. Vidare anser statskontoret, att jämväl frågan om slopande av föreningsarrendejordbruk, beträffande vilka kronan ej av särskilda skäl anses böra bibehålla äganderätten till jorden, bör tagas under överbägende i detta sammanhang samt att i allt fall en snar avveckling av arrendeegnahemsfonden bör eftersträvas.

Lantmäteristyrelsen, riksräkenskapsverket, domänstyrelsen och Riksförbundet Landsbygdens folk har intet att erinra mot lantbruksstyrelsens förslag. *Sveriges lantbruksförbund* slutligen tillstyrker för sin del ifrågavarande förslag.

Departementschefen

I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag att något behov inte längre föreligger av att upprätthålla den år 1934 påbörjade arrendeegnahemsverksamheten, vilken innebär att staten på sociala skäl med nyttjanderätt upplåter kronomark för jordbruksändamål. Andra möjligheter står nu till buds. Numera kan jordsökande erhålla statlig hjälp i form av garanti för jordbruksegnahemslån till förvärv eller arrende av jordbruk liksom också i anslutning till nyssnämnda lån garanti för driftskrediter. Övertygande skäl talar för att arrendeegnahemsverksamheten — för närvarande omfattande 50 fastigheter — avvecklas så snart omständigheterna medgiver.

Vid överbägende av på vilket sätt avvecklingen bör ske har jag stannat för att lantbruksorganisationen bör erhålla befogenhet att, i de fall när arrendatorn slutar sitt arrende och ej har närskyld att överlåta detta på, antingen utnyttja arrendeegnahemmet oavsett dess storlek i den yttre rationalise-

ringen eller, om detta prövats och ej befunnits vara möjligt, försälja egna-hemmet å fria marknaden. Det torde, därest riksdagen inte har något att erinra mot att det föreslagna bemyndigandet lämnas, få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i gällande bestämmelser som betingas av be-rörda verksamhets avveckling, och att meddela närmare anvisningar be-träffande förfarandet vid avvecklingen.

Jag övergår härefter till frågan om arrendeegnahemsfondens bibehållan-de som självständig fond. Härvid torde först böra erinras om att kostnader för anskaffande av arrendeegnahem liksom även inkomster vid försäljning-en av desamma redovisas över jordfonden men att under upplåtelsetiden uppkommande utgifter för egnahemmen bestrides från arrendeegnahems-fonden. Jordfonden är en ren förlagsfond och därifrån kan inte egnahem-mens underhållskostnader bestridas. Det torde därför vara rationellt att de å arrendeegnahemsfonden redovisade arrendeegnahemmen, vilka motsva-rar ett bokfört värde av 2 643 900 kronor, kvarstår å denna fond, så länge de alltjämt är utarrenderade. De inkomster som inflyter genom fastighets-försäljning efter arrendetidens utgång redovisas som nämnts å jordfonden och arrendeegnahemsfonden bör sålunda avvecklas successivt.

Å arrendeegnahemsfonden redovisas emellertid för närvarande jämväl fyra fastigheter — bokförda till ett värde av 1 407 000 kronor — vilka upplå-tits till sambruksföreningar i form av arrende av kronojord. Enär arrende-egnahemsfonden helt bör avvecklas i samband med att arrendeegnahems-verksamheten upphör, vill jag föreslå, att sistnämnda fastigheter — ehuru fortfarande under lantbruksorganisationens överinseende i de avseenden som hänför sig till denna organisations allmänna uppgifter — omföres till domänfonden per den 1 juli 1961.

Den odisponerade behållning, som må finnas å arrendeegnahemsfonden efter omföringen av de till sambruksföreningar upplåtna fastigheterna och efter försäljningen av nu kvarvarande arrendeegnahem, bör tillgodoföras statsverket i gängse ordning.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de förslag rörande arrendeegnahemsverk-samheten och arrendeegnahemsfonden m. m., som framlagts i det föregående.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hem-ställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Ulla B. Silén

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1961.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, anmäler här efter under handelsdepartementet hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å riksstaten för budgetåret 1961/62 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond

[1] Säkerhetsanstalter för sjöfarten

Såsom jag förut denna dag anfört vid anmälan av de frågor, som rör regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkten 61, torde för nästa budgetår viss del av kostnaderna för planerade säkerhetsanstalter för sjöfarten böra bestridas från anslag å kapitalbudgeten. I överensstämmelse med vad som föreslagits under nämnda punkt bör anslaget upptagas med ett belopp av 1 000 000 kronor.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Säkerhetsanstalter för sjöfarten* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Statens utlåningsfonder

[2] Statens hantverks- och industrilånefond

I enlighet med vad jag tidigare denna dag anfört vid anmälan av de frågor, som rör regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, punkten 16, bör Statens hantverks- och industrilånefond nästa budgetår tillföras ett belopp av 10 000 000 kronor.

Under återopande härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens hantverks- och industrilånefond* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

[3] Statens lånefond för den mindre skeppsfarten

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten inrättades år 1939 (prop. nr 119, Rskr nr 210). Fonden har till syfte att genom lånestöd främja en ur allmän synpunkt önskvärd förnyelse av rikets bestånd av fartyg med en bruttodräktighet av högst 500 registerton. Lån ur fonden beviljas av en särskild nämnd, lånenämnden för den mindre skeppsfarten. Låneverksamheten regleras genom en den 6 juni 1957 utfärdad kungörelse (nr 340).

Y r k a n d e

Lånenämnden för den mindre skeppsfarten (skr. 7/10 1960) hemställer, att till fonden för budgetåret 1961/62 anvisas ett investeringsanslag av 4 milj. kronor.

M o t i v

Vid utgången av budgetåret 1959/60 uppgick lånefonden till omkring 42,3 milj. kronor. Därav utgjorde omkring 20,8 milj. kronor utlämnade lån, 13,6 milj. kronor beviljade men ännu ej utbetalade lån samt 7,9 milj. kronor behållning av tidigare anvisade arbetslöshetsmedel (prop. nr 40/1959), vilka med hänsyn till det förbättrade sysselsättningsläget icke längre må disponeras av nämnden.

För innevarande budgetår har icke anvisats något investeringsanslag för förstärkning av fonden. Däremot har av de resterande arbetslöshetsmedlen 2 milj. kronor friställts att användas i nämndens normala utlåning. Under innevarande budgetår står dessutom till förfogande vad som under året inflyter i återbetalningar å utlämnade lån. Dessa återbetalningar kan beräknas uppgå till 1,7 milj. kronor. Till förfogande för utlåning kan sålunda förutses ett belopp av 3,7 milj. kronor.

Med hänsyn till den starkt stigande efterfrågan på lån hos fonden och under erinran om den ogynnsamma åldersfördelningen inom det mindre tonnaget hemställer lånenämnden för den mindre skeppsfarten, att ett investeringsanslag av 4 milj. kronor måtte anvisas till förstärkning av fonden under budgetåret 1961/62.

Departementschefen

Lånenämnden för den mindre skeppsfarten har anmält att under innevarande budgetår sammanlagt 3,7 milj. kronor står till nämndens förfogande för normal utlåningsverksamhet. Detta belopp beräknas komma att vara helt taget i anspråk den 1 juli 1961. Nämnden hemställer därför om en förstärkning av fonden för nästa budgetår med 4 milj. kronor.

För att möjliggöra för nämnden att i en normal utsträckning bedriva utlåningsverksamhet under budgetåret 1961/62 bör en förstärkning av nämndens utlåningsmöjligheter komma till stånd. Då sysselsättningsläget för närvarande vid de mindre och medelstora varven inte motiverar särskild långivning i arbetslöshetsbekämpande syfte, föreslår jag att förstärkningen av låneresurserna får tillgodoses genom att Kungl. Maj:t, liksom under innevarande budgetår, medgives bemyndiga lånenämnden för den mindre skeppsfarten att i sin normala utlåningsverksamhet ta i anspråk 2 milj. kronor av de inestående arbetslöshetsmedlen. Med beaktande därjämte av storleken av inflytande amorteringar kommer under nästa budgetår att finnas omkring 4 milj. kronor tillgängliga för ny utlåning, vilket är i stort sett samma belopp som finns under det nu löpande budgetåret. Lånemedelsanslaget för budgetåret 1961/62 kan då upptas med ett formellt belopp av 1 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva Kungl. Maj:t att utan hinder av tidigare av riksdagen meddelat beslut bemyndiga lånenämnden för den mindre skeppsfarten att i sin normala utlåningsverksamhet disponera 2 000 000 kronor av återstoden av tidigare i arbetslöshetsbekämpande syfte anvisade medel;

b) till *Statens lånefond för den mindre skeppsfarten* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd**[4] Lån till Aktiebolaget Statens skogsindustrier**

I enlighet med vad jag tidigare denna dag anfört vid anmälan under riksstatsens tionde huvudtitel av frågor rörande vissa statliga aktiebolag, hörande under handelsdepartementet (s. 18), bör för lån till Aktiebolaget Statens skogsindustrier under Fonden för låneunderstöd uppföras ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Aktiebolaget Statens skogsindustrier* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.

[5] Lån till Aktiebolaget Atomenergi

I enlighet med vad jag tidigare denna dag anfört vid anmälan av frågan om anslag på driftbudgeten till Aktiebolaget Atomenergi (X ht, p. 45), bör för lån till bolaget under Fonden för låneunderstöd uppföras ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.

Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Lån till Aktiebolaget Atomenergi* för budgetåret
1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor.

[6] Lån till Aktiebolaget Oljetransit

Med stöd av beslut av 1956 års riksdag (prop. 120, 201; SU 77, 222; Rskr 201, 407) har avtal träffats mellan Sverige och Norge rörande transitotrafiken över hamnar i Trondheimsfjorden. Samma riksdag anvisade 1 milj. kronor till aktieteckning i Aktiebolaget Oljetransit. För lån till bolaget har anvisats investeringsanslag om sammanlagt 18,5 milj. kronor, varav för innevarande budgetår 1,5 milj. kronor. De till bolaget anvisade medlen, sammanlagt 19,5 milj. kronor, har i huvudsak avsetts för uppförande av en i avtalet förutsedd oljelagringsanläggning vid Trondheimsfjorden.

Y r k a n d e

Aktiebolaget Oljetransit (skr. 31/8 1960) hemställer, att för budgetåret 1961/62 anvisas ett investeringsanslag av 7,5 milj. kronor.

M o t i v

Den ursprungligen uppgjorda tidsplanen för anläggningsarbetena har främst till följd av oförutsedda, svåra bottenförhållanden icke kunnat följas. Man räknar numera med att huvudentreprenörens arbeten skall vara färdiga vid mitten av år 1961 och övriga arbeten omkring ett år senare.

Kostnadsberäkningarna har tid efter annan måst justeras med hänsyn till dels de oförutsedda besvärliga arbetsförhållandena, dels pris- och lönestegringar i Norge, dels tillkommande arbeten. I sistnämnda hänseende må nämnas att, mot bakgrunden av bland annat Mohedaolyckan för ett par år sedan, vissa förstärkningsarbeten till anläggningens yttre och inre skydd bedömts nödvändiga. Nu räknas med att anläggningen kommer att kosta totalt omkring 28 milj. kronor, varav hittills anvisats 19,5 milj. kronor. I ytterligare anslag erfordras sålunda, såvitt nu kan överblickas, cirka 8,5 milj. kronor. Nästan hela detta belopp, eller 7,5 milj. kronor, behöver enligt arbetsplanerna anvisas för nästa budgetår.

Departementschefen

Arbetena med Trondheimsanläggningen torde fullföljas i den takt, Aktiebolaget Oljetransit räknar med. Med hänsyn härtill och då bolagets kostnadsuppskattningar torde lämnas utan erinran, förordar jag att för lån till bolaget för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 7,5 milj. kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Lån till Aktiebolaget Oljetransit* för budgetåret
1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 7 500 000 kronor.

[7] *Lån till utbyggnad av oljelagringen*

Efter förslag av Kungl. Maj:t godkände 1957 års riksdag riktlinjer för beredskapslagring av olja (prop. 144, L²U 34, BevU 45, Rskr 322, 239). De fastställda riktlinjerna innefattar ett program för ökad lagring av mineraloljor under femårsperioden 1958—1962. Vad beträffar finansieringen av lagerprogrammet har förutsatts, att staten skall bidra till kostnaderna för lagerutbyggnaden med sammanlagt omkring 360 milj. kronor. Nämda bidrag, till vilka medel anvisas under förevarande anslag, utgår till vissa oljelagringspliktiga i form av ränte- och amorteringsfria lån, som successivt skall avskrivas under en tid av tjugo år. Föreskrifter rörande fördelningen av lånemedlen mellan de lagringsskyldiga har fastställts av Kungl. Maj:t den 25 april 1958.

Under anslaget har hittills anvisats 252 milj. kronor, varav 72 milj. kronor för innevarande budgetår.

Y r k a n d e

Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap (skr. 24/8 1960) hemställer, att anslaget för nästa budgetår upptages med 72 milj. kronor, vilket belopp erfordras för att lagerutbyggnaden skall kunna fortsättas i enlighet med det av riksdagen godkända programmet.

Departementschefen

För genomförande av det fastställda femårsprogrammet för utbyggnad av oljelagringen krävs en ytterligare medelsanvisning av sammanlagt 108 milj. kronor. Programenligt skulle detta belopp ha anvisats med 72 milj. kronor under budgetåret 1961/62 och med 36 milj. kronor under budgetåret 1962/63. Vissa förskjutningar i genomförandet av programmet — särskilt när det gäller utbyggnaden av skyddade lagringsanläggningar — kan emellertid förutses. På grund härav kan medelsanvisningen under detta anslag för nästa budgetår begränsas till 60 milj. kronor. Av därefter återstående belopp räknar jag med att 36 milj. kronor behöver anvisas för budgetåret 1962/63 och 12 milj. kronor för budgetåret 1963/64.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Lån till utbyggnad av oljelagringen* för budgetåret
1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kronor.

Fonden för förlag till statsverket

[8] Dispositionsanslag för legodriften vid vissa staten tillhöriga gruvor i Västerbottens län

Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t ingick kommerskollegium den 30 december 1940, den 31 augusti 1943, den 21 juli 1945 och den 19 augusti 1950 för Kungl. Maj:t och kronan överenskommelser med Bolidens gruvaktiebolag — de s. k. legodriftsavtalen — angående bearbetande av kronan tillhöriga eller till kronan upplåtna malmfyndigheter i Västerbottens län. Därjämte har den 18 september 1958 träffats en särskild tilläggsöverenskommelse.

Genom gällande legodriftsavtal och tilläggsöverenskommelse har Bolidens gruvaktiebolag åtagit sig att intill utgången av år 1970 för statens räkning ombesörja malmbrytning av vissa utmål, omfattande Lindsköldsgruvan, Adakgruvan samt, från och med år 1960, Brännmyran inom Adakfältet i Malå socken, ävensom anrikning och transport av den därvid erhållna malmen. För legodriften erforderliga nyanläggningar och nyanskaffningar skall bolaget ombesörja på kronans bekostnad. Som nyanläggningar och nyanskaffningar skall räknas dels byggnader, maskiner och inventarier, dels tillredningar i dagen och under jord, dels undersökningar med undantag av sådana, som är direkt föranledda av den fortlöpande malmbrytningen. — Inom Adakfältet bedriver Sveriges geologiska undersökning vissa undersökningsarbeten. Även dessa arbeten bekostas av kronan.

Till bestridande av kostnaderna för nyanläggningar och nyanskaffningar inom de gruvfält, som inbegripes i legodriftsavtalen — Adakfältet och de numera nedlagda Bjurforsgruvan i Norsjö socken och Rävlidengruvan i Lycksele socken — har riksdagen hittills anvisat sammanlagt 36 178 500 kronor. Enligt uppgift från kommerskollegium har statsverkets intäkter av legodriften, d. v. s. kronans andel av driftsöverskottet, för tiden till och med år 1959 uppgått till närmare 78 milj. kronor, inkomster av överlåtna fastigheter och försåld utrustning oräknade. För år 1960 beräknas intäkterna till omkring 5 milj. kronor. Från detta belopp avgår skatt till kommun och landsting.

Förevarande dispositionsanslag, varå för detta budgetår anvisats 4 500 000 kronor, är avsett för bestridande av kostnaderna i samband med legodriften. Det är förutsatt att å anslaget tillgängliga medel skall kunna disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med de regler, som tillämpas i fråga om kommunikationsverkens dispositionsanslag (SU 26/1954, Rskr 95). Kommerskollegium har i särskild skrivelse den 31 augusti 1960 redogjort för anslagets användning under budgetåret 1959/60. Redogörelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställes till vederbörande utskotts förfogande.

Kommerskollegium (skr. 10/10 1960) hemställer, att under anslaget för nästa budgetår anvisas 3 000 000 kronor. Därav avses 450 000 kronor för

tillredningsarbeten, 450 000 kronor för komplettering av anläggningar och utrustning samt 1 900 000 kronor för fortsatta undersökningar och utbyggnader inom Adakfältet. Om sistnämnda belopp anför kollegium i huvudsak följande.

Vid Adak har utbyggnadsarbetena, avseende bland annat anrikningsverket, fullföljts så långt, att anläggningen planenligt kunnat tas i bruk hösten 1960, och driften kommer snart att vara uppe i full kapacitet. De slutliga kostnaderna för arbetena synes komma att mycket nära överensstämma med beräknade 6,5 milj. kronor. Av detta belopp har hittills anvisats 5,4 milj. kronor. Återstoden, 1,1 milj. kronor, bör ställas till förfogande för budgetåret 1961/62. — Årskostnaderna för pågående diamanthöjningar genom Sveriges geologiska undersökning beräknas till följd av lönestegringar öka något och för nästa budgetår uppgå till 535 000 kronor. Slutligen beräknas för vissa undersökningar under jord 265 000 kronor.

Härutöver är i det av kollegium för nästa budgetår begärda beloppet, 3 000 000 kronor, inräknade 200 000 kronor avseende vissa förberedande undersökningar rörande kismalmfyndigheter. Kollegium anför därom, att den kända malmtillgången i legodriftsgruvorna inom Adakfältet är tillräcklig för endast omkring sex års fortsatt brytning. Förberedande utredningar bör därför igångsättas angående de praktiska förutsättningarna för utnyttjande av hittills gjorda malmfynd inom i första hand Stekenjokks statsgruvefält. Härför bör för nästa budgetår anvisas 200 000 kronor.

Departementschefen

För fullföljande av upprustningen av bland annat anrikningsverket i Adak torde i enlighet med kommerskollegiets förslag för nästa budgetår böra anvisas 1,1 milj. kronor. Jag tillstyrker också 200 000 kronor för utredning om de praktiska förutsättningarna för gruvdrift inom företrädesvis Stekenjokks statsgruvefält, där genom provbörningar m. m. redan påvisats malmtillgångar av stoleksordningen 10 milj. ton. Då kommerskollegiets uppskattningar av medelsbehovet för nästa budgetår jämväl i övrigt torde lämnas utan erinran föreslår jag att anslaget bestämmas till 3 milj. kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Dispositionsanslag för legodriften vid vissa staten tillhöriga gruvor i Västerbottens län* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

L.-E. Larsson

KAPITALBUDGETEN

KAPITALINVESTERINGAR

INRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1961.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet JOHANSSON, anmäler här efter under inrikesdepartementet hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å riksstaten för budgetåret 1961/62 samt anför därvid följande.

Statens allmänna fastighetsfond

[1] **Inköp av fastighet för förrådsändamål.** Något anslag för detta ändamål finnes icke uppfört i riksstaten för innevarande budgetår.

Medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd (skr. 30/8 1960) hemställer, att till inköp av fastighet för förrådsändamål för budgetåret 1961/62 anvisas ett investeringsanslag av 215 000 kronor. Nämnden anför.

Sjukhusutrustning och annan sjukvårdsmateriel, avsedd för beredskaps-sjukhusen samt andra inrättningar och anordningar tillhörande civilsjukvårdens krigsorganisation, lagras i förråd över hela landet. Behovet av lokaler har hittills till övervägande delen kunnat täckas genom ianspråktagande av utrymmen, som fredshuvudmännen, i flertalet fall landstingen, ställt till nämndens förfogande. I övrigt består lagerlokalerna dels av utrymmen, som av nämnden förhyres i den allmänna hyresmarknaden, och dels av vissa staten tillhöriga byggnader, som uppförts å landsting tillhörig mark. F. n. föreligger ett behov av ytterligare utrymmen om cirka 7 700 kvadratmeter. En viss del härav kommer att kunna disponeras sedan en ny förrådsbyggnad, vartill medel redan anvisats, färdigställts. Även om vissa ytterligare utrymmen kan förhyras i den allmänna marknaden, kommer detta att vara förenat med förhållandevis stora kostnader. Man måste sålunda kalkylera med en lägsta hyreskostnad av 10—20 kronor per kvadratmeter för kallförråd och 15—30 kronor för varmförråd. Sedan det visat sig särskilt angeläget att an-

skaffa ytterligare förrådslokaler i södra Sverige samt nämnden förgäves sökt förhyra lämpliga utrymmen för någon längre tid, har nämnden erbjudits inköpa en fastighet i mellersta Skåne, vilken ur skilda synpunkter väl lämpar sig för ändamålet. Fastigheten, som besiktigats och värderats av byggnadsstyrelsen, har en lagringsbar yta av 1 500 kvadratmeter och betingar ett pris av 190 000 kronor. Taxeringsvärdet uppgår till 200 000 kronor, varav 40 000 kronor i markvärde och 160 000 kronor i byggnadsvärde. Enligt byggnadsstyrelsen erfordras vissa istandsättningsarbeten på byggnaden till en beräknad kostnad av 25 000 kronor. Hela kostnaden skulle sålunda uppgå till (190 000 + 25 000) 215 000 kronor. Byggnadsstyrelsen har beräknat, att en nybyggnad av storlek och standard motsvarande här ifrågavarande byggnad skulle draga en kostnad av cirka 340 000 kronor.

Yttrande

Byggnadsstyrelsen har icke något att erinra mot att ifrågavarande fastighet förvärvas för förrådsändamål.

Departementschefen

Den successivt ökade utrustningsanskaffningen för den civila sjukvårdsberedskapsorganisationen medför självfallet ökat behov av lokaler för lagring av utrustningen. Stora svårigheter föreligger f. n. att på förmånliga villkor hyra för ändamålet lämpliga lokaler. Då tillfälle nu yppats att till fördelaktigt pris förvärva en fastighet i södra Sverige, å vilken en för förrådshållningen lämplig byggnad finnes uppförd, tillstyrker jag sjukvårdsberedskapsnämndens förslag om inköp av ifrågavarande fastighet. Jag har icke något att erinra mot den föreslagna köpeskillingen för fastigheten, 190 000 kronor. Enligt byggnadsstyrelsen erfordras vissa istandsättningsarbeten på fastighetens byggnad. Styrelsens beräkning av kostnaderna härför, 25 000 kronor, föranleder icke någon erinran från min sida.

På grund härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Inköp av fastighet för förrådsändamål* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 215 000 kronor.

[2] *Vissa byggnadsåtgärder för strålskyddsverksamhet m. m.* Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 100 kronor.

Beredningen av frågan om anslag för nästa budgetår till ifrågavarande ändamål är ännu icke avslutad. I avbidan härpå förordar jag, att anslaget i riksstatsförslaget för nästa budgetår upptages med ett allenast preliminärt beräknat belopp. Anslaget torde därvid böra uppföras med 1 400 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsåtgärder för strålskyddsverksamhet m. m.* för budgetåret 1961/62 beräkna ett investeringsanslag av 1 400 000 kronor.

[3] Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 44 550 000 kronor.

Mentalsjukvårdsberedningens byggnads- och utrustningsdelegation har i skrivelse den 15 december 1960 beräknat medelsbehovet under anslaget till 48 128 000 kronor.

Beredningen av frågan om anslag för nästa budgetår till ifrågakvarande ändamål är ännu icke avslutad. I avbidan härpå förordar jag, att anslaget i riksstatisförslaget för nästa budgetår upptages med ett allenast preliminärt beräknat belopp. Anslaget synes därvid böra uppföras med 45 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.* för budgetåret 1961/62 beräkna ett investeringsanslag av 45 000 000 kronor.

[4] Utbyggande av karolinska sjukhuset. Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 8 640 000 kronor.

Kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande (skr. 12/9 1960) hemställer om anvisande för budgetåret 1961/62 av 9 888 000 kronor till kostnaderna för i följande sammanställning angivna ändamål.

1. Uppförande av bakteriologiskt och kemiskt centrallaboratorium	717 000
2. Uppförande av nervkliniker	4 766 000
3. Utökade lokaler för militärapoteket	70 000
4. Uppförande av lokaler för allergilaboratorium	785 000
5. Ombyggnad av röntgendiagnostiska institutionen	250 000
6. Uppförande av verkstadsbyggnad	600 000
7. Utbyggnad av telefonväxeln	500 000
8. Utbyggnad av vagnhallen inom köksanläggningen	500 000
9. Ombyggnad av kliniskt-fysiologiska laboratoriet	200 000
10. Asfaltering av vägar	200 000
11. Omläggning av avloppsnätet	200 000
12. Utbyggnad av värmeanläggningen	500 000
13. Utbyte av högspänningsställverk i panncentralen	400 000
14. Utredningsmedel	200 000

Summa kronor 9 888 000

Till motivering för anslagsäskandena återopas bl. a. följande.

1. Kostnaderna för uppförande av de bakteriologiska och kemiska centrallaboratorierna beräknades enligt per den 1 juli 1954 föreliggande byggnadsprogram till 8 800 000 kronor. Hårtill kommer vissa till 500 000 kronor beräknade kostnader för steriliseringsanläggning inom laboratorierna. Byggnadsprogrammet har sålunda kostnadsberäknats till totalt 9 300 000 kronor.

För byggnadsföretaget har för budgetåren 1955/61 anvisats tillhoppa 10 650 000 kronor, varav 1 350 000 kronor till bestridande av kostnadsökningar.

Beträffande kostnadsstegringarna må framhållas, att den fördyring, som belöper på under tiden före den 1 januari 1960 gjorda investeringar, enligt byggnadsstyrelsens byggnadskostnadsindex beräknas till 20,1 procent, medan enligt samma index fördyringen å investeringar fr. o. m. nämnda dag beräknas till 26,3 procent. Med hänsyn härtill beräknar kommittén den sammanlagda kostnadsstegringen för detta byggnadsföretag till 2 067 000 kronor och totalkostnaden för byggnadsföretaget till (9 300 000 + 2 067 000) 11 367 000 kronor.

Medelsbehovet för nästa budgetår utgör för byggnadsföretaget resterande medel (11 367 000 — 10 650 000) 717 000 kronor.

2. Kostnaderna för uppförande av nya nervkliniker beräknades per den 1 oktober 1957 till 14 800 000 kronor, varav på staten skulle belöpa omkring 10 300 000 kronor oavsett kostnadsstegringar, vilka enligt gällande avtal i sin helhet belastar statsverket. För byggnadsföretaget har under budgetåren 1957/61 anvisats sammanlagt 5 300 000 kronor.

Medelsbehovet för nästa budgetår, oberäknat medel för kostnadsstegringar, har kommittén tidigare uppskattat till 3 700 000 kronor. Den på tiden den 1 oktober 1957—den 31 december 1959 belöpande kostnadsstegringen för byggnadsföretaget beräknas enligt byggnadsstyrelsens index till 3,6 procent, motsvarande 80 496 kronor. Den på tiden från sistnämnda dag till utgången av budgetåret 1961/62 belöpande stegringen beräknas till 8,9 procent, motsvarande 985 052 kronor. Kostnadsstegringarna beräknas sålunda totalt till 1 065 548 kronor. Det totala medelsbehovet för budgetåret 1961/62 utgör sålunda (3 700 000 + 1 065 548) i runt tal 4 766 000 kronor.

3. Den av 1957 års riksdag beslutade utökningen av militärapotekets lokaler kostnadsberäknades per den 1 december 1955 till 2 000 000 kronor, vilket belopp i sin helhet anvisats under budgetåren 1957/61. Härutöver har för budgetåret 1960/61 anvisats 260 000 kronor till bestridande av inträdda kostnadsstegringar.

Den på tiden den 1 december 1955—den 31 december 1959 belöpande kostnadsstegringen för byggnadsföretaget beräknas till 13,6 procent, motsvarande 135 048 kronor samt den på tiden därefter belöpande kostnadsstegringen till 19,4 procent eller 195 358 kronor, tillhoppa 330 406 kronor. Då tidigare anvisats 260 000 kronor till bestridande av kostnadsstegringar, utgör medelsbehovet för detta ändamål (330 406 — 260 000) 70 000 kronor.

4. Kostnaden för uppförande av nya lokaler för allergilaboratoriet beräknades per den 1 januari 1958 till 1 000 000 kronor, varav för budgetåret 1959/60 anvisats 300 000 kronor. Byggnadsföretaget framstår enligt kommitténs mening såväl ur sjukvårds- som forskningssynpunkt såsom ytterligt angeläget, varför kommittén ansett sig böra äska medel till dess fortsättande under nästa budgetår. Kommittén hemställer om anvisande för budgetåret 1961/62 av 785 000 kronor, i vilket belopp inkluderats beräknade kostnadsstegringar.

5. I anslagsaskandena för budgetåren 1959/61 har kommittén framlagt förslag om utbyggnad av sjukhusets röntgendiagnostiska institution genom ianspråktagande av överbyggnaden till den kirurgiska poliklinikens väntsal, vilket förslag emellertid ännu ej vunnit statsmakternas bifall. Kommittén hemställer att medel för byggnadsföretaget anvisas under nästa budgetår. Medelsbehovet beräknas med hänsyn till inträdda kostnadsstegringar till 250 000 kronor.

6. För budgetåret 1959/60 anvisades 300 000 kronor till uppförande av den

till 1 500 000 kronor kostnadsberäknade verkstadsbyggnaden vid sjukhuset. För byggnadsföretagets fortsättande under nästa budgetår erfordras 600 000 kronor.

7. Jämlikt ett av 1959 års riksdag givet bemyndigande har kommittén utlagt beställning på en ny telefonväxel för en beräknad kostnad av 500 000 kronor. Kommittén hemställer om anvisande för nästa budgetår av detta belopp.

8. Kommittén har i sina anslagsäskanden för budgetåret 1959/60 uttalat, att vid alkoholkliniken öppnande behov skulle uppkomma av en utbyggnad av den till köksanläggningen hörande vagnhallen. Kostnaden för utbyggnad av vagnhallen, som även innefattar viss ombyggnad för rationalisering av arbetet i diskningsavdelningen, har av kommittén beräknats till 500 000 kronor. Ifrågavarande utbyggnad måste oundgängligen genomföras under loppet av nästa budgetår.

9. De lokaler, som f. n. disponeras av fysiologiska laboratoriet är helt otillräckliga för laboratoriets behov. Med hänsyn till konsekvenserna av karolinska sjukhusets framtida ställning som regionsjukhus anser kommittén dock mindre lämpligt att slutlig ställning nu tages till laboratoriets lokalfråga och föreslår därför att denna fråga tills vidare löses provisoriskt genom att bakteriologiska och kemiska centrallaboratoriernas ledigblivande lokaler inom huvudkomplexet ställes till laboratoriets förfogande. Dessa lokaler måste dock före överlämnandet till fysiologiska laboratoriet undergå vissa mindre reparationer, vilka beräknas draga en kostnad icke överstigande 200 000 kronor.

10. På grund av sjukhusets fortskridande utbyggnad med nya institutioner har vägnätet inom sjukhuset avsevärt utökats. Kommittén har under byggnadstiden byggt provisoriska vägar, vilka dock icke kunnat slutligen färdigställas, då erforderliga medel icke stått till förfogande. Det är angeläget, att vägarna nu försättes i tillfredsställande skick, varför kommittén hemställer om anvisande för nästa budgetår av ett belopp om 200 000 kronor till asfaltering av vägarna.

11. Företagen utredning angående sjukhusets avloppsnät har givit vid handen, att vissa av avloppsledningarna nu blivit otillräckliga på grund av sjukhusets tillväxt. En ny huvudledning för spillvatten bör därför nedläggas i Karolinska vägens sträckning från platsen framför sjukhusets huvudentré till Solnavägen, där den anslutes till en av Solna stad framdragen huvudledning. Kostnaderna härför beräknas till 200 000 kronor.

12. Karolinska sjukhusets ångpannecentral förser karolinska sjukhuset, karolinska institutet och Norrbackainstitutet med värme. Centralen består f. n. av fyra 7-tonspannor, en 11-tonspanna och en 25-tonspanna med en sammantagen värmeeffekt av 64 ton ånga per timme. Enligt 1951 års generalplan för sjukhuset beräknades anläggningen utbyggd till en maximal effekt av 75 ton ånga per timme, som ansågs väl förslå för omkring 2 500 vårdplatser och den ytterligare utbyggnad av sjukhuset, som då planerades. Sjukhuset kommer efter färdigställandet av alkoholkliniken och nervklinikerna, d. v. s. på hösten 1962, att omfatta 2 008 vårdplatser, vartill kommer Norrbackainstitutets 160 platser. Försörjningen av detta platsantal och karolinska institutets nuvarande byggnader med värme torde i stort svara mot centralens nuvarande värmeeffekt, 64 ton ånga per timme. En ytterligare belastning av centralen synes icke tillräddig.

Sedan 1951 års generalplan upprättades har karolinska institutet tillförts ett flertal nya institutioner, och enligt vad kommittén erfarit planeras nya sådana. Med hänsyn härtill och till de nybyggnader, som planeras även inom karolinska sjukhusets område, finner kommittén det oundgängligen nöd-

vändigt, att ångpannecentralens effekt snarast ökas, lämpligen genom anskaffandet av ytterligare en 25-tonspanna, varigenom den maximala effektgränsen skulle höjas till 89 ton ånga per timme. Kostnaden för en ny 25-tonspanna beräknas till omkring 2 200 000 kronor, inberäknat erforderliga byggnadskostnader. Utbyggnaden av panncentralen bör vara färdig senast hösten 1962. På grund av den långa leveranstiden måste beställningen å ångpannan utläggas redan under nästa budgetår, under vilket även byggnadsarbetena måste påbörjas. Medelsbehovet under detta budgetår utgör med hänsyn härtill 500 000 kronor.

13. Verkställd utredning beträffande distributionen av elektrisk kraft vid sjukhuset har utvisat, att allvarliga brister vidlåder den nuvarande distributionen av elektrisk kraft. Dessa brister måste avhjälpas under loppet av nästa budgetår. Kostnaderna härför beräknas uppgå till totalt 1 690 000 kronor. Då emellertid i annat sammanhang äskas 1 290 000 kronor för samma ändamål, utgör medelsbehovet under förevarande post 400 000 kronor.

14. För kommitténs löpande utgifter under nästa budgetår beräknar kommittén ett till 200 000 kronor förhöjt anslagsbelopp. Højningen är föranledd av ökade kostnader för upprättande av förslag till byggnadsåtgärder vid sjukhuset. Kommittén hemställer vidare, att uppkommen behållning om 3 364 kronor å redan avslutade byggnadsföretag måtte få disponeras till bestridande av kommitténs löpande utgifter under nästa budgetår.

Departementschefen

För täckande av resterande medelsbehov för uppförandet av centrallaboratorier med blodgivarcentral bör för nästa budgetår anvisas 700 000 kronor.

Byggnadskommittén har föreslagit anvisande för budgetåret 1961/62 av 4 766 000 kronor för uppförande av nervklinikerna. För egen del anser jag mig emellertid böra föreslå en något begränsad medelstillsdelning för detta byggnadsföretag och tillstyrker anvisande för nästa budgetår av 4 500 000 kronor för ändamålet. Kommittén har i detta sammanhang påpekat, att enligt gällande avtal med Stockholms stad och Stockholms läns landsting om samarbete för uppförande och drift av sagda kliniker skall kostnadsstegringar, som inträffar sedan byggnadsföretaget igångsatts, i sin helhet belastas statsverket. Jag vill emellertid erinra om ett av dåvarande chefen för inrikesdepartementet vid anmälan i propositionen nr 104/1957 av ifrågavarande avtal gjort uttalande i denna del. I propositionen redogjordes till en början för den på stadens och landstingets begäran intagna bestämmelsen i avtalet om maximering av stadens och landstingets byggnadskostnadsbidrag till visst belopp, som skulle baseras på byggnadsstyrelsens byggnadskostnadsindex vid tidpunkten för byggnadsföretagets igångsättande. Vidare framhölls, att departementschefen, enär bidragsfrågan skulle komma i ett annat läge, om byggnadskostnaderna i förhållande till index vid arbetenas igångsättande skulle ändras mer markant under byggnadstiden, som beräknades till minst fyra år, utgick från att hinder icke i sådant fall skulle möta mot upptagande av förhandlingar i fråga om ändringar av maximibeloppet för stadens och länets vidkommande. När byggnadsarbetena fortskridit så långt att de totala kostnadsstegringarna under byggnadstiden kan närmare överblickas, ämnar jag därför föranstalta om upptagande av förhandlingar i sådant syfte.

För bestridande av resterande kostnadsstegringar för utökningen av militärapotekets lokaler beräknar jag i likhet med kommittén ett belopp av 70 000 kronor.

För budgetåret 1959/60 har anvisats ett belopp av 300 000 kronor för uppförande av nya lokaler för allergilaboratoriet. Ytterligare medel för angivna ändamål har däremot icke anvisats för innevarande budgetår. Totalkostnaden, som i prisläget den 1 januari 1958 beräknades till 1 000 000 kronor, har nu uppräknats till 1 085 000 kronor. Vid anmälan av föreliggande byggnadsfråga i 1960 års statsverksproposition framhöll jag, att jag var väl medveten om att laboratoriets lokalförhållanden icke lät sig förena med de krav, som måste ställas på ett dylikt laboratorium vid ett modernt undervisnings- och forskningssjukhus och att byggnadsföretaget var i hög grad angeläget. I utlåtande nr 37/1960 utgick vidare statsutskottet, som delade min uppfattning om byggnadsföretagets angelägenhetsgrad, från att det skulle visa sig möjligt att inrymma för ändamålet erforderlig medelsanvisning inom ramen för det investeringsanslag, som skulle komma att av Kungl. Maj:t äskas för budgetåret 1961/62. Mot bakgrunden härav anser jag mig böra tillstyrka, att resterande medel för byggnadsföretagets utförande anvisas för nästa budgetår. Möjligheterna att inom det nya laboratoriet bereda visst lokaltillskott för undervisningen i ämnet dermatologi och venereologi torde böra undersökas.

1959 års riksdag anvisade ett belopp av 300 000 kronor för påbörjandet av ny verkstadsbyggnad vid sjukhuset. För innevarande budgetår har ytterligare medel däremot icke anvisats för detta ändamål. Som jag framhållit vid anmälan under driftbudgeten, elfte huvudtiteln, av anslaget till Karolinska sjukhuset: Avlöningar är tiden nu inne för upprättandet av en ny generalplan för sjukhuset. Arbetet härmed torde komma att pågå under hela nästa budgetår. Enär bl. a. organisationen av sjukhusets verkstadsservice torde bli föremål för översyn i samband med generalplanarbetet, synes med ytterligare medelstilldelning för uppförandet av ny verkstadsbyggnad böra anstå tills vidare. Jag är därför icke beredd att biträda kommitténs förslag i denna del. Enligt vad jag under hand inhämtat har hittills för verkstadsbyggnaden anvisade 300 000 kronor icke blivit tagna i bruk. Med hänsyn till det anförda föreslår jag, att nämnda belopp får disponeras för uppförandet av lokaler för allergilaboratoriet. Vid bifall härtill bör den för sist angivna ändamål erforderliga medelsanvisningen för budgetåret 1961/62 kunna begränsas till ett belopp av 485 000 kronor.

I samband med tillkomsten av alkoholkliniken synes en utökning av den röntgendiagnostiska institutionens lokaler vara nödvändig. Jag biträder kommitténs förslag, att härför anvisas ett belopp av 250 000 kronor.

Enligt av 1959 års riksdag lämnat bemyndigande har kommittén beställt ny telefonväxel för sjukhuset. För nästa budgetår bör såsom kommittén föreslagit för ändamålet anvisas 500 000 kronor.

Behovet av en utbyggnad av den till köksanläggningen hörande vagnhallen m. m. har genom sjukhusets utökning blivit alltmer trängande. Jag tillstyrker anvisande av för ifrågavarande byggnadsföretag äskade medel, 500 000 kronor.

För provisoriskt iordningställande av vissa ledigblivna utrymmen inom sjukhuset för kliniskt-fysiologiska centrallaboratoriets räkning beräknar jag i likhet med kommittén ett belopp av 200 000 kronor.

Förslagen om medelsanvisning för asfaltering av vägar inom sjukhusområdet och för omläggning av sjukhusets avloppsnät är jag icke beredd att tillstyrka.

Jag finner det angeläget, att ångpannecentralens effekt höjes och tillstyrker därför anvisande för nästa budgetår av 500 000 kronor för utbyggnad av panncentralen.

Vid avgivande av förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för nästa budgetår har chefen för finansdepartementet vad avser utgifter under karolinska sjukhusets delfond tillstyrkt anvisande av 600 000 kronor för åtgärder beträffande kraftdistributionen inom sjukhuset. Jag förordar i avslutning härtill, att 400 000 kronor ställes till kommitténs förfogande under nästa budgetår för utbyte av högspänningsställverk i panncentralen.

För kommitténs fortsatta arbete under nästa budgetår beräknar jag 100 000 kronor. Jag tillstyrker jämväl att å vissa byggnadsföretag uppkomnen behållning om 3 364 kronor får disponeras härför.

Det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår skulle alltså utgöra (700 000 + 4 500 000 + 70 000 + 485 000 + 250 000 + 500 000 + 500 000 + 200 000 + 500 000 + 400 000 + 100 000) 8 205 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utbyggande av karolinska sjukhuset* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 8 205 000 kronor.

[5] **Uppförande av klinik för alkoholsjukdomar m. m.** För uppförande av klinik för alkoholsjukdomar samt institution för teoretisk alkoholforskning har t. o. m. innevarande budgetår anvisats sammanlagt 5 561 228 kronor.

Kommittén för karolinska sjukhusets fortsatta utbyggande (skr. 12/9 1960) hemställer, att för ändamålet anvisas 1 308 000 kronor. Kommittén erinrar om att byggnadskostnaderna för alkoholkliniken år 1955 beräknades till 4 300 000 kronor. Enligt vad kommittén angav i sina anslagsäskanden för budgetåret 1960/61 borde denna kostnad ha angivits till 5 831 000 kronor. Den kostnadsstegring, som belöper på tiden den 1 oktober 1955—den 1 juli 1960, utgör enligt byggnadsstyrelsens byggnadskostnadsindex 13,6 procent å under tiden före den 1 januari 1960 investerade medel samt 19,4 procent å medel som investerats efter nämnda dag, eller tillhoppa 1 037 834 kronor. Den totala byggnadskostnaden per den 1 juli 1960 uppgår sålunda till (5 831 000 + 1 037 834) 6 868 834 kronor.

Departementschefen

Vid anmälan av motsvarande anslag i 1960 års statsverksproposition framhöll jag med anledning av den redovisade stora ökningen av byggnadskost-

naderna, att byggnadskommittén borde ingående undersöka huruvida icke kostnaderna kunde nedbringas genom en beskränning av byggnadsprogrammet eller på annat sätt. Det har emellertid sedermera visat sig att en beskränning av programmet i varje fall icke vid så långt framskridet stadium kunde medföra någon kostnadsbesparing av betydelse.

Byggnadskommittén har nu anmält, att totalkostnaden för alkoholkliniken kommer att uppgå till omkring 6 869 000 kronor. Av ökningen hänför sig 1 038 000 kronor till den allmänna byggnadskostnadsstegringen. Då hittills anvisats cirka 5 560 000 kronor för ändamålet, torde för nästa budgetår böra anvisas resterande 1 300 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av klinik för alkoholsjukdomar m. m.*
för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av
1 300 000 kronor.

[6] **Utbyggnad av Akademiska sjukhuset i Uppsala.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

Beredningen av frågan om anslag för nästa budgetår till ifrågavarande ändamål är ännu icke avslutad. I avbidan härpå torde anslaget i riksstatsförslaget för nästa budgetår böra upptagas med ett allenast preliminärt beräknat belopp. Jag uppskattar härvid medelsbehovet under anslaget till 5 465 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Utbyggnad av Akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1961/62 beräkna ett investeringsanslag av 5 465 000 kronor.

[7] **Uppförande av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund.** Å detta anslag är för innevarande budgetår uppfört ett formellt belopp av 100 kronor.

Byggnadsstyrelsen (skr. 25/8 o. 31/10 1960) erinrar om att Kungl. Maj:t, sedan 1960 års riksdag godkänt ett i propositionen nr 147/1960 framlagt reviderat förslag till uppförande av en barn- och ungdomspsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund, uppdragit åt styrelsen att för en beräknad kostnad av högst 2 300 000 kronor låta vid nämnda lasarett uppföra en nybyggnad för ifrågavarande klinik. Styrelsen upplyser vidare, att projekteringsarbetet bedrives planenligt med sikte på byggnadsarbetenas igångsättande under våren 1961 men att en slutlig kostnadsberäkning icke på detta stadium hunnit verkställas. Ett slutligt anvisande av medel är emellertid icke erforderligt under budgetåret 1961/62. För detta budgetår räknar styrelsen med ett medelsbehov av 500 000 kronor utöver tidigare anvisade medel, vilka uppgår till 1 120 000 kronor.

Departementschefen

Jag förordar, att för fortsättande av byggnadsföretaget för nästa budgetår anvisas ett belopp av 300 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av en barnpsykiatrisk klinik vid lasarettet i Lund* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

[8] **Byggnadsarbeten för länsstyrelserna.** Till ändamålet har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 3 100 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen (skr. 29/8 1960) hemställer, att 6 800 000 kronor anvisas för ändamålet för budgetåret 1961/62. Behållningen på anslaget vid utgången av budgetåret 1960/61 beräknas uppgå till 1 568 000 kronor. För budgetåret 1961/62 uppskattas medelsförbrukningen till 8 439 000 kronor. Erforderlig medelsanvisning skulle sålunda uppgå till 6 871 000 kronor eller avrundat 6 800 000 kronor.

Styrelsen erinrar om att i samband med föregående års anslagsframställning redovisades en utredning angående lokalsituationen vid den regionala statliga förvaltningen under budgetåret 1958/59. Denna äger fortfarande giltighet. Vissa ändrade ställningsföretaganden under det gångna året har dock påverkat situationen på sådant sätt, att en ändring av turordningen mellan de olika residensstäderna bör genomföras. Enligt styrelsens mening bör utbyggnaden av länsstyrelserna nu ske sålunda, att under budgetåret 1961/62 följande företag bör igångsättas, nämligen i Kristianstad ombyggnad av residenset, i Falun nybyggnad av etapp 4 (landskontoret), i Örebro nybyggnad för länsstyrelsen m. m., i Luleå tillbyggnad av landsstatshus, i Härnösand tillbyggnad för vägförvaltningen och i Nyköping tillbyggnad av residenset m. m. Företag i Linköping, Malmö, Gävle och Växjö är f. n. under utredning, och företag i Karlstad, Mariestad och Göteborg bör utredas senast budgetåret 1961/62.

Byggnadsstyrelsens äskanden avser, förutom påbörjade företag, den redan beslutade nybyggnaden i Härnösand och vissa fasadarbeten å Uppsala slott. Härvid beräknas att under innevarande budgetår arbeten för dessa företag skall påbörjas till en kostnad av för företaget i Härnösand 1 200 000 kronor och i Uppsala 20 000 kronor. Vidare föreslås anvisande av 450 000 kronor för utförande under nästa budgetår av företaget i Nyköping och 400 000 kronor för ombyggnaden i Kristianstad. Slutligen äskas för påbörjande under nästa budgetår av företagen i Örebro, Falun, Härnösand och Luleå respektive 1 850 000 kronor, 1 150 000 kronor, 950 000 kronor och 1 200 000 kronor. I de angivna beloppen ingår sammanlagt 920 000 kronor, utgörande för innevarande budgetår beräknade utgifter för projektering.

Sedermåra har byggnadsstyrelsen (skr. 10/10 1960) hemställt om medgivande att genomföra ombyggnaden av residenset i Kristianstad med under budgetåret 1960/61 under förevarande anslag tillgängliga medel.

Om de aktuella byggnadsfrågorna har byggnadsstyrelsen i övrigt anför t bl. a. följande.

Nyköping. Preliminärt förslag till iordningställande av vindsrum i landsstatshuset för att tillgodose vägförvaltningens behov av lokaler samt till genomförande av en tillbyggnad för lantmäterikontoret föreligger nu. Medel för projekteringen har ställts till förfogande av arbetsmarknadsstyrelsen. Anses förutsättningar för byggnadsföretagets genomförande som sysselsättningsobjekt icke föreligga, bör anslag anvisas i vanlig ordning i enlighet med investeringsplanen.

Örebro. I 1959 års statsverksproposition föreslog departementschefen, att vissa av de för budgetåret 1959/60 beräknade medlen för länsstyrelsernas utbyggnad skulle tagas i anspråk bl. a. för utredning rörande en planerad nybyggnad i Örebro. I enlighet härmed verkställdes under 1959 en preliminär programutredning och upprättades ett preliminärt skissförslag till denna byggnad.

Sedan arbetsmarknadsstyrelsen ställt ytterligare medel till byggnadsstyrelsens förfogande för den sålunda påbörjade projekteringen, har de preliminära skisserna bearbetats vidare på grundval av lokalprogram, som godtagits av länsstyrelsen.

Kostnaderna för den byggnad, som nu projekterats och som avsetts som en första etapp av länsstyrelsens utbyggnad, har uppskattats till cirka 4 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960.

Byggnadsarbetena beräknas kunna igångsättas under budgetåret 1961/62. Om byggnaden ej skulle komma till utförande som sysselsättningsobjekt, bör medel i enlighet med investeringsplanen anvisas i vanlig ordning.

Falun. Den 28 juli 1958 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att verkställa utredning angående tillgodoseende av länsstyrelsens lokalbehov samt att till Kungl. Maj:t inkomma med av densamma föranledda förslag. Sedan byggnadsstyrelsen verkställt programutredning avseende en utbyggnad i 2 etapper, benämnda etapp 4 resp. etapp 5, hemställde styrelsen den 9 februari 1960 hos Kungl. Maj:t dels om godkännande av programmet för båda etapperna, dels om projekteringsmedel med 300 000 kronor för etapp 4 och 200 000 kronor för etapp 5.

Den 29 april 1960 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att i enlighet med upprättat lokalprogram utföra projektering av etapp 4 fram t. o. m. färdigställande av huvudritningar, att verkställa kostnadsberäkning av samma etapp samt att därefter underställa ärendet Kungl. Maj:ts förnyade prövning. Samtidigt bemyndigade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att av förevarande anslag disponera 300 000 kronor för projekteringsarbetet.

Den 7 juli 1960 uppdrog Kungl. Maj:t vidare åt byggnadsstyrelsen att i enlighet med upprättat lokalprogram utföra projektering av etapp 5 fram t. o. m. färdigställande av huvudritningar, att verkställa kostnadsberäkning av samma etapp samt att därefter underställa ärendet Kungl. Maj:ts förnyade prövning. Samtidigt hemställde Kungl. Maj:t till fullmäktige i riksgäldskontoret att till byggnadsstyrelsen utbetala högst 200 000 kronor från det under fonden för förslag till statsverket för budgetåret 1960/61 anvisade investeringsanslaget till Vissa projekteringskostnader, att av byggnadsstyrelsen disponeras för bestridande av de med projekteringsarbetet förenade kostnaderna.

Etapp 4 av nybyggnaden avses ersätta lokalerna i gamla landsstatshuset samt medge utrymme för redan beslutade utökningar av den regionala statliga förvaltningen. Sedan denna etapp färdigställts, kan etapp 5 omedelbart

påbörjas. Denna etapp innebär, att gamla landsstatshuset rives, varvid befattningshavare inom detta under utförandet av etapp 5 tillfälligt inhyses i den då färdigställda fjärde etappens lokaler.

Byggnadsarbetena för etapp 4, som kostnadsberäknats till 2 200 000 kronor, beräknas kunna igångsättas under hösten 1961, och omedelbart sedan denna etapp färdigställts — under våren 1963 — skulle etapp 5 kunna igångsättas.

Härnösand. I samband med anslagsäskandena 1959 beträffande nytt landsstatshus och nybyggnad för vägförvaltningen i Härnösand föreslog styrelsen, att båda etapperna av landsstatshuset skulle få utföras samtidigt. Härigenom skulle en besparing av 50 000 kronor uppnås. I 1960 års statsverksproposition tillstyrkte departementschefen att båda etapperna utföres samtidigt.

Byggnadsarbetet beräknas kunna påbörjas hösten 1960. För budgetåret 1961/62 bör medel för byggnadsföretaget stå till styrelsens förfogande i enlighet med investeringsplanen.

Projekteringen av vägförvaltningens nybyggnad sker med anlitande av medel, som ställts till förfogande av arbetsmarknadsstyrelsen. Kostnaderna för byggnadsföretaget har uppskattats till cirka 1 900 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. För den händelse byggnaden ej skulle komma till utförande som sysselsättningsobjekt, bör medel i enlighet med investeringsplanen anvisas i vanlig ordning.

Luleå. Lokalsituationen för den regionala statliga förvaltningen i Luleå är den att bl. a. civilförsvarssektionen och uppbördssektionen är placerade i förhyrda lokaler liksom den under innevarande budgetår tillkomna varuskatteavdelningen. Huvuddelen av länsstyrelsen är fortfarande inrymd i landsstatshuset.

Byggnadsstyrelsen igångsatte under 1959 en utredning rörande tillbyggnad till det gamla landsstatshuset, avsedd att i första hand inrymma de delar av länsstyrelsen, för vilka lokaler förhyres. Kostnaden för en sådan tillbyggnad har av byggnadsstyrelsen i 1959 års petita uppskattningsvis angivits till cirka 2 200 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1959.

Den fortsatta utredningen och ett sedermera uppgjort skissförslag har emellertid visat, att för att tillfredsställa länsstyrelsens nuvarande lokalbehov erfordras en tillbyggnad, för vilken byggnadskostnaderna kan uppskattas till cirka 3 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. I denna summa ingår även kostnaderna för den ombyggnad av vissa delar av gamla landsstatshuset, som bör genomföras vid omdispositionen av lokalerna i samband med tillbyggnaden. Vidare ingår kostnaderna för vissa lokaler, som länsstyrelsen vid projekteringsarbetet under hand begärt att få utöver det tidigare fastställda lokalprogrammet.

Byggnadsarbetet beräknas kunna påbörjas under budgetåret 1961/62. Om medel icke ställes till förfogande ur anslaget för arbetslöshetens bekämpande, bör för nämnda budgetår erforderligt anslag anvisas i vanlig ordning i enlighet med investeringsplanen. Nämnda investeringsplan har vad avser länsstyrelsen i Luleå uppgjorts under förutsättning av ett godkännande från Kungl. Maj:ts sida av det utökade lokalprogrammet.

Investeringsplan för landsstatsbyggnader

Enär medelsanvisningen för nästa budgetår till ifrågavarande ändamål synes böra begränsas till 2 000 000 kronor har i samråd med byggnadsstyrelsen uppgjorts följande reviderade byggnadsprogram.

Byggnadsföretag	Beräknad kostnad	Medelsförbrukning		
		faktisk t. o. m. 30. 6. 60	beräknad för	
			1960/61	1961/62
<i>I. Företag påbörjade före 1. 7. 60</i>				
Slutredovisade	—	17 621	—	—
Nyköping.....	13 150	3 116	34	—
Nyköping, omb. av residens	380	333	47	—
Jönköping	12 600	2 509	91	—
Kristianstad, omb. för länarbetsnämnd	1800	779	21	—
Kristianstad, etapp I	13 500	2 161	1 200	—
Halmstad	13 000	2 531	400	69
Göteborg	220	220	—	—
Vänersborg	115	73	42	—
Örebro	315	207	30	20
Västerås, inkl. lokaler för lantmateriet	14 300	1 076	2 400	800
Falun	1 617	1 375	60	—
Falun, tillb. för vägförv.	12 200	2 030	170	—
Gävle	2 350	2 262	88	—
Östersund	2 860	2 806	54	—
	27 407	39 099	4 637	889
<i>II. Företag avsedda att påbörjas 1960/61</i>				
Härnösand, landskontor	14 250	68	1 200	2 400
	4 250	68	1 200	2 400
<i>III. Företag avsedda att påbörjas 1961/62</i>				
Falun etapp IV.....	2 140	4	—	1 150
	2 140	4	—	1 150
<i>IV. Företag under utredning</i>				
Örebro	ca 4 500	17	—	—
Luleå	ca 3 500	—	—	—
Nyköping.....	ca 450	—	—	—
Härnösand, vägförvaltning.....	ca 1 900	—	—	—
Linköping	—	24	—	—
Karlstad och Växjö.....	—	6	—	—
	10 350	47	—	—
Summa I—IV	44 147	39 218	5 837	4 439

¹ Kostnadsramen sänkt sedan föregående år: Sammanlagda sänkningen uppgår till 1,1 miljoner kronor.

² Kostnadsramen ökad sedan föregående år med hänsyn till allmän byggnadskostnadsstegring.

Departementschefen

De senaste årens utvidgning av förvaltningsverksamheten har medfört ökat lokalbehov för länsförvaltningarna i flera residensstäder, och på många håll har det blivit nödvändigt att anskaffa nya lokaler genom förhyrningar, som medfört en olämplig splittring av verksamheten. Dessa förhållanden gör att många nybyggnadsprojekt i och för sig måste anses vara angelägna. Emellertid har jag ej ansett mig kunna tillstyrka högre anslag för detta ändamål under nästa budgetår än 2 000 000 kronor. Härigenom blir i runt tal 10 300 000 kronor tillgängliga för innevarande och nästa års arbeten. De

tillgängliga medlen bör i första hand avses för att färdigställa eller påbörja redan beslutade företag, och återstående belopp torde böra användas för påbörjande av nybyggnadsarbeten i Falun. Något belopp för de av byggnadsstyrelsen förordade företagen i Örebro, Luleå, Nyköping och Härnösand — vad avser vägförvaltningen — rymmes ej inom den av mig föreslagna ramen. För ombyggnadsföretaget i Kristianstad har chefen för finansdepartementet beräknat medel under fastighetsfondens underhållsanslag. Jämväl fasadarbetena i Uppsala torde vara av natur att böra bestridas av underhållsmedel.

Jag föreslår, att den nyss redovisade investeringsplanen godkännes. Inom ramen för tillgängliga medel bör byggnadsstyrelsen ha möjlighet att modifiera densamma i den mån så erfordras för att bestrida merkostnader, som för-anledes av eventuellt kommande allmän byggnadskostnadsstegring.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten för länsstyrelserna* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

[9] **Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål.** Till detta ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 350 000 kronor. Anslaget avser att möjliggöra för byggnadsstyrelsen att, när tillfälle gives, kunna förvärva sådana bebyggda eller obebyggda tomter, vilka är lämpade att tillgodose aktuella eller förväntade behov av lokaler för förvaltningsändamål. Anslaget får användas endast efter Kungl. Maj:ts bemyndigande i varje särskilt fall.

Byggnadsstyrelsen (skr. 16/8 1960) föreslår, att medel för ändamålet för nästa budgetår upptages med 700 000 kronor. Vid ingången av nu löpande budgetår uppgick det disponibla beloppet till omkring 1 297 000 kronor. För närvarande pågår förhandlingar om förvärv av fastigheter i Växjö, Umeå, Karlskrona och Falun. Skulle samtliga dessa förvärv komma till stånd under budgetåret torde f. n. tillgängliga medel icke komma att helt förslå till köpeskillningarnas bestridande.

Departementschefen

Jag är icke beredd att tillstyrka högre anslag för ifrågavarande ändamål än som anvisats för innevarande budgetår. Liksom förut bör anslaget få användas endast efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 350 000 kronor.

[10] **Vissa skyddsrumsanläggningar.** För detta ändamål har för budgetåret 1960/61 anvisats 3 300 000 kronor.

Civilförsvarsstyrelsen (skr. 19/8 1960) hemställer, att för nästa budgetår 1 775 000 kronor anvisas, varav 1 425 000 kronor för utbyggnad av vissa

skyddsrumsanläggningar för telestyrelsen m. fl. statliga myndigheter och 350 000 kronor för kompletteringar av stötvågsskyddet i vissa anläggningar. Härjämte hemställer styrelsen, att 230 000 kronor anvisas för tillbyggnad av ett centralförråd i Malmby.

Telestyrelsen (skr. 31/8 1960) hemställer, att 1 000 000 kronor anvisas för nästa budgetår för vissa teleanläggningar.

Departementschefen

För vissa särskilda skyddsrum- och teleanläggningar beräknar jag 1 250 000 kronor, för utbyggnad av telestyrelsens m. fl. statliga myndigheters andelar i vissa skyddsrum 400 000 kronor samt för kompletteringar av stötvågsskyddet i vissa anläggningar 350 000 kronor.

Med hänsyn till ärendets natur bör en redogörelse för de upptagna frågorna icke lämnas i statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar bör i stället meddelas riksdagens vederbörande utskott.

Civildéforsvarsstyrelsens förslag om tillbyggnad av civilförsvarets centralförråd i Malmby kan jag icke biträda.

Under återopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

[11] **Anordnande av en civilförvarsskola m. m.** För detta ändamål har för budgetåren 1959/60 och 1960/61 anvisats investeringsanslag av tillhoppa 1 800 000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t den 5 juni 1959 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att — med beaktande av vad föredragande departementschefen anført i propositionen nr 114/1959 angående ny organisation för civilförsvaret — efter samråd med civilförvarsstyrelsen verkställa beräkning av kostnaderna för anordnande av lokaler m. m. för den centrala civilförvarsskolan och för undsättningskårerna å Rosersberg samt snarast till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till byggnadsåtgärder, har styrelsen den 25 juli och den 29 augusti 1960 avgivit förslag i ämnet, avseende dels iordningställande av lokaler för centrala civilförvarsskolans förläggning, utspisning, administration och undervisning m. m., dels ock ändrings- och reparationsarbeten av de lokaler, som avses disponeras för utbildning av undsättningskårerna. Härvid anförde styrelsen bl. a. följande.

De totala kostnaderna för iordningställandet av lokaler för centrala civilförvarsskolan inom slottets »Kavaljersflygel», »Frökenflygel», »Junoflygel», »Teaterflygel», »Köksflygel» samt »Slottsstallet» och »Kungsgården» uppgår till 2 200 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960. I denna summa ingår inte kostnader för eventuellt nödvändigt transformatorbyte. Styrelsen vill i sammanhanget framhålla svårigheten att vid dylika ombyggnadsarbeten exakt beräkna den slutliga kostnaden.

Beträffande utredningen om iordningställande av lokaler för undsättningskårsskolan har byggnadsstyrelsen under arbetet därmed funnit, att en stor del av det befintliga byggnadsbeståndet — baracklägret m. m. — är av

sådan kvalitet att det vore olämpligt ur ekonomisk synpunkt att vidtaga några mer omfattande byggnadsarbeten därmed. För att emellertid undervisningen skall kunna starta vid den avsedda tidpunkten föreslår styrelsen, att den nu bemyndigas rusta upp lokalerna på sådant sätt att de kan användas under ytterligare högst 5—7 år. De arbeten som sålunda är nödvändiga, omfattar bl. a. istandsättning av förläggningsbaracker, ändrings- och uppbyggnadsarbeten av fritidsbyggnader, ändrings- och reparationsarbeten inom matinrättningsbyggnaden, anordnande av lägenhet för sjuksköterska i sjukhuset, ombyggad och istandsättning av Kungsgårdens »stall», flyttning av användbara garage, samt iordningställande av provisoriska parkeringsplatser m. m. Kostnaden för att på enklaste sätt iordningställa byggnaderna enligt vad sålunda föreslagits uppskattas till 700 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1960.

Genom beslut den 21 oktober 1960 har Kungl. Maj:t ställt de för budgetåren 1959/60 och 1960/61 anvisade investeringsanslagen om tillhoppa 1 800 000 kronor till byggnadsstyrelsens förfogande att av styrelsen disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med styrelsens förslag.

Byggnadsstyrelsen (skr. 29/8 1960) hemställer, att för ändamålet måtte för nästa budgetår anvisas 1 100 000 kronor.

Departementschefen

I samband med ställningstagandet till den nya civilförsvarsorganisationen fattade statsmakterna principbeslut om att anordna en civilförvarsskola å Rosersberg. Kostnaderna för de härför erforderliga ombyggnads- och reparationsarbetena kunde emellertid endast uppskattas preliminärt. För ändamålet anvisades för budgetåren 1959/60 och 1960/61 investeringsanslag å 1 300 000 resp. 500 000 kronor. Det skulle härvid få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för anvisade medel besluta om de byggnadsåtgärder, som finge anses erforderliga. Under sommaren 1960 har byggnadsstyrelsen sedermera inkommit med mera definitiva förslag till byggnadsåtgärder, varvid kostnaderna för iordningställandet av lokaler för den centrala civilförvarsskolan beräknats till 2 200 000 kronor och kostnaderna för provisoriskt istandsättande av lokaler för undsättningskårerna uppskattats till 700 000 kronor. Då dessa förslag befunnits kunna godtagas och det ansetts angeläget att arbetena snarast kommer till utförande, har Kungl. Maj:t genom beslut den 21 oktober 1960 ställt de hittills anvisade medlen, sammanlagt 1 800 000 kronor, till byggnadsstyrelsens förfogande för arbetenas igångsättande.

Byggnads- och reparationsarbetena har påbörjats hösten 1960. För att arbetena skall kunna bedrivas kontinuerligt bör återstående belopp (2 900 000 — 1 800 000) 1 100 000 kronor anvisas för budgetåret 1961/62.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av en civilförvarsskola m. m.* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 1 100 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd

[12] **Lån till utländska läkare för viss efterutbildning.** Under denna rubrik har alltsedan budgetåret 1946/47 medel anvisats för att den svenska hälso- och sjukvården skulle kunna utnyttja den kvalificerade arbetskraft, som representeras av till landet inkomna läkare, ursprungligen övervägande flyktingar. För ettvarrt av budgetåren 1951/61 har för ändamålet anvisats ett investeringsanslag av 100 kronor. Enligt beslut av 1956 års riksdag kan vidare anslaget fr. o. m. budgetåret 1956/57 disponeras jämväl för beviljande av lån till vissa andra utländska läkare, för vilket ändamål medel t. o. m. budgetåret 1955/56 anvisats under investeringsanslaget till Lån till vissa utländska läkare.

Medicinalstyrelsen (skr. 2/9 1960) hemställer, att anslaget uppföres med ett formellt belopp av 100 kronor. Styrelsen anför.

Lånenämnden för utländska läkare har under budgetåret 1959/60 utbetalat lån å tillhopa 26 020 kronor. Behållningen å anslaget uppgick den 30 juni 1960 till 1 048 047 kronor.

Under budgetåret 1961/62 planerar medicinalstyrelsen *dels* två enmånadskurser i svenska medicinalförfattningar för utländska läkare *dels ock* två särskilda tremånaderskurser i socialmedicin och svenska medicinalförfattningar för vissa utländska läkare med omkring 20 deltagare i varje kurs. Fråga kan även uppkomma att för utländska icke svensktalande läkare anordna en eller två enmånadskurser med undervisning i svenska språket och allmän orientering om svenska förhållanden. Till deltagare i nämnda kurser ävensom för att bereda utländsk läkare ekonomisk hjälp under tid, då denna fullgör föreskriven provtjänstgöring eller efterutbildning för att er-hålla legitimation som läkare, kan fråga uppkomma om utbetalande av lån från anslaget.

Departementschefen

Enligt gällande bestämmelser rörande återbetalning av lån, som beviljats utländska läkare, kan Kungl. Maj:t medgiva befrielse från återbetalningsskyldighet i samband med att låntagare avlider. Emellertid har fråga uppkommit om befrielse från återbetalningsskyldighet i vissa andra fall, t. ex. på grund av låntagares sjukdom eller emedan vederbörande avbrutit sin vistelse i Sverige efter endast kort tid. Då det i samtliga anmälda fall rör sig om ytterst små belopp, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att även i dessa och liknande fall pröva ansökningar om befrielse från återbetalningsskyldighet.

Anslaget torde för nästa budgetår böra uppföras med ett formellt belopp av 1 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till utländska läkare för viss efterutbildning* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

[13] **Lån till Gotlands läns landsting för utbyggande av lasarettet i Visby.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 800 000 kronor.

Gotlands läns landstings förvaltningsutskott (skr. 29/8 1960) hemställer att 1 000 000 kronor anvisas för ändamålet.

Arbetet med den första etappen av byggnadsföretaget påbörjades under oktober 1959. Byggnadstiden beräknas till två år. Kostnaderna för denna etapp uppgår efter numera inträffad byggnadskostnadsstegring till 4 480 000 kronor. I samråd med centrala sjukvårdsberedningen och medicinalstyrelsen pågår planering av den andra byggnadsetappen enligt tidigare godkänd principlösning. Denna etapp måste påbörjas i omedelbar anslutning till den pågående och i vissa delar innan denna helt avslutats. De verkliga kostnaderna för andra etappen torde med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar komma att överstiga den beräknade kostnaden, 2 150 000 kronor.

Totalkostnaderna beräknades år 1957 till 6 150 000 kronor. Av beslutat statsstöd, 3 547 500 kronor, har hittills erhållits 2 100 000 kronor, varför 1 447 500 kronor återstår. Förvaltningsutskottet förutskickar att hemställan om hjälp även till merkostnaderna kommer att göras liksom om fortsatt befrielse att erlägga ränta och amortering å lånet.

Departementschefen

För ifrågavarande ändamål har för budgetåren 1957/61 anvisats sammanlagt 2 100 000 kronor. För budgetåret 1961/62 förordar jag i enlighet med förvaltningsutskottets förslag en medelsanvisning av 1 000 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Gotlands läns landsting för utbyggande av lasarettet i Visby* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

[14] **Lån till Göteborgs Diakoniss-sällskap.** 1960 års riksdag har medgivit att sällskapet erhåller ett räntebärande lån å 1 000 000 kronor för utbyggande av Bräcke-Östergårdshemmet med ett skolhem för cp-barn. Medelsanvisningen har ansetts böra fördelas på tre budgetår. För innevarande budgetår har anvisats 200 000 kronor.

Göteborgs Diakoniss-sällskap (skr. 23/9 1960) anför, att skolhemsbyggnaden beräknas vara färdigställd den 1 maj 1961. Då sällskapet måste vara berett att gälda större delen av byggnadskostnaderna före den 1 juli 1961, hemställas att ytterligare lägst 500 000 kronor anvisas för budgetåret 1961/62.

Sällskapet anmäler vidare, att byggnadskostnaderna väntas öka med 200 000—300 000 kronor i förhållande till vad tidigare beräknats till följd av den fördyring, som omsättningsskatt och höjda arbetslöner medfört. Av merkostnaden torde sällskapet kunna bestrida cirka 150 000 kronor genom sin insamlingsverksamhet. För att täcka återstående merkostnad hemställer sällskapet, att lånebeloppet höjes med 100 000 kronor.

Departementschefen

Av det av riksdagen medgivna lånet å 1 000 000 kronor till Göteborgs Diakoniss-sällskap för utbyggnad av förskolehemmet Bräcke-Östergård — avsett för cp-barn — med ett skolhem har anvisats 200 000 kronor. Jag förordar, att för nästa budgetår anvisas ett belopp av 500 000 kronor. Till frågan om anvisande av medel för att täcka av sällskapet anmälda merkostnader för byggnadsföretaget är jag i avbidan på närmare utredning icke beredd att nu taga ställning.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till Göteborgs Diakoniss-sällskap* för budgetåret 1961/62 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

[15] **Lån till sällskapet Eugeniahemmet.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

Styrelsen för sällskapet Eugeniahemmet har hemställt om ett anslag av 125 000 kronor för inrättande av en vårdavdelning för hörselskadade cp-barn i förskoleåldern i en å Eugeniahemmets tomt befintlig verkstadsbyggnad.

Beredningen av denna byggnadsfråga är ännu icke avslutad. I avbidan härpå förordar jag, att anslaget i riksstatsförslaget för nästa budgetår upptages med ett allenast preliminärt beräknat belopp av 125 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Lån till sällskapet Eugeniahemmet* för budgetåret 1961/62 beräkna ett investeringsanslag av 125 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Ingemar Nygren

BILAGA 34 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1961

BEREDSKAPSSTAT FÖR FÖRSVARSVÄSENDET

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 ja-
nuari 1961.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON,
LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON,
AF GEIJERSTAM, HERMANSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemen-
sam beredning med statsrådets övriga ledamöter förslag till beredskapsstat
för försvarsväsendet för budgetåret 1961/62 och anför därvid följande.

Enligt § 63 regeringsformen skall riksdagen årligen antaga beredskapsstat
för försvarsväsendet. Den för innevarande budgetår gällande beredskaps-
staten (statsverkspropositionen, bil. 34; rskr nr 75) har fastställts, bland
annat, med ledning av en genom överbefälhavarens försorg verkställd under-
sökning rörande medelsbehovet för viss försvarsberedskap. Staten upptager
å driftbudgeten anslag om sammanlagt 825 miljoner kronor och å kapital-
budgeten ett anslag av 50 miljoner kronor. Driftbudgetanslagen fördelar
sig med 745 miljoner kronor på fjärde huvudtiteln, med 5 miljoner kronor
på sjunde huvudtiteln, med 10 miljoner kronor på tionde huvudtiteln samt
med 65 miljoner kronor på elfte huvudtiteln. Av det under fjärde huvudti-
teln uppförda beloppet avses för löpande utgifter för armén, marinen och
flygvapnet respektive 330, 70 och 45 miljoner kronor, för engångsutgifter
150 miljoner kronor samt för övriga försvarsutgifter 150 miljoner kronor.
Anslaget under sjunde huvudtiteln avses för vissa civila försvarsbered-
skapsåtgärder (kostnader för förstärkning av gränsbevakning, polis, brand-
väsen, m. m.). Å tionde huvudtiteln har uppförts ett anslag för finansiering
av erforderliga pris- och handelsreglerande åtgärder m. m. Under elfte
huvudtiteln redovisas anslag för sjukvårdsberedskapens och civilförsvarets
löpande utgifter med 10 respektive 35 miljoner kronor. För sistnämnda verk-
samshetsområden har under samma huvudtitel jämväl upptagits engångs-
anslag om 5 respektive 15 miljoner kronor. Anslaget å kapitalbudgeten un-

der fonden för förslag till statsverket avses för försvarsberedskapens stärkande i allmänhet.

Den försvarsberedskapsstat, som skall fastställas för budgetåret 1961/62, synes böra upptaga samma belopp som den för innevarande budgetår fastställda.

I enlighet härmed upprättat förslag till beredskapsstat för budgetåret 1961/62 torde såsom *bihang* få fogas vid protokollet i ärendet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna det vid detta protokoll fogade förslaget till beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1961/62.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Bo Jonas Sjönander

**Förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet för
budgetåret 1961/62**

Driftbudgeten

A. Egentliga statsutgifter:

IV. Försvarsdepartementet	745 000 000	
VII. Finansdepartementet	5 000 000	
X. Handelsdepartementet	10 000 000	
XI. Inrikesdepartementet	65 000 000	825 000 000
Summa kronor		825 000 000

Kapitalbudgeten

Kapitalinvestering:

VIII. Fonden för förslag till statsverket	50 000 000
---	------------

Egentliga statsutgifter**IV. Försvarsdepartementet****C. Försvarskrafterna**

a	Arméns löpande utgifter, <i>förslagsvis</i>	330 000 000	
b	Marinens löpande utgifter, <i>förslagsvis</i>	70 000 000	
c	Flygvapnets löpande utgifter, <i>förslagsvis</i>	45 000 000	
d	Engångsutgifter, <i>förslagsvis</i>	150 000 000	595 000 000
			595 000 000

E. Diverse

a	Övriga utgifter, <i>förslagsvis</i>	150 000 000
	Summa kronor	745 000 000

VII. Finansdepartementet

a	Civila utgifter för försvarsberedskap, <i>förslagsvis</i>	5 000 000
---	---	-----------

Egentliga statsutgifter**X. Handelsdepartementet**

a	Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder m. m., <i>förslagsvis</i>	10 000 000
---	---	------------

XI. Inrikesdepartementet**B. Hälso- och sjukvården**

Sjukvårdsberedskapen:

a	Löpande utgifter, <i>förslagsvis</i>	10 000 000	
b	Engångsutgifter, <i>förslagsvis</i>	5 000 000	15 000 000
			15 000 000

E. Civilförsvaret m. m.

Civilförsvaret:

a	Löpande utgifter, <i>förslagsvis</i>	35 000 000	
b	Engångsutgifter, <i>förslagsvis</i>	15 000 000	50 000 000
			50 000 000
	Summa kronor		65 000 000

Kapitalinvestering**VIII. Fonden för förlag till statsverket**

a	Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet, <i>förslagsvis</i>	50 000 000
---	--	------------